

[illegible]नीति[illegible].

संस्कृतटीका.

शास्त्रीपरीक्षा का रोलनम्बर

३१८

१९४५ ईसवी

২৬৮

॥ श्रीः ॥

तन्त्रत्रयात्मक-

ताजिकनीलकण्ठी ।

श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचित-

टीकासहिता ।

सेयं

खेमराज-श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना

मुम्बय्यां

स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम्-यन्त्रालये

मुद्रयित्वा प्रकाशिता ।

आषाढे संवत् १९६४, शके १८२९.

भूमिका ।

विदितमेवेदं निखिलविपश्चितामखिलवेददर्शनादिपरिशीलनशालिशेमुषीकाणां महताम्, यत्किल परमकारुणिकेन भगवता परमेश्वरेण स्वाज्ञारूपान्साङ्गनिगमागमादीनाविर्भाव्य विश्वजनीनां स्वीयां परमदयालुतामाविश्चक्र इति । तत्र च

सिद्धान्तसंहिताहोरारूपस्कन्धत्रयात्मकम् ।
वेदस्य निर्मलं चक्षुर्ज्योतिःशास्त्रमकल्मषम् ॥
विनैतदखिलं श्रौतं स्मार्त्तं कर्म न सिध्यति ।
तस्माज्जगद्धितायेदं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा ॥
अत एव द्विजैरेतदध्येतव्यं प्रयत्नतः ॥

इत्यादिनारदोक्त्या

यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा ।
तद्वद्वेदाङ्गशास्त्राणां गणितं मूर्ध्नि तिष्ठति ॥

इति महदुक्त्या चाङ्गेषु ज्यौतिषस्यैवाधिकश्रेयस्करत्वं निश्चीयते । तत्राप्यन्येषु बहुषु ग्रन्थेषु स्वस्ववर्ण्यविषयसौष्ठवविभूषितषु सत्स्वपि श्रीनीलकण्ठाचार्यविरचिता सञ्ज्ञातन्त्र–वर्षतन्त्र–प्रश्नतन्त्रात्मिकेयं "ताजिकनीलकण्ठी" वर्षपत्रनिर्माणवर्षफलकथनविविधप्रश्नोत्तरदानाय परमोपयोगिनी विराजततेराम् । सैव सौष्ठवेनार्थबोधाय श्रीविश्वनाथदैवज्ञविरचितटीकया विभूषिता सकलजनानां सुगमोपलब्धये स्वीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" मुद्रणालये मुद्रयित्वा मया प्राकाश्यमानीयते । तदेतद्ग्रहणपठनपाठनादिभिः कृतार्थयन्तु मां सुधिय इति भृशमभिलष्यति–

श्रीकृष्णदासात्मजः खेमराजः

"श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम् प्रेस–मुम्बईस्थः.

॥ श्रीः ॥

ऋद्धिसिद्धीश्वराय नमः ।

अथ

तन्त्रत्रयात्मकसटीक-

ताजिकनीलकण्ठी ।

संज्ञातंत्रे ग्रहाध्यायः प्रथमः १.

प्रणम्यहेरंबमथोदिवाकरंगुरोरनंतस्यतथापदांबुजम् ॥ श्री नीलकंठोविविनक्तिसूक्तिभिस्तत्ताजिकंसूरिमनः प्रसाद-कृत् ॥ १ ॥

चंडीकुंडलमाकलय्यकुतुकाद्दंडाभशुंडाग्रगंकृत्वातांडवडंबरेपशुपतेः खेलन्खलूच्छृंखलम् ॥ चडांशोरिवमंडलंतदपरंसंदर्शयन्नंबरेहेरंबोजगदंबिकां विहसयन्वःश्रेयसेगर्जताम् ॥ १ ॥ दिवाकरोनामबभूवविद्वान्दिवाकराभो गणितेषुमन्ये ॥ स्वकल्पितैर्येनविवृद्धवृन्दैर्बद्धंजगद्दर्शितविश्वरूपम् ॥ २ ॥ तस्यात्मजाःपंचसमाबभूवुःपंचेंद्रकल्पागणितागमेषु ॥ पंचाननावादिगजेंद्रभेदेपंचाग्निकल्पाद्विजकर्मणाच ॥ ३ ॥ अजनिष्टकृष्णनामाज्येष्ठस्तेषां कनिष्ठानाम् ॥ विद्यानवद्यवार्चावेत्ताजगतःसदाचारी ॥ ४ ॥ तस्माज्जातः कनिष्ठोविबुधबुधगणश्रेष्ठतांप्रापजाग्रज्ज्योतिः शास्त्रेणशश्वत्प्रकटितविभवाय-

स्यशिष्यप्रशिष्याः ॥ विष्णुज्योतिर्विदुर्वीपतिविदितगुणोभूभिदर्वीकरेंद्रोग्रंथव्याख्यानखर्वीकृतविबुधगुरुगर्वहागर्वभाजाम् ॥५॥ आसीदासिन्धुदासीकृतगणकगणग्रामणीगर्वभेत्तावेत्ताग्रंथांतराणामतिगुरुरनुजस्तस्यकस्याप्यजेयः॥ मल्लारिर्वारिवृंदप्रशमनविषयेकोपिमल्लारिनामाव्यक्ताव्यक्तप्रवक्ताजगतिविशदयत्सर्वसिद्धांतवेत्ता ॥ ६ ॥ तस्यानुजःकेशवनामधेयोज्योतिर्विदानंदसमुद्रचंद्रः॥ वाणीप्रवीणोवचनामृतेनसंजीवयामासकलाविलासी ॥७॥ तस्यानुजः संप्रतिविश्वनाथोविष्णुप्रसादाद्गुणमात्रजिष्णुः ॥ सर्वज्ञदैवज्ञविलासविज्ञो नृसिंहकः साधितसर्वविद्यः ॥८॥ आसीद्वेदांतवेत्तास्मृतिनिगमपटुग्रामणीगर्वभेत्ताकर्त्ताग्रंथांतराणांफणिपतिनिगमस्यापिवेत्ताधिकाशि ॥ वक्ताश्रीनीलकंठात्मजभजनपटुर्नीलकंठःसचक्रेसंज्ञातंत्रंदुरूहंसकलशुभदशाद्दुर्दशादर्शभूतम् ॥९॥ गोदातीरस्थगोलाभिधपुरवसतिःपार्थदेशैकभूषासंज्ञातंत्रस्यटीकांव्यदधदभिनवांगद्यपद्यानवद्याम् ॥ शश्वद्विश्वोपकृत्यैविशदतरतयादैवविद्विश्वनाथोग्रंथोग्रग्रंथिभेत्ताग्रहगणितविदामग्रगण्योप्यगर्वः ॥ १० ॥ निर्विघ्नग्रंथसमाप्त्यर्थंमंगलमाचरंश्चिकीर्षितंप्रतिजानीते । श्रीनीलकंठस्तत्ताजिकंतत्पूर्वाचार्योक्तंताजिकंसूक्तिभिः सदुक्तिभिर्नानाछंदोभिर्वाविविनक्तिप्रकटीकरोति । कथंभूतंताजिकंसूरिमनःप्रसादकृत् सूरयः पंडितास्तेषांमनःअंतःकरणंतस्यप्रसादकृत् एतद्ग्रंथावलोकनेनपंडितमनः प्रसन्नंभवतीत्यर्थः किं कृत्वा हेरंबंगणपतिंप्रणम्य । पुनः किंकृत्वा दिवाकरं सूर्यं प्रणम्य पुनः किंकृत्वा अनंतदैवज्ञाख्यगुरोः पदांबुजंप्रणम्य ॥ १ ॥

अथ द्वादशराशिस्वरूपमाह ।

तत्रादौमेषस्य ॥ पुमांश्चरोऽग्निःसुदृढश्चतुष्पाद्रक्तोष्णपित्तोऽतिरवोऽद्रिरुग्रः ॥ पीतोदिनंप्राग्विषमोदयोऽल्पसंगप्रजोरूक्षनृपःसमोऽजः ॥ २ ॥

पुमान्पुरुषराशिःचरश्चरसंज्ञकः अग्निरग्निराशिः सुदृढःदृढांगः चतुष्पाच्चतुश्चरणः रक्तः आरक्तवर्णः उष्णः उष्णस्वभावः अतिरवोमहाशब्दः अद्रिः पर्वतचारी उग्रः क्रूरः पीतः पीतवर्णः दिनंदिवाबली प्राक्पूर्वदिक्स्वामीविषमोदयः अल्पसंगप्रजः अल्पस्त्रीसंगोऽल्पप्रजश्च रूक्षः कांतिरहितःनृपः क्षत्रियवर्णः समः समांगः अजोमेषः एवंगुणविशिष्टोज्ञेयः । अयंराशिर्द्विवर्णः आरक्तवर्णः पीतवर्णश्च मेषसिंहधन्विनामेववर्णद्वयमुक्तम् कुतः समरसिंहेनोक्तत्वात् ॥ २ ॥

अथ वृषराशिस्वरूपमाह ।

वृषः स्थिरः स्त्रीक्षितिशीतरूक्षोयाम्येट्सुभूर्वायुनिशाचतुष्पात् ॥ श्वेतोऽतिशब्दोविषमोदयश्च मध्यप्रजासंगशुभोऽपिवैश्यः ॥ ३ ॥

वृषः स्थिरः स्थिरसंज्ञकः स्त्रीस्त्रीराशिः क्षितिर्भूमिराशिः शीत. शीतलस्वभावः रूक्षःकांतिरहितः याम्येट्दक्षिणदिक्स्वामी सुभूः सुष्ठुभूमिचारी वायुः वायुप्रकृतिः निशारात्रिबली चतुष्पाच्चतुश्चरणः श्वेतः शुभ्रवर्णःअतिशब्दोमहाशब्दः विषमोदयः मध्यमप्रजासंगः मध्यमप्रजः मध्यमस्त्रीसंगश्च शुभः सौम्यः वैश्यः वैश्यवर्णः अयंश्लथांगः मेषसिंहधन्विनामेवदृढांगत्वमुक्तम् अर्थादितरेश्लथांगाबोध्याः ॥ ३ ॥

अथ मिथुनराशिस्वरूपमाह ।

प्रत्यक्समीरः शुकभाद्विपान्नाद्वंद्वंद्विमूर्तिर्विषमोदयोष्णः ॥ मध्यप्रजासंगवनस्थशूद्रोदीर्घस्वनःस्निग्धदिनेट्तथोग्रः ४॥

द्वंद्वंमिथुनराशिरेतादृशोज्ञेयः यथाप्रत्यक्पश्चिमदिक्स्वामी समीरोवायुराशिःशुकभाःशुककांतिःहरितवर्णइत्यर्थःद्विपात् द्विचरणःनापुरुषराशिः द्विमूर्त्तिर्द्विस्वभावः चरस्थिरस्वभावात्मकइत्यर्थः तत्रापिपूर्वार्द्धस्थिरमुत्तरार्धचरमितिविशेषोज्ञेयःउक्तंचभट्टोत्पलेन चरराशौविपरीतंमिश्रंवाच्यंद्विमूर्त्युदये । स्थिरवत्प्रथमेर्द्धेस्यादपरेचरराशिवत्सर्वमिति । विषमोदयःउष्णउष्णस्वभावःमध्यमप्रजासगंः मध्यस्त्रीसंगश्चवनस्थोवनचारी शूद्रः शूद्रवर्णः दीर्घस्वनः महाशब्दः स्निग्धःचिक्कणःदिनेट्दिवाबलीतथाशब्दःपादपूरणेउग्रःक्रूरःअयंश्लथांगः ४॥

अथ कर्कराशिस्वरूपमाह ।

बहुप्रजासंगपदः कुलीरश्चरोंऽगनापाटलहीनशब्दःशुभः॥ कफी स्निग्धजलांबुचारीसमोदयीविप्रनिशोत्तरेशः ॥ ५ ॥

कुलीरः कर्कराशिः एतादृशोज्ञेयःयथा बहुप्रजासंगपदःबहुप्रजोबहुस्त्रीसंगोबहुचरणश्च चरश्चरसंज्ञकः अंगनास्त्रीराशिः पाटलः श्वेतरक्तवर्णः हीनशब्दोनिःशब्दः शुभ सौम्यः कफीकफप्रकृतिः स्निग्धः चिक्कणः जलंजलराशिः अंबुचारीजलचरः समोदयी विप्रोब्राह्मणवर्णः निशोरात्रिबली उत्तरेशः उत्तरदिक्स्वामी अयंश्लथांगः ॥ ५ ॥

अथ सिंहराशिस्वरूपमाह ।

पुमान्स्थिरोऽग्निर्दिनपीतरूक्षः पित्तोष्णपूर्वेशदृढश्चतुष्पात् ॥ समोदयोदीर्घरवोऽल्पसंगप्रजोहरिः शैलनृपोग्रधूम्रः ॥ ६ ॥

हरिःसिंहः सएतादृशोज्ञेयःपुमान्पुरुषःस्थिरः स्थिरसंज्ञकः अग्निरग्निराशिः दिनंदिवाबली पीतः पीतवर्णः रूक्षः कांतिरहितः पित्तः पित्तप्रकृतिः उष्णः उष्णस्वभावः पूर्वेशः पूर्वदिक्स्वामी दृढः दृढांगः चतुष्पाच्चतुश्चरणः समोदयः दीर्घरवोमहाशब्दः अल्पसंगप्रजः अल्पस्त्रीसंगोऽल्पप्रजश्च शैलःपर्वतचारी नृपः क्षत्रियवर्णः उग्रः क्रूरः धूम्रःधूम्रवर्णः अयंराशिर्द्विवर्णः पीतोधूम्रश्च ॥ ६ ॥

अथ कन्याराशिस्वरूपमाह ।

पांडुर्द्विपात्स्त्रीद्वितनुर्यमाशानिशामरुच्छीतसमोदयाक्ष्मा ॥ कन्यार्द्धशब्दा शुभभूमिवैश्या रूक्षाऽल्पसंगप्रसवाशुभाच ॥ ७ ॥

कन्याराशिस्वरूपमेतादृशम् पांडुः पिंगलवर्णः द्विपाद्द्विचरणः स्त्रीस्त्रीराशिः द्वितनुर्द्विस्वभावाचरस्थिरद्विस्वभाविका यमाशादक्षिणदिक्स्वामी निशारात्रिबली मरुद्वायुप्रकृतिः शीताशीतस्वभावा समोदया क्ष्माभूमिराशिः अर्द्धशब्दाखंडशब्दा शुभभूमिः शुभभूमिचारी वैश्यावैश्यवर्णा रूक्षाकांतिरहिता अल्पसंगप्रसवा अल्पसंगा अल्पप्रसवाच शुभाशुभसौम्यराशिः चकारः समुच्चयार्थः ॥ ७ ॥

अथ तुलाराशिस्वरूपमाह ।

पुमांश्चरश्चित्रसमोदयोष्णः प्रत्यङ्मरुत्स्निग्धरवोनवन्यः। स्वल्पप्रजासंगमशूद्रउग्रस्तुलोद्युवीर्योद्विपदःसमानः ॥८॥

पुमान् पुरुषराशिः चरश्चरसंज्ञकः चित्रोनानाविधवर्णः समोदयः उष्णः प्रत्यक् पश्चिपदिक्स्वामी मरुद्वायुराशिः स्निग्धः चिक्कणः रवोनो निःशब्दः वन्यः वनचारी स्वल्पप्रजासंगमः स्वल्पप्रजः स्वल्पस्त्रीसंगश्च शूद्रः शूद्रवर्णः उग्रः क्रूरः द्युवीर्योदिवाबली द्विपदः द्विचरणः समानः समांगः अयंश्लथांगः तुलराशिरेतादृशोज्ञेयः ॥ ८ ॥

अथ वृश्चिकराशिस्वरूपमाह ।

स्थिरःसितः स्त्रीजलमुत्तरेशनिशांरवोनोबहुपात्कफीच ॥
समोदयो वारिचरोऽतिसंगप्रजः शुभः स्निग्धतनुर्द्वि-
जोऽलिः ॥ ९ ॥

स्थिरः स्थिरसंज्ञकः सितः शुभ्रवर्णः स्त्रीस्त्रीराशिः जलंजलराशिः उत्तरेश उत्तरदिक्स्वामी निशारात्रिवली रवोनो निःशब्दः बहुपात् बहुचरणः कफी कफप्रकृतिः समोदयः वारिचरः जलचरः अतिसंगप्रजः बहुस्त्रीसंगोवहुप्रजश्च शुभः सौम्यः स्निग्धतनुः चिक्कणतनुः द्विजः ब्राह्मणवर्णः अलिर्वृश्चिकराशिरेताद्दशोज्ञेयः अयं श्लथांगः ॥ ९ ॥

अथ धनूराशिस्वरूपमाह ।

नास्वर्णभाःशैलसमोदयोऽतिशब्दोदिनंप्राग्दृढरूक्षपीतः॥
राजोष्णपित्तोधनुरल्पसूतिसंगोद्विमूर्तिर्द्विपदोऽग्निरुग्रः१०

नापुरुषराशिः स्वर्णभाः स्वर्णकांतिःशैलः पर्वतचारी समोदयःअतिशब्दः महाशब्दश्च दिनंदिवाबली प्राक्पूर्वदिक्स्वामी दृढः दृढांगः रूक्षः कांतिरहितः पीतः पीतवर्णः राजाक्षत्रियवर्णः उष्णः पित्तः पित्तप्रकृतिः अल्पसूतिसंगः अल्पप्रजोऽल्पस्त्रीसंगश्चोच्यते द्विमूर्तिश्चरस्थिरस्वभावात्मकः द्विपदः द्विचरणः तत्रापि पूर्वार्द्धेद्विपदत्वमुत्तरार्द्धेचतुष्पदत्वंज्ञेयं स्वयमेवाग्रेवक्ष्यति अग्निरग्निराशिः उग्रः क्रूरः अयंराशिर्द्विवर्णः सुवर्णवर्णः पीतवर्णश्च धनुराशिरेताद्दशो ज्ञेयः ॥ १० ॥

अथ मकरराशिस्वरूपमाह ।

मृगश्चरःक्ष्मार्धरवोयमाशास्त्रीपिंगरूक्षः शुभभूमिशीतः ॥
स्वल्पप्रजासंगसमीररात्रिरादौचतुष्पाद्विषमोदयोविट् ११॥

मृगोमकरराशिरेताद्दशोज्ञेयःचरः चरसंज्ञकःक्ष्माभूमिराशिःअर्द्धरवोऽर्द्धशब्दः यमाशा दक्षिणदिक्स्वामी स्त्रीस्त्रीराशिः पिंगः पिंगलवर्णः रूक्षः कांतिरहितः शुभः सौम्यः भूमिः भूमिचारी शीतः शीतलस्वभावः स्वल्पप्रजासंगः स्वल्पप्रजः स्वल्पस्त्रीसंगश्च समीरोवातप्रकृतिः रात्रिः रात्रिबली आदौ चतुष्पात् राशिपूर्वार्द्धेचतुष्पदत्वंज्ञेयम् उत्तरार्द्धेजलचरत्वंज्ञेयम् उत्तरार्द्धजलचरत्वमिस्यग्रेवक्ष्यति विषमोदयः विट्वैश्यवर्णः अयंश्लथांगः ॥ ११ ॥

अथ कुंभराशिस्वरूपमाह ।

कुंभोपदोनादिनमध्यसंगप्रसूः स्थिरः कर्बुरवन्यवायुः ॥
स्निग्धोष्णखंडस्वरतुल्यधातुः शूद्रः प्रतीची विषमोद-
योग्रः ॥ १२ ॥

कुंभराशिरेतादृशोज्ञेयः अपदः चरणहीनः नापुरुषराशिः दिनंदिवाबली मध्यसंगप्रसूः मध्यमस्त्रीसंगोमध्यमप्रसवश्च स्थिरः स्थिरराशिः कर्बुरश्चित्रवर्णः वन्योवनचारी वायुर्वायुराशिः स्निग्धः चिक्कणः उष्णः खंडस्वरोऽर्द्धस्वरः तुल्यधातुः समवातपित्तकफप्रकृतिः शूद्रः शूद्रवर्णः प्रतीची पश्चिमदिक्स्वामी विषमोदयः उग्रः क्रूरः अयंश्लथांगः ॥ १२ ॥

अथ मीनराशिस्वरूपमाह ।

मीनोऽपदःस्त्रीकफवारिरात्रिनिःशब्दबभ्रुर्द्वितनुर्जलस्थः ॥
स्निग्धोऽतिसंगप्रसवोऽपिविप्रः शुभोत्तराशेड् विषमो-
दयश्च ॥ १३ ॥

मीनराशिरेतादृशोज्ञेयः अपदश्चरणहीनः स्त्रीस्त्रीराशिः कफः कफप्रकृतिः वारिजलराशिः रात्रिःरात्रिबली निःशब्दःशब्दरहितः बभ्रः पिंगलवर्णः द्वितनुश्चरस्थिरस्वभावात्मकः जलस्थः जलराशिः स्निग्धःचिक्कणः अतिसंगप्रसवः अत्यंतस्त्रीसंगोऽत्यंतप्रसवश्च अपिशब्दःसमुच्चये विप्रोब्राह्मणवर्णः शुभःसौम्यः उत्तराशेट् उत्तरदिक्स्वामी विषमोदयःअयंश्लथांगः ॥ १३ ॥

एवंराशिस्वरूपमुक्त्वेदानींराशीनांमित्रामित्रविभागमाह ।

धरांबुनोरग्निसमीरयोश्चवर्गेसुहृत्त्वंपरतोऽरिभावः ॥
चापांत्यभागस्यचतुष्पदत्वंज्ञेयंमृगांत्यस्यजलेचरत्वम् १४॥

धरांबुनोःपृथ्वीराशिजलराश्योर्वर्गेसुहृत्त्वंमित्रत्वमेवमग्निसमीरयोः अग्निराशिवायुराश्योर्वर्ग्रेऽपिमित्रत्वंज्ञेयम् परतः एतद्वैपरीत्येअरिभावः शत्रुभावः । एतदुक्तंभवति पितापुत्रयोः स्त्रीपुरुषयोर्वा स्वामिसेवकयोर्वान्ययोर्वायस्यकस्यापिमैत्रीविचारे पृथ्वीराशिजलराशिसंबंधे मित्रत्वंवक्तव्यम् एवमग्निराशिवायुराशिसंबंधे मित्रत्वंवाच्यम् अन्यथाशत्रुत्वम् यथाभूम्यग्न्योर्भूम्यनलयोरब्वग्न्योरंबुवाय्वोर्वर्गेशत्रुत्वम् । यद्वाद्वयोरेकएवपृथिव्यादिवर्गः स्यात् तदाद्वयोः परस्परमतिप्रीतिरित्यर्थतःसिद्धम् । अथराशिस्वरूपकथनावसरेधनुर्मकरयोरनुक्तंकिंचित्स्वरूपविशेषेसिंहावलोकनन्यायेनाह चापेहि चापस्य-

धनुषः अंत्यभागेउत्तरार्द्धेंचतुष्पदत्वंज्ञेयम् मृगस्यमकरस्यांत्यभागेउत्तरार्द्धेंज-लचरत्वंज्ञेयम् ॥ १४ ॥

अथोक्तराशिस्वरूपस्यफलकथनार्थसंक्षेपेणकिंचित्स्वरूपमाह ।

पित्तानिलौधातुसमः कफश्चत्रिर्मेषतः सूरिभिरूहनीयाः ॥ राजन्यविट्छूद्रधरासुराश्चसर्वंफलंराश्यनुसारतःस्यात् ॥ १५ ॥

पित्तानिलाविति । मेषः पित्तं वृषोऽनिलोवायुः मिथुनः धातुसमः वातपित्तकफात्मकः कर्कःकफी तथासिंहः पित्तं कन्याऽनिलःतुलाधातुसमो वृश्चिकः कफी एवंधनुः पित्तंमकरोऽनिलः कुंभोधातुसमः मीनः कफी तिमेषतः मेषमारभ्यमीनपर्यंतंचतुष्कंचतुष्कंकृत्वा त्रिस्त्रिरावृत्तंभवति एते-राशयः सूरिभिः पंडितैरूहनीयाः ज्ञातव्याः अथराजन्यविट्छूद्रधरासु-राणांद्वादशराशिषुत्रिरावृत्तिर्ज्ञातव्या तद्यथा मेषोराजन्यः क्षत्रियवर्णः वृषः विड्वैश्यवर्णः मिथुनः शूद्रवर्णः कर्कोधरासुरोब्राह्मणवर्णः तथासिंहः क्षत्रि-यवर्णःकन्यावैश्यवर्णा तुलाशूद्रवर्णा वृश्चिकोब्राह्मणवर्णःएवंधनुःक्षत्रियवर्णः मकरोवैश्यवर्णः कुंभःशूद्रवर्णः मीनोब्राह्मणवर्णः एतेषांसर्वंफलंराश्यनुसार-तोराशिस्वरूपसदृशंफलंस्यादित्यर्थः । अथगणितं वक्ष्यति तत्रादौ ग्रहाणां-चालनंवक्ष्यति तत्रचालनेवर्षप्रवृत्तिरपेक्षितासाचग्रंथकर्त्राऽत्रनोक्ता कुतःवर्षतं-त्रेउक्तत्वात् सातुअस्माभिरत्रोपयुक्तत्वात्प्रदर्श्यते अन्यच्च वर्षेशनिर्णयदशां-तर्दशामासप्रवेशदिनप्रवेशादिकमत्रोपयुक्तम् तत्तुवर्षतंत्रे प्रदर्शितमितिनात्र-प्रदर्शितम् अत्रतु अस्माभिःयस्ययत्रउपयोगः तत्रतत्प्रदर्श्यते ॥ १५ ॥

अथ वर्षफलसाधनार्थवर्षप्रवृत्तिसमयमाह ।

गताःसमाःपादयुताःप्रकृतिघ्नसमागणात् ॥ खवेदा४० प्तघटीयुक्ताजन्मवारादिसंयुताः ॥ अब्दप्रवेशेवारादिसप्त-तष्टेऽत्रनिर्दिशेत् ॥ १६ ॥

गताःसमाःगतवर्षाणितद्यथाजन्मकालिकःशकोवर्तमानशकात् शोध्यःशे-षंगतसमाः ताःपादयुताः स्वचतुर्थांशेनयुताःकार्याःप्रकृतेरेकविंशतिस्तद्घ्नःते-नगुणितोयः समागणोवर्षगणः तस्मात्खवेदा ४० प्तघटीयुक्ताश्चत्वारिंशता-भक्तात् घट्यादियल्लब्धंतेनचतुर्थांशयुक्तसमायुताःकार्याः ततःजन्मवारादि-भिःजन्मकालिकवारेष्टघटीपलैः संयुताःकार्याःतदनंतरमूर्ध्वांकेसप्ततष्टेसप्तभिर्भ-क्तेयच्छेषंतत् अत्रअस्मिन्ग्रंथेअब्दप्रवेशेवर्षप्रवेशे वारादिवारघटीपलात्मकंनि-र्दिशेत् वदेत् अत्रवर्तमानोवारोज्ञेयः ॥ १६ ॥

अथ तिथिसाधनमाह ।

शिवघ्नोऽब्दः स्वखाद्रींदुलवाढ्यः खाग्निशेषितः ॥
जन्मतिथ्यन्वितस्तत्रातिथावब्दप्रवेशनम् ॥ १७ ॥

अब्दःगतवर्षगणःशिवघ्नःएकादशभिर्गुण्यःस्वखाद्रींदुलवाढ्यःस्वकीयोयः सप्तत्यधिकशतभागस्तेनाढ्यः युक्तःकार्यःजन्मतिथ्यन्वितःशुक्लप्रतिपदमारभ्यजन्मकालीनवर्तमानतिथिभिरन्वितःयुक्तः कार्यःखाग्निशेषितःत्रिंशताभक्तः तत्रतिथौतस्मिन् शेषेऽपितिथौअब्दप्रवेशनंवर्षप्रवेशोभवति अस्यांतिथौ वर्षप्रवेशोभवतीतिनियमोनास्ति कदाचित्पूर्वतिथौ अग्रिमतिथौचभवति अत्रवारस्यैवप्रमाण्यंतिथित्रयस्यमध्येयस्मिंस्तिथौपूर्वानीतवारोभवतिसएववर्षप्रवेशोतिथिर्ज्ञातव्यः यत्रकुत्रापिशेषितस्तष्टःएवमब्दआयातितत्रलब्धस्यत्यागः शेषस्यग्रहणमितिज्ञैर्ज्ञेयम् ॥ अथोदाहरणक्रमोलिख्यते तत्रादौकस्यचिज्जन्मसमयोलिख्यते संवत् १६४८ शके १५१३ माघशुक्लप्रतिपदिबुधे घटी ३६ श्रवणनक्षत्रं घटी ५४ वज्रयोगः घटी ६ अस्मिञ्छुभदिनेश्रीसूर्योदयादिष्टघटी ३७ पलेषु ५३ तथारात्रिगतघटी १२ पलानि ३१ जन्मअक्षभा ७।३० देशांतरयोजनानिधनानि३० सूर्यः ९।७।३०।६ जन्मलग्नम् ५।१०। ९३।५० ॥ अथवर्षप्रवेशस्योदाहरणम् ॥ तत्रजन्मकालीनः शकः १५१३ वर्तमानशकात् १५५० शोधितः शेषांकप्रमितोजातोगतवर्षगणः ३७ अयंस्वचतुर्थांशेनयुक्तः९।१५।०गतवर्षगणः ४६।१५।० गतवर्षगणः३७एकविंशत्यागुणितः जातोऽयमंकः ७७७ अयंचत्वारिंशताभक्तः लब्धंघटीपलात्मकम् १९।२५।३० एतच्चतुर्थांशयुक्तसमागणे ४६।१५।० घटीषुयुतंजातं ४६।३४।२५।३० एतज्जन्मवारादिना ४।३७।५२। युतंजातोऽयमंकः ५१।१२।१८।३०ऊर्ध्वांके सप्ततष्टेशेषंवर्षवारादि २।१२।१८।३० अथप्रकारांतरेणवर्षप्रवेशानयमाह ॥ वर्षध्रुवांकः ३६५।१५।३१।३० अयंगतवर्षेण ३७गुणितः१३५।१४।३४।२५।३०एतज्जन्मवारादि ४।३७।५३युतोजातोऽयमंकः १३५।१९।१२।१८।३० ऊर्ध्वांके सप्ततष्टे शेषंवर्षप्रवेशोवारादि २। १२।१८।३० । अथतिथ्यानयनम् गतवर्षगणः ३७ एकादशभिर्गुणितः ४०७ अयंस्वकीयसप्तत्यधिकशत १७० भागेन २ युक्तः ४०९ अयंजन्मकालीनशुक्लप्रतिपदमारभ्यवर्तमान २ तिथिभिर्युक्तः ४११ त्रिंशतातष्टः शेषप्रमिता २१ जाता वर्षप्रवेशेकृष्णपक्षेषष्ठी अस्यांतिथौपूर्वानीतवारोनास्ति अग्रिमतिथौवर्त्तते इतिकारणात् अस्यांतिथौ २१ एकः १ युक्तः

२२ जाताकृष्णपक्षेसप्तमी अत्रयस्मिन्मासेजन्मभवति तस्मिन्मासेवर्षप्रवेशो भवतिकदाचिज्जन्ममासात्पूर्वेमासेऽथवाऽग्रिममासेचभवति तत्रप्रमाणंवक्ष्यते जन्मकालीनरविणासहतुल्योरविर्यस्मिन्मासेभवतिसएववर्षप्रवेशेमासोज्ञेयः । संवत् १७८५ शके १६५० माघकृष्णसप्तमी सोमेवटी ३७ पलानि ३९ हस्तनक्षत्रघटी १७ प० २८ सुकर्मायोगघटी २७ पलानि २८ अस्मिञ्छुभदिनेसूर्योदयाद्गतघटीषु १२ पला० १८ वि० ३० वर्ष ३८ प्रवेशः अथैतद्वर्षप्रवेशसमयेप्रमाणमाह वर्षप्रवेशकालीनोऽर्कः । तत्कालेऽर्कोजन्मकालरविणास्याद्यतः समः । सएवमासोविज्ञेयोवर्षावेशे बुधैर्ध्रुवम् ॥ यतः यस्मात्कारणात् तत्कालेवर्षप्रवेशसमयेकरणोक्तरीत्यासाधितः सूर्यो जन्मकालीनरविणासमस्तुल्योराश्यंशकलाविकलात्मकोभवति इदमेववर्षप्रवेशसमये प्रमाणम् अस्योदाहरणमग्रेप्रदर्श्यते । गणेशदैवज्ञैः स्वकृतताजिकभूषणेजन्मकालीनसूर्येणसहवर्षप्रवेशकालीनोऽर्कः कलासुतुल्योनायाति इतिज्ञात्वावर्षप्रवेशसमयेभ्रांत्याअन्यसंस्कारोऽप्युक्तः । यद्वाक्यंच । शाकेजन्मशकोनितेभवतियच्छेषंगताब्दव्रजोऽधोऽधः संगुणितः शरैश्च ५ युगुलेनांगै-२।६ युगै ४ र्भाजितः । लब्धंतज्जननोत्थ १० वारघटिकाब्देनान्वितंसप्तभिः पूर्वांकेविहितेऽत्रशेषकमितौवर्षप्रवेशेध्रुवः ॥१॥ वर्षप्रवेशोत्थघटीपलाढ्ये काले किलस्पष्टतरः सनूनम् । भानुर्जनुर्भानुसमानएष सिद्धांतरीत्यापरिसाधनीयः ॥२॥जन्मकालनलिनीविलासिनानैवजातुतुलतांकलासुचेत् । वर्षकालनलिनीपतिस्तयोरंतरंगतिहतंयुतोनितम् ॥३॥ कार्यवर्षध्रुवेतस्मादसौस्पष्टः प्रजायते । तत्कालसंभवैर्भावैः खेटैश्चफलनिर्णयः ॥ ४ ॥ अथगणेशदैवज्ञभ्रांतिदूरीकरणार्थमुदाहरणंप्रदर्श्यतेजन्मसमये सिद्धांतरहस्याहर्गणः २१२८ चक्रं ६ सूर्योदयेमध्यमोऽर्कः ९।६।७।४३ देशांतरविकलाभिः २२ युतः ९।६। ८।५ इष्टघटीभिः ३७।५३ चालितः जातस्तात्कालिकोऽर्कः ९।६।४५। २५। मंदकेंद्रं ५।११।१४।३५ मंदफलंधनम्०।४२।२३ संस्कृतोऽर्कः ९।७।३७।४८अयनांशाः१७।४९ चरखंडानि ७५।६०।२५ चरंधनम्१३८ संस्कृतो जातो जन्मसमयेस्पष्टोऽर्कः ९।७।३०।६ अथवर्षप्रवेशसमये सिद्धांतरहस्याहर्गणः ३५९५ चक्रं ९ सूर्योदयेमध्यमोऽर्कः ९।६।३२।५८ देशांतरविकलाभिर्युक्तः ९।६।३३।२० इष्टघटीभिः १२।१८।३० चालितः जातस्तात्कालिकोऽर्कः ९।६।४५।२७ मन्दकेन्द्रं ५।११।१४।३३ मंदफलंधनं ०।४२।२३। संस्कृतोऽर्कः९। ७। २७। ५० अयनांशाः १८।२६ चरखंडानि ७५।६०।२५ चरंधनम् १३६ संस्कृतोजातोवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टोऽर्कः

९।७।३०।६ अयंवर्षकालीनः सूर्यः पूर्वानीतजन्मकालीनसूर्येणसहतुल्यो-जातइति एतेनगणेशदैवज्ञमतंनिरस्तम् अनयारीत्याद्वयोस्तुल्यताभवती-तिगणेशदैवज्ञैर्नविलोकितमितिज्ञायते तैस्तुवर्षप्रवेशस्पष्टघटीभिः पंचांगस्थि-तसूर्यस्यचालनंदत्त्वा जन्मकालीनसूर्येणसहकलासुतुल्यतानायातीतिदृष्ट्वावर्ष-प्रवेशघटीषुअन्यःसंकारोऽप्युक्तइतिचेदुच्यते तत्रापिहेतुरुच्यते इदमेवांतरंपत-तीतिसत्यम् अत्रापिहेतुस्तैर्नबुद्धःअस्माभिःप्रदर्श्यते सौरब्रह्मवर्याइत्यादिपक्षा-णांपरस्परमंतरेसतिजन्मकालीनसूर्यपंचांगस्थितसूर्ययोरंतरंपततिएकपक्षमंगी-कृत्यउभयोःसाधनंचेत्क्रियतेतदाअंतरंनपतति ननुसौरपक्षाज्जन्मकालीनसूर्यः साधितः सौरपक्षात्पंचांगस्थसूर्येऽपिवर्ततेतत्राप्यंतरंपततीतिचेदुच्यतेहेतुः येन यस्यकस्यापिजन्मसमयेग्रहसाधनंक्रियते तेनयस्ययस्मिन्ग्रामेजन्मतद्ग्रामस्य चरदेशांतरसंस्कारः क्रियते येनयद्ग्रामस्यपंचांगंक्रियतेतेनतद्ग्रामस्यचरदेशां-तरसंस्कारोग्रहेषुक्रियते ग्रामेग्रामेचरदेशांतरेभिन्नंभिन्नमितिकारणादंतरंपतति उभयोरेकदेशस्थसंस्कारश्चेत्क्रियतेतदांतरंसर्वथानपतति यस्मात्ग्रंथात्साधित-सूर्योजन्मकालीनोयावद्भिः संस्कारैःसंस्कृतोभवति तावद्भिः संस्कारैः संस्कृतः तस्माद्ग्रंथाद्वर्षप्रवेशसमयेसाधितः सूर्यः विकलात्मकस्तुल्योभवतीतिनिश्चितम् अत्रार्थेपूर्वमेवोदाहरणंप्रदर्शितम् अनयारीत्याद्वयोस्तुल्यताभवतीतिज्ञात्वा दैवज्ञचक्रचूडामणिभिः श्रीकेशवदैवज्ञैराचार्यैर्नान्यः संस्कारोवर्षप्रवेशस-मयेऽप्युक्तः गणेशदैवज्ञैर्यदुक्तंतदसत् ॥ १७ ॥

अथवर्षप्रवेशे पंचांगस्थितग्रहेषुचालनमाह ॥

गतैष्यदिवसाद्येनगतिर्निघ्नीखषड् ६० हृता ॥ लब्धमं-शादिकंशोध्यंयोज्यंस्पष्टोभवेद्ग्रहः ॥ १८ ॥

अथवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टाग्रहाः साध्यास्तत्रापिसुखार्थंपंचांगस्थितग्रहेषुचा-लनमाह । गतैष्यदिवसैःकृत्वाग्रहस्यकलादिकागतिर्गुण्याखषड्भिःषष्ट्याभाज्या लब्धमंशादिकम् अंशकलाविकलात्मकम् पंचांगस्थितग्रहेशोध्यं योज्यंवा यदागतमंतरंतदाशोध्यंयदात्वेष्यमंतरंस्यात्तदायोज्यम् स तात्कालिकः स्पष्टो-ग्रहोभवेत् वक्रगतिग्रहस्यराहुकेत्वोश्चचालनंमार्गिग्रहापेक्षयाविपरीतंज्ञेयम् । उदाहरणम् वर्षप्रवेशवारादिकमध्ये । २ । १२ । १८ । अवधिस्थवारादिना ६ । १३ । ५६ शोधितेजाताश्चालनांकाः २ । ५८ । २२ अनेनसर्वेग्रहा-श्चालिताः ॥ १८ ॥

अथपंचांगस्थनक्षत्राचंद्रानयनमाह ।

खषट्घ्नं ६० भयातंभभोगोद्धृतंतत्खतर्कघ्नधिष्ण्येषुयुक्तं द्विनिघ्नम् ॥ नवाप्तंशशीभागपूर्वस्तुभुक्तिः खखाभ्राष्टवेदा ४८ ००० भगोगेन भक्ताः ॥ १९ ॥

वर्षप्रवेशसमयेयन्नक्षत्रंभवतितस्यनक्षत्रस्यइष्टकालावधिभुक्तघटिकाःकार्याः ताःषष्ट्यागुण्याःभभोगोद्धृतंनक्षत्रस्यगतैष्ययोगेनभाज्यात्यल्लब्धं तत् षष्टिगुणिताश्विन्यादिगतनक्षत्रेषुयुक्तंद्विनिघ्नं ताअश्विन्यादिनक्षत्रादिष्टघटीपर्यन्तंघटिकाभवंतितानवभिर्भाज्यालब्धमंशाः शेषंषष्ट्यागुण्यंनवभिर्भाज्यंलब्धंकलाः पुनः शेषंषष्ट्यागुण्यंनवभिर्भाज्यंलब्धंविकलाः एवंशशी भागपूर्वांशादिकस्तात्कालिकः स्यात् । अथगतिसाधनम् खखाभ्राष्टवेदा ४८००० भभोगेननक्षत्रगतैष्ययोगेनभक्ताः चंद्रस्यकलादिकास्पष्टागतिः स्यात् । उदाहरणम् वर्षप्रवेशसमयेहस्तनक्षत्रंतस्यपूर्वदिनेभुक्तघटिकाः ४१ । २४ एताइष्टघटीभिः १२।१८ युक्ताः इष्टघटीपर्यंतंहस्तनक्षत्रस्यभुक्तघटिकाः जाताः ५३ । ४२ एताः षष्ट्यागुणिताः ३२ । २२ नक्षत्रस्यगतैष्ययोगेन ५८ । ५२ भक्ताः स्ववर्णितौ भाज्य १९ ३२० ।भाजकौ ३५३२ भाजनाल्लब्धम् ५४।४४।१ अश्विन्यादिगतनक्षत्रपर्यंतसंख्याः १२ षष्ट्यागुणिताः ७२० पूर्वलब्ध्या ५४।४४।१ युक्ताः ७७४।४४।१ द्विगुणिताः १५४९।२८।२ नवभिर्भक्ताः लब्धमंशादिकम् १७२ । ९ । ४७ अंशास्त्रिंशता ३० भक्ताः जातस्तात्कालिकोराश्यादिचंद्रः ५ । २२ । ९ । ४७ अथ गत्यानयनम् । खखाभ्राष्टवेदानक्षत्रस्यगतैष्ययोगेन ५८ । ५२ भक्तालब्धाकलादिकाचंद्रस्यस्पष्टागतिः ८१५।२४ उक्तरीत्यासाधितास्तात्कालिकस्पष्टाग्रहाः॥ १९॥

रव्यादयःस्पष्टाःस्युः ।

र.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	रा.	के.
९	५	९	९	९	७	६	२	९
७	२२	२२	१२	१९	१४	२२	२२	२२
३०	९	३६	१६	३४	३१	२४	२४	२४
६	४७	०	९	१३	४८	३६	३६	३६
६१	८१५	४४	५९	१३	७०	३	३	३
१७	२४	१	२३	५०	७	११	११	११

अथभावसाधनमाह ।

पूर्वंनतंस्याद्दिनरात्रिखण्डंदिवानिशोरिष्टघटीविहीनम् ॥
दिवानिशोरिष्टघटीषुशुद्धंद्युरात्रिखंडंत्वपरंनतंस्यात् ॥२०॥
तात्कालेसायनार्कस्यभुक्तभोग्यांशसंगुणात् ॥ स्वोदया-
त्खाग्नि ३० लब्धंयद्भुक्तभोग्यंरवेस्त्यजेत् ॥ २१ ॥ इष्ट-
नाडीपलेभ्यश्चगतगम्यान्निजोदयान् ॥ शेषंखत्र्या ३० हतं
भक्तमशुद्धेनलवादिकम् ॥ २२ ॥ अशुद्धशुद्धभेहीनंयु-
क्तनुर्व्ययनांशकम् ॥एवंलंकोदयैर्भुक्तंभोग्यंशोध्यंपलीकृ-
तात्॥२३॥पूर्वपश्चान्नतादन्यत्प्राग्वत्तद्दशमंभवेत् ॥ सष-
ड्लग्नंखेजायातुर्यौलग्नोनतुर्यतः ॥ २४ ॥ अग्रेत्रयः
षडेवंतेभार्द्धयुक्ताःपरेऽपिषट्॥ खेटेभावसमंपूर्णफलंसंधि-
समेतुखम् ॥ २५ ॥ षष्ठांशयुक्तनुःसंधिरग्रेशष्टांशयोज-
नात् ॥ त्रयःससंधयोभावाःशष्ठांशोनैकयुक्सुखात्॥२६॥

अथसप्तभिः श्लोकैर्भावसंधिसाधनमाह । तत्रलग्नसाधनमिष्टकालादिसाधनं दशमलग्नसाधनम् नतोन्नतसाधनम् । तत्रादौनतोन्नतसाधनज्ञानमाह । दिनार्धपूर्वमिष्टकालेसति दिनखंडंदिनार्द्धंदिनगतघटीभिः हीनंकार्यम् तदा दिनपूर्वनतंस्यात् रात्रौरात्र्यर्धपूर्वमिष्टकालेसतिरात्रिखण्डंरात्र्यर्धरात्रिगतघटीभिःहीनंकार्यंतदारात्रिपूर्वनतंस्यात् अथतल्लक्षणंयदादिनार्द्धादुपरीष्टकालस्तदासूर्योदयादिष्टघटीषुशुद्धंशोध्यम् द्युखंडंदिनार्द्धंदिवसे अपरंनतंपश्चिमनतंस्यात् तथारात्र्यर्द्धादुपरीष्टकालेसतिसूर्यास्तादिष्टघटीषुशोध्यम् रात्र्यर्द्धंरात्रौपश्चिमनतंस्यात् ॥ तात्कालिकोऽर्कः अयनांशैर्युक्तः कार्यः तस्य भुक्तभोग्यांशसंगुणादिति यदाऋणलग्नंसाध्यतेतदाभुक्तांशाः ग्राह्याः यदाधनलग्नसाधनंक्रियतेतदाभोग्यांशाः ग्राह्यास्तैस्तैः स्वोदयोगुणनीयः त्रिंशद्भक्तः रवेर्भुक्तमथवाभोग्यंयल्लब्धंतत् इष्टघटीपलेभ्यस्त्यजेत् शोधयेत् तदनंतरंशेषात्गतगम्यनिजोदयात्त्यजेत् । तद्यथा यदाभुक्तकालः साध्यतेतदागुणितोदयात्पृष्ठोदयाः शोध्याः यदाभोग्यकालः साध्यतेतदागुणितोदयात् अग्रिमोदयाःशोध्याः शोधिते यच्छेषं तत् खाग्न्या ३० हतम्

अशुद्धेनयः शोधितोनशुद्ध्यतिसः अशुद्धोदयः तेनभक्तंफलमंशादिकं ग्राह्यं तत् अशुद्धभेहीनम् कार्यम् शुद्धभेयुक्तार्यम्। तद्यथा ऋणलग्नसाधनेधनलग्नसाधनेच मेषाद्गणनयायद्राशिसंख्यांकः अशुद्धोदयोभवति तद्राशिसंख्यामध्ये लवादिकं हीनं योज्यं तदनंतरं व्ययनांशकमयनांशैरहितंकार्यम् तनुः लग्नं स्यात्। एवमनयारीत्या लंकोदयैः कृत्वा रवेर्भुक्तंभोग्यंसाध्यम् तत्पलीकृतात् पूर्वपश्चिमनताच्छोध्यम् अन्यदवशिष्टंयत्कर्मतत्प्राग्वत्पूर्वरीत्यासाध्यंतद्दशमंभवेत्। तद्यथा यदापूर्वनतं भवति तदापूर्वनतमिष्टकालंप्रकल्प्यलंकोदयैः कृत्वारवेर्भुक्तंशोध्यम् अन्याक्रियाऋणलग्नवत् यदापश्चिमनतंभवति तदापश्चिमनतमिष्टकालंप्रकल्प्यलंकोदयैः कृत्वा रवेर्भाग्यंशोध्यम् अन्यक्रिया धनलग्नवत्कार्या तद्दशमंभवेत्। अथलग्नदशमभावावुक्तावन्यभावसाधनमाह। सषड्भेइति। लग्नंराशिषट्कयुतं जाया सप्तमभावोभवति एवंसषड्भेतुर्यश्चतुर्थभावोभवति एवं भावचतुष्टयंजातम्॥ अथलग्नोनतुर्यतः लग्नंचतुर्थभावाच्छोध्यम् शेषस्यषष्ठांशोराश्यादिस्तनुयुक्तं तनुलग्नंकार्यं सलग्नद्वितीयभावयोः संधिः स्यात् लग्नस्यविरामसंधिःस्यात् धनभावस्यारंभसंधिरिति सर्वत्रज्ञेयम् अग्रेषष्ठांशयोजनादिति सएवागतसंधिः तेनषष्ठांशेनयुक्तोऽग्रे द्वितीयभावः स्यात् द्वितीयभावः षष्ठांशयुक्तः द्वितीयतृतीयभावयोः संधिः स्यात् अयंषष्ठांशयुक्तः तृतीयभावःस्यात् अयंषष्ठांशयुक्तः तृतीयचतुर्थभावयोः संधिः स्यात् एवंत्रयः ससंधयोभावा जाताः तदनंतरमग्रेत्रयः ससंधयोभावाः साध्याः तद्यथा पूर्वानीतशष्ठांशंरूपमध्ये संशोध्य अनेनराश्यादिनासुखभावोयुक्तश्चतुर्थपंचमभावयोः संधिः स्यात् अयमेवसंधिः पुनस्तेनयुक्तः पंचमभावः स्यात् अनेनयुक्तः पंचमषष्ठभावयोः संधिः स्यात् अयंतेनयुक्तः षष्ठभावोभवति अयंतेनयुक्तः षष्ठसप्तमभावयो संधिः स्यात् एवंषट्ससंधयोभावाः जाताः एतेभार्द्धयुक्ताभार्द्धषड्राशयः तैर्युक्ताः संतः अवशिष्टषड्भावाः ससंधयःस्युः।एवंभावसंधिनिष्पत्तिप्रयोजनमाह। खेटइति। योग्रहोयद्भावस्थोभवतिसचेद्भावस्यराश्यंशकलाविकलाभिस्तुल्यः स्यात् तदासंग्रहःतद्भावस्थंशुभमशुभंवाफलंपूर्णविंशतिविश्वात्मकंददाति संधितुल्येग्रहेशून्यंफलंभवति॥ २०॥ २१॥ २२॥ २३॥२४॥॥२५॥२६॥

भुक्तंभोग्यंस्वेष्टकालान्नशुद्ध्येत्त्रिंश ३० त्रिघ्नात्स्वोदयाप्तं लवाद्यम्॥ हीनंयुक्तंभास्करेतत्तनुःस्याद्रात्रौलग्नंभार्द्धयुक्ताद्रवेस्तु॥२७॥

अथसूर्यस्यभुक्तमथवाभोग्यमुक्तरीत्याचानीतंयद्यदिष्टकालघटीपलेभ्योन- शुद्ध्येत् तदाकेनोपायेनलग्नसाधनं कर्त्तव्यमित्यतआह॥भुक्तमिति॥भुक्तं भो- ग्यंयदेष्टकालनाडीपलेभ्योनशुद्ध्येत् तदाइष्टनाडीपलानित्रिंशद्गुणितानिका- र्याणिसायनसूर्यस्यराश्युदयेनभाज्यानिएवंलब्धंग्राह्यम् हीनंयुक्तंभास्करेकार्यं तद्यथा यदारवेर्भुक्तमानीतंभवति तदालब्धंफलंसूर्य- मध्येहीनंकार्यम् यदाभोग्यमानीतंभवति तदालब्धं फलंसूर्यमध्येयुक्तंकार्यम् । तत्तनुःलग्नंस्यात् रात्रौलग्न साधनंचेत्क्रियते तदाराशिषट्कयुक्ताद्रवेःसकाशाल्लग्नं साध्यम् रात्रौदशमलग्नसाधनेऽपिराशिषट्कयुक्ताद्रवेः सकाशाद्भुक्तभोग्यंसाध्यम् । अत्रोदाहरणम् अस्य जन्मभूमावुदयाः तात्कालिकोऽर्कः ९ । ७ । ३० । ६। अयनांश १८ । २६ । युक्तः ९ । २५।५६।६ अस्यभोग्यांशैः ४।३।५४ मकरराशेरुदयो २९८ गुणितः १२११२२ । १२ । अयंत्रिंश ३० द्धृतः जातोभोग्यकालः ४० । २२ । ४४ अयमिष्टनाडी १२। १८ । ३० पलेभ्यः ७३८।२० शोधितः शेषं ६९७ । १६ मकरादग्रेकुंभोदयः२३९ शेषाच्छो- धितेशेषम् ४५८। ३७। १६ । कुंभादग्रेमीनोदयः २०३ शेषाच्छोधितेशेषम् २५५।३७।१६ मीनादग्रेमेषोदयः २०३ शेषाच्छोधितेशेषम् ५२।३७।१६। मेषादग्रेवृषभोदयः २३९ अयंशेषात् ५२ । ३७ । १६ नशुद्ध्यति अतः शेषम् ५२।३७।१६ खत्र्या ३० हतं १५७८। २८ अशुद्धोदयेन २३९ भक्तंलब्धमंशादिकम् ६ । ३६ । १८ इदमशुद्धात्पूर्वमेषाद्गणनयाएकोराशि- स्तेनयुक्तं १।६।३६।१६ इदमयनांशै १८।२६हीनंजा- तंलग्नं०।१८।१०।१८ राशिषट्कयुतंजातंजायाभवनम् ६।१८।१०।१८। अथदशमलग्नस्योदाहरणम् तत्रलंको दयाःदिनार्द्धम् १२।४४दिनगतघटीभिः १२।१८।३० हीनंजातंपूर्वनतं० ।२५।३० अयमिष्टकालोलंकोदयैः कृत्वासायनांशसूर्यस्य भुक्तभागागुणनीयाः उप- रितनांकःत्रिंशद्धृतःलब्धंभुक्तकालः जातोभुक्तकालः २७९ । १४ । ० अयंघटीपलेभ्यः २५ । ३० नशुद्ध्यति अत शेषं २५। ३० त्रिंशदगुणितं ७६५ स्वोदयेन ३२३ भुक्तंपललब्धादिकं २ । २२ । ६ इदंराश्यादिसूर्यमध्ये ९।७।३०।६ हीनंजातम् ९।५।८।० इदंराशिषट्कयुतं

जन्मभूमावुदयांशः

मे	२०३	मी
वृ	२३९	कुं
मि	२९८	म
क	३४८	ध
सिं	३४९	वृ
क	३५३	तु

लंकोदयचक्रम्.

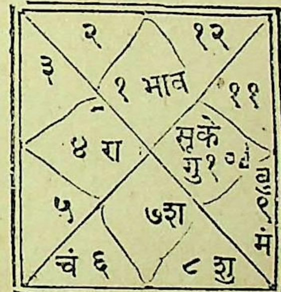
मे	२७८	मी
वृ	२९९	कुं
मि	३२३	म
क	३२३	ध
सिं	२९९	वृ
क	२७८	तु

जातं सुखभवनं ३।५।८।० लग्नहीनचतुर्थभावस्यशेषम् २।१६।५७।४२ इदं-षड्भक्तंलब्धंराश्यादि ०।१२।४९।३७ अनेनयुक्तंलग्नंजातोलग्नस्यविराम-संधिः १।०।५९।५९ अयंषष्ठांशेनयुतोजातोद्वितीयभावः १।१३।४९।३२ अयंषष्ठांशेनयुतोजातोद्वितीयभावस्यसंधिः १।२६।३९।९। अयंषष्ठांशेनयुतो-जातस्तृतीयभावः २।९।२८।४६ अयंषष्ठांशेनयुतोजातस्तृतीयभावस्यसंधिः २।२२।१८।२३ प्रागानीतषष्ठांशः ०।१२।४९।३७ अयंरूपाच्छोधितः शेषम् ०।१७।१०।२३ अनेनसुखभावोयुक्तः जातः सुखभावस्य संधिः ३।२२।१८।२३ अयंतेनयुक्तःजातःपंचमभावः ४।९।२८।४६ अयंते-नयुक्तः जातः पंचमभावस्यसंधिः ४।२६।३९।९ अयंतेनयुक्तः जातः षष्ठभावः ५।१३।४९।३२ अयंतेनयुक्तः जातोरिपुभावस्यसंधिः ६।०।५९।५९ एतेराशिषट्कयुक्ताः अवशिष्टाः ससंधयोभावाजाताः सर्वेएकत्र-लिख्यंते ॥ २७ ॥

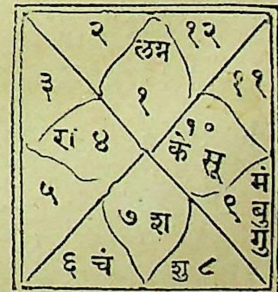
तन्वादिद्वादशभावाः ससंधयःस्युः

त.	ध.	स.	सु.	सु.	रि.	जा.	मृ.	ध.	क.	आ.	व्य.
०	१	१	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१८	१३	५	९	९	१३	१८	१३	९	५	९	१३
१०	४९	२८	८	२८	४९	१०	४९	२८	८	२८	४९
१६	३०	४४	०	४६	३२	१६	३०	४४	०	४८	३२
सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं,	सं.	सं.	सं.
१	१	२	३	४	६	७	७	८	९	१०	०
०	२६	२२	२२	२६	०	०	२६	२१	२२	२६	०
५९	३९	१८	१८	३९	५९	५९	३९	१८	१८	३९	५९
५८	७	२१	२३	९	५५	५८	७	२१	२१	९	५५

भावकुंडली.

लग्नकुंडली.

खेटेसंधिद्वयांतःस्थेफलंतद्भावजंभवेत् ॥ हीनेऽधिकेद्विसं-धिभ्यांभावेपूर्वापरेफलम् ॥ २८ ॥ ग्रहसंध्यंतरंकार्यंविं-शत्या २० गुणितंभजेत् ॥ भावसंध्यंतरेणाप्तंफलंविं-शोपकाःस्मृताः २९ ॥

अथभावस्थग्रहफलम् ॥ खेटेसंधिद्वयांतःस्थेइति ॥ तद्यथाग्रहेआरंभसंधेः सकाशात् अधिकेसतिविरामसंधेः सकाशातन्यूनेसातितदाग्रहो यस्मिन् भावेवर्तते तद्भावजंफलंभवेत् द्विसंधिभ्यांहीनेऽधिकेग्रहेसति पूर्वापरभावे फलंभवेत् । तद्यथा आरंभसंधेः सकाशात् ग्रहेहीनेसतियद्भावेवर्ततेतद्भावात्पूर्वभावस्यफलंददाति यदा विरामसंधेः सकाशाद्ग्रहोऽधिकोभवति तदाअग्रिमभावस्यफलंददाति ॥ २८ ॥ अथग्रहाणांविंशोपकात्मकभावफलमाह उदाहरणमेवव्याख्या सूर्यः ९ । ७ । ३० । ६ अस्यसंधिः ९ । २२ । १८। २३ अनयोरंतरं १४।४८।१७ विंशत्या २० गुणितं ९ । २६ । ५। ४० भावः ९।५।८।० संधिः ९ । २२ । १८ । २३ अनयोरंतरेण १७ । १० ।२३ भजेत् अथसवर्णितोभाज्यः १०६५९४० भाजकः ६१८२३ भाजकेनहतेभाज्येयदाप्तंफलंतदेवविंशोपकाः स्मृताः १७ । १४। एवं चंद्रादीनाम् इतिरव्यादीनांविंशोपकात्मकानिभावफलानि ॥ २९ ॥

भौमोशनःसौम्यशशीनवित्सितारेज्यार्किमंदांगिरसोगृहेश्वराः ॥ आद्याः कुजाद्या रवितोऽपि मध्यमाः सितात्तृतीयाः क्रियतो दृकाणपाः ॥ ३० ॥

अथग्रहाणांबलाबलंवक्ष्यति । तच्चग्रहबलमधिकारंविना न अतस्तद्बलसाधनायादौराशीशद्रेष्काणेशानाह । भौमेति। मेषस्यभौमः वृषस्योशनाशुक्रः मिथुनस्यसौम्योबुधः कर्कस्यशशीचंद्रः सिंहस्यइनः रविः कन्यायाःवित् बुधः तुलायाः सितःशुक्रः वृश्चिकस्यारोभौमः धनुषःइज्योगुरुः मकरस्यार्किःशनिः कुंभस्यमंदः शनिः मीनस्यांगिराः गुरुः एतेगृहेश्वराः द्वादशराशिस्वामिनो भवंति । अथद्रेक्काणस्वामिनउच्यंते । आद्याइति । राशेस्तृतीयांशोदशांशात्मकोद्रेक्काणउच्यतेएकस्मिन्राशौत्रयोद्रेक्काणाःअतः एकस्मिन्राशौकियत्संख्याकोद्रेक्काणोस्तीतिविचार्यः प्रथमश्चेत्तर्हिभौमात् द्वितीयश्चेद्रवेः तृतीयश्चेच्छुक्रात् अनयारीत्याक्रियतः मेषादिद्वादशराशिषु द्रेक्काणपाः द्रेक्काणस्वामिनोभवंति। इतिद्रेक्काणचक्रम् ॥ ३० ॥

इदंद्रेष्काणचक्रंलिख्यते·

अं	मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
१०	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं	बु	गु	शु	श
२०	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं	बु	गु
३०	शु	श	र	सों	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं

सूर्यादितुंगर्क्षमजोक्षनक्रकन्याकुलीरांत्यतुलालवैःस्युः ॥ दिग्भिर्गुणैरष्टयमैः शरैकैर्भूतैर्भसंख्यैर्नखसंमितैश्च ॥ ३१ ॥

ग्रहाणामुच्चनीचानि.							
सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	ग्रह
० १०	१ ३	९ २८	५ १५	३ ५	११ २७	६ २०	उच्च
६ १०	७ ३	३ २८	११ १५	९ ५	५ २७	१ २०	नीच

अथग्रहाणामुच्चनीचराशीन्भागांश्चाह।सूर्यादीति।सूर्यादीनांग्रहाणांतुंगर्क्षउच्चराशयःस्युः सूर्यस्यअजः मेषः उच्चंदिग्भिर्दशभिरंशैः चंद्रस्यउक्षावृषः उच्चं गुणैस्त्रिभिरंशैः भौमस्यनक्रोमकरः उच्चमष्टयमैरष्टाविंशतिभिरंशैः बुधस्यकन्या उच्चंशरैकैः पंचदशभिरंशैःगुरोःकुलीरः कर्कः उच्चंभूतैः पंचभिरंशैः शुक्रस्यांत्योमीनः उच्चंभसंख्यैः सप्तविंशतिभिरंशैः शनेस्तुलाउच्चंनखसंमितैर्विंशतिभिरंशैः परमोच्चमितिसर्वत्रज्ञेयम् ॥ इत्युच्चानि ॥ ३१ ॥

अथाद्यचक्रम्			
मे	वृ	मि	क
सिं	क	तु	वृ
ध	म	कुं	मी

तत्सप्तमंनीचमनेनहीनोग्रहोऽधिकश्चेद्रसभाद्विशोध्यः ॥ चक्रात्तदंकांशलवोबलंस्यात्क्रियेणतौलींदुभतोनवांशाः ॥ ३२ ॥

अथग्रहाणांनीचस्थानमुच्चबलानयनंनवांशस्वामिनश्चाह । तदिति तेषां सूर्याद्युच्चराशीनांसप्तमस्तुलादिकोराशिर्नीचम् अंशाश्च त एव यथासूर्यस्य तुलानीचंदशभिरंशैः परमंनीचमितिसर्वत्रपूर्ववत् एवंचंद्रादीनामपि ज्ञेयम् । नीचानि । अथोच्चबलम् । अनेननीचेन ग्रहोहीनः कार्यश्चेद्रसभादधिकः षडधिकः तदाचक्राद्द्वादशराशिभ्यः शोध्यः शेषस्यांशाः कार्याः नवभिर्भाज्याः लब्धंकलादिउच्चबलंस्यात् इतिउच्चबलम् । अथनवांशेशाउच्यंते । क्रियोमेषः एणोमकरः तौलिस्तुला इंदुभंकर्कः एतेमेषादिराशीनांत्रिरावृत्या आद्याः भवंतितेयथा मेषसिंहधनूराशीनामाद्योमेषः वृषकन्यामकरराशीनामाद्योमकरःमिथुनतुलाकुम्भराशीनामाद्यातुला कर्कवृश्चिकमीनराशीनामाद्यः कर्कः अत्रराशिस्वामिनएवनवांशस्वामिनइत्यर्थः । इत्याद्यचक्रम् ॥ ३२ ॥

मेषेंगतर्काष्टशरेषु भागा जीवास्फुजिज्ज्ञारशनैश्चराणाम् ॥
वृषेष्टषण्नागशरानलांशाःशुक्रज्ञजीवार्किकुजेशहद्दाः॥ ३३॥
युग्मेषडंगेषुनगांगभागाः सौम्यास्फुजिज्जीवकुजार्किहद्दाः ॥

कर्केद्रितर्कांगनगाब्धिभागाः कुजास्फुजिज्ज्ञेज्यशनैश्चराणाम्॥३४॥सिंहेंगभूताद्रिरसांगभागादेवेज्यशुक्रार्किबुधारहद्दाः॥स्त्रियोनगाशाब्धिनगाक्षिभागाःसौम्योशनोजीवकुजार्किनाथाः ॥३५॥ तुलेरसाष्टाद्रिनगाक्षिभागाःकोणज्ञंजीवास्फुजिदारनाथाः॥कीटेनगाब्ध्यष्टशरांगभागाभौमास्फुजिज्ज्ञेज्यशनैश्चराणाम् ॥ ३६ ॥ चापेरवीष्वंबुधिपंचवेदाजीवास्फुजिज्ज्ञारशनैश्चराणाम् ॥ मृगेनगाब्ध्यष्टयुगश्रुतीनांसौम्येज्यशुक्रार्किकुजेशहद्दाः ॥ ३७ ॥ कुंभेनगांगाद्रिशरेषुभागाःशुक्रज्ञजीवारशनैश्चराणाम् ॥ मीनेऽर्कवेदानलनंदपक्षाःसितेज्यसौम्यारशनैश्चराणाम्॥३८॥

अथ मेषादिराशिविभागयुक्ता हद्देशाः

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
गु ६	शु८	बु६	मं७	गु६	बु७	श ६	मं७	बृ१२	बु७	शु७	शु१२
शु ६	बु६	शु६	शु६	शु५	शु१०	बु८	शु४	शु५	गु७	बु६	गु४
बु ८	गु८	गु५	बु ६	श७	गु४	गु७	बु८	बु४	शु८	गु७	बु३
मं५	श५	मं७	गु७	बु६	मं७	शु७	गु५	मं५	श४	मं५	मं९
श ५	मं३	श६	श४	मं६	श२	मं२	श६	श४	मं४	श५	श२

अथषड्भिः श्लोकैर्मेषादिद्वादशराशिषुहद्देशानाह अंकस्थापनमेवव्याख्या। सायथा । मेषराशौप्रथमषडंशानांजीवोगुरुः ततःषडंशानामास्फुजिच्छुक्रः ततोऽष्टानामंशानांज्ञोबुधःततः पंचांशानामारोभौमः ततः पंचानामंशानांशनैश्चरः स्वामी एवमेववृषादिष्वपिज्ञेयम् ॥ इतिहद्देशचक्रम् ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥

त्रिंशत्स्वभेविंशतिरात्मतुंगेहद्देक्षचंद्रादशकंद्दकाणे ॥ मुसल्लहेपंचलवाःप्रदिष्टाविंशोपकावेदलवैःप्रकल्प्याः ॥ ३९ ॥ स्वस्वाधिकारोक्तबलंसुहृद्भेपादोनमर्द्धंसमभेरिभेंघ्रिः ॥ एवंसमानीयबलंतदैक्येवेदोद्धृतेहीनबलःशरोनः ॥ ४० ॥

अथपंचवर्गीबलमाह । त्रिंशत्स्वभइति । स्वभेस्वराशौग्रहे ३० त्रिंशल्लवाः बलम् स्वोच्चस्थे २० विंशतिर्बलम् स्वहद्दास्थे १५ पंचदशबलम् स्वद्रेक्काणस्थे १० दशबलम् मुसल्लहेस्वनवांशस्थे ५ पंचलवाः प्रदिष्टाः उक्ताः वेदलवैः बलस्यचतुर्थांशोविंशोपकाः प्रकल्प्याः ॥ ३९ ॥ यदाग्रहः स्वगृह-स्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेक्काणनवांशेषुपंचस्वधिकारेषुकुत्रापिनास्तितदाबलमाह । स्वस्वाधिकारेइति । स्वस्वाधिकारोक्तबलस्यविभागः सुहृद्भेमित्रगृहेपादोनं-चतुर्थांशोनंबलंग्राह्यम् समभेसमस्यगृहेअर्द्धम् अरिभेशत्रुगृहेंग्रिश्चतुर्थांशोब-लंस्यात् । तद्यथा ग्रहस्यस्वगृहेत्रिंशल्लवाःबलंस्यात् मित्रगृहेपादोनंसार्द्धद्वा-विंशतिः २२ । ३० जाताःसमभेऽर्द्धंपंचदश १५ जाताः शत्रुगृहे-चतुर्थांशः सार्द्धाः सप्त ७ । ३० । जाताः तथा स्वहद्दायांपंचदश १५ लवाबलम् मित्रहद्दायांसपादाः एकादश ११ । १५ जाताःसमहद्दायांसार्द्धाः सप्त ७ । ३० शत्रुहद्दायांपादोनाश्चत्वारः ३ । ४५ तथास्वद्रेक्काणेदश १० लवाबलम् मित्रद्रेक्काणेसार्द्धाः सप्त ७ । ३० समद्रेक्काणेपंच ५ शत्रुद्रे-क्काणेसार्द्धद्वयम् २।३० एवंस्वनवांशेपंच ५ लवाबलम् मित्रनवांशेपादोना-श्चत्वारः ३ । ४५ समनवांशेसार्द्धद्वयं २ । ३० शत्रुनवांशेसपादमेकम् १ । १५ बलंस्यात् एवंपंचवर्गीबलंसमानीय तदैक्येपंचानांयोगेवेदोद्धृतेच-तुर्भिर्भक्तेयल्लब्धंतद्विंशोपकात्मकंग्रहाणांबलंभवति शरोनः पंचभ्योन्यूनः हीनबलोग्रहोज्ञेयः । उक्तंच । पंचाल्पोहीनवीर्यःस्यादधिकोमध्यउच्यते ॥ दशाधिकोबलीप्रोक्तःपंचवर्गीबलादिदम् ॥ अथक्रमप्राप्तमुदाहरणप्रदर्शना-र्थंवक्ष्यमाणमित्रसमशत्रवोलिख्यंते । उदाहरणम् सूर्यः ९ ।७।३०।६ अस्य-मकरराशौस्थितत्वाद्गृहेशः शनिः अयंसूर्यस्यशत्रुःअतःकारणात् गृहेप्राप्तं-बलंसार्द्धाःसप्त ७ । ३० । अथोच्चबलम् सूर्यस्यनीचम् ६ । १० अने-नहीनोरविः २ । २७ । ३० । ६ अस्यांशाः ८७ ३० । ६ नवभिर्भक्ताः जातंसूर्योच्चबलम ९ । ४३ । अथहद्देशबलम् । मकरराशौसूर्यस्यसप्तांशाः त्रिंशत्कलाः विद्यंते मकरराशौहद्दायामादौसप्तांशाः अयं सप्ताधिकोऽग्रिम-सप्तमध्येवर्त्ततेइतिकारणात् जातोहद्देशोगुरुः अयंसूर्यस्यसमोभवति सम-हद्दायांप्राप्तंबलम् ७ । ३० अथत्रैराशिकबलम् मकरराशौप्रथमदशकम-ध्येवर्त्ततेतदीशोगुरुः अस्यसमत्वात्प्राप्तंत्रैराशिकंबलम् ५ । १० । अथमुस-ल्लहबलम् । नवांशगणनयाजातोमुसल्लहेशोगुरुः अस्यसमत्वात्प्राप्तंनवांशक-बलम् २ । ३० पंचानांयोगः ३२ । १३ चतुर्भिर्भक्तःजातंसूर्यस्य-विश्वात्मकंबलम् ८ । ३ एवमेवचंद्रादीनामपिज्ञेयम् ॥ ४० ॥

अथ पंचवर्गीचक्रंलिख्यते.					
ग्र	धी	स्व	मि	स	श
मि	गृ	३० ०	२२ ३०	१५ ०	७ ३०
स	ह	१५ ०	११ १५	७ ३०	३ ४५
श	त्रै	१० ०	७ ३०	५ ०	२ ३०
नवांशः	मु	५ ०	३ ४५	२ ३०	१ १५

क्षेत्रंहोरात्र्यब्धिपंचांगसप्तवस्वंकांशेशार्कभागाःसुधीभिः॥ विज्ञातव्यालग्नसंस्थाःशुभानां वर्गाः श्रेष्ठाः पापवर्गास्त्वनिष्टाः ॥४१॥ ओजेरवींद्वोःसमइंदुरव्योर्होरेगृहार्द्धप्रमितेविचिंत्ये ॥ द्रेक्काणपाःस्वेषुनवर्क्षनाथास्तुर्यांशपाःस्वर्क्षजकेंद्रनाथाः ॥ ४२ ॥

अथ द्वादशवर्गीचक्रंलिख्यते.						
सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
चं	सू शु	श	श	श	चं सू	मं बु गु
मं बु गु	श	सू शु	सू शु	सू बु श	मं बु गु शु	चं शु
श	मं बु गु	चं बु गु	चं मं गु	चं मं शु	०	सू

अथद्वादशवर्गीचक्रमाह । क्षेत्रमिति । क्षेत्रंगृहम् होरा त्रिलवः चतुर्लवः पंचलवः षड्लवः सप्तलवः अष्टलवः अंकलवः दशलवः एकादशलवः द्वादशलवः एतेद्वादशभागाः लग्नसंस्थाः लग्नसमयेविद्यमानग्रहाणांसुधीभिः विज्ञातव्याः। शुभानांशुभग्रहाणांवर्गाः श्रेष्ठाः शुभफलदाज्ञेयाः पापग्रहाणांवर्गाश्चेत्स्युः तदाअनिष्टाः दुष्टफलदाज्ञेयाः ॥ ४१ ॥ अथ होराद्रेक्काणतुर्यांशानामधीशानाह तत्रादौहोरेशानाह । ओजेइति । ओजेविषमराशौगृहार्द्धंपंचदशभागास्तत्प्रमितेतत्प्रमाणे रवींद्वोर्होरेविचिंत्येज्ञेये । तद्यथा । प्रथमपंचदशभागमध्येसूर्यस्यतदनंतरंचंद्रस्य । तथासमेसमराशौ चंद्र-

व्योर्विचिंत्ये। अथद्रेक्काणेशाउच्यंते । राशेस्त्रिभागोदशांशपरिमितोद्रेक्काणोज्ञेयः यस्यद्रेक्काणविचारः क्रियते सचेत्प्रथमविभागमध्येतदासयस्मिन् राशौतिष्ठति तद्राशिस्वामिनएवद्रेक्काणाधीशत्वम् । द्वितीयद्रेक्काणश्चेत्तदास्वराशितः पंचमोयोराशिस्तत्स्वामिनएवद्रेक्काणेशत्वम् । तथा तृतीयद्रेक्काण श्चेत्तदास्वराशेः सकाशान्नवमोयोराशिः तत्स्वामिनएवद्रेक्काणाधीशत्वम् अथ तुर्यांशस्वामिनउच्यंते । स्वर्क्षजकेंद्रनाथइति । स्वर्क्षग्रहाधिष्ठितोयोराशिस्तस्माज्जातानिकेंद्राणितन्नाथाः[२] चतुर्थांशस्वामिनः । तद्यथा । राशेस्त्रिंशदंशास्तस्यचतुर्थांशः सार्द्धाः सप्त ७।३० तत्रप्रथमविभागमध्ये ७।३० स्वर्क्षस्वराशिस्वामिनएवाधिपत्यम् । द्वितीयविभागमध्ये १५।० केंद्रनाथः स्वराशेः सकाशात् स्वचतुर्थोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यम् । तृतीयविभागमध्ये २२।३० स्वराशेः सकाशात्सप्तमोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यम् । चतुर्थविभागमध्ये ३० स्वराशेः सकाशाद्दशमोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यम् ॥ ४२ ॥

ओजर्क्षेपंचमांशेशाः कुजार्कीज्यज्ञभार्गवाः ॥ समभेव्यत्ययाज्ज्ञेयाद्वादशांशाः स्वभात्स्मृताः ॥ ४३ ॥

लवीकृतोव्योमचरोगशैलवस्वंकदिग्रुद्रगुणाः स्वरामैः ॥ भक्तोगतास्तर्कनगाष्टनंददिग्रुद्रभागाःकुयुताःक्रियात्स्युः ४४

अथपंचमांशेशद्वादशांशेशानाह । ओजर्क्षेइति । पंचमांशप्रमाणंषडंशाः । एवंराशौपंचभवंति तत्रौजर्क्षेविषमराशौ प्रथमपंचमांशस्वामीकुजः द्वितीयपंचमांशस्वामीआर्किः शनिः तृतीयपंचमांशस्वामीईज्योगुरुः चतुर्थ पंचमांशस्वामीज्ञोबुधः पंचमपंचमांशस्वामीभार्गवः शुक्रः । समभेसमराशौव्यत्ययाद्विपरीताज्ञेयाः। तद्यथा । समाराशौप्रथमपंचांशस्वामी शुक्रः द्वितीयपंचांशस्वामीबुधः तृतीयपंचांशस्वामीगुरुः चतुर्थपंचांशस्वामीशनि- पंचमपंचांशस्वामीभौमः । अथद्वादशांशस्वामिनउच्यंते । द्वादशांशाः स्वभात्स्वराशेः सकाशात्स्मृताः तद्यथा । द्वादशांशप्रमाणंसार्द्धमंशद्वयम् २।३० एवंराशौद्वादशभवंति । तेयथा । एतत्प्रमाणेनयत्संख्येंशेग्रहस्तिष्ठति स्वराशितस्तत्संख्यराशेर्द्वादशांशेशोज्ञेयः ॥ ४३ ॥ अथ षट्सप्ताष्टनवदशैकादशांशेशानयनमाह । लवीकृतइति । व्योमचरोग्रहोलवी-

---

१ अर्थात् विषमराशौ पूर्वपरार्धभागस्य होरयोरीशौ रवींदू तथा समराशौ पूर्वपरार्धभागस्य होरयोरीशौ इंदुरवी इति ज्ञेयम् । २ प्रथमचतुर्थसप्तमदशमानिद्वति ।

कृत: यथाराशयस्त्रिंशद्गुणिता: अध: स्थितांशयुता: एवंग्रहोंऽशात्मक: कार्य: षट्स्थानेस्थाप्य: क्रमेण अंग ६ शैल ७ वसु: ८ अंक ९ दिक् १० रुद्र ११ गुणा: सतत्रखरामै: ३० त्रिंशताभक्तोयल्लब्धंतेगतास्तर्कनगाष्टनंददिग्रुद्रभागाभवंति एतेकुयुता: एकयुक्ता: संत: क्रियान्मेषमारभ्यगणनायां यत्रविश्रांति: तद्राशिस्वामीतद्वर्गस्यज्ञेय: एकयुक्तलब्धंयदिद्वादशाधिकंभवतितदा द्वादशभि:१२ तष्टंकार्यम् उदाहरणम् सूर्य: ९ । ७ ।३०।६ एतस्यमकरराशौस्थितत्वात्गृहेश: शनि: । अथ होरामकरराशौप्रथमपंचदशभागमध्येऽस्ति अतोहोरेश:चंद्र:। अत्रत्रिलव: सूर्य: प्रथमभागमध्येऽस्ति अतोद्रेकाणाधीश:शनि:।अथ चतुर्लव:सूर्योद्वितीयचतुर्थांशमध्येवर्त्ततेअत:कारणान्मकरराशे:सकाशात् चतुर्थोराशिर्मेष:तत्स्वामीभौम: एवंचतुर्लव:स्वामी भौम:। अथ पंचमांश: सूर्य: समराशौद्वितीयविभागमध्येवर्तते अत: पंचमांशस्वामीबुध: । अथषडंश: सूर्यस्यांशा: २७७।३०।६ षड्गुणिता: जाता: १६६५।०।३६ त्रिंशद्भक्ता: लब्धं ५५ कु १ युक्तं ५६ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ८ मेषाद्गणनयाजातोवृश्चिकराशि: तत्स्वामीभौम: एवंजात:षडंश:स्वामी भौम:। अथ सप्तांश:अंशा: २७७। ३०।६ सप्तभिर्गुणिता: १९४२।३०।४२ त्रिंशद्भक्ता: लब्धं ६४कुयुक्ते६९द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं५ मेषाद्गणनयाजात: सिंहाराशि:तत्स्वामीसूर्य:एवंजात:सप्तांश:स्वामीसूर्य:। अथाष्टांश:अंशा:२७७। ३०।६अष्टभिर्गुणिता:२२२०।०४८त्रिंशद्भक्ता:लब्धं७४कुयुतं७५द्वादशभि-१२स्तष्टं शेषं ३ मेषाद्गणनयाजातोमिथुनराशि: तत्स्वामीबुध: एवमष्टमांश: स्वामीबुध: । अथनवांश: अंशा: २७७।३०।६ नवभिर्गुणिता: २४९७। ३०।५४ त्रिंशद्भक्ता: लब्धं ८३ कुयुतं ८४ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ० मेषाद्गणनया जातो मीनराशि: तत्स्वामीगुरु: एवंजातोनवांश:स्वामीगुरु: । अथदशांश: अंशा: २७७।३०। ६ दशभिर्गुणिता: २७७५। १७ त्रिंशद्भक्ता: लब्धं ९२ कुयुतं ९३ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ९ मेषाद्गणनया जातो धनराशि: तत्स्वामीगुरु: एवंजातो दशांशस्वामीगुरु: । अथैकादशांश: २७७। ३०। ६ एकादशभिर्गुणिता: ३०५२। ३१। ६ त्रिंशद्भक्ता: लब्धं १०१ कुयुतं १०२ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ६ मेषाद्गणनया जात: कन्याराशि: तत्स्वामीबुध: एवंजात: एकादशांशस्वामीबुध: । अथद्वादशांश: २ एवंद्वादशांशविभागगणनयाचतुर्थविभागमध्येवर्तते अत: कारणान्मकराद्गणनयाजातश्चतुर्थो मेषराशि: तत्स्वामीभौम: एवंजातो द्वादशांशस्वामी भौम: एवंचन्द्रादीनामपि ज्ञेयम् ॥ ४४ ॥

एतत्पंचवर्गीबलचक्रंलिख्यते.

ग्रहाः	सूर्यः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः	ग्रहाः
गृ०	७ ३०	७ ३०	७ ३०	७ ३०	३० ०	१५ ०	१५ ०	गृ०
उ०	९ ४३	४ ३२	१५ १०	१० १८	० ३६	६ २३	१८ ३२	उ०
ह०	७ ३०	४ ४५	७ ३०	७ ३०	१५ ०	७ ३०	१५ ०	ह०
त्रै०	५ ०	२ ३०	२ ३०	२ ३०	७ ३०	१० ०	५ ०	त्रै०
मु०	२ ३०	५ ०	२ ३०	१ १५	५ ०	२ ३०	३ ४५	मु०
यो०	३२ १३	२३ १७	३५ १०	२९ ३	५८ ६	४१ २३	५७ १७	यो०
वि०	८ ३	५ ४९	८ ४७	७ १५	१५ ३१	१० २०	१४ १९	वि०

एतद्द्वादशवर्गीचक्रम्.

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ग्रहाः
श	बु	बृ	बृ	बृ	मं	शु	प्रथ.
चं	सू	सू	सू	चं	सू	सू	द्वि.
श	शु	शु	मं	शु	चं	शु	तृ.
मं	बृ	बृ	बु	बु	सू	शु	चतु.
बु	श	बृ	बृ	शु	मं	शु	पंच्च.
मं	श	बु	शु	बु	श	शु	षष्ठ.
सू	शु	बृ	श	बु	शु	मं	सप्त.
बु	श	शु	मं	शु	बु	शु	अ.
बृ	चं	सू	चं	शु	श	बृ	नव.
शु	श	सू	मं	बु	श	बृ	दश
बु	चं	श	बृ	बु	शु	बृ	एका.
मं	शु	शु	मं	मं	सू	बृ	द्वाद.

एवंद्वादशवर्गीस्याद्ग्रहाणांबल-सिद्धये ॥ स्वोच्चमित्रशुभाःश्रेष्ठानीचारिक्रूरतोऽशुभाः ॥४५॥ एवंग्रहाणांशुभपापवर्गपंक्तिद्वयं वीक्ष्यशुभाधिकत्वे ॥ दशाफलं भावफलंचवाच्यंशुभंत्वनिष्टंत्व-शुभाधिकत्वे ॥ ४६ ॥

अथ द्वादशवर्ग्युपसंहारंतत्फलंचाह । एवमिति । एवंग्रहाणांबलसिद्धयेद्वादश वर्गीस्यात् साद्वादशवर्गीस्वोच्चमित्रशुभाः श्रेष्ठानीचारिक्रूरतो अशुभाश्च । तद्यथा । यस्य ग्रहस्य द्वादशवर्गी क्रियतेसचेत्स्वगृहादिषु अथवा स्वोच्चवर्गे अथवा शुभग्रहस्य वर्गे तिष्ठति तदा श्रेष्ठाशुभ-

फलदात्री तथा सग्रहो यदि नीचवर्गे अथवा शत्रुवर्गे अथवापापग्रहस्यवर्गेवा तिष्ठति तदाअशुभादुष्टफलदात्री॥४५॥ अथद्वादश वर्ग्यांशुभपापग्रहवर्गफल-निर्णयःकथंस्यादित्यतआह। एवमिति। एवंग्रहाणांशुभपापवर्गपंक्तिद्वयंवीक्ष्य। तद्यथा पूर्वोक्तप्रकारेणग्रहाणांद्वादशवर्गीकार्यातत्रग्रहहोरादिद्वादशस्थानेषुकियंतःशुभग्रहवर्गाःपापवर्गाश्चकियंतइतिविचार्य शुभग्रहसंख्याभिन्नालेख्यापापग्र-हसंख्याभिन्नालेख्या पंक्तिद्वयस्यांतरंकार्यम्। इति। यदिशुभाधिकत्वंशुभग्र-हस्यशेषमवशिष्टंतदातद्ग्रहस्य दशाफलंभावफलंचशुभमेववाच्यम्। यदि-अशुभाधिकत्वमशुभग्रहस्यशेषमवशिष्टंतदातद्ग्रहस्यदशाफलंभावफलंचाशुभ-मेववाच्यम्॥ ४६॥

क्रूरोऽपिसौम्याधिकवर्ग-शालीशुभोऽतिसौम्यः शुभखेचरश्चेत्॥ सौ-

द्वादशांशचक्रंलिख्यते·

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
२ ३०	५ ०	७ ३०	१० ०	१२ ०	१५ ०	१७ ३०	२० ०	२२ ३०	२५ ०	२७ ३०	३० ०

म्योऽपिपापाधिकवर्गयोगान्नेष्टोऽतिनिंद्यःखलुपापखेटः॥४७॥

अथग्रहभेदेनसौम्यपापवर्गभेदेनचफलतारतम्यमाह। क्रूरोपीति। यस्यग्रह-स्यद्वादशवर्गीकाक्रियते सचेत्क्रूरोपि यदिपापग्रहोपि भवतिद्वादशवर्ग्यां-सौम्यग्रहाधिकवर्गेणशालतेयुक्तोभवतितदाशुभःशुभफलदः। शुभखेचरश्चेत् तद्यथा यस्यग्रहस्यद्वादशवर्गीकाक्रियतेसयदिशुभग्रहोभवति द्वादशवर्ग्यांशु-भग्रहाधिकवर्गप्राप्तोभवति तदाऽतिसौम्यः अत्यंतशुभफलदाता। सौम्योऽपिपापाधिकवर्गयोगान्नेष्टः तद्यथा यस्यद्वादशवर्गीकाक्रियते सयदिशुभग्र-होभवति द्वादशवर्ग्यांपापग्रहाधिकवर्गप्राप्तोभवति तदानेष्टः अशुभफलप्रदः। पापखेटः तद्यथा यस्यद्वादशवर्गीकाक्रियतेसयदिपापग्रहोभवति द्वादशवर्ग्यां-पापग्रहाधिकवर्गप्राप्तोभवतितदाअतिनिंद्यः अत्यंतदुष्टफलदाता॥ ४७॥

राशीशमित्रोच्चरिपुक्रमेणचिंत्यंतनोरप्यनयैवरीत्या॥ भावेषुसर्वेष्वपिवर्गचक्रंविलोक्यतत्तत्फलमूहनीम्॥४८॥

अथद्वादशभावानांशुभाशुभफलमाह। राशीशेति। तनोर्लग्नस्याप्यनयैवरी-त्याशुभग्रहाधिकपापग्रहाधिकवर्गशालित्वेनशुभाशुभफलं चिंत्यंविचार्यम्। यथा। यदिलग्नंशुभग्रहाधिकवर्गशालिस्यादथवालग्नस्वामीशुभग्रहः सन्मि-त्रगृहे स्वगृहेस्वोच्चेवा तदाशुभफलंज्ञेयम्। यदिलग्नंस्वामिसमगृहेवर्त-

तेतदाशुभाशुभफलाभावः । यदिलग्नंपापग्रहाधिकवर्गशालिस्यादथवास्वामी-पापग्रहः सन्नुशत्रुगृहेनीचेवा तदाशुभफलंज्ञेयम् । एवंसर्वेष्वपिभावेषुलग्नादिद्वादशभावेषुचवर्गचक्रंद्वादशवर्गिकाकार्यातांदृष्ट्वातद्भावस्यशुभाशुभफलमनयैवरीत्याऊहनीयंविचारणीयम् ॥ इतिद्वादशवर्गिका ॥ ४८ ॥

शरीरवर्णचिह्नायुर्वयोमानंसुखासुखम् ॥ जातिः शीलंचमतिमाँल्लग्नात्सर्वंविचिंतयेत् ॥ ४९ ॥ सुवर्णरूप्यरत्नानिधातुर्द्रव्यंसखाधने ॥ विक्रमेभ्रातृभृत्याध्वपित्र्यस्खलनसाहसम् ॥ ५० ॥

अथलग्नेकिंविचार्यमित्यतआह । शरीरेति । वर्षलग्नंप्रश्नलग्नंचांगीकृत्यशरीरादिसर्वंविचार्यम् । तद्यथा । स्वशरीरंकृशंपुष्टंच वर्णः रक्तः श्वेतः शुकतनुनिभइत्यादि चिह्नंमशकादि आयुर्जीवनंकियत् वयोमानंबाल्यंयौवनंवार्द्धकमितिसुखम् असुखंदुःखं जातिःब्राह्मणादिः शीलमाचरणम् एवंमतिमान्बुद्धिमान्लग्नात्सर्वंविचिंतयेत् ॥ ४९ ॥ अथधनभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । सुवर्णेति । सुवर्णरूप्यरत्नानि धातुः गैरिकादिः द्रव्यंकांस्यादि सखामैत्रीविचारः धनेधनभवनेएतावद्विचार्यम् । अथसहजभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । विक्रमेइति । विक्रमेसहजभवनेएतावद्विचार्यम् भ्रातासहजः भृत्यःसेवकः अध्वायानं पित्र्यंपितुःसंबंधि स्खलनंकार्यभ्रंशः साहसंसाहसकर्म एतानिसहजभवनेविचार्याणि ॥ ५० ॥

पितृवित्तंनिधिःक्षेत्रंगृहंभूमिश्चतुर्यतः ॥ पुत्रेमंत्रधनोपायगर्भविद्यात्मजेक्षणम् ॥ ५१ ॥ रिपौमातुलमांद्यारिचतुष्पाद्व्रंदभीव्रणान् ॥ द्यूनेकलत्रवाणिज्यनष्टविस्मृतिसंकथा ॥ हृताध्वकलिमार्गादिचिंत्यंद्यूनेग्रहोऽशुभः ॥ ५२ ॥

अथचतुर्थभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । पितृवित्तमिति । पितृवित्तंपितुर्द्रव्यम् निधिःनिक्षिप्तवस्तु क्षेत्रंकृष्यादि गृहम् भूमिः तुर्यतः चतुर्थभवनेएतावद्विचार्यम् । अथपंचमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । पुत्रेइति । पुत्रेपंचमभवनेएतावद्विचार्यम् । मंत्रः धनोपायः गर्भः विद्या आत्मजः पुत्रः एतेषामीक्षणमवलोकनंकार्यम् ॥ ५१ ॥ अथषष्ठभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । रिपाविति । रिपौषष्ठभवनएतावद्विचार्यम् मातुलः मांद्यंरोगः

अरिःशत्रुः चतुष्पाद्गवादिः बंदः पराश्रयः भीर्भयम्व्रणः क्षतम् इति । अथसप्तमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । द्यूनइतिद्यूनेसप्तमभवनेएतावद्विचार्यम् कलत्रंजाया वाणिज्यंवणिक्कर्म नष्टंनष्टवस्तु विस्मृतिः विस्मरणमेतेषांसंकथाकथनं हृतंहृतद्रव्यंतस्यअध्वामार्गविचारः कलिः कलहविचारः मार्गादियात्राविचारः द्यूनेसप्तमभवनेशुभः पापोवाविद्यमानोग्रहः अशुभः अनिष्टफलदः ॥ ५२ ॥

मृत्यौचिरंतनंद्रव्यंमृतवित्तंरणोरिपुः ॥ दुर्गस्थानंमृतिर्नष्टंपरीवारोमनोव्यथा ॥ ५३ ॥ धर्मेरतिस्तथापंथाधर्मोपायंविचिंतयेत् ॥ व्योम्निमुद्रांपरंपुण्यंराज्यंवृद्धिंचपैतृकम् ॥ ५४ ॥

अथाष्टमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । मृत्याविति । मृत्यौअष्टमस्थानेएतावद्विचार्यम् । चिरंतनंद्रव्यंप्राचीनंद्रव्यम् । मृतवित्तंमृतस्यवित्तम्रणः संग्रामः रिपुःशत्रुः दुर्गस्थानं मृतिर्मरणम् नष्टंनष्टवस्तु परीवारःकुटुंबम् मनोव्यथामानसीव्यथा ॥ ५३ ॥ अथनवमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । धर्मेइति । धर्मेनवमस्थानेएतावद्विचार्यम् रतिःक्रीडा पंथाःयात्राविचारः धर्मोपायं धर्मसाधनं विचिंतयेत् । अथदशमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । व्योम्नीति । व्योम्निदशमभावेएतावद्विचार्यम् । मुद्रांराजमुद्रां परंपुण्यमुत्कृष्टंपुण्यं राज्यं वृद्धिंभागवृद्धिं पैतृकं पितुःसंबंधि ॥ ५४ ॥

आयेसर्वार्थधान्यार्घकन्यामित्रचतुष्पदाः ॥ राज्ञोवित्तंपरीवारोलाभोपायांश्चभूरिशः ॥ ५५ ॥ व्ययेवैरिनिरोधार्तिव्ययादिपरिचिंतयेत् ॥ ५६ ॥

अथैकादशभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । आयेइति । आयेएकादशस्थाने एतावद्विचार्यम् सर्वार्थः सर्वद्रव्यप्रयोजनम् धान्यार्घःधान्यमौल्यम् कन्या मित्रं चतुष्पदः गजाश्वादि राज्ञःवित्तंराजद्रव्यंपरीवारःकुटुंबविचारः भूरिशः भूयांसः लाभोपायाःप्राप्त्युपायाः ॥ ५५ ॥ अथव्ययभवनेकिंविचार्यमित्यत आह । व्ययेइति । व्ययेद्वादशभवनेएतावद्विचार्यम् वैरिनिरोधः शत्रुकृतावरोधः आर्तिःपीडा व्ययादि एतावद्विचिंतयेत् ॥ ५६ ॥

लग्नांबुद्यूनकर्माणिकेंद्रमुक्तंचकंटकम् ॥ चतुष्टयंचात्रखेटोबलीलग्नेविशेषतः ॥ ५७ ॥ लग्नकर्मास्ततुर्यायसु-

तांकस्थोबलीग्रहः ॥ यथाऽऽदिमंविशेषेणसत्रिवित्तेषुचंद्रमाः ॥ ५८ ॥

अथ बलिष्ठग्रहस्यलक्षणमाह । लग्नेति लग्नं अंबुचतुर्थम् द्यूनंसप्तमम् कर्मदशमम् एतेषां स्थानानांकेंद्रंकंटकचतुष्टयंचेतिसंज्ञाः कृताः अत्रकेंद्रेस्थितः खेटोग्रहोबली ज्ञेयः तथापि चतुर्थसप्तमदशमस्थानापेक्षयालग्नसंस्थोग्रहोविशेषेणवलीज्ञेयः॥५७॥ अथ ग्रहाणांशुभस्थानानिवदन्बलिष्ठयोगमाह । लग्नेति । लग्नं कर्मदशमम् अस्तंसप्तमम् तुर्यंचतुर्थम् आयमेकादशम् सुतंपंचमम् अंकंनवमम् एषुस्थानेषुग्रहोबली तत्र यथादिममादिमस्थानमनतिक्रम्य-यथादिममग्रिमस्थानापेक्षयापूर्वपूर्वस्थोग्रहोविशेषेणबलिष्ठः तद्यथा आदौनवमस्थोग्रहोबलिष्ठस्तदपेक्षयापंचमस्थोबलिष्ठस्तदपेक्षयाएकादशस्तदपेक्षयाचतुर्थस्तदपेक्षयासप्तमस्तदपेक्षया दशमस्तदपेक्षया लग्नस्थो बलिष्ठइत्यर्थः । एतत्तु सर्वग्रहाणांसाधारणबलमुक्तम् । अथ चंद्रमाः सत्रिवित्तेषुतृतीयद्वितीयसहितेषुपूर्वोक्तेषुस्थानेषुबलीज्ञेयः तत्र द्वितीयेबलिष्ठश्चंद्रस्तदपेक्षयातृतीयेबलिष्ठस्तदपेक्षयानवमस्थस्तत्पेक्षयापंचमस्ततः पूर्ववज्ज्ञेयः ॥ ५८ ॥

कुजःसत्रिषुपृच्छायांसूतौचान्यत्रचिंतयेत् ॥ भावानवेत्थंशस्ताःस्यूरिःफाष्टरिपवोऽशुभाः ॥ दीतांशातिक्रमेशस्ताइमेऽपीतिविचिंतयेत् ॥ ५९ ॥ त्रिराशिपाःसूर्यसितार्किशुक्रादिनेनिशीज्येंदुबुधक्षमाजाः ॥ मेषाच्चतुर्णांहारिभाद्विलोमंनित्यंपरेष्वार्किकुजेज्यचंद्राः ॥ ६० ॥

इदंत्रैराशिकस्वामियंत्रम्.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	रा०
सू	शु	श	शु	गु	चं	बु	मं	श	मं	गु	चं	दिवा
गु	चं	बु	मं	र	शु	श	शु	श	मं	गु	चं	रात्रौ

अथ भौमः कुजइति । कुजोभौमः सत्रिषुतृतीयस्थानसहितेषु प्रागुक्तेषु स्थानेषुबलिष्ठोज्ञेयः तत्र भौमस्तृतीयेबलिष्ठस्तदपेक्षयानवमस्थस्ततःपूर्ववज्ज्ञेयः एवमेतत्स्थानस्थंग्रहंपृच्छायांप्रश्नलग्नेसूतौजन्मनिअन्यत्रवर्षलग्नादौचचिंतयेत् इत्थममुनाप्रकारेणनवसंख्याकाभावाःशस्ताः शुभफलदाःस्युःग्रहाधिष्ठिताद्वादशाष्टमषष्ठभावाअशुभाःस्युःइमेद्वादशाष्टमषष्ठभावाअधिष्ठितग्रहदीप्तांशान् अ-

तिक्रम्यवर्त्तन्ते तदातेऽपिभावाः शस्ताः शुभफलदातारः स्युरितिचिंतयेत् तत्राप्यधिष्ठितग्रहदीप्तांशमध्यइमेरिःफाष्टमरिपुभावायदिस्युस्तदैवानिष्टाइत्यर्थः ५९ अथ त्रैराशिकस्वामिनआह । त्रिराशिपाइति । दिनेदिवावर्षप्रवेशेमेषाच्चतुर्णां राशीनांसूर्यसितार्किशुक्राः स्वामिनः स्युः तद्यथा दिवावर्षप्रवेशेमेषलग्नंतदा सूर्यः वृषस्यशुक्रः मिथुनस्यार्किःशनिः कर्कस्यशुक्रः निशिरात्रौवर्षप्रवेशेमेषादीनांचतुर्णांराशीनामीज्येंदुबुधक्षमाजाः स्वामिनः तद्यथा रात्रौमेषस्यस्वामी गुरुः वृषस्यचंद्रः मिथुनस्यबुधः कर्कस्यभौमः । एते हरिभात्सिंहाच्चतुर्णां राशीनांविलोमंविपरीतंज्ञेयम् मेषादीनांयेदिनेशास्तेसिंहादीनांरात्रावीशाः येमेषादीनांरात्रीशास्तेसिंहादीनां दिनेशाइत्यर्थः तद्यथा दिनेसिंहलग्नस्यगुरुः कन्यायाश्चंद्रः तुलायाबुधःवृश्चिकस्यभौमः रात्रौसिंहस्यसूर्यः कन्यायाः शुक्रः तुलायाः शनिः वृश्चिकस्यशुक्रः परेषुधनुरादिषुचतुर्थराशिषु नित्यंसदा दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे आर्किकुजेज्यचंद्राःस्वामिनः तद्यथा धनुषः शनिः मकरस्यभौमः कुंभस्यगुरुः मीनस्यचंद्रः दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिधनुरादीनांदिनरात्रीशयोर्विपर्ययो नास्तीत्यर्थः ॥ ६० ॥

वर्षेशार्थंदिननिशाविभागोक्तास्त्रिराशिपाः ॥ पंचवर्गीबलाद्यर्थंद्रेक्काणेशान्विचिंतयेत् ॥ ६१ ॥ जन्मलग्नपतिरब्दलग्नपो मुंथहाधिपइतस्त्रिराशिपः ॥ सूर्यराशिपतिरह्निचंद्रभाधीश्वरोनिशिविमृश्यपंचकम् ॥ ६२ ॥ बलीयएषांतनुमीक्षमाणः सवर्षपोलग्नमनीक्षमाणः ॥ नैवाब्दपोदृष्ट्यतिरेकतः स्याद्बलस्यसाम्येविदुरेवमाद्याः ॥ ६३ ॥ दृगादिसाम्येप्यथनिर्बलत्वे वर्षाधिपः स्यान्मुथहेश्वरस्तु ॥ पंचापिचेन्नोतनुमीक्षमाणावीर्याधिकोऽब्दस्यविभुर्विचिंत्यः ॥ ६४ ॥

अथैतस्यप्रयोजनमाह । वर्षेशार्थमिति । एतेवर्षेशार्थंवर्षेशनिर्णयार्थं दिननिशाविभागेनत्रिराशिपाउक्ताः पंचवर्गीबलाद्यर्थंपूर्वोक्तान्द्रेक्काणेशान्विचिंतयेत् ॥ ६१ ॥ अथक्रमप्राप्तोदाहरणप्रदर्शनार्थंवर्षतंत्रोक्तंचतुर्भिः श्लोकैर्वर्षेशनिर्णयमाह । तत्रादौ अधिकारिणश्चाह । जन्मेति । जन्मलग्नपतिः जन्मलग्नस्वामी । अब्दलग्नपोवर्षलग्नस्वामी मुंथहाधिपोमुंथहास्वामी

त्रिराशिपः त्रैराशिकस्वामी सूर्यसितार्किशुक्राइत्यादिनात्रैराशिकेश्वरोज्ञेयः अह्निदिवावर्षप्रवेशेसूर्यराशिपतिर्दिनेशोज्ञेयः । निशिरात्रौवर्षप्रवेशेसति चंद्रभाधीश्वरः चंद्राधिष्ठितराशीशोज्ञेयः । सएवरात्रिस्वामीज्ञेयइत्यर्थः । अनयारीत्याग्रहपंचकंविमृश्यविचार्य ॥ ६२ ॥ एवंपंचाधिकारिणोज्ञात्वातेषांदृग्बलंपंचवर्गीबलंचज्ञात्वावर्षपतिनिर्णयमाह । बलीयइति । एषांपंचानामधिकारिणांमध्येयोग्रहोबलीपंचवर्ग्यांबलाधिकस्तनुंलग्नमीक्षमाणः पश्यति सवर्षपोवर्षस्वामीज्ञेयः । यदाबलिष्ठोऽपिग्रहोलग्नमनीक्षमाणः लग्नंनपश्यतितदावर्षाधिपोनैवस्यात् । यदाबलस्यसाम्येपंचवर्ग्यांसर्वेतुल्यबलास्तदादृष्ट्यतिरेकतः स्यात् । यथायोऽधिकदृष्ट्यालग्नंपश्यतिसवर्षाधीशइतिएवमाद्याविदुः वदंति ॥ ६३ ॥ दृष्टिसाम्येचाह । दृगिति । सर्वेषां दृक्साम्येदृष्टिसाम्ये आदिशब्दाद्बलसाम्येऽपि अथवानिर्बलत्वेवर्षाधिपोवर्षेश्वरः मुंथहेश्वरः स्यात् चेत्पंचाधिकारिणः सबलायद्यपितनुंलग्नंनेक्षमाणाः नपश्यंति तथापिवीर्याधिकः अंकतोयस्यैवंबलमधिकंसएवाब्दस्य वर्षस्यविभुः स्वामीविचिंत्यः ॥ ६४ ॥

बलादिसाम्येरविराशिपोऽह्निनिशींदुराशीडितिकेचिदाहुः ॥ येनेत्थशालोऽब्दविभुः शशीसवर्षाधिपश्चंद्रभपोऽन्यथात्वे ॥ ६५ ॥ स्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षमेकैककराशिभोगान्मुथहाक्रमेण ॥ स्वजन्मलग्नंरवितष्टयातंशरघ्नुतंसाभमुखेन्थिहास्यात् ॥ ६६ ॥

अथकेनचिन्मतेनदृष्टिबलसाम्येवर्षाधिपतिनिर्णयमाह । बलादीति । बलसाम्येआदिशब्दाद्दृष्टिसाम्येच । अह्निदिवावर्षप्रवेशेरविराशिपः रव्याक्रांतराशीश्वरोज्ञेयः । निशिरात्रौवर्षप्रवेशेइंदुराशीट्चंद्राक्रांतराशीश्वरोवर्षाधीश्वरोज्ञेयइतिकेचिदाहुः । अथोत्तरार्द्धेविशेषमाह । येनेत्थशालइति । यउक्तप्रकारेणशशीचंद्रः अब्दविभुः वर्षस्वामीजातः सयदियेनपंचाधिकारिमध्यस्थितेनग्रहेणसहेत्थशालंकुरुते तदासएववर्षाधिपोवर्षस्वामीकल्प्यः । अन्यथात्वेइत्थशालयोगाभावेचंद्रभपश्चंद्राक्रांतराशीश्वरोवर्षाधिपोज्ञेयः ॥ ६५ ॥ अथमुंथानयनमाह । स्वेति । यदाजन्मजातंतस्मिन्समयेयल्लग्नंतदासैवमुथहा । सामुथहास्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षमेकैकराशिवृद्ध्याक्रमति । तद्यथा । जन्मलग्नंकन्याजन्मसमयेतत्रैवमुथहा । द्वितीयवर्षे तुलायामित्यादिर्मुथहोत्पत्तिप्रकारइष्टवर्षेभवति । अथमुथहानयनम् । राश्या

दिस्वजन्मलग्नंयातशरद्युतंजन्मकालाद्गतवर्षगणेनयुक्तं द्वादशाभिस्तष्टंसाशे-षप्रमिताभमुखाराश्यादिरिंथिहा मुथहास्यात् । उदाहरणम् । जन्मलग्नम् ५ । १० । ५३ । ५० गतवर्षगणेनयुक्तम् ४२ । १० । ५३ । ५० द्वादशभिस्तष्टम् । शेषांकप्रमिताजाताराश्यादिर्मुथहा ६ । १० । ५३। ५० । ॥ ६६ ॥

प्रत्यहंशरलिप्ताभिर्वर्धतेसानुपातत: ॥ सार्धमंशद्वयं-मासइत्याहुः केपिसूरय: ॥ ६७ ॥ भोग्याराहोर्लवास्त-स्यमुखंपृष्ठंगतालवा: ॥ ततः सप्तमभंपुच्छंविमृश्ये-तिफलंवदेत् ॥ ६८ ॥
श्रीगर्गान्वयभूषणंगणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोऽनंत-मतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुःखलु-नीलकंठविबुधोविद्वच्छिवानुज्ञयासंतुष्टयैव्यदधाद्ग्रहप्रक-रणंसंज्ञाविवेकेऽमलम् ॥ ६९ ॥

॥ इति संज्ञातंत्रे ग्रहाध्यायः प्रथमः ॥ १ ॥

स्पष्टमिदंपद्यम् ॥ ६७ ॥ अथराहोर्मुखपृष्ठपुच्छानांलक्षणमाह । भोग्येति । यस्मिन्राशौराहुरस्तितेनवक्रगतिनायेभोग्याअंशास्तेमुखसंज्ञाः । येगतालवाः भुक्तलवास्तेपुच्छसंज्ञाः । ततः सप्तमंभवनंततोराहोः सप्तमं सप्तमराशिः पुच्छसंज्ञकइतिविमृश्यविचार्यमुथहायाः फलंवदेत। अथोक्त प्रकारेण वर्षेशनिर्णयः तत्रादौजन्मलग्नेशोबुधःवर्षलग्नेशोभौमः । मुंथहेशोभृगुः। त्रैराशिकेशःसूर्यः । दिनेशः शनिः । पंचानांमध्येबलिष्ठःशनिःपूर्णदृष्ट्यालग्नं-पश्यति अतोवर्षेशःशनिः ॥ ६८ ॥ ६९ ॥

इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेश्रीनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञातंत्रस्यव्याख्यानेग्रहाध्यायः प्रथमः ॥ १ ॥

अथ षोडशयोगाऽध्यायः प्रारभ्यते ।

सूर्योनृपोनाचतुरस्रमध्यंदिनेंद्रदिक्स्वर्णचतुष्पदोऽग्रः ॥ सत्त्वंस्थिरस्तिक्तपशुक्षितिस्तुपित्तंजरन्पाटलमूलवन्यः ॥ ॥ १ ॥ वैश्यःशशी स्त्रीजलभूस्तपस्वीगौरोपराह्णांबुगधातुसत्त्वम् ॥ वायव्यादिक्श्लेष्मभुजंगरूप्यस्थूलोयुवाक्षारशुभःसिताभः ॥ २ ॥ भौमस्तमःपित्तयुवोग्रवन्योमध्याह्नधातुर्यमदिक्चतुष्पात् ॥ नाराट्चतुष्कोणसुवर्णकारोदग्धाऽवनीव्यंगकटुश्चरक्तः ॥ ३ ॥ ग्राम्यःशुभोनीलसुवर्णवृत्तःशिश्विष्टकोचःसमधातुजीवः ॥ श्मशानयोषोत्तरदिक्प्रभातंशूद्रःखगःसर्वरसोरजोज्ञः ॥ ४ ॥

अथग्रहाणांस्वरूपम् ॥ तत्रादौसूर्यस्यस्वरूपमाह ॥ सूर्यइति । सूर्यएतादृशोज्ञेयः । नृपः क्षत्रियः । ना पुरुषग्रहः । चतुरस्रः चतुष्कोणाकृतिः । मध्यंदिनं मध्याह्नकालेप्रबलः । इंद्रदिक्पूर्वदिक्स्वामी । स्वर्णं सुवर्णद्रव्यस्वामी । चतुष्पदामश्वगजादीनांप्रभुः।उग्रःक्रूरः।सत्त्वं सत्त्वप्रधानः।स्थिरःस्थिरस्वभावः। तिक्तः तिक्तरसप्रियः । पशुक्षितिः पशुभूमिचारी । पित्तं पित्तप्रकृतिः । जरन् वृद्धः । पाटलः श्वेतरक्तमिश्रितवर्णः । मूलं मूलोत्पन्नस्यधान्यादेरधिष्ठाता । वन्यो वनचारी । एवंगुणविशिष्टःसूर्यः ॥ १ ॥ अथ चंद्रस्वरूपमाह ॥ शशी-चंद्रः। वैश्यः वैश्यजातिः। स्त्री स्त्रीग्रहः।जलभूरार्द्रभूमिचारी। तपस्वी तपोयुक्तः गौरः गौरवर्णः । अपराह्णःअपराह्णकालेप्रबलः।अंबुगो जलचारी। धातुर्गैरिकादिः।सत्त्वं सत्त्वप्रधानः।वायव्यदिक्वायव्यदिक्स्वामी। श्लेष्मा श्लेष्मप्रधानः। भुजंगः भुजंगस्वामी । रूप्यं रूप्यद्रव्यस्वामी । स्थूलोऽतिपुष्टः । युवा तरुणः । क्षारः लवणरसप्रधानः । शुभः शुभग्रहः । सिताभः शुभ्रवर्णः । एवंविधश्चंद्रोज्ञेयः ॥ २ ॥ अथभौमस्वरूपमाह ॥ भौमइति । एतादृशोभौमोज्ञेयः । तमः तमोगुणप्रधानः । पित्तं पित्तप्रकृतिः । युवा तरुणः । उग्रः क्रूरः । वन्यो वनचारी । मध्याह्नः मध्याह्नकालेप्रबलः । धातुः गैरिकादिः। यमदिक् दक्षिणदिक्स्वामी । चतुष्पाच्चतुष्पदानामश्वादीनांप्रभुः । ना पुरुषग्रहः । राट् राजा । चतुष्कोणः चतुष्कोणाकृतिः । सुवर्णकारः सुवर्णकाराणास्वामी । दग्धाऽवनी ज्वलितभूमिचारी । व्यंगः किंचिदंगराहितः । कटुः कटुरसप्रियः । रक्तस्ताम्रवर्णः वा रक्तवर्णद्रव्यस्वामी ॥ ३ ॥ अथ बुध

स्वरूपमाह ॥ ग्राम्यइति । ग्राम्यः ग्रामचारी । शुभः सौम्यः । नीलः नीलवर्णः । सुवर्णः सुवर्णद्रव्यस्वामी । वृत्तोवर्तुलाकृतिः । शिशुर्बालकः । इष्टकोच्चःइष्टकोच्चसंचारी । समधातुः वातपित्तकफात्मकः । जीवो मनुष्यादिः । श्मशानं यत्रशवदहनंभवतितत्स्थलचारी । योषा स्त्रीग्रहः । उत्तरदिगुत्तरादिक्स्वामी । प्रभातं प्रातःकालेसबलः । शूद्रः शूद्रजातिः । खगः पक्षिजातिः । सर्वरसःकद्वादिसकलरसप्रधानः । रजो रजोगुणप्रधानः । ज्ञो बुधः एवंगुणविशिष्टोज्ञेयः ॥ ४ ॥

गुरुःप्रभातेनृशुभेशदिग्द्विजःपीतोद्विपाद्ग्राम्यसुवृत्तजीवः॥ वाणिज्यमाधुर्यसुरालयेशोवृद्धःसुरत्नंसमधातुसत्त्वम् ॥५॥ शुक्रः शुभःस्त्रीजलगोऽपराह्णःश्वेतःकफीरूप्यरजोऽम्लमूलम् ॥ विप्रोऽग्निदिङ्मध्यवयोरतीशोजलावनिःस्निग्धरुचिर्द्विपाच्च ॥ ६ ॥

अथगुरुस्वरूमाह ॥ गुरुरिति । एतादृशोगुरुः । प्रभातेप्रातःकालेप्रबलः । ना पुरुषग्रहः । शुभः सौम्यग्रहः । ईशदिगीशानदिक्स्वामी । द्विजो ब्राह्मणः । पीतः पीतवर्णः । द्विपात् द्विपदानांस्वामी । ग्राम्यः ग्रामचारी । सुवृत्तो वर्तुलाकृतिः । जीवो मनुष्यादिः । वाणिज्यं वणिक्कर्मकर्ता । माधुर्यं मधुररसप्रियः । सुरालयेशो देवतागृहस्वामी । वृद्धः वृद्धग्रहः । सुरत्नं शोभनरत्नद्रव्यस्वामी।समधातुर्वातपित्तकफात्मकः।सत्त्वं सत्त्वगुणप्रधानः॥५॥ अथ शुक्रस्वरूपमाह ॥ शुक्रइति । शुक्रएतादृशोज्ञेयः । शुभः शुभग्रहः । स्त्री स्त्रीग्रहः । जलगो जलचारी । अपराह्णः अपराह्णकालेप्रबलः । श्वेतः शुभ्रवर्णः । कफी कफप्रकृतिः । रूप्यं रूप्यद्रव्यस्वामी । रजः रजोगुणप्रधानः। अम्लः अम्लरसप्रियः।मूलंमूलोत्पन्नस्यधान्यादेःस्वामी।विप्रो ब्राह्मणः अग्निदिगाग्नेयदिक्स्वामी । मध्यवयाः तरुणः । रतीशः क्रीडारसप्रधानः । जलावनिः जलभूमिचारी । स्निग्धरुचिः श्लक्ष्णकांतिः द्विपाद्द्विपदानां मनुष्यादीनां स्वामी ॥ ६ ॥

शनिर्विहंगोऽनिलवन्यसंध्याशूद्रांगनाधातुसमः स्थिरश्च ॥ क्रूरःप्रतीचीतुवरोऽतिवृद्धोत्कराक्षितीद्दीर्घसुनीललोहम् ॥ ७ ॥

अथशनिस्वरूपमाह ॥ शनिरिति । शनिरेतादृशः । विहंगः पक्षिजातिः । अनिलो वायुचारी।वन्यो वनचारी । संध्या संध्याकालेप्रबलः। शूद्रःशूद्रजातिः ।

अंगना स्त्रीग्रहः। धातुसमः वातपित्तकफात्मकः । स्थिरः स्थिरस्वभावः। क्रूरः पापग्रहः । प्रतीची पश्चिमदिक्स्वामी । तुवरः कषायरसप्रियः । अतिवृद्धः अत्यन्तवृद्धग्रहः । उत्करक्षितीट् उत्करभूस्वामी । दीर्घः दीर्घाकृतिः । सुनीलः सुष्ठुनीलवर्णः । लोहं लोहस्यस्वामी ॥ ७॥

राहुस्वरूपंशनिवन्निषादजातिर्भुजंगोऽस्थिपनैर्ऋतीशः ॥
केतुःशिखीतद्वदनेकरूपःखगस्वरूपात्फलमूह्यमित्थम्॥८॥

अथराहुस्वरूपमाह ॥ शनिवत्तत्रकिंचिद्विशेषोऽस्तीत्याह । राह्विति । निषादजातिश्चांडालविशेषः । भुजंगः सर्परूपः । अस्थिपोऽस्थिस्वामी । नैर्ऋतीशःनैर्ऋतीदिक्पतिः अथकेतुस्वरूपं शनिराहुवत्परंत्वेतावान्विशेषः ॥ केतुः ॥ शिखीशिखावान् । अनेकरूपः नानाविधरूपः । इत्थममुनाप्रकारेणग्रहस्वरूपात्फलमूह्यंज्ञेयम्॥ ८ ॥

दृष्टिःस्यान्नवपंचमेबलवतीप्रत्यक्षतः स्नेहदापादोनाऽखिलकार्यसाधनकरीमेलापकाख्योच्यते ॥ गुप्तस्नेहकरीतृतीयभवभेकार्यस्यसंसिद्धिदात्र्यंशोनाकथितातृतीयभवनेषड्भागदृष्टिर्भवे ॥ ९ ॥

अथदृष्टिमाह ॥ तत्रग्रहाणांचतुर्विधादृष्टिः।एकाप्रत्यक्षस्नेहाद्वितीयागुप्तस्नेहा तृतीयागुप्तवैराचतुर्थीप्रत्यक्षवैरा । तत्रादौस्नेहदृष्टिमाह ॥ दृष्टिरिति । कुंडल्यां ग्रहाः स्वाक्रांतस्थानान्नवपंचमेनवमस्थानस्थंग्रहं पंचमस्थानस्थंग्रहंच पश्यति सादृष्टिर्बलवती प्रत्यक्षतः स्नेहदाप्रीतिदा पादोनासादृष्टिः चतुर्थांशन्यूनापंचचत्वारिंशत्कलात्मिका ४५ अखिलानांसमस्तानांकार्याणांसाधनंसंपत्तिंकरोति मेलापकाख्यापरस्परप्रीतिकारिणी । इत्येकादृष्टिः । अथस्वाक्रांतस्थानात् ग्रहस्तृतीयस्थानस्थंग्रहमेकादशस्थानस्थंग्रहंचयत्पश्यतिसादृष्टिर्गुप्तस्नेहकरीकार्यस्यसंसिद्धिदाभवति । सादृष्टिस्तृतीयभवनेत्र्यंशोनाचत्वारिंशत्कलात्मिका४० कथिता । भवेएकादशस्थानेषड्भागः षडंशोदशकलात्मिकादृष्टिःस्यात्॥ ९॥

दृष्टिःपादमिताचतुर्थदशमेगुप्तारिभावास्मृताऽन्योऽन्यंसप्तमभेतथैकभवनेप्रत्यक्षवैराऽखिला॥ दुष्टंदृक्त्रितयंक्षुताह्वयमिदंकार्यस्यविध्वंसदंसंग्रामादिकलिप्रदंदृशइमाःस्युर्द्वादशांशांतरे ॥ १० ॥

अथग्रहाणांशत्रुदृष्टिमाह । दृष्टिःपादमितेति ॥ स्वाक्रांतस्थानात्ग्रहश्चतुर्थस्थानस्थंग्रहं दशमस्थानस्थंग्रहंचयत्पश्यति सादृष्टिर्गुप्तारिभावा अप्रकाशितशत्रुभावास्मृता । पादमिताचतुर्थांशमितापंचदशकलात्मिकादृष्टिः । तथाऽन्योऽन्यं परस्परंसप्तमभेसप्तमराशौतथैकभवनेएकराशावपिग्रहोयत्पश्यति सादृष्टिःप्रत्यक्षवैरा।अखिलासंपूर्णादृष्टिः षष्टिः६०कलात्मिकास्यात्।इदंदुष्टंदृक्त्रितयं चतुर्थदशमरूपमेवंसमसप्तकरूपंद्वितीयमेकराशिगतंतृतीयमेवमिदंदृष्टित्रयंक्षुताह्वयंसकलशुभकर्मनाशकम्।इदमपिदृष्टित्रयंकार्यस्याभीष्टस्यविध्वंसदम्।किंच संग्रामादिसंग्रामोयुद्धंतत्प्रभृतिककलिप्रदंयुद्धकारकंक्लेशंप्रददाति । इमादृशोद्वादशांशांतरेद्रष्टृदृश्यांतरंद्वादशभागानधिकं तदायथोक्तफलदात्र्यःस्युः॥ १० ॥

अपास्यपश्यंनिजदृश्यखेटादेकादिशेषेध्रुवलिप्तिकाःस्युः॥
पूर्णंखवेदास्तिथयोऽक्षवेदाःखंषष्टिरभ्रंशरवेदसंख्या॥११॥
तिथ्यःखचंद्रावियदभ्रतर्काःशेषांकयातैष्यविशेषघातात्॥
लब्धंखरामै ३० रधिकोनकैष्येस्वर्णंध्रुवेताःस्फुटदृष्टिलिप्ताः ॥ १२ ॥

दृष्टिध्रुवांकाः सांतरा लिख्यंते.

राशयः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
ध्रुवांकाः	०	४०	१५	४५	०	६०	०	४५	१५	१०	०	६०
अंतरांकाः	४०	२५	३०	४५	६०	६०	४५	३०	५	१०	६०	६०
ऋण.धन	धन	ऋ.	ध.	ऋ.	ध.	ऋ.	ध.	ऋ.	ध.	ऋ.	ध.	ऋ.

अथगणितागतदृष्टिसाधनमाह ॥ अपास्येति । तिथ्यइतिच । योग्रहः पश्यतिसद्रष्टा यंपश्यतिसदृश्यम् इत्यवलोक्य पश्यंद्रष्टारं ग्रहं निजदृश्यखेटात् अपास्यशोध्य यद्राश्यादिशेषंतिष्ठति । यस्मिन्नेकादिशेषात्मकेध्रुवाः स्थिराः लिप्तिकाः दृष्टिकलाः पूर्णमित्यादिकाःस्युः । तद्यथा । द्रष्टृरहितदृश्यग्रहस्य राशिस्थानेएकस्मिञ्छेषेपूर्णंशून्यंदृष्टिः ॥ द्विशेषेखवेदाश्चत्वारिंशत् ४० त्रिशेषेतिथयः पंचदश १५ । चतुःशेषेऽक्षवेदाः ४५ पंचचत्वारिंशत् । पंचशेषेखंशून्यं०। षट्शेषेषष्टिः ६०। सप्तशेषेअभ्रंशून्यम् अष्टशेषेशरवेदसंख्या पंचचत्वारिंशत् ४५ । नवशेषेतिथ्यःपंचदश १५ । दशशेषेखचंद्राः १० । एकादशशेषेवियच्छून्यं० । द्वादशशेषेभ्रतर्काः षष्टिः ६० । शेषांशेति-

द्रष्टृरहितदृश्यस्यराशिस्थानेयोंकः प्राप्तः सस्थाप्यः यातैष्ययोर्गतगम्ययो र्विशेषांतरंकार्यम् । तद्यथा । राशिस्थानेयोंकः प्राप्तः सयातसंज्ञकः । तस्याग्रिमांकोयः सएष्यसंज्ञकः । तयोरंतरंकार्यम् । तेनांतरेणशेषांशाः गुण्याः ततःखराभैस्त्रिंशद्भि ३० भक्तेयल्लब्धंकलादिकंतत् ध्रुवेराशिस्थानेप्राप्तांकेस्वर्णकार्यम् । कदाचाधिकोनकैष्येसतियदाग्रिमोध्रुवःप्राग्ध्रुवाद्धिकोभवेत् तदाधनम् । यदोनोऽग्रिमध्रुवहीनोभवेत्तदाऋणमेवंसतिताःस्फुटादृष्टिलिप्ताः कलाःस्युः । उदाहरणम् । द्रष्टाचंद्रः ५ । २२ । ९ । ४७ दृश्योरविः ९ । ७ । ३० । ६ द्रष्टृरहितदृश्यः ३ । १५ । २० । १९ अस्यराशिस्थानेत्रयोंकाः त्रयाणामधः पंचदशध्रुवांकःप्राप्तः १५ अग्रिमोंकःपंचचत्वारिंशत् ४५ अनयोरंतरेण ३० शेषांकाः १५ । २० । १९ गुणिताःजाताः ४६० । ९ । ३० त्रिंशद्भक्ताः लब्धम् १५। २० इदमग्रिमस्यांकस्याधिकत्वात्पंचदश १५ मध्येयुतंजातासूर्योपरिचंद्रस्यकलात्मिकादृष्टिः ३० । २० एवंसर्वग्रहाणामपिज्ञेयम् ॥ ११ ॥ १२ ॥

ग्रहदृष्टियंत्रम्.

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
र	० ०	३० २१	१४ ५	९ ३२	४४ १०	४ १९	१५ ४४
चं	३० २०	० ०	२१ २१	२३ १५	२२ २५	३८ १	३० ४१
मं	१४ ५	१३ ४४	० ०	५५ २७	२९ ५४	१९ ५८	११ १७
बु	९ ३३	१३ २१	५५ २८	० ०	२५ २१	२४ ३१	१० ५४
गु	४४ १०	२२ २६	२९ ५४	२५ २१	० ०	१ ४१	१३ ४७
शु	१७ १७	१० २४	१९ ५८	२४ ३१	६ ४४	० ०	५ ५४
श	१५ ४१	३० ४९	३३ ३३	३५ २७	२१ १	२६ ५६	० ०

पश्यन्मित्रदृशासुहृद्रिपुदृशाशत्रुः समस्त्वन्यथातिथ्यर्कोष्टनगांकशैलखचराः १५ । १२ । ८ । ७ । ९ । ७ । ९ सूर्यादिदीप्तांशकाः ॥ चक्रेवामदृगुच्यतेबलवतीमध्याद्यथावेश्मनीत्येकर्क्षेऽपिदृगुच्यतेऽर्थजननीत्येकेविदुःसूरयः ॥ १३ ॥

अथग्रहमैत्रीचक्रमाह ॥ पश्यन्निति ॥ योग्रहोयंग्रहंमित्रदृशामित्रदृष्ट्यानवपंचमतृतीयैकादशदृष्ट्यापश्यति सग्रहस्तंप्रति सुहृन्मित्रंज्ञेयः । योग्रहोरिपुदृशाशत्रुदृष्ट्याचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यापश्यतिसतंप्रतिशत्रुर्ज्ञेयः। अन्यथा मित्रशत्रुदृष्टयभावेपरिशेषाद्द्वितीयषष्ठाष्टमद्वादशस्थानेषुसमताभवति । अत्रार्थेसंमतिवाक्यम् । तथाचरोमकः। मित्रंतृतीयपंचमनवमैकादशगतोऽपियोयस्य ॥ धनमृतिरिपुरिःफेषुचसमोग्रहःस्यादितिज्ञेयम् ॥ १ ॥ शत्रुस्तथैकतुर्येजायास्थाने तथा

दशमे ॥ ताजिकहिल्लाजमतेनैतादृक्कथितमस्माभिः ॥ २ ॥ अत्र-मित्रसमशत्रुविचारेनवपंचमादिस्थानेदृष्टिरेवग्राह्या । अत्रसर्वेष्वपिस्थानेषुय-द्यपिगणितागतदृष्टिरायातितथापिसानग्राह्या । कुतः दृष्ट्यभावेसमतोक्ता-गणितागतदृष्टौसत्यांसमतायाअभावःस्यादितिहेतुरितिकेचित् । वस्तुतस्तु अत्रग्रहयोरेकपंचसप्तैकादशांतरयोस्तुल्यभागाद्यवयवयोर्गणितागतदृष्टेरभावः यथा द्रष्टाचंद्रः १ । ३ । २० । ५० दृश्योबुधः २ । ३ । २० । ५। वाबुधः ६।३।२०।५० । वाबुधः ८ । ३ । २०। ५० एवंकदाचित् ०। ३।२० । ५० एवंकदाचित्संभवतीतिग्रंथांतरेसमानोक्ता ॥ अथसूर्यादीनांदी-प्तांशानाह ॥ तिथीति । सूर्यस्यतिथयःपंचदश १५। चंद्रस्यार्काः द्वादश १२ । भौमस्याष्टौ ८ । बुधस्यनगाःसप्त ७ । गुरोरंकानव ९ । शुक्रस्यशैलाः सप्त ७ । शनेःखचराःनव ९ । सूर्यादीनांग्रहाणामेतेदीप्तांशका ज्ञेयाः॥ अथदृष्टौकश्चिद्विशेषउच्यते ॥ चक्रइति ॥ चक्रेलग्नादिद्वादशराशिचक्रेवाम दृग्बलवतीज्ञेया । दक्षिणदृष्ट्यपेक्षयेत्यर्थः । वामस्यवामस्थानस्थग्रहस्यदृक्-यामदृक् । वामभागस्थग्रहस्यदक्षिणभागस्थग्रहोपरियादृष्टिःसाबलवती । लग्नादिषष्ठांतंदक्षिणविभागः । सप्तमादिद्वादशांतंवामविभागः ॥ तदुक्तंबृह-ज्जातके । कंटगित्यादिश्लोकेवाममुदितैरितिराशिभिरुदितैर्दृश्यभागावस्थितै-र्वामांगविभागलग्नस्योदितभागास्तथाद्वादशैकादशदशमनवमाष्टमाः तथासप्त-मस्यराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एषभागउदितःशेषोऽनुदितःअर्थादनुदितैरदृ-श्यैर्दक्षिणोविभागः तत्रलग्नानुदितभागाः तथाद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठाः सप्तमराशेर्लग्नोदिततुल्यविभागइत्यनुदितोविभागः एषदक्षिणोविभागइति । भट्टोत्पलः चक्रेवामदृगुच्यतेबलवतीत्यत्र किंचिदेकमुदाहरणमाह मध्यादिति-मध्याद्दशमस्थानाद्धेश्मनिचतुर्थस्थानेयादृष्टिःसाबलवतीत्युक्तंभवति दशम स्थानस्थितग्रहस्यचतुर्थस्थानस्थितग्रहोपरियादृष्टिः साबलवतीत्यर्थः । चतु-र्थस्थानस्थितग्रहस्यदशमस्थानस्थितग्रहोपरियादृष्टिः सानिर्बलेत्यर्थत्वात्सू-चितम् ॥ सप्तमादिद्वादशस्थानस्थितानांग्रहाणां लग्नादिषष्ठांतस्थानस्थितेषु ग्रहेषुयादृष्टिः साबलवतीतिनिर्दिष्टोर्थः । समरसिंहस्याप्ययमेवार्थः । तद्यथा-चक्रस्यवामदृष्टेर्दक्षिणदृष्टिर्बलीयसीज्ञेया ॥ भूकेंद्रोपरिदृष्टिर्मध्यात्सबलेति सर्वतोप्यूह्यमिति । वामदृष्टिरित्यत्रसप्तमीतत्पुरुषःसमासः । वामेदृष्टिर्वाम-दृष्टिः । दक्षिणेदृष्टिर्दक्षिणदृष्टिः । दक्षिणभागस्थितानांग्रहाणांयावामभाग-स्थग्रहेषु दृष्टिस्तदपेक्षयावामभागस्थग्रहाणांदक्षिणभागस्थग्रहोपरियादृष्टिः साबलवतीत्यर्थः । अत्रोदाहरणम् ॥ भूकेंद्रेति ॥ मध्याद्दशमस्थानाद्भूकेंद्रो-

परिचतुर्थोपरियाद्दृष्टिःसाबलवती । एवंसर्वतोऽपिसप्तमादिद्वादशांतस्थानस्थिता-नांलग्नादिषष्ठांतस्थानस्थितेषुग्रहेषुयादृष्टिः साबलवतीत्यूह्यं विचार्यम् ॥ श्री-केशवदैवज्ञस्याप्ययमेवार्थः । तद्यथा । परार्द्धखगदृक्प्राग्ज्यार्द्धदृक्तोधि-केति । परार्द्धखगस्यदृक् । लग्नादिषष्ठांतंपूर्वार्द्धम् । सप्तमादिद्वादशांतंपरार्द्ध-मिति । अथैकस्थानदृष्टौमतांतरमाह । एकर्क्षेपीति । एकर्क्षेएकराशिस्थित-योर्दृश्यद्रष्ट्रोःपरस्परंयादृग्दृष्टिः साअर्थजननी अत्यंतलाभपूर्वकशुभफलदात्री ज्ञेया इत्येकेसूरयः पंडितास्ताजिकशास्त्रवेत्तारोविदुः ॥ १३ ॥

पुरःपृष्ठेस्वदीप्तांशैर्विशिष्टंदृक्फलंग्रहः ॥ दद्यादतिक्रमेते-षांमध्यमंदृक्फलंविदुः ॥ १४ ॥ प्रागिक्कवालोपरइंदुवार-स्ततेत्थशालोऽपरईसराफः ॥ नक्तंततःस्याद्यमयामणा-ऊकंबूलतोगैरिकबूलमुक्तम् ॥ १५ ॥ खल्लासरंरद्दमथो-दुफालिकुत्थंचदुत्थोत्थदिवीरनामा ॥ तंबीरकुत्थौदुरफ-श्चयोगाःस्युःषोडशैषांकथयामिलक्ष्म ॥ १६ ॥

अथपूर्वोक्तानांदीप्तांशानांप्रयोजनमाह ॥ पुरइति ॥ अनवमादिस्थान-दृष्टौसत्यांग्रहोद्रष्टास्वदीप्तांशैः कृत्वापुरोऽग्रेपृष्ठेपश्चाद्वाऽवस्थितेग्रहेविशिष्टमुत्कृ-ष्टंनवमादिस्थानस्थंदृक्फलंदृष्टिफलंदद्यात् ॥ तेषांदीप्तांशानामतिक्रमेदृष्टिफलं मध्यमंसाधारणंदद्यादितिविदुः ॥ १४ ॥ अथषोडशयोगाव्याख्यायंते तत्र तेषांनामानि श्लोकद्वयेनाह प्रागिति ॥ खल्लेतिच । प्राक्प्रथमोयोगःइक्क-वालः १ । अपरइंदुवारः २ । ततेत्थशालः ३ । अपरःईसराफः ४ । ततो नक्तंस्यात् ५ । यमया ६ । मणाऊ ७ कंबूलं ८ । गैरिकबूलं ९ । खल्ला-सरं १० । रद्दं ११ । दुफालिकुत्थं १२ । दुत्थोत्थदिवीरं १३ तंबीरः १४ कुत्थः १५ । दुरफः १६ । एतेषोडशयोगाःस्युः एषामिक्कवालादीनांलक्ष्म-लक्षणंकथयामि ॥ १५ ॥ १६ ॥

चेत्कंटकेपणफरेचखगाः समस्ताः स्यादिक्कवालइतिरा-ज्यसुखाप्तिहेतुः ॥ आपोक्लिमेयदिखगाःसकिलेंदुवारोन-स्याच्छुभःक्वचनताजिकशास्त्रगीतः ॥ १७ ॥ शीघ्रोऽल्प-भागैर्घनभागमंदग्रस्तेनिजंतेजउपाददीत ॥ स्यादित्थ-शालोऽयमथोविलिप्तालिप्तार्द्धहीनोयदिपूर्णमेतत् ॥ १८ ॥

अथैक्कवालेंदुवारयोर्द्वयोर्लक्षणमाह ॥ चेदिति ॥ लग्नचतुर्थसप्तमदशमस्थानानांकंटकसंज्ञाउक्ताकथिता ॥ कंटकचतुष्टयंकेंद्रइति पर्यायास्तदनंतरं द्वितीयपंचमाष्टमैकादशानांस्थानानांपणफरसंज्ञाउक्ताकथिता ॥ तदनंतरं तृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थानानामापोक्लिमसंज्ञाउक्ता । चेत्समस्ताः सर्वेग्रहाः केंद्रेपणफरेचस्युःतदासइक्कवालाख्योयोगःस्यात्सइक्कवालयोगोराज्यसुखयोरातिर्लब्धिस्तस्याःहेतुः।अत्यंतशुभफलदइत्यर्थः।आपोक्लिमेयदिसर्वेखगाःग्रहाः स्युस्तदेंदुवारनामकस्ताजिकशास्त्रेगीतःकथितोयोगःस्यात् । किलइतिनिश्चयेन । सयोगःक्वचनकुत्रापिवर्षमासप्रवेशादौशुभोनस्यात् ॥ १७ ॥ अथमुथशिलयोगस्यलक्षणमाह ॥ शीघ्रइति ॥ ययोर्द्वयोर्ग्रहयोर्मुथशिलविचारः क्रियतेतयोर्मध्येयस्याधिकागतिःसशीघ्रगतिग्रहःद्वितीयःमंदगतिर्ग्रहः शीघ्रः शीघ्रगतिर्ग्रहः अल्पभागैः स्वल्पांशैरुपलक्षितोभवति घनावहवः भागाःअंशाःयस्यासौघनभागःतादृशेबह्वंशेमंदेमंदगतिग्रहे अग्रस्थेसति एतत् उक्तंभवतिशीघ्रगतिग्रहस्यभागापेक्षयामंदगतिग्रहस्याधिकभागाभवंति । तदा शीघ्रगतिग्रहःनिजंस्वीयंतेजः सामर्थ्यंमंदगतिग्रहायउपाददीत ददाति तर्ह्ययं इत्थशालाख्योयोगः स्यात् ॥ अस्यैवनामांतरंमुथशिलमिति । शीघ्रगतिग्रहात् शीघ्रग्रहदीप्तांशांतर्गतांतरभागैरधिकेमंदमुथशिलयोगइतिपर्यवसितोऽर्थः।अथपूर्णमुथशिलयोगमाह । यदिशीघ्रगतिग्रहः मंदगतिग्रहात् विलिप्ताएकविकलामात्रन्यूनोऽथवालिप्तार्धहीनःत्रिंशद्विकलान्यूनोपिभवेत्तदा एतन्मुथशिलंपूर्णंविंशतिविंशोपकात्मकंजातंस्यात् । यदाद्वयोर्विकलांतावयवेनतुल्यताभवतितदा पूर्णमुथशिलमित्यर्थतःसिद्धम् ॥ १८ ॥

शीघ्रोयदाभांत्यलवस्थितःसन्मंदेऽग्र्यभस्थेनिदधातितेजः ॥
स्यादित्थशालोऽयमथैषशीघ्रदीप्तांशकांशैरिहमंदपृष्ठे ॥ १९ ॥
तदाभविष्यद्गणनीयमित्थशालंत्रिधैवंमुथशीलमाहुः ॥
लग्नेशकार्याधिपयोर्यथैषयोगस्तथाकार्यमुशंतिसंतः ॥ २० ॥

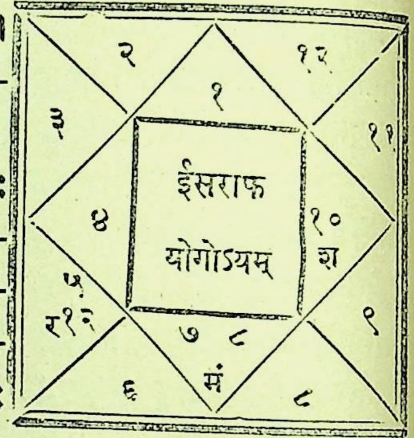
अथअदृष्टोमुथशिललक्षणमाह । शीघ्रइति । तदेतिपद्यार्द्धेनच । यदाशीघ्रः शीघ्रगतिग्रहः भांत्यलवस्थितः राशेरंतिमांशेत्रिंशत्तमेंशेस्थितः सन्मंदे मंदगतिग्रहेऽग्र्यभस्थेअग्रिमराशौसतिशीघ्रग्रहस्यदीप्तांशावधितदाशीघ्रगतिग्रहः मंदगतिग्रहायतेजोनिदधाति । अयमित्थशालयोगः स्यात् । अथभविष्यन्मुथशिलयोगउच्यते । अथेति । एषशीघ्रगतिग्रहः स्वदीप्तांशेभ्योऽधिकांशैः कृत्वा

मंदगतिग्रहात्पृष्ठेस्थितः सन्मंदगतिग्रहयेदानिजंतेजः दातुकामोभवति तदा-इत्थशालंमुथशिलयोगोऽभविष्यत्अग्रेभविष्यतीतिगणनीयंज्ञेयम् । एवंत्रिधा-त्रिप्रकारकंमुथशिलमाहुः।अथमुथशिलयोगानांफलमाह।लग्नेशेति लग्नेशः लग्ने-स्वामीयद्भावस्यप्रश्नः क्रियते तद्भावस्वामी कार्याधिपः। अनयोर्यथामुथशिल-योगःतथासंतःअतिशिष्टाःकार्यमुशांति । तद्यथा। केनचिदागत्यप्रश्नःकृतः मम पुत्रस्त्रीराज्यलाभादिसुखंभविष्यतिनवेति। तत्रलग्नस्वामीप्रश्नकर्ताज्ञेयः तत्त-द्भावाधीशश्चकार्यस्वामी । तत्रपुत्रप्राप्तिचिंतापंचमभावात्। स्त्रीप्राप्तिचिंतासप्त-मभावात्। राज्यप्राप्तिचिंतादशमभावात् । लाभचिंताएकादशभावात्। एवं सर्वत्रज्ञेयम् । तत्रलग्नेशस्यराज्याद्यभीष्टकार्यभावेशस्यचमुथशिलयोगोयथा भवति। तथातद्भावप्राप्तिर्वक्तव्या । तयोर्वर्तमानेमुथशिलयोगश्चेत्तदातद्भाव-संबंधिसुखमिदानींवर्ततइतिवाच्यम्। यदितयोः पूर्णमुथशिलयोगस्तदासंपूर्णं तद्भावसंबंधिसुखंवाच्यम्।यदितयोःभविष्यन्मुथशिलयोगस्तदातद्भावसौख्यम-ग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥ १९ ॥ २० ॥

लग्नेशकार्याधिपतत्सहायायत्रस्युरस्मिन्पतिसौम्यदृष्टे ॥ तदाबलाढ्यंकथयंतियोगंविशेषतः स्नेहदृशाऽपिसंतः ॥ ॥ २१ ॥ स्वर्क्षादिसत्स्थानगतः शुभैश्चेद्युतेक्षितोभूद्भवि-ताऽथवास्ते ॥ तदाशुभंप्रागभवत्सुपूर्णमग्रेभविष्यत्यथव-र्ततेच ॥ २२ ॥

अथदृष्टिविचारमाह ॥ लग्नेशेति ॥ लग्नेशः लग्नस्वामीकार्याधिपःकार्यस्वामी चतत्सहायोनामलग्नेशमित्रं कार्येशमित्रंच एतेचत्वारोयत्रयस्मिन्राशौस्युः भवंतिअस्मिन्राशौपतिःस्वामी सौम्यः शुभग्रहःआभ्यांदृष्टेसति तदाप्रागुत्पन्नं-मुथशिलयोगंबलाढ्यम् उत्कृष्टफलदंकथयंति । तत्रापिसंतः अतिशिष्टाः स्नेहदृशास्नेहेनदृष्ट्याविशेषतः सबलमितिआहुः ॥ २१ ॥ अथाऽन्यमपिफल-विचारमाह ॥ स्वर्क्षेति ॥ लग्नाधिपःकार्याधीशश्चस्वर्क्षादिषुस्वगृहस्वोच्चस्व-हद्दास्वत्रैराशिपस्वमुसल्लहेषु । अथवासत्स्थानेषुशुभग्रहस्थानेषुगतोविद्यमानः सन्शुभैःशुभग्रहैःयुतेक्षितश्चेदभूत् तदाप्राक्पूर्वंशुभंशुभफलंसंपूर्णमभवज्जातमि-तिवक्तव्यम्। यदालग्नपकार्याधीशौस्वर्क्षादिसत्स्थानगौशुभैर्युतेक्षितौचेद्भवितारौ तदाशुभफलमग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥ यदालग्नपकार्याधीशौस्वर्क्षादिसत्स्था-नगौशुभग्रहैर्युतेक्षितौचेद्भवतःतदाशुभफलमिदानींवर्त्ततएवेतिवक्तव्यम् ॥ २२ ॥

व्यत्यस्तमस्माद्विपरीतभावेऽथेष्टर्क्षतोऽनिष्टगृहंप्रपन्नः ॥ अभूच्छुभंप्रागशुभंत्विदानींसंयातुकामेनचभाविवाच्यम् ॥२३॥ शीघ्रोयदामंदगतेरथैकमप्यंशमभ्येतितदेसराफः॥ कार्यक्षयोमूसरिफेखलोत्थेसौम्येनहिल्लाजमतेनचिंत्यम् २४

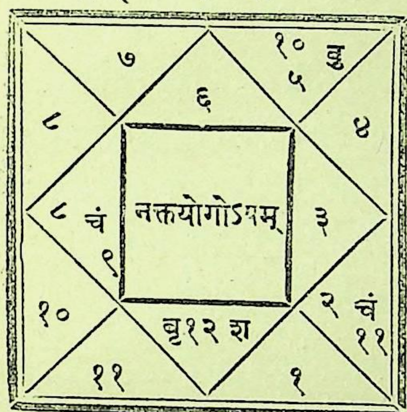
अथ शुभफलमाह ॥ व्यत्यस्तमिति ॥ अस्मात्स्वर्क्षादिसत्स्थानगतइति पूर्वोक्तादर्थाद्विपरीतभावेदुष्टस्थानेसतिव्यत्यस्तमन्यथाज्ञेयम् ॥ तद्यथा ॥ सलग्नाधीशः कार्याधीशोवास्वशत्रुक्षेत्रगतः स्वनीचगृहगतोवा स्वशत्रुहद्दादिष्वशुभेषुपापग्रहस्थानेषुवागतः सन्पापग्रहैर्युतोदृष्टोवाचेदभूत्तदाप्राक्पूर्वमेवाऽशुभमभवत् ॥ यदालग्नाधीशः कार्याधीशोवादुष्टस्थानगतः सन् पापग्रहैर्युतेक्षितोवाचेदास्तेतदेदानीमनिष्टं वर्ततएवेतिवाच्यम् ॥ अथतृतीयमुथशिलयोगेफलविशेषविचारमाह । अथेति । यदालग्नेशः कार्येशोवाइष्टर्क्षगतःमित्रराशेःसकाशादनिष्टगृहंशत्रुगृहंप्रपन्नः प्राप्तः तदाप्राक्पूर्वंशुभंशुभफलमभूज्जातमितिवक्तव्यम् । इदानीमशुभफलंवर्ततइतिवाच्यं संयातुकामेन । तद्यथा । लग्नाधीशः कार्याधीशोवामित्रगृहेवर्तते । अग्रेशत्रुगृहंप्रति आयास्यतितदाअशुभफलंभाविवाच्यमग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥ २३ ॥ अथेसराफयोगस्यलक्षणमाह ॥ शीघ्रइति ॥ यदामंदगतेःमंदगतिग्रहस्यैकमप्यंशंशीघ्रःशीघ्रगतिग्रहोभ्येति । अतिक्रम्याग्रेगच्छति । तदाईसराफःईसराफाख्योयोगःस्यात् अपरःपर्यायोमूसरीफाख्यइति । खलोत्थेशीघ्रगतिमंदगतिग्रहयोःपापयोःसंबंधेनजातेमुसरीफेयोगेसतिकार्यक्षयोवाञ्छितकार्यनाशःस्यात् ॥ तस्मिन्नीसराफयोगेसौम्येशुभग्रहोत्पन्ने कार्यक्षयोन नास्ति इदंफलंहिल्लाजमतेनचिंत्यंज्ञेयम् ॥ २४ ॥

लग्नेशकार्याधिपयोर्नदृष्टिर्मिथोऽथतन्मध्यगतोपिशीघ्रः॥ आदायतेजोयदिपृष्ठसंस्थान्न्यसेदथान्यत्रहिनक्तमेतत् २५

अथनक्तयोगस्यलक्षणमाह ॥ लग्नेशेति ॥ लग्नेशःलग्नस्वामी । कार्याधिपः कार्यस्वामी । अनयोर्मिथःपरस्परंदृष्टिर्नास्ति अथतन्मध्यगतोपिशीघ्रःयदितयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयःकश्चिच्छीघ्रगतिग्रहोभवति । तादृशोमध्य-

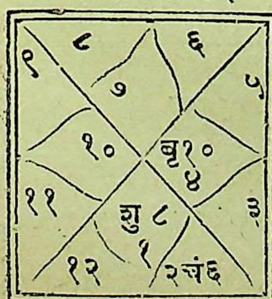
वर्तीपृष्ठसंस्थाच्छीघ्रग्रहात् तेजःआदायगृहीत्वाऽन्यत्रान्यस्मिन्मंदगतिग्रहेन्य-सेत् अर्पयति तन्नक्तंनक्तनामयोगःस्यात् ॥ २५ ॥

स्त्रीलाभपृच्छातनुरस्तिकन्यास्वामीबुधः सिंहगतोदशांशैः॥सूर्यांशकैर्देवगुरुःकलत्रेदृष्टिस्तयोर्नास्तिमिथोथचंद्रः ॥२६॥चापेवृषेचोभयदृश्यमूर्तिः शीघ्राऽष्टभागैरथवाभवांशैः ॥ आदायतेजोबुधतोददौयज्जीवायलाभःपरतःस्त्रियाः स्यात् ॥ २७ ॥

अथाऽस्यनक्तयोगस्योदाहरणमाह ॥ स्त्रीलाभेति। चापइति च। केनचित्प्रष्टायस्मिन्कस्मिन्समये आगत्यपृच्छाप्रश्नःकृतःमम स्त्रीप्राप्तिर्भविष्यतिनवेति । तस्मिन्समये-तनुर्लग्नंकन्यास्ति । तस्यस्वामीबुधः सिंहगतःसिंहराशौद्वादशस्थानेदशांशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोस्ति तथा देवगुरुः बृहस्पतिः सूर्यांशकैर्द्वादशभिरंशैरुपलक्षितःसन्कलत्रे सप्तमस्थानेस्तितयोर्बुधजीवयोर्मिथः परस्परंषडष्टस्थानस्थितत्वाद्दृष्टिर्नास्त्येव । अथचंद्रः शीघ्रःशीघ्रगतिग्रहःउभयोर्बुधजीवयोर्मध्यगतःसन्चापेधनुषिअथवा वृषभराशौअस्ति । कीदृशःउभयदृश्यमूर्तिः। उभाभ्यांबुधजीवाभ्यांदृश्यामूर्तिः स्वरूपंयस्यबुधजीवदृष्टः। पुनःकीदृशः। अष्टभागैरथवाभवांशैः एकादशभिरंशैः उपलक्षितः । एतादृशश्चंद्रःबुधतःतेजःसामर्थ्यमादायगृहीत्वाजीवायगुरवेयद्ददौददातिस्म । तस्माल्लग्नस्वामिनोबुधस्यतेजोपहारात्स्वप्रयत्नेनस्त्रीप्राप्तिर्नभवतीतिवक्तव्यम्। कुतः तृतीयेनमध्यस्थचंद्रेणतेजोपहारात्तस्मातृतीयमध्यस्थप्रयत्नेनस्त्रियाःप्राप्तिर्वक्तव्या॥नक्तयोगोयम् ॥ २६ ॥ २७ ॥

यमयायागोऽयम्

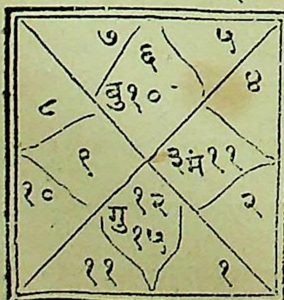

अंतः स्थितोमंदगतिस्तुपश्येद्दीप्तांशकैर्द्वावथशीघ्रतस्तु ॥ नीत्वामहोयच्छतिमंदगायकार्यस्यसिद्धचै यमयः प्रदिष्टः ॥ ॥ २८ ॥ राज्याप्तिपृच्छातुललग्ननाथोमेषेसितस्त्वष्टलवैर्वृषस्थः ॥ चंद्रोरसांशैर्य-

दिराज्यनाथोदृष्टिस्तयोर्नास्तिगुरुस्तुमंदः ॥ २९ ॥ दिगं-शकैः कर्कगतस्तुपश्यन्नुभौमहोदीतलवैः सचांद्रम् ॥ ददौ सितायेतिपदस्यलाभोऽमात्ये नभावीतिविमृश्यवाच्यम् ३०

अथ यमयायोगलक्षणमाह॥अंतःस्थितइति।द्वौलग्नाधीशकार्याधीशौपरस्परंनपश्यतः अनयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोरंतःस्थितोमध्येवर्त्तमानोमंदगतिर्ग्रहः स्वदीप्तांशैः कृत्वाद्वौलग्नाधीशकार्याधीशौस्थानदृष्ट्यापश्येत् ॥ अथसमंदगामीग्रहःशीघ्रतः लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये यः शीघ्रगतिग्रहःतस्मान्महस्तेजोनीत्वागृहीत्वामंदगायमंदगतिग्रहाययच्छति ॥ लग्नपकार्यपयोर्मध्येयोमंदगतिर्ग्रहस्तस्मैयच्छतिददातिसयमयाख्योयोगः वांछितकार्यस्यसिद्ध्यैप्रदिष्टःकथितः ॥ २८ ॥ अथास्ययमयायोगस्योदाहरणम् ॥ राज्येति ॥ दिगंशकैर्गितिच ॥ ममराज्यप्राप्तिर्भविष्यतिनवेतिपृच्छायांप्रश्नेलग्नंतुला । तस्यनाथःस्वामीसितःशुक्रः । मेषेसप्तमस्थानेगतोऽष्टलवैरुपलक्षितोऽस्ति ॥ तथाराज्यनाथःराज्यभवनंदशमंतस्यनाथःस्वामीचंद्रः रसांशैःषडंशैरुपलक्षितः सन् वृषभस्थोऽष्टमस्थानगतोभवति। तयोर्लग्नाधीशराज्यनाथयोःपरस्परंद्विर्द्वादशस्थानस्थितत्वात् दृष्टिर्नास्त्येव। गुरुःबृहस्पतिर्मंदोमंदगतिर्ग्रहदिगंशकोदशभिरंशैःपरिमितः कर्कगतः कर्केस्थितोदशमस्थानास्थितः सन्उभौलग्नाधीशकार्याधीशौस्थानदृष्ट्यापश्यन् सन् उभाभ्यांचन्द्रशुक्राभ्यामधिकैः स्वदीप्तांशैः कृत्वासचांद्रंचंद्रसंबधिमहः तेजोगृहीत्वासितायशुक्रायददौददाति । अतःकारणात् पदस्यस्थानस्यराज्यस्यलाभोऽमात्येनमंत्रिणाभाविभविष्यति। इतिविमृश्यविचार्यवाच्यंवक्तव्यम् ॥ यमयायोगोऽयम् ॥ २९ ॥ ३० ॥

मणऊयोगोऽयम्

वक्रःशनिर्वायदिशीघ्रखेटात्पश्चात्पुरस्तिष्ठतितुर्यदृष्ट्या ॥ एकर्क्षसप्तर्क्षभुवादृशावापश्यन्नथांशैराधिकोनकैश्चेत् ॥ ३१ ॥ तेजोहरेत्कार्यपदेत्थशालीस्थितोऽपिवा सौमणऊशुभोन ॥ स्त्रीलाभपृच्छातनुरस्तिकन्याऽत्रज्ञोदिगंशैस्तिथिभिः सुरे-

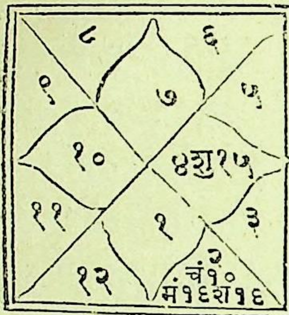
ज्यः ॥ ३२ ॥ कलत्रगः खेऽवनिजोभवांशैः पूर्वंबुधोभौमहृतः स्वतेजाः ॥ जीवेनपश्चान्मिलतीतिलाभोनार्यास्तुनोपृष्ठगतेऽथवास्मिन् ॥ ३३ ॥

अथमणऊयोगलक्षणमाह ॥ वक्रइति ॥ तेजोहरेदितिच ॥ अस्मिन्मणऊयोगेलग्नाधीशकार्याधीशयोः परस्परंस्थानदृष्टिरपेक्षिता ॥ यदिशीघ्रखेटात् लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयः शीघ्रखेटः शीघ्रगतिग्रहोंशादिस्तस्मात्पश्चात्पूर्वंपुरः अग्रेवांशैरेववक्रोभौमः शनिर्वातिष्ठति ताहशोभौमः शनिर्वा-तुर्यदृष्ट्याचतुर्थस्थानदृष्ट्यावैकर्क्षसप्तर्क्षभुवा अथवाएकराशिजातयादृष्ट्यातथासप्तमस्थानजातयादृशादृष्ट्यावाचेदंशैरधिकोनकैः ॥ तद्यथा ॥ शीघ्रग्रहस्यभागापेक्षयाऽधिकैरूनकैर्वांशैः शीघ्रगतिग्रहस्यदीप्तांशमध्यवर्तिभिः पश्यन्सन्शीघ्रगतिग्रहस्यतेजोहरेत् । कीदृशः । कार्यपदेत्थशालीस्थितः । कार्यपदंवाञ्छितकार्यस्यस्थानमर्थात्कार्यस्थानाधीशेनसहमुथशिलकारीसंस्थितोऽपिवर्त्तमानश्चेद्भवति । तदा । असौमणऊनामयोगः स्यात् । सशुभोन कार्यकर्तानभवेदित्यर्थः । अथोदाहरणम् । स्त्रीलाभेतिकलत्रगइतिच । ममस्त्रीप्राप्तिर्भविष्यतिनवेतिपृच्छायांप्रश्नेतनुर्लग्नंकन्यास्ति । तस्यस्वामीज्ञोबुधः । अत्रकन्यायांदिगंशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्तितथासुरेज्योगुरुः तिथिभिः पंचदशभागैरुपलक्षितः सन्कलत्रगः कलत्रंस्त्रीभवनंतत्रगच्छतीति सप्तमस्थानेऽस्तीत्यर्थः । तथा अवनिजोभौमः खेदशमस्थानेभवांशैरेकादशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्तिअथभौमस्तुर्यदृष्ट्याबुधंपश्यति । तस्माद्बुधात् । एकांशेनाधिकोभूत्वाऽग्रस्थितोजातस्ततोग्रेगत्वाभौमेनहृतंस्वतेजोयस्यताहशः तेजोरहितोबुधः पूर्वंप्रथमतः कृतः पश्चादनंतरंजीवेनकार्याधीशेनसहशीघ्रगतित्वान्मिलति इतिहेतोः नार्याः जायायाः लाभः प्राप्तिर्नो नास्तीतिवक्तव्यम् । अयमेकोयोगः । अथापरः अथवा यथाऽवस्थितेपूर्वस्मिन्योगेबुधापेक्षयाभौमः स्थितः सन्पृष्ठतोभवति । एवमस्मिन् भौमे पृष्ठगतेसति असौमणऊयोगः कार्यनाशकोभवति । मणऊयोगोऽयम् ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

यदीत्थशालोस्त्युभयोः स्वदीप्तहीनाधिकांशैः शनिभूसुतौ चेत् ॥ एकर्क्षगौलग्नपकार्यपौस्तस्तेजोहरौकार्यहरौनिरुक्तौ ॥ ३४ ॥ राज्यातिपृच्छातुललग्ननाथः कर्केसितोंशे-

स्तिथिभिर्दिगंशैः ॥ वृषेशशीभूपलवैःकुजश्चहरन्द्वयोर्भो-हरतेचराज्यम् ॥ ३५ ॥

पुनर्मणऊयोगः

अथमणऊयोगभेदमाह ॥ यदीत्थशालइति । यद्युभयोर्लग्नेशकार्येशयोर्मुथशिलयोगोस्ति । तथाऽ निभूसुतौएकर्क्षगौ लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेन चित्सहएकराशिगतौस्तः । स्वदीप्तहीनाधिकांशैः स्वशब्देनलग्नाधीशकार्याधीशावुच्येतेतयोर्येदीप्तांशा स्तदपेक्षयान्यूनैरधिकैर्वादीप्तांशमध्यवर्तिभिः शनिभौ मयोरंशैः कृत्वालग्नपकार्यपयोः लग्नाधीशकार्याधीशयोस्तेजोहरौसंतौकार्य हरौकार्यनाशकौनिरुक्तौ ॥ ३४ ॥ अथोदाहरणम् ॥ राज्याप्तिपृच्छेति ममराज्यप्राप्तिर्भविष्यतिनवेतिपृच्छायांप्रश्नेतुलालग्नंतस्यनाथः स्वामी सित शुक्रःकर्कदशमेस्थानेतिथिभिःपंचदशांशैरुपलक्षितोस्ति ॥ राज्यभवना धीशःशशीचंद्रोवृषेउच्चस्थःसन्नष्टमतः सदिगंशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्ति । कुजोवृषस्थः सन् भूपलवैःषोडशांशैरुपलक्षितोऽस्ति ॥ चकाराच्छनिरपिवृ षस्थः सन् भूपलवैः १६ उपलक्षितोऽस्तीतिज्ञातव्यम् ॥ भौमोद्वयोर्लग्नाधी शकार्याधीशयोरित्थशालेपरस्परमुथशिलयोगेसतिभांतेजोहरन् राज्यंहरति । पुनर्मणऊयोगोऽयम् ॥ ३५ ॥

लग्नकार्येशयोरित्थशालोत्रेंद्वित्थशालतः ॥ कंबूलंश्रेष्ठ-मध्यादिभेदैर्नानाविधंस्मृतम् ॥ ३६ ॥

अथाष्टमषोडशभेदभिन्नंकंबूलयोगंवक्तुकामः सामान्यतः कंबूलयोगलक्षण माह॥ लग्नकार्येशयोरित्थेति ॥ अत्रलग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशालेपरस्पर मुथशिलयोगेसतिअनयोर्मध्येकेनाचिदेकेनसाकमिन्द्वित्थशाल तः इंदुश्चंद्र इत्थशालतःमुथशिलंचेत्करोतितदाकंबूलंकंबूलनामायोगः स्यात् लग्नेशकार्ये शयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहचंद्रमुथशिलेकंबूलंभवतीत्युक्तंताजिकभूषणे। यथा निशाकरोयोगकरग्रहाभ्यामेकेनचेन्मुत्थशिलंकरोति ॥ कंबूलयोगःकथि तस्तदार्नीपूर्णोहिमध्योऽधमकस्त्रिधाऽसौ ॥ सममध्यमयोर्मध्यमत्वेनगण नात्रिधाइत्युक्तम् ॥ अन्यच्च ॥ द्वयोर्मुथशिलेविधुः केनचित्स्यात्तयोर्मु थशिलः सकंबूलयोग इति ॥ तत्कंबूलंसामान्यतस्त्रिविधं श्रेष्ठमध्यादि । श्रेष्ठम् । मध्यमम् । आदिशब्देनाधमम् । एतैर्भेदैर्नानाविधंस्मृतम् । लग्नेश कार्येशचंद्राणां चतुर्विधाविकारभेदेनषोडशप्रकारकमित्यर्थः । तद्यथा

	लग्नाधीशकार्यौ०	लग्नाधीशकार्यौ०	लग्नाधिकारस्थौ	लग्नाधिकारस्थौ
उत्तमाधिकारश्चंद्रः	मध्यमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ
मध्यमाधिकारश्चंद्रः	उत्तमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ
समाधिकारश्चंद्रः	उत्तमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ

उत्तमोत्तमम् १ उत्तममध्यमम् २ उत्तमम् ३ उत्तमाधमम् ४ मध्यमोत्तमम् ५ मध्यममध्यमम् ६ मध्यमम् ७ मध्यमाधमम् ८ उत्तमम् ९ मध्यमम् १० मध्यममध्यमम् ११ अधमम् १२ अधमोत्तमम् १३ अधममध्यमम् १४ अधमम् १५ अधमाधमम् १६ एतेषांप्राकट्यार्थचक्रंलिख्यते ॥ तत्रस्वगृहेस्वोच्चाधिकारश्चोत्तमः ॥ स्वहद्दास्वद्रेक्काणस्वनवांशाधिकारोमध्यमः । स्वशत्रुस्वनीचाधिकारोऽधमः । एतत्स्थानत्रितयराहित्यंसमाधिकारः । उक्तंचमनुष्यजातके कंबूलमीषद्वितयेत्थशालेचंद्रोऽपिचेन्मुत्थशिलंविधत्ते । मिथः स्वगेहोच्चगतौप्रधानंमध्यंत्रिकाद्येत्वधमंपरर्क्षे ॥ समरसिंहेप्युक्तमस्ति ॥ ३६ ॥

यदींदुःस्वगृहोच्चस्थस्तादृशौलग्नकार्यपौ ॥ इत्थशालीकबूलंतदुत्तमोत्तममुच्यते ॥ ३७ ॥ स्वीयहद्दाद्रेक्काणांकभागस्थेनेत्थशालतः ॥ मध्यमोत्तमकंबूलंहीनाधिकृतिनोत्तमम् ॥ ३८ ॥

उत्तमोत्तमाभिःसंज्ञाभिस्तानेवभेदानाह ॥ तत्रादौउत्तमोत्तमकंबूललक्षणमाह ॥ यदींदुरिति ॥ यदिइंदुश्चंद्रः स्वगृहोच्चस्थः स्वगृहेस्वोच्चेवाभवति तादृशौलग्नकार्यपौ तादृशे नस्वगृहस्वोच्चस्थितेनवालग्नाधीशेनतथास्वगृहस्थेनोच्चस्थितेनवाकार्याधीशेनपरस्परकृतमुथशिलेन सहइत्थशालीमुथशिलंकरोति ॥ तदातत्कंबूलमुत्तमोत्तममुच्यते । त्रयाणामुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । अयंप्रथमोभेदः । अत्रषोडशकंबूलयोगेषुलग्नेशकार्येशयोरेकाधिकारत्वंपरस्पर मुथशिलंचनियतम् ॥ चंद्रमुथशिलंतुलग्नेशकार्येशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहापेक्षितम् ॥३७॥ अथोत्तममध्यमकेवलोत्तमयोः कंबूलयोर्लक्षणमाह ॥ स्वीयेति ॥ अथस्वीयहद्दाद्रेक्काणांकभागस्थेनस्वहद्दायां

उत्तममध्यमकंबूलं

स्वद्रेक्काणेवास्वनवांशेवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचस्वगृ-

हग: स्वोच्चराशिगतोवाचंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति तदोत्तममध्यमंकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । ग्रंथकर्त्रातुमध्यमोत्तममित्युक्तम् कुतः छंदोभंगभयात् ॥ अत्रोदाहरणम् । ममभाग्यंभविष्यति नवेति प्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीभृगुर्दशमेस्वहद्दायांदशांश: १० भाग्यभवनाधीशोबुधः सप्तमेस्वहद्दायांचतुर्दशांशः १४ अनयोःपरस्परमुथशिलम् । चंद्रः कर्के स्वगृहेअष्टादशांशस्ताभ्यांमुथशिलीत्युत्तममध्यमेतत्कंबूलमत्यल्पायाससाध्यंभाग्यंफलिष्यति ॥ एवंस्वद्रेष्काणस्वनवांशस्थाभ्यामुदाहरणानिएषूह्यानि ॥ एवंहीनाधिकृतिना हीनाः गताः उत्तममध्यमाधमाधिकाराः यस्यतादृशेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनपरस्परमुथशिलेनस्वगृहस्थः स्वोच्चस्थोवाशशीचेन्मुथशिलंकरोति ॥ तदोत्तममेवकंबूलंभवति ॥ कुतः केवलंचंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ इतरयोःसमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ उदाहरणम् ॥ राज्याप्तिप्रश्नेलग्नंमिथुनंतस्यस्वामी बुधः समस्यगृहेतिष्ठति ॥ राज्यभवनाधीशोगुरुः समस्यगृहेकन्यायामस्तिचंद्रस्तूच्चेवृषे । एवंत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेसत्युत्तमकंबूलंजातंतेनराज्यप्राप्तिरुत्तमावक्तव्या ॥ ३८ ॥

उत्तमाधमतानीचरिपुगेहस्थितेनचेत् ॥ स्वद्रेष्काणांशगश्चंद्रःस्वभोच्चस्थेत्थशालकृत् ॥ ३९ ॥ मध्यमोत्तममेतच्चपूर्वस्मान्नविशिष्यते ॥ स्वहद्दादिपदस्थेनकंबूलंमध्यमध्यमम् ॥ ४० ॥

अथश्लोकार्द्धेनोत्तमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ उत्तमेति ॥ स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंमुथशिलयोगेसतिस्वगृहगतः स्वोच्चराशिगतोवाचंद्रःतयोरन्यतरेणचेत् मुथशिलंकरोति तदोत्तमाधमता उत्तमाधमाख्यंकंबूलंस्यात् ॥ कुतः चंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेतुलालग्नं तत्स्वामीशुक्रः कन्यायांदशांशः १० नीचे स्त्रीभवनाधीशोभौमः कर्के नीचेपंचदशांशश्चंद्रोऽपिकर्केस्वगृहे द्वादशांशः १२ एषांपरस्परं मुथशिलयोगः उत्तमाधमकंबूलाख्यो जातोऽतःस्त्रीप्राप्तिरीषदायाससाध्या ॥ अथ मध्यमोत्तमकंबूललक्षणमाह ॥ स्वद्रेष्काणेति । स्वद्रेष्काणेस्वनवांशकेवास्थितःसन्स्वभोच्चस्थेनस्वगृहगतेनस्वोच्चराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेन च परस्परकृतमुथशिलेनइत्थशालकृतमुथशिलंचेत्करोति । तदैतत् कंबूलंमध्यमो-

त्तमाख्यंस्यात् ॥ कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । एतन्मध्यमोत्तमकंबूलंपूर्वस्मात् पूर्वोक्तात् उत्तममध्यमकंबूलान्नविशिष्यते । नविशिष्टफलदमित्यर्थः ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीशुक्रः लग्नेस्वगृहेचतुर्विंशत्यंशः २४ सप्तमभावोमेषः तत्स्वामीभौमः मेषेस्वगृहे अष्टाविंशत्यंशः २८ चंद्रस्तुवृषककौंविहायमकरस्वेनवमांशेद्वाविंशत्यंशैः २२ तत्रैषांमुथशिलंपरस्परमभूदितिमध्यमोत्तमाख्यंकंबूलम् । अत्रस्त्रीप्राप्तिरुत्तमा ॥ अथश्लोकार्द्धेनमध्यमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ स्वहद्दादिपदस्थेनेति । स्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेवास्यनवांशेवास्थितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परकृतमुत्थशिलेनस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितश्चंद्रोमुत्थशिलंचेत्करोति तदामध्यमध्यमकंबूलंस्यात् । कुतः सर्वेषांमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ संततिप्रश्नेमिथुनलग्नंतस्यस्वामी बुधस्तुलायांस्वहद्दायामष्टमांशः ८ सुतभवनाधीशः शुक्रोमिथुनेस्वहद्दायामष्टमांशः८ चंद्रस्तुकर्कप्रथमेद्रेक्काणेस्वीयनवांशेचाऽस्ति अत्रत्रयाणामपिपरस्परंमुथशिलयोगाच्चमध्यमध्यमाख्यंकंबूलं तेनसंततिप्राप्तिर्मध्यममध्यमाभवति ॥ प्रयत्नेनसाध्येत्यर्थः ॥ ३९ ॥ ४० ॥

मध्यमंचकंबूलंस्याद्धीनाधिकृतिखेटजम् ॥ मध्यमाधमकंबूलंनीचारिभगखेटजम् ॥ ४१ ॥ इंदुःपदोनःस्वर्क्षोच्चस्थितेनाप्युत्तमंतुतत् ॥ स्वहद्दादिगतेनापिपूर्ववन्मध्यमुच्यते ॥ ४२ ॥

अथश्लोकार्द्धेनमध्यमकंबूललक्षणमाह ॥मध्यममिति ॥ हीनारहिताअधिकृतयोऽधिकारायेषांतेहीनाधिकृतयस्तेचतेखेटाश्चतेभ्योजातंमुत्थशीलम्॥एतदुक्तंभवति ॥ स्वोत्तममध्यमाधिकाररहितेनअर्थात्समाधिकारप्राप्तेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनच कृतपरस्परमुत्थशिलेनस्वमध्यमाधिकारस्थः शशीचेत् मुथशिलंकरोति तदामध्यमकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोः समाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ संततिप्रश्ने वृषलग्नंतत्पतिः शुक्रः । समस्यहद्दायांचतुरंशःसन् मकरेऽस्ति । पंचमभवनाधीशोबुधः समस्यहद्दायांपंचांशःसन् तुलायामस्ति । चंद्रस्तुस्वेद्रेक्काणेकर्केत्र्यंशोस्ति । परस्परमेतन्मुथशिलेकृतेमध्यमकंबूलंजातंतेनसंततिप्राप्तिरायाससाध्येत्यर्थः ॥ अथश्लोकार्द्धेनमध्यमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ मध्यमाध-

मेति ॥ लग्नाधीशेनकार्याधीशेनचस्वनीचक्षेत्रेस्वशत्रुक्षेत्रेवास्थितेनकृतपरस्परमुथशिलेनस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितश्चंद्रोमुथशिलंचेत्करोतितदामध्यमाधमाख्यंकंबूलं स्यात् ॥ कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ भाग्यप्राप्तिप्रश्नेमेषलग्नंतस्यस्वामी भौमः कर्केनीचेस्तिनवमभवनस्वामीगुरुर्मकरेनीचे चंद्रःकर्केस्वद्रेक्काणे एषां परस्परमुथशिलयोगसत्त्वान्मध्यमाधमंकंबूलंजातं भाग्येप्राप्तिरायाससाध्याभवति ॥ ४१ ॥ अथापरमुत्तमकंबूललक्षणमाह। इंदुरिति॥ इंदुश्चंद्रः। पादोनअधिकाररहितः स्वगृहस्वोच्चस्वद्रेक्काणस्वनवांशस्वनीचस्वशत्रुक्षेत्ररूपाधिकाररहितः । किंतु समगृहादिगतः । स्वर्क्षोच्चस्थितेनस्वराशिगतेनस्वोच्चराशिगतेनवालग्नाधीशेन कार्याधीशेनचपरस्परमुथशिलेन चेन्मुथशिलवान्भवति तदोत्तममेवकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्याधिकारशून्यत्वात् । इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ धनलाभप्रश्नेतुलालग्नंलग्नाधीशः शुक्रः लग्नेस्वगृहे । धनाधीशोभौमोमकरेउच्चे। चंद्रः समद्रेक्काणे मिथुनेऽस्ति। एषांपरस्परमुथशिलयोगसत्त्वात् कंबूलंसमोत्तमंजातमिति भाग्यप्राप्तिरुत्तमा। अथापरंमध्यमकंबूललक्षणंश्लोकार्द्धेनाह ॥ स्वहद्दादीति ॥ स्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेवास्वनवांशेवास्थितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनसमाधिकारश्चंद्रश्चेन्मुथशिलीतदाकंबूलंमध्यमंस्यात । कुतश्चंद्रस्याधिकाराहित्यादितरयोः मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ।एतत्पूर्वोक्तमध्यमकंबूलतुल्यफलदम्। उदाहरणम् ॥ धनलाभप्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीशुक्रः । सिंहस्वहद्दायांदशांशः १० धनभावाधीशोभौमः वपुषिस्वहद्दायांदशांशः १० चंद्रस्तु मध्यमद्रेक्काणे मिथुनेदशांशःतत्रैषांपरस्परंमुथशिलयोगोऽस्ति ॥ तस्मान्मध्यममेतत्कंबूलं भवति । तेनधनलाभोमध्यमोभवति ॥ ४२ ॥

पादोनेनापिमध्यंस्यादितियुक्तंप्रतीयते ॥ नीचारिस्थेनेत्थशालेऽधमकंबूलमुच्यते ॥ ४३ ॥ नीचशत्रुभगश्चंद्रः स्वभोच्चस्थेत्थशालकृत् ॥ अधमोत्तमकंबूलंपूर्वतुल्यफलप्रदम् ॥ ४४ ॥

पुनःप्रकारांतरेणमध्यमकंबूललक्षणमाहश्लोकार्द्धेन ॥ पादोनेनेति ॥ पादोनेनउत्तममध्यमाधिकाररहितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथ-

शिलेनसमाधिकारश्चंद्रश्चेन्मुथशिली तदा मध्यमकंबूलंस्यादित्यस्माभिर्युक्तंयुक्तिसहंप्रतीयते । कुतः सर्वेषांसमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ उदाहरणम् ॥ धनलाभप्रश्नेलग्नंमेषः तत्स्वामीभौमः सिंहेदशांशः १० धनेशः शुक्रः कुंभेदशांशः १० चंद्रस्तुलायांदशांशः १० एषांपरस्परंमुथशिलयोगे जातेसतिमध्यमकंबूलम् । तेनलब्धिर्मध्यमा । नोत्कृष्टानापकृष्टाचेत्यर्थः । अथाधमकंबूलंश्लोकार्द्धेनाह । नीचारिस्थेनेत्थशालेइति । स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनसमाधिकारस्थितश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति। तदाधमाख्यंकंबूलंस्यात्।कुतश्चंद्रस्यसमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ उदाहरणम् ॥ पुत्रप्रश्नेमिथुनलग्नंतस्यस्वामीबुधः मीनेनीचे। पुत्रभावाधीशः शुक्रःकन्यायांनीचे । चंद्रस्त्वधिकाररहितः । अत्रत्रयाणांपरस्परंमुथशिलयोगादधमंकंबूलंस्यात् । तेनपुत्राप्तिचिंता अधमाऽधमफला । ईषत्कष्टसाध्येतियावत् ॥ ४३ ॥ अथाधमोत्तमकंबूललक्षणमाह ॥ नीचशत्र्विति ॥ यदिचंद्रोनीचराशिगतः शत्रुराशिगतोवा । स्वगृहगतेनस्वोच्चगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचेन्मुथशिलीभवति । तदाअधमोत्तमकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्याऽधमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । एतत्पूर्वमुक्तस्यकंबूलयोगस्यतुल्यंफलंप्रददाति ॥ उदाहरणम् ॥ सुखप्राप्तिप्रश्नेलग्नंसिंहः तत्स्वामीसूर्यः मेषे उच्चे । सुखभवनाधीशोभौमः मकरेउच्चे । चंद्रोनीचेवृश्चिके । एवं त्रयाणांपरस्परंमुथशिलेजातेसतिअधमोत्तमसंज्ञकंकंबूलमभूदिति । सुखप्राप्तिरीषदायाससाध्याभवति ॥ ४४ ॥

चंद्रोनीचारिगेहस्थः स्वहद्दादिगतोनचेत् ॥ इत्थशालीकबूलंतदुच्यतेऽधममध्यमम् ॥ ४५ ॥ इंदुर्नीचारिगेहस्थः पादोनेनेत्थशालकृत् ॥ कंबूलंमध्यमंज्ञेयंपूर्वतुल्यफलप्रदम् ॥ ४६ ॥

अथाधममध्यमकंबूललक्षणमाह ॥ चंद्रइति । यदिचंद्रोनीचगृहगतः शत्रुगृहगतोवास्वहद्दायामादिशब्देनस्वद्रेकाणेवास्वनवांशेवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचेदित्थशालीमुथशिलीभवति ।तदाऽधममध्यमकंबूलमुच्यते । कुतः चंद्रस्याधमाधिकारत्वादितरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ उदाहरणम्॥ पुत्रप्राप्तिप्रश्नेकन्यालग्नंतत्स्वामीबुधःमकरेस्वहद्दायांत्र्यंशः। पुत्रभावाधीशः शनिस्तुमीनेस्वहद्दायांपंचांशोस्ति । चंद्रस्तुनीचेवृश्चिकेत्र्यंशः

एषांत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेजातेसति।अधममध्यमकंबूलंजातम्। तेनसंततिप्राप्तिरत्यायाससाध्याज्ञेया॥४५॥अथान्यदधमकंबूललक्षणमाह॥ इंद्विति। यदींदुश्चंद्रःस्वनीचराशिगतःस्वशत्रुराशिगतोवा पादोनेन उत्तममध्यमाधिकाररहितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनचेन्मुथशिलंभवति।तदाऽधमाख्यंकंबूलंज्ञेयम्। कुतःचंद्रस्याधमाधिकारप्राप्तत्वात्। इतरयोः समाधिकारप्राप्तत्वात्। एतत्पूर्वमुक्तस्यकंबूलयोगस्यतुल्यंफलंप्रददाति। उदाहरणम्। राज्याप्तिप्रश्नेवृषलग्नंतत्स्वामीशुक्रःषडंशः सिंहे। राज्याधीशःशनिवृषेदशांशः १० चंद्रस्तुनीचेवृश्चिकेऽन्यंशोस्ति। एषांमुथशिलयोगेजातेऽधमकंबूलंतेनराज्यप्राप्तिःकष्टसाध्या ॥ ४६ ॥

नीचारिभस्थखेटेननीचारिभगतः शशी ॥ इत्थशालीकंबूलंतदधमाधममुच्यते ॥ ४७ ॥ मेषेरविः कुजोवापि वृषेकर्केऽथवाशशी ॥ तत्रेत्थशालीकंबूलमुत्तमोत्तमकार्यकृत् ॥ ४८ ॥ वृश्चिकस्थः शशीभौमः कर्केतत्रेत्थशालतः ॥ अधमाधमकंबूलंकार्यविध्वंसदुःखदम् ॥ ४९ ॥

अथाधमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ नीचारिभस्थेति। स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परकृतमुथशिलेनस्वनीचराशिगतःस्वशत्रुराशिगतोवाशशीचेन्मुथशिलंकरोति तदाकंबूलमधमाधममुच्यते कुतः चंद्रस्येतरयोश्चाधमाधिकारप्राप्तत्वात्॥ उदाहरणम् ॥ पुत्रलाभप्रश्ने लग्नंधनुः तस्यस्वामीगुरुःमकरेनीचे। पुत्रभावाधीशोभौमः कर्केनीचे। चंद्रोपिमीनेवृश्चिके। अत्रत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेऽधमाधमकंबूलाख्ययोगेनसंततिलाभोनास्त्येवेतिवाच्यम् ॥ ४७ ॥ एवंषोडशकंबूलभेदाउक्ताः अथप्रागुक्तानांकंबूलभेदानांमध्येउत्तमोत्तमकंबूलयोगोदाहरणमाह ॥ मेषेरवि ॥ अत्रापत्यप्रश्नेमेषलग्नंतत्स्वामीभौमः मेषस्वगृहे। पंचमभावाधीशोरविर्मेषेस्वोच्चे। अनयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोःपरस्परमुथशिलयोगेसति चंद्रस्यवृषउच्चंकर्कस्वगृहम्। अनयोर्मध्येकचिद्विद्यमानश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति। तदाकंबूलमुत्तमोत्तमकार्यकृत्वांछितफलदमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ अथांतिमकंबूलयोगस्याधमाधमाख्यस्योदाहरणमाह ॥ वृश्चिकस्थइति ॥ पुत्रलाभप्रश्नेधनुर्लग्नंलग्नाधीशोगुरुर्मकरेनीचे। पुत्रभावाधीशोभौमः कर्केनीचे। वृश्चिकस्थचंद्रोनीचे। तत्रचंद्रभौमाभ्यांगुरुभौमाभ्यांचमुथशिलयोगाज्जातंकंबूलमधमाधमाख्यंतद्वांछितकार्यविध्वंसदंदुःखंचददाति ॥ ४९ ॥

एवंपूर्वोक्तभेदानामुदाहरणयोजना ॥ उक्तलक्षणसंबंधा दूहनीयाविचक्षणैः ॥ ५० ॥ मेषस्थेऽब्जेशनीत्यादिदृष्टांतान्मन्दशीघ्रयोः ॥ एकर्क्षावस्थितावित्थशालादीनपरे जगुः ॥ ५१ ॥

अथाद्यंतिमयोः कंबूलभेदयोर्दिशाअंतरालवर्तिनांकंबूलभेदानामुदाहरणान्यूह्यानीत्याह ॥ एवमिति ॥ एवं पूर्वोक्तभेदानांविचक्षणैर्दैवज्ञैरुदाहरणयोजनाउक्तलक्षणसंबंधात्प्रागुक्तलक्षणयोजनाऽऽहनीयाविचार्याउदाहरणानिनोक्तानि । कुतः लक्षणवाक्यानांस्पष्टार्थत्वात् ॥ ५० ॥ अथात्रकेचित्कंबूललक्षणेशीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराशिस्थयोरेवमुथशिलयोगमाहुः । तन्मतमुपन्यस्यति । मेषराशिस्थेऽब्जेचंद्रमसि मेषस्थेनैवशनिनासह मुथशिलयोगकृतेसति । तदाएतदुत्पन्नंकंबूलं मध्यमाधमसंज्ञंजातमित्यादिदृष्टांतवशात् शीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराश्यवस्थितत्वात् । एवंमुथशिलयोगादीनपरेजगुः । आदिशब्देनेसराफादयः । तथाचसमरसिंहः । मेषस्थेब्जेशनिनाकर्कस्थेभूसुवास्त्रियांकविना । मकरस्थेगुरुणासहमीनस्थेज्ञेननशुभंच ॥ १ ॥ अस्यार्थः । मेषराशिस्थेब्जेचंद्रमसि स्थानांतरस्यानुक्तत्वान्मेषस्थेनैव शनिनासह कृतमुथशिलेसतिमध्यमाधमसंज्ञकंकंबूलंजातम् । कुतः अत्रहिचंद्रोमेषस्वगृहोच्चाधिकारेनास्तिस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति प्रायः स्वनवांशेस्ति । शनिस्तुनीचस्थएव । तथा । कर्कस्थेचंद्रेभूसुवामंगलेन कर्काख्यनीचस्थानगतेन कृतपरस्परमुथशिलेसत्युत्तमाधमकंबूलंजातम् । कुतः अत्रहिचंद्रः स्वगृहस्थः । भौमोनीचस्थः । तथा स्त्रियांकन्यास्थेचंद्रे कविनाशुक्रेण कन्याख्यनीचराशिगतेनसहमुथशिलेकृतेसति मध्यमाधमकंबूलंजातम् । कुतःचंद्रः स्वनवांशेस्ति शुक्रोनीचेस्ति । अत्रापि चंद्रस्यस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति । तथा मकरस्थेचंद्रे गुरुणामकराख्यनीचराशिगतेनसहमुथशिलेसति मध्यमाधमकंबूलं जातम् । कुतः अत्रचंद्रः स्वद्रेक्काणेस्वनवांशेचास्ति गुरुर्नीचे । अत्रापिस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति । तथा मीनस्थचंद्रे बुधेनमीनाख्यनीचास्थितेनमुथशिले सतिमध्यमाधमकंबूलंजातम् । कुतः अत्रचंद्रः स्वद्रेक्काणेस्वनवांशेस्ति । बुधो नीचेस्ति । इदमुदाहरणपंचकंशुभंनशुभफलदंनेत्यर्थः ॥ ५१ ॥

तदयुक्तंनीचगस्यनीचेनरिपुणारिपोः॥ इत्थशालंकार्यनाशीत्युक्तंतत्रयतः स्फुटम् ॥५२॥ लग्नकार्यपयोरित्थशा-

लेचैकोस्तिनीचगः॥ स्वर्क्षादिपदहीनोऽन्योऽत्रेंदुः कंबूल-योगकृत् ॥ ५३ ॥

अथैषांमतं दृष्टांतेनैवदूषयति ॥ तदयुक्तमिति । शीघ्रमंदगतिग्रहयोरेक-राशिस्थयोरेवमुथशिलादि योगोविचार्यइतियत् केषांचिन्मतंतदयुक्तं नयुक्ति-सहमित्यर्थः । कुतइत्यतआह । नीचगस्येति । लग्नाधीशकार्याधीशयोर्म-ध्येकेनचिदेकेन ग्रहेणस्वनीचराशिगतेनस्वनीचराशिगतस्यतादितरग्रहस्यचे-दित्थशालंतत्कार्यनाशीत्युक्तम् । नहिद्वयोरेकंनीचस्थानंभवति । तथारिपु-णारिपोर्लग्नेशकार्येशयोःपरस्परवैरे सतियन्मुथशिलंतत्कार्यनाशीत्युक्तम् । यतः कारणात्तत्रसमरसिंहकृतताजिकसंज्ञातंत्रेस्फुटंप्रकटार्थमुक्तमस्ति । तद्वा-क्यंच ॥ यदिनीचोनीचेनचमुथशिलकारीतथारिपुर्द्विषता । तत्कंबूलंनेष्टंचं-द्रोपिविनाशकोमुष्मिन् ॥ १॥ अत्रद्वितीयोयोगः एकाराशिस्थयोरपिसंभव-तीतिनदूषणत्वेनोपन्यसनीयः । ग्रंथकर्त्रा तु आकरग्रंथसंदर्भवशाल्लिखितः ॥ ५२ ॥ अथप्रकारांतरेणफलोत्पत्तिज्ञानार्थंकंबूलयोगस्यभेदांतरमाह ॥ लग्न-कार्येति ॥ पूर्वंतुलग्नाधीशकार्याधीशयोरभिन्नाधिकारस्थितयोश्चंद्रेणमुथशि-लेकंबूलमुक्तम् । इदानींतुतयोरप्यधिकारभेदउच्यते ॥ यत्रलग्नाधीशका-र्याधीशयोर्मुथशिलयोगोविचार्यते ॥ तत्रतयोर्मध्येएकःस्वनीचगतोस्ति ॥ अन्यः द्वितीयः स्वर्क्षादिपदहीनःस्वगृहेस्वोच्चेस्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेस्व-नीचेस्वशत्रुक्षेत्रेवानभवति । अर्थात्समाधिकारगतोस्ति । अत्रसमाधिकारग-तश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति । तदापिकंबूलाख्योयोगःस्यात् ॥ ५३ ॥

तत्रकार्यालपताज्ञेयायथाजात्यन्यमर्थयन् ॥
अन्यजातिः पुमानर्थं तथैतत्कवयोविदुः ॥ ५४ ॥

अथसदृष्टांतमेतस्यफलमाह ॥ तत्रेति ॥ तत्रतादृशेकंबूलयोगेकार्यालपताज्ञे-या ॥ तत्रदृष्टांतः । अन्यजातिः पुमान्जात्यन्यंविजातीयमर्थयन्प्रार्थयन्सन् यथा अर्थंस्वल्पंलभतेइत्यध्याहारः ॥ तथैतत्कंबूलंकवयःपंडिताविदुर्जानंति अर्थाद्यदासजातीयमर्थयते तदातस्मैलज्जावशाद्बह्वपि कदाचित्प्रयच्छती-त्यर्थः ॥ ५४ ॥

यस्याधिकारःस्वर्क्षादिः शुभोनाप्यशुभोपिच॥ केनाप्यदृ-श्यमूर्तिश्चसशून्याध्वगइष्यते ॥ ५५ ॥ लग्नकार्येशयो-रित्थशालेशून्याध्वगः शशी ॥ उच्चादिपदशून्यत्वान्नेत्थ-

शालेस्यकेनाचित् ॥ ५६ ॥ यद्यन्यर्क्षंप्रविश्यैषस्वर्क्षोच्च स्थेत्थशालवान् ॥ गैरिकंबूलमेतत्तुपदोनेनाशुभंस्मृ तम् ॥ ५७ ॥

अथगैरिकंबूलंवक्तुकामस्तदुपयोगित्वेन शून्यमार्गगग्रहलक्षणमाह ॥ यस्येति । यस्यग्रहस्यस्वर्क्षादिस्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेष्काणस्वनवांशात्मकः शुभःशुभफलदोधिकारोनास्ति। अशुभोपिनीचशत्रुराशिगतः अशुभः अशुभ फलदोधिकारोपिनास्ति। पुनःकेनापिशुभग्रहेणपापेनवाऽदृश्यमूर्त्तिरदृष्टःशून्याध्वगः शून्यमार्गग इष्यतेउच्यते । अत्रार्थेसंमतिर्नास्तिसमरसिंहेनानुक्तत्वात ॥ ५५ ॥ अथशून्यमार्गगलक्षणंप्रतिपाद्यगैरिकंबूललक्षणमाह श्लोकद्वयेन ॥ लग्नकार्येति ॥ लग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशालेसति तत्रशशीचंद्रश्चेच्छून्याध्वगःशून्यमार्गगोभवति। शून्यमार्गगःकथंजातइत्यतआह । उच्चादिपदशून्यत्वात्स्वोच्चम् आदिशब्देनस्वगृहस्वद्रेक्काणस्वनवांशस्वनीचस्वशत्रुभमेतत्स्थानस्यशून्यत्वादहितत्वादित्यर्थः ॥ ५६ ॥ अतएतादृशचंद्रस्यकेनाचिल्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनमुथशिलयोगश्चेन्नभवतिएतादृशश्चंद्रोयदि राश्यंतेवर्तमानःसन्नन्यर्क्षमग्रिमराशिंप्रविश्ययस्मिन्राशौप्रविष्टः सराशिर्यस्यग्रहस्यस्वगृहंस्वोच्चंवासग्रहमस्मिन्यदितिष्ठेत्तेनग्रहेणसहयदिचंद्रोमुथशिलंकरोति तदागैरिकंबूलसंज्ञकोयोगोभवति । एतद्गैरिकंबूलं पूर्वोक्तकंबूलभेदतुल्यफलदंज्ञातव्यम्। विशेषैर्यदितुअन्यराशिगतश्चंद्रस्तद्राशिस्थेनग्रहेणपदोनेनस्वगृहाद्यधिकाररहितेनमुथशिलंकरोति । तदातद्गैरिकंबूलमशुभमनिष्टफलदंस्मृतम् ॥ ५७ ॥

लप्स्येसुखमितिप्रश्नेसिंहलग्नेरविःक्रिये ॥ अष्टांशैःसुखपः कुंभेभौमोंशैरविभिस्तयोः ॥ ५८ ॥ इत्थशालोस्तितत्रेंदुःकन्यायांचरमेंशके ॥ स्वर्क्षादिपदहीनस्यनेत्थशालस्य केनचित् ॥ ५९ ॥ सस्वोच्चगेनशशिनान्यर्क्षस्थेनेत्थशा लकृत् ॥ गैरिकंबूलमन्येनसहायाल्लाभदायकम् ॥ ६० ॥

अथास्यगैरिकंबूलस्योदाहरणंश्लोकत्रयेणाह ॥ लप्स्यइति ॥ अहंसुखंसौख्यंलप्स्येप्राप्स्यामिनवेतिप्रश्नेक्रियमाणेसति। तस्मिन्कालेसिंहलग्नमस्ति। तस्यस्वामीसूर्यःक्रियेमेषअष्टांशैरष्टभिरंशैरुपलक्षितोस्ति । सुखभवनंचतुर्थंवृश्चिकाख्यंतस्यस्वामीभौमःकुंभेरविभिर्द्वादशांशैरुपलक्षितोस्ति। तयोर्लग्नाधीश-

कार्याधीशयोःसूर्यभौमयोःपरस्परंमुथशिलयोगोस्ति । तत्रास्मिन्योगेसतिइंदुश्चंदःकन्यायांचरमेंशकेत्रिंशपरिमितेंऽशेस्ति । अत्रविद्यमानस्यस्वर्क्षादिशुभाधिकारहीनस्याऽस्यचंद्रस्यलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनमुथशिलयोगोनास्ति । परंतुचंद्रस्तुलागृहंगंतुकामोस्ति । तत्तुलागृहंशनेरुच्चमस्ति अतःतुलास्थेनशनिनासहशीघ्रगामित्वात् अन्यराशिस्तुलातत्रगतश्चंद्रोमुथशिलकारीभवति एतदेवंविधंग्रहसंस्थानंगैरिकंबूलाख्यंजातम् । अथास्यफलमुच्यते । अन्येनतृतीयेनसहायभूतेनलाभंवाञ्छितकार्यसिद्धिरूपंददाति । उदाहरणकुंडली यथा अस्मिन्नेवयोगेतुलाराशौबुधादिस्तिष्ठति यस्यैकोप्यधिकारः शुभोऽशुभोनास्तितत्रगतश्चंद्रोबुधादिनाकृतमुथशिलश्चेत्तदाअनिष्टफलगैरिकंबूलंज्ञेयम् अत्रोदाहरणेसंमतिर्नास्तिसमरसिंहेनानुक्तत्वात् ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ६० ॥

शून्येऽध्वनींदुरुभयोर्नेत्थशालोनवायुतिः ॥ खल्लासरोनशुभदःकंबूलफलनाशनः ॥ ६१ ॥ अस्तनीचरिपुवक्रहीनभादुर्बलोमुथशिलंकरोति चेत् ॥ नेतुमेषनविमुर्यतोमहोऽते मुखेऽपिनसकार्यसाधकः ॥ ६२ ॥ केंद्रस्थआपोक्लिमगंयुनक्तिभूत्वादितोनश्यतिकार्यमंते ॥ आपोक्लिमस्थोयदिकेंद्रयातंविनश्यपूर्वंभवतीहपश्चात् ॥ ६३ ॥ मंदस्वभोच्चादिपदेस्थितश्चेत्पदोनशीघ्रेणकृतेत्थशालः ॥ तत्रापिकार्यंभवतीतिवाच्यंवक्रादिनिर्वीर्यपदेनचेत्स्यात् ॥ ६४ ॥

अथखल्लासरयोगस्यलक्षणमाह ॥ शून्यइति ॥ अत्रकेनचिदेकेनेतिपदमध्याहार्य्यम् ॥ समरसिंहेनाप्युक्तत्वात् । लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशिलयोगस्त्वपेक्षितएव । तत्रपूर्वोक्तलक्षणेनचंद्रः शून्येऽध्वनिशून्यंमार्गगोस्ति । एतादृशश्चंद्रउभयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहमुथशिलयोगवान्नभवति । अथवातादृशश्चंद्रस्तेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनवायुतोपिनास्ति । सयोगःखल्लासरनामको ज्ञेयः । अयंनशुभदः । कीदृशः । कंबूलफलनाशकः मुथशिलयोगेसतिकेवलयोगेवाकंबूलंपूर्णंभवति । अत्रतुकेनापिसहमुथशिलयोगाभावात् युत्त्यभावाद्वाकंबूलफलंनाशयाति ॥ ६१ ॥ अथरद्दयोगलक्षणमाह ॥ अस्तेति ॥ योग्रहोऽस्तंगतः स्यादथवानीचगतः स्यादथवास्वशत्रुगृहे स्यादथवावक्रीस्यादथवाहीनाऽस्यल्पाभाःदीप्तिर्यस्यसतेजोरहितइत्यर्थः एता-

दृशोग्रहोदुर्बलोज्ञेयः । यदिदुर्बलोग्रहःकेनापिभावस्वामिनासहमुथशिलंचेत्करोति । सग्रहोंऽतेसुखेप्यादावपितद्भावकार्यसाधकोनभवति । यतः कारणादेषग्रहोमहस्तेजोनेतुंनविभुःसमर्थोनभवति ॥ ६२ ॥ अथतादृशस्य रद्दसंज्ञस्यनिर्बलग्रहस्यस्थानविशेषेस्थित्वासमयविशेषेणफलपाकमाहकेंद्रस्थइति । कार्याधीशोयोदुर्बलोग्रहःकेंद्रस्थःसन्नापोक्लिमगमापोक्लिमस्थानगतंलग्नाधीशंग्रहंयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदाविशिष्टंकार्यमादितः प्रथमतोभूत्वांऽतेपरिणामेनश्यतिनष्टंभवति । यदिआपोक्लिमस्थोग्रहःकेंद्रस्थानगतंग्रहंयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदापूर्वंप्रथमतः विनश्यनाशंप्राप्यपश्चात्प्रांतेविशिष्टंकार्यंभवतीतिवाच्यम् ॥ ६३ ॥ अथदुष्फालिकुत्थयोगलक्षणमाह ॥ मंदस्वेति ॥ मंदोमंदगतिग्रहः स्वभोच्चादिस्वक्षेत्रेस्वोच्चे आदिशब्देनस्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितः सन् पदोनेनशीघ्रेणस्वभोच्चादिशुभाधिकाररहितेनशीघ्रगतिग्रहेणकृतेत्थशालश्चेद्भवति तत्राभीष्टंकार्यंभवतीतिवाच्यम् । चेच्छीघ्रगतिग्रहः वक्रादिनिर्वीर्यपदेप्रागुक्तास्तनीचरिपुवक्रहीनभाइत्यादिनिर्बलस्थानेषु चेन्नस्यात् ६४

वीर्योनितौकार्यविलग्ननाथौस्वर्क्षादिगेनान्यतरोयुनक्ति ॥ अन्यौयदाद्वौबलिनौतदान्यसाहाय्यतःकार्यमुशंतिसंतः ॥ ६५ ॥ बलीराश्यंतगोन्यर्क्षगामीदीप्तांशकैर्महः ॥ दत्तेऽन्यस्मैकार्यकरस्तंबीरोलग्नकार्यपोः ॥ ६६ ॥ लग्नेऽथकेंद्रे निकटेपिवास्यविलग्नदर्शीस्वगृहोच्चहद्दके॥ मुसल्लहेस्वेनिजहद्दगोवाबलीग्रहोमध्यगतिस्त्वशीघ्रः ॥ ६७ ॥

अथदुत्थोत्थदिवीरयोगमाह ॥ वीर्योनिताविति । यदालग्नाधीशकार्याधीशौ वीर्योनितौ अस्तनीचरिपुवक्रहीनभाइत्याद्युक्तरीत्यानिर्बलौस्याताम् । तयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकश्चिदेकस्तृतीयेनग्रहेणस्वर्क्षादिगेनस्वगृहोच्चस्वहद्दादिगतेनसहयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदान्यसाहाय्यतस्तृतीयोयःकश्चित्सहायभूतस्तत्सकाशात्कार्यंसंतःअतिशिष्टाउशंतिवांछंति । अथवायदान्यौयौ कौचिद्द्वौग्रहौबलिनौस्वगृहोच्चादिगौसंतौलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहयुङ्क्तःमुथशिलंकुरुतस्तदाप्यन्यसाहाय्यतःकार्यमुशंतिसंतइति ६५॥ अथतंबीरयोगस्यलक्षणमाह।बलीति । यदालग्नकार्यपयोः लग्नाधीशकार्याधीशयोःपरस्परंमुथशिलयोगोनभवेत्तदाऽनयोर्मध्येकश्चनबलीग्रहः राश्यंतगःस्वाक्रांतराश्यंतिमांश २९ वर्त्तीसन् यदान्यर्क्षगामी अग्रिमराशिगमनकामः स्वदीप्तांशकैरन्यस्मैअग्रिमराशिविद्यमानायग्रहायमहस्तेजोदत्तेसतंबीरयोगः।अग्रिमरा-

शिगतोग्रहश्चेत्स्वगृहादिवलयुक्तस्तदायंयोगः कार्यकरोऽभीष्टकार्यकर्तास्यात् ॥ ६६ ॥ अथकुत्थलक्षणमाह ॥ अत्रकुत्थशब्देनयवनभाषयाबलीग्रहउच्यतेतत्र-बलमनेकप्रकारं तत्रकांश्चित्प्रकारान्प्रथमश्लोकेनाह। लग्नइति । अत्रग्रहोबली-त्यन्वयः।तत्रापिसर्वापेक्षयालग्नस्थोबली।तदभावेकेन्द्रस्थश्चतुर्थसप्तमदशमस्था-नेषुबली परंतुलग्नस्थापेक्षयान्यूनवलः।तदभावेऽस्यकेन्द्रस्यनिकटेपणफरेद्वितीय पंचमैकादशस्थानेषुबली।केंद्रस्यापेक्षयान्यूनबलःतदभावेयोग्रहोविलग्नदर्शीवि-लग्नंपश्यतीतिविलग्नदर्शीतृतीयनवमस्थोबलवान्भवतियद्वानिकटोपिवास्यविलं-ग्नदर्शितिविशेषणविशेष्यभावः। अस्यकेंद्रस्यनिकटेपणफरेआपोक्लिमेचास्थितः सन्विलग्नदर्शीतृतीयपंचमनवमैकादशस्थः सबलवानित्यर्थः अन्येषुषडष्टद्वा-दशवर्जितपणफरापोक्लिमानांनिकटपदेनसंग्रहः षडादिष्वपिगणितागतदृष्टौसो-ऽपिकथंचिद्बलीइत्यर्थइत्याहुः।तथायोग्रहः स्वगृहेस्वोच्चेस्वद्रेष्काणेस्वक्षुसलहेस्व-नवांशेस्वहद्दायांवावर्तमानोबली।तथामध्यगतिः नंदाक्षाभुजगारवेरित्याद्युक्तम-ध्यगतितुल्यःस्पष्टगतिर्ग्रहोबलवान्भवति । तथाअशीघ्रोनशीघ्रोऽशीघ्रो मध्यगत्यपेक्षयाऽल्पगतिर्ग्रहोबली ॥ ६७ ॥

कृतोदयोमार्गगतिःशुभेनयुतेक्षितःक्रूरखगस्यदृष्ट्या ॥
क्षुताख्ययानाधिगतोनयुक्तःक्रूरेणसायंचसितेंदुभौमाः ॥
॥ ६८ ॥ यदोदयंतेपररात्रिभागेजीवार्कजावह्निनराःस-
वीर्याः ॥अन्येनिशीनस्यनवैकभागेस्थिताःस्थिरर्क्षेचबले-
नयुक्ताः ॥ ६९ ॥ स्त्रियश्चतुर्थात्पुरुषावियद्वाद्द्रषट्कगाओ-
जभगाःपुमांसः॥ समेपरेस्युर्बलिनोविमृश्यविशेषमेतेषुफ-
लंनिगद्यम् ॥ ७० ॥

अथान्यान्प्रकारानाह । कृतोदयइति । योग्रहः कृतोदयः उदितः सबली तथामार्गगतिर्मार्गीग्रहोबली । तथाशुभेनशुभग्रहेणयुतः ईक्षितोवासबली। तथाक्रूरखगस्यपापग्रहस्यक्षुताख्ययाचतुर्थदशमसप्तमैकराशिदृष्ट्यानाधिगतः नदृष्टःसबली । तथाक्रूरेणनयुक्तः पापग्रहेणयुक्तोनभवतिसबली । एवंसामा-न्यतोग्रहबलमुक्त्वाइदानींसमयबलमाह। सायंचसितेंदुभौमाइति । इदमग्रिम श्लोकेनसंबध्यते॥ ६८ ॥अथान्यप्रकारमाह।यदेति। सितेंदुभौमाःशुक्रचंद्रभौमाः सायंसंध्याकालेयदोदयंतेतदाबलिनः जीवार्कजौगुरुशनीअपररात्रिभागेअर्ध-रात्रादुपरिभागेबलिनौ । तथानराःपुरुषग्रहाः सूर्यभौमगुरवोऽह्निदिवसेबलिनः-

अन्येग्रहाः चंद्रबुधशुक्रशनयोनिशिरात्रौबलिष्ठाः । तथा इनस्यसूर्यस्यनैक-भागस्थिताः सूर्योयद्राशिनवांशेतस्मिन्नेवनवांशेयदिग्रहानस्युस्तदापिबलिनो भवंति । तस्मादन्येनिशीनस्यनवैकभागेस्थिताइतिपाठःसाधीयान् । अन्ये निशीनस्यतथैकभागइत्यपिपाठः । उक्तंचसमरसिंहेन । सूर्यस्यनैकभागेस्थिर राशौवातदाचेतेबलिनः इत्यत्रसूर्यस्यचैकभागेइतिपाठंधृत्वाएकभागेएकराशि नवांशेइतिव्याख्यानंकुर्वंतितन्नअस्तमितस्याप्येवंसंभवात् । नचास्तमितः क्वचित् ग्रन्थेबलीश्रूयते । प्रत्युतअस्मिन्नेवग्रन्थेनिर्बलः श्रूयते । तस्मात्सूर्यस्यनैकभागइतियुक्तःपाठः। तथास्थिरर्क्षेचवृषसिंहवृश्चिककुंभराशिस्थाः ग्रहाः बलेनयुक्ताः बलिष्ठाज्ञेयाः ॥ ६९ ॥ अथान्यान्प्रकारानाह । स्त्रियइति । स्त्रियः स्त्रीग्रहाश्चतुर्थाच्चतुर्थभावमारभ्यभषट्कगाः षड्राशिगताः बलिनः चतुर्थाद्यावन्नवमांतम् तावन्मध्येवर्त्तमानाबलिनः स्युरित्यर्थः । पुरुषाः पुरुषग्रहाः वियद्वाद्दशमभावमारभ्यषड्राशिगताः बलिनःस्युः । दशमाद्यावत्तृतीयंतावन्मध्येवर्तमानाबलिनःस्युरित्यर्थः । तथाओजभगाविषमराशिस्थाःपुमांसः पुरुषग्रहाबलिष्ठाः । अपरेस्त्रीग्रहाः समेसमराशौबलिनः स्युः । एतेषुपूर्वोक्तेष्वनेकेषुबलभेदेषुविशेषंशुभाधिकाररूपंविमृश्यविचार्य-फलंशुभंनिगद्यंवक्तव्यम् ॥ ७० ॥

लग्नात्षष्ठाष्टमेंत्येऽनृजुररिगृहगोनीचगोवक्रगामीक्रूरैर्युक्तो-स्तगोवायदिचमुथशिलीक्रूरनीचारिभस्थैः ॥ क्षुद्दष्ट्या-क्रूरदृष्टोव्ययरिपुमृतिगैरित्थशालंविधित्सुःकुर्वन्वानिर्बलो यंस्वगृहनगभगोराहुपुच्छास्यवर्ती ॥ ७१ ॥ अनीक्षमा-णस्तनुमस्तभागस्थितःस्वभोच्चादिपदैश्चशून्यः ॥ क्रूरे-सराफीनसवीर्यशुक्तःकार्यंविधातुंनविभुर्यतोऽसौ ॥ ७२ ॥

अथदुरप्फलक्षणमाह ॥ अत्रयवनभाषयादुरप्फशब्देननैर्बल्यमुच्यते । तच्चानेकप्रकारम् । तत्रकियतः प्रकारान्प्रथमश्लोकेनाह । लग्नादिति । अत्रानिर्बलोयमित्यर्थः । लग्नाद्वर्षलग्नान्मासदिनप्रश्नलग्नाद्वा यः कश्चिद्ग्रहः षष्ठेस्थानेऽथवाऽष्टमेऽथवांत्येद्वादशेवर्त्तमानः सन्निर्बलोभवति तथानृजुर्वक्र-गतिग्रहोनिर्बलः । तथाअरिगृहगःशत्रुराशिस्थोनिर्बलः । तथानीचगःनी-चराशिगतःनिर्बलः । तथावक्रगामीवक्राभिलाषीग्रहोनिर्बलः तथाक्रूरैः पापग्रहैर्युक्तोग्रहोनिर्बलः । तथास्तगःअस्तंगतोग्रहोनिर्बलः । तथाय-दिक्रूरनीचारिभस्थैःमुथशिली यदिकश्चिद्ग्रहःक्रूरग्रहेणनीचराशिगतेनशत्रुरा-

शिगतेनवाग्रहेणमुथशिलीमुथशिलंकरोतिसनिर्बलः । तथाक्रूरेणक्षुद्दृष्ट्या-चतुर्थदशमसप्तमैकस्थानगतदृष्ट्याद्दृष्टश्चेन्निर्बलः तथाऽव्ययरिपुमृतिगैर्द्वादश-षष्ठाष्टमस्थानस्थितैर्ग्रहैःसहेत्थशालंविधित्सुःकर्तुमिच्छति । अथवाकुर्वन्मु-थशिलंकरोतिसनिर्बलः । तथास्वगृहनगभगःस्वगृहात् । ग्रहस्ययद्गृहंय-थामेषोभौमस्यतस्मान्नगभगःसप्तमंयत्स्थानंतत्रगतोग्रहोनिर्बलः तद्यथा ग्रहा-धिष्ठितोराशिःसचेत्ग्रहस्यस्वगृहात्सप्तमोभवतितदानिर्बलइत्यर्थः । तथाराहु-पुच्छास्यवर्त्तीराहोःपुच्छंराहुभुक्तांशाआस्यंमुखंराहुभोग्यांशाः तत्रतिष्ठति-योग्रहःसनिर्बलः ॥ ७१ ॥ अथान्यानशुभप्रकारानाह ॥ अनीक्षमाणइति। योग्रहस्तनुंलग्नमनीक्षमाणोनेक्षतेसनिर्बलः । तथाअस्तभागस्थितःसूर्योय-द्राशिनवांशेऽस्तितस्मात्सप्तमोयोनवांशः तत्रस्थितोग्रहोनिर्बलः । उक्तंच-समरसिंहेन । सूर्यास्तभागसंस्थइति । तथायोग्रहःस्वभोच्चादिपदैः स्वगृ-हस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेष्काणस्वनवांशाख्यैःपदैरधिकारैः शून्योरहितःसनिर्बलः । तथायोग्रहः क्रूरेसराफीपापग्रहेणसहईसराफंयोगंकरोतिसग्रहोवीर्ययुक्तोन-भवति । यतोसौग्रहःकार्यंमनोभिलषितंविधातुंकर्तुंनविभुः नसमर्थो-भवति ॥ ७२ ॥

चंद्रःसूर्याद्द्वादशेवृश्चिकाद्येखंडेनेष्टोंत्येतुलायांविशेषात् ॥
राशीशेनाद्दृष्टमूर्तिर्नसर्वैर्दृष्टोज्ञेयःशून्यमार्गःपदोनः॥७३॥
क्षीणोभांतेनोशुभोजन्मकालेपृच्छायांवाचंद्रएवंविचिं-
त्यः ॥ शुक्लेभौमःकृष्णपक्षेर्कसूनुःक्षुद्दृष्ट्येंदुंवीक्षतेनोशु-
भोऽसौ ॥ ७४ ॥ शुक्लेदिवानृगृहगोर्कसुतः शशांकंकृष्णे-
कुजोनिशिसमर्क्षगतःप्रपश्येत ॥ दोषाल्पतांवितनुते-
परथाबहुत्वंप्रश्नेथवाजनुषिबुद्धिमतोहनीयम् ॥ ७५ ॥

इति षोडशयोगाः ॥

एवंसर्वेषांग्रहाणांसामान्यतःदुरुफमुक्त्वाइदानींचंद्रस्याऽत्यंतदुरुफविशे-षमाह ॥ चंद्रइति ॥ सूर्यात्सूर्याधिष्ठितराशेःसकाशात्द्वादशेस्थानेय-दिचंद्रोभवतिसनिर्बलः । तथावृश्चिकाद्येखंडेपूर्वार्द्धेनेष्टः अशुभफलदः निर्बलः । तथातुलायाःतुलाराशेःअंत्येउत्तरार्द्धेविशेषान्नेष्टःनिर्बलः । तथा-राशीशेनचंद्रोयस्मिन्राशावस्ति तद्राशीश्वरेण अदृष्टमूर्तिर्नदृष्टस्तथासर्वैर्ग्र-हैर्नदृष्टःसनिर्बलःतथाशून्यमार्गः प्रागुक्तलक्षणलक्षितशून्यमार्गगश्चेच्चंद्रोभव-

तितदापादोनोनिर्बलोज्ञेयः ॥७३॥ अथान्यदुरष्फंचंद्रस्याह ॥ क्षीणइति ॥ चंद्रइत्यनुवर्त्तते । क्षीणः अर्द्धोनःकृष्णाष्टमीमारभ्यशुक्लाष्टमीपर्यंतमिति । यावत्कृष्णैकादशीमारभ्यदर्शांतपर्यंतक्षीणइतिकेचित् । तथाभांतेराशेरंतेराशेरंतिमनवांशेवर्त्तमानः सन् नोशुभोदुष्टफलदःस्यात् निर्बलइत्यर्थः । एवममुनाप्रकारेणचंद्रोजन्मकालेतथापृच्छायांप्रश्नलग्नेविचिंत्यःवाशुक्लेशुक्लपक्षेभौमःकृष्णपक्षेऽर्कसूनुः शनैश्चरः एतौक्षुद्दष्टयाचतुर्थदशमसप्तमैकस्थानदृष्टयाचेदिन्दुंवीक्षेतेपश्यतस्तदासौचंद्रःनोशुभःशुभफलदोनभवति ॥ ७४ ॥ अथशुभस्यापिचंद्रस्यकेनचिद्योगविशेषेणदोषाल्पतामाह । शुक्लइति ॥ शुक्लेशुक्लपक्षेदिवादिवसेनृगृहगः पुरुषराशयोमेषमिथुनसिंहादयस्तेषुगतोऽर्कसुतः शनिर्यदिशशांकंचंद्रंपश्येत्तदादुरष्फदोषस्याल्पतांन्यूनत्वंवितनुते । अपरथाअन्यथा यद्यर्कसुतोनपश्येत्तदादुरष्फदोषस्यबहुत्वंबाहुल्यंवितनुते।तथाकृष्णे कृष्णपक्षे निशिरात्रौसमर्क्षगतः समराशयोवृषकर्ककन्यादयस्तेषुगतः कुजोयदिचंद्रंप्रपश्येत्तदाल्पतांदुरष्फदोषस्यन्यूनत्वं वितनुते यदिभौमोनप्रपश्येत्तदादोषबहुत्वंवितनुते । सर्वमिदंप्रश्नेप्रश्नलग्नेऽथवाजनुषिजन्मलग्नेबुद्धिमता ऊहनीयंविचार्यम् । अर्थाद्वर्षलग्नादिष्वपिविचार्यमिति ॥ एवं षोडशयोगाः समाप्ताः ॥ ७५ ॥

नंद ९ त्रि ३ षड् ६ लग्न १ भवर्क्ष ११ पुत्र ५ व्यया १२ इनाद्धर्षपदंस्वभोच्चम् ॥ त्रिभंत्रिभंलग्नभतः क्रमेणस्त्रीणांनृणांरात्रिदिनेचतेषु ॥ ७६ ॥ श्रीगर्गान्वयभूषणंगणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुः खलुनीलकंठविबुधोविद्वच्छिवानुज्ञयायोगान्षोडशहर्षभानिचतथासंज्ञाविवेकेऽभ्यधात् ॥ ७७ ॥

इति संज्ञातन्त्रे षोडशयोगाध्यायोद्वितीयः ॥

अथसर्वग्रहाणांचत्वारिहर्षस्थानान्याह ॥ नंदत्रिषडिति ॥ तत्रप्रथमंहर्षस्थानमुच्यते ॥ इनात्सूर्यमारभ्यसर्वेषांग्रहाणांनंदइत्यादिहर्षस्थानानिक्रमेणभवंति लग्नादितिसंबंधः ॥ तद्यथा ॥ लग्नान्नवमस्थः सूर्योहर्षितः । चंद्रस्तृतीयस्थः । भौमः षष्ठस्थः । लग्नस्थो बुधः । गुरुरेकादशस्थः । शुक्रः पंचमस्थः । शनिर्व्ययस्थोहर्षदइत्यर्थः । अथद्वितीयंहर्षस्थानमुच्यते ।

स्वभोच्चमिति । यदाग्रहः स्वगृहेभवतिअथवास्वोच्चेभवतितदाहर्षितोज्ञेयः । स्वगृहेयद्बलंतदेवस्वोच्चेउभयत्रापिपंचविंशोपकाबलंनतुद्विगुणम् । अथ तृतीयंहर्षस्थानमुच्यते ॥ त्रिभमिति।लग्नभतोलग्नराशेः सकाशात् त्रिभंत्रिभंराशित्रयंराशित्रयंक्रमेणस्त्रीणांस्त्रीग्रहाणां नृणांपुरुषग्रहाणांहर्षपदंभवति ॥ अयमर्थः ॥ लग्नाद्द्वितीयतृतीयराशिषुवर्तमानाः स्त्रीग्रहाः हर्षिताः । ततस्त्रिषुराशिषुचतुर्थपंचमषष्ठस्थानेषुवर्तमानाः पुरुषग्रहाः हर्षिताः । पुनरपि सप्तमाष्टमनवमस्थानेषुस्त्रीग्रहाहर्षिताः । पुनर्दशमैकादशद्वादशस्थानेषुपुरुषग्रहाहर्षिताः । अथचतुर्थंहर्षस्थानमुच्यते । रात्रीति । तेषांस्त्रीपुरुषग्रहाणांरात्रिदिनेरात्रिदिवसयोहर्षदत्वम् । अयमर्थः । रात्रौवर्षप्रवेशेस्त्रीग्रहाणांहर्षदत्वम् । दिवावर्षप्रवेशे पुरुषग्रहाणां हर्षदत्वम् । तेषुचतुर्षुस्थानेषुस्थिताग्रहाः बलिनोभवंति । इहताजिकेचंद्रशनिशुक्रबुधानार्यः स्त्रीग्रहाः । रविभौमगुरवः पुरुषग्रहाः । अत्रनपुंसकानसंति । अत्रविंशति-२० विंशोपकाः परमबलम् । तत्रचत्वारिहर्षस्थानानिइति कारणाच्चतुर्भिर्भक्तंलब्धाः पंचविंशोपकाः एवंचतुर्षुस्थानपदेषुप्रत्येकंपंचविंशोपकाः बलंतेस्थाप्याः । अस्योदाहरणम् । सूर्यादिग्रहाः लग्नान्नंदइत्यादिस्थानेषुनसंति । अतः प्रथमंहर्षपदंनप्राप्तम् । अत्रगुरुः स्वगृहेशनिः स्वोच्चेस्तिअतोद्वितीयंहर्षपदंप्राप्तम् तत्रबलंपंचविंशोपकाः । लग्नात्सप्तमाष्टमनवमस्थाः स्त्रीग्रहाः शनिशुक्रबुधाः संति दशमस्थानेपुरुषग्रहः सूर्यस्तिष्ठति । अतस्तेषांतृतीयंहर्षपदं प्राप्तम् । अत्रापिबलंपंचविशोपकाः अत्रदिवावर्षप्रवेशः अतः पुरुषग्रहाणांरविभौमगुरूणांचतुर्थंहर्षपदंप्राप्तम् अत्रापिबलंपंचविंशोपकाः एवंसर्वेषांग्रहाणांहर्षस्थानानितेषुप्रत्येकंबलानितदैक्यानिलिख्यंते ७६॥७७॥

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
स्थान.	०	०	०	०	०	०	०
उ. स्व.	०	०	०	०	५	०	५
त्रि.	५	०	०	५	०	५	५
दि.	५	०	५	०	५	०	०
योगः	१०	०	५	०	१०	५	१०

इतिश्री दिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञातंत्रेषोडशयोगाध्यायोद्वितीयः सव्याख्योदाहृतिः समाप्तः ॥

अथ सहमाध्याय स्तृतीयः प्रारभ्यते ।

पुण्यं १ गुरु २ ज्ञान ३ यशो ४ थमित्रं ५ माहात्म्य ६
माशाच ७ समर्थताच ८॥ भ्राता ९ ततोगौरव १०
राज ११ तात १२ माता १३ सुतो १४ जीवित १५
मंबु १६ कर्म १७ ॥ १ ॥ माद्यंच १८ मन्मथ १९
कला २० परतः क्षमोक्तं २१ शास्त्रं २२ सबंधुसहमं
२३ त्वथवंदकंच २४ ॥ मृत्योश्वसद्म २५ परदेश २६
धना २७ न्यदारा २८ स्यादन्यकर्म २९ सवणिक् ३०
त्वथकार्यसिद्धिः ३१ ॥ २ ॥ उद्वाह ३२ सूति ३३
संतापाः ३४ श्रद्धा ३५ प्रीति ३६ बलं ३७ तनुः ३८ ॥
जाड्य ३९ व्यापारसहमे ४०
पानीयपतनं ४१ रिपुः ४२
॥ ३ ॥ शौर्यो ४३ पाय ४४
दरिद्रत्वं ४५ गुरुतां ४६-
बुपथाभिधम् ४७ बंधनं ४८
दुहिता ४९ श्वश्व ५० पंचा-
शत्सहमानिहि ॥ ४ ॥

शुद्धाः ग्रहाः							
र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल
९	५	८	८	८	७	६	०
७	२२	१४	१२	२९	२४	६	१८
३०	९	३२	१६	३५	३१	४६	३
६	४७	३६	२	१३	४८	५४	५४

अथसहमानयनमाह ॥ तत्रादौचतुर्भिःश्लोकैः पंचाशत्सहमान्याह ॥ पुण्यमिति ॥ स्पष्टार्थः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥

सूर्योनचंद्रान्वितमह्निलग्नंवीन्द्वर्कयुक्तंनिशिपुण्यसंज्ञम् ॥
शोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयभांतरालेलग्नंनचेत्सैकभमेतदुक्तम् ॥
॥ ५ ॥ व्यत्यस्तमस्माद्गुरुविद्ययोस्तुसंसाधनंपुण्यविद्गु-
र्वसुरेज्यः ॥ दिवाविलोमंनिशिपूर्ववच्चयशोभिधंतत्सहमं-
वदंति ॥ ६ ॥ पुण्यसद्म गुरुसद्मतस्त्यजेद्व्यत्ययोनिशि-
सितान्वितंचतत् ॥ सैकतातनुवदुक्तरीतितोमित्रनाम-

सहमंविदुर्बुधाः ॥ ७ ॥ पुण्याद्भौमंशोधयेदुक्तवत्स्या-
न्माहात्म्यंतन्नक्तमस्माद्विलोमम् ॥ शुक्रंमंदादह्निनक्तं-
विलोममाशाख्यंस्यादुक्तवच्छेषमूह्यम् ॥ ८ ॥

अथपुण्यसहमसाधनमाह ॥ सूर्योनेति ॥ अह्निदिवसेवर्षप्रवेशश्चेत्तदाचं
मध्येरविः शोध्यः । निशिरात्रौचेत्तदासूर्याच्चंद्रः शोध्यः । लग्नंयोज्यंराश्या-
दिपुण्यसंज्ञंसहमंभवेत् । अथसर्वत्रसहमानयनेविशेषसंस्कारउच्यते ॥ शोध्य
र्क्षेति ॥ शोध्यर्क्षशुद्धचाश्रयभयोरंतरालेलग्नराशिश्चेन्नास्ति तदासहमेएकोरा-
शियोंज्यइति । तद्यथा । योग्रहःशोध्यते न्यूनःक्रियतेसशोध्यः । तस्य ऋक्ष
राशिःशोध्यग्रहराशेःसकाशादित्यर्थः॥ शुद्धचाश्रयसंयावत् ॥ तद्यथा यस्मि
न्ग्रहेशोध्योग्रहःशोध्यते सशुद्धचाश्रयोग्रहः तस्यभंराशिः अनयोःशोध्यशो
धकयोरंतरालेमध्येचेल्लग्नंनभवति तदोक्तंराश्यादिपुण्यसहमंसैकभमेकराशिस
हितंकार्यम् । यदिशोध्यशोधकयोर्मध्येलग्नंभवति । तदैकराशिर्नयोज्यइत्यर्थः
सिद्धम् ॥ अशोध्यर्क्षशुद्धचाश्रयेग्रहेइत्युपलक्षणंभावसहमेपिबोध्यम् । अ
उक्तमस्तिवित्तपमर्थभावादितिपुण्याद्भौममितिक्षेत्रग्रहऋक्षभादिभवनमेतेराशि
र्यौयाल्लग्नमितियोजकोपलक्षकंज्ञेयम्॥उदाह०॥ सूर्यः॥ ९।७।३०।६ चंद्रमध्ये
५।२२।९।४७ शोधितः शेषम् ८।१४।३९।४१ लग्नं०।१८।३।५४ युतंजा
पुण्यम् ९।२।४३।३५ ॥ ९ ॥ अथगुरुविद्यायशःसहमानांसाधनमाह
व्यत्यस्तामिति ॥ अस्मात्पुण्यसहमसाधनाद्व्यत्यस्तंविपरीतंगुरुविद्ययोःसहम
योस्तुसंसाधनंकार्यम् । तद्यथा दिवारविमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नंयोज्यम् ॥
रात्रौवर्षप्रवेशश्चेत्तदाचंद्रमध्येरविःशोध्यःलग्नंयोज्यम् तेगुरुविद्यासहमे भवतः
पुण्यसहमेनवियुक्ऊनःसुरेज्योगुरुःकार्यो दिवा । निशिरात्रौविलोमंविपरीतं
पुण्यसहममध्येगुरुः शोध्यः । पूर्ववदितिलग्नयोगः ॥ शोध्यर्क्षेत्यादिसंस्का
श्चसर्वत्रसहमेकार्यः । तद्यशोभिधं यशःसहमंबुधावदंति॥उदाहरणम् रविमध्ये
९।७।३०।६ चंद्रः ५।२२।९।४७ शोधितःशेषम् ३।१५।२०।१९ लग्नयु
तम् ४।३।२४।१३ सैकंजातंगुरुसहमम् ५।३।२४।१३ इदमेवविद्यासहमम्
५।३।२४।१३ पुण्यसहमम् ९।२।४३।३५ गुरुमध्ये ८।२९।३५।१३शोधि
तेशेषम् ११।२६।५१।३८ लग्नयुतंयशःसहमम् ०।१४।५५।३२ ॥ ६ ॥
अथमित्रसहमसाधनमाह ॥ पुण्यसद्मेति ॥ दिवागुरुसद्मतःगुरुसहमतःपुण्य
सद्मपुण्यसहमंत्यजेत् । निशिरात्रौव्यत्ययोविपरीतंपुण्यसहममध्येगुरुसहमं
शोधयेत् । ततःसितेनशुक्रेणान्वितंयुक्तंकार्यम् । अत्रलग्नयोगोनकार्यः । शुक्र
युक्तत्वात्तनुवत्उक्तरीतितःसैकताकार्या । सायथा । शोध्यर्क्षशुद्धचाश्रयभा

तरालेशुक्रोनचेदिति तदबुधाः मित्रनामसहमंविदुः । उदाहरणम् । पुण्यसहमं ९।२।४३।३५गुरुसहममध्ये९।३।२४।१३ शोधितेशेषं ८।०।४०।२८ शुक्रेण ७।२४।३१।४८ युतं सैकंजातं मित्रसहमम् ३।२५।१२।१६ ॥७॥ अथमाहात्म्याशासहमयोरानयनमाह । पुण्यादिति पुण्यसहमाद्भौमंशोधयेत्दिवा ततः लक्तवल्लग्नयोगःसैकताचकार्या । नक्तंरात्रौअस्माद्विलोमंविपरीतंभौममध्येपुण्यसहमंशोध्यम् तन्माहात्म्यसहमंस्यात् । अथाह्निदिवसेमंदाच्छनिमध्येशुक्रंविशोधयेत् । नक्तंरात्रौविलोमम् । शुक्रमध्येशनिःशोध्यः। शेषंलग्नयोगाद्युक्तवदूह्यमुक्तरीत्याज्ञेयम् । तदाशासहममिच्छासहमंस्यात् । उदाहरणम् । पुण्यसहममध्ये ९ । २ । ४३ । ३५ । भौमे ८। १४। ३२ । ३६ । शोधितेशेषम् १ । १८ । १० । ५९ लग्नयुतंसैकंजातंमाहात्म्यसहमम् २ । ६ । १४ । ५३ शनिमध्ये ६।६।४६।५४ शुक्रे ७।२४।३१। ४८ शोधितेशेषम् १० । १२।१५।६ लग्नयुतंजातमाशासहमम् ११ । ० । १९ । ० ॥ ८॥

सामर्थ्यमारात्तनुपंविशोध्यनक्तंविलोमं तनुपे कुजे तु ॥ जीवाद्विशुध्येत्सततंपुरावद्भ्राताार्किहीनाद् गुरुतः सदो ह्यः ॥ ९ ॥ दिनेगुरोश्चंद्रमपास्यनक्तंरविक्रमादर्कविधूच देयौ ॥ रीत्योक्तयागौरवमर्कमार्केरपास्यवामंनिशिराजतातौ ॥ १० ॥

अथसामर्थ्यभ्रातृसहमयोरानयनमाह ॥ सामर्थ्यमिति । आराद्भौमात्तनुपंलग्नस्वामिनंविशोध्यदिवसेनक्तंरात्रौलग्नस्वामिमध्येभौमंविशोधयेत्लग्नयोगः सैकताचपूर्ववत्तत्सामर्थ्यसहमंस्यात् । लग्नस्वामीचेद्भौमस्तदाकिंकार्यमत आह। तनुपेइति । लग्नस्वामिनिभौमेसतिजीवाद्विशुध्येत् सततंदिवारात्रौचतत्सामर्थ्यसहमंस्यात । अथसदाहोरात्रमार्किहीनात्शनिरहिताद्गुरुतःपुरावत्प्राक्संस्कारसहितात्भ्राताभ्रातृसहमंस्यात । उदाहरणम् । भौमात्तनुपंविशोध्यइत्युक्तम् । अत्रलग्नस्वामीभौमोस्ति । अतः कारणात्गुरुमध्ये ८।२९।३५। १३ भौमे ८।१४।३२।३६ शोधितेशेषम् ०।१५।२।३७ लग्नयुतंसैकंजातंसामर्थ्यसहमम् २ । ३ । ६ । ३१ गुरुमध्ये ८। २९ । ३५ । १३ शनौ ६ । ६ । ४६ । ५४ शोधितेशेषम् २ । २२ । ४८ । १९ । लग्नयुतं सैकंजातंभ्रातृसहमम् ४ । १० । ५२ । १३ ॥ ९ ॥ अथगौरवराजतातसहमानयनमाह । दिनइति । दिनेदिवसेगुरुमध्ये चंद्रः शोध्यः रविर्योज्यः

नक्तंरात्रौगुरुमध्येरविः शोध्यश्चंद्रयोगः कार्यः उक्तयारीत्यासैकताचकार्या तद्गौरवसहमंभवतिएवंयथाशोध्यर्क्षशुद्धयाश्रयभांतरालेक्रमेणदिवारात्रौसूर्यचं-द्रौनचेत्तदासैकताकार्येत्यर्थः । दिनेवर्षप्रवेशेआर्केः शनिमध्येअर्कसूर्यविशो-ध्यनिशिरात्रौवामंविपरीतंसूर्यमध्येशनिमपास्यलग्नयोगःसैकताचकार्याराजता-तसहमेभवतः । उदाह० । गुरुमध्ये ८ । २९ । ३९।१३ । चंद्रे ९ ।२२। ९ । ४७ । शोधितेशेषम् ३ । ७।२९ । २६ । रविजा ९ ।७। ३० । ६ युतं सैकंजातंगौरवसहमम् १ । १४ । ५९ । ३२ । शनिमध्ये ६ । ६ । ४६ । ५४ । सूर्येशोधिते ९ । ७ । ३० । ६ शेषम् ८ । १९ । १८ । ४८ । लग्नं युतं जातं राजसहमं ९ ।७ ।२२ । ४२। तातसहमंच ९।७ २२। ४२ ॥१०॥

मातेंदुतोपास्यसितंविलोमंनक्तंसुतोऽहर्निशमिंदुमीज्यात् ॥ स्याज्जीविताख्यंगुरुमार्कितोह्निवामंनिशीदंसममंबयांबु ॥ ॥ ११ ॥ कर्मज्ञमारान्निशिवाममुक्तंरोगाख्यमिंदुंतनुतः सदैव ॥ स्यान्मन्मथोलग्नपमिंदुतोऽह्निवामंनिशींदुंतनुपंस-दार्कात् ॥ १२ ॥

अथमातृपुत्रजीवितांबुसहमानामानयनमाह ॥ मातेति ॥ दिवसेइंदुतश्चंद्र-मध्येसितंशुक्रमपास्यसंशोध्यविलोमंनक्तंरात्रौशुक्रमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नयोगः। सैकताचकार्यातन्मातृसहमंस्यात । अहर्निशंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति गुरुमध्ये चंद्रः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्यातत्पुत्रसहमंस्यात् ॥ अथाह्निदिवसेशनि-मध्येगुरुः शोध्यः इदंनिशिवामंगुरुमध्येशनिः शोध्यः लग्नयोगः सैकताच-कार्यातज्जीविताख्यंसहमंस्यात् ॥ अंबयासमंचमातुः सहमतुल्यमंबुसहमम् ॥ उदाहरणम् ॥ चंद्रमध्ये ९।२२।९।४७ शुक्रेशोधिते ७ । २४ ।३१ । ४८ शेषम् ९।२७ ।३७ । ५९ लग्नयुतंजातंमातृसहमं १०।१५ । ४१।५३ गुरु-मध्येचंद्रेशोधितेशेषम् ३ । ७।२९।२६ लग्नयुतंसैकंजातंपुत्रसहमम् ४।२५।२९। २०। शनिमध्येगुरौशोधितेशेषम् ९।७।११।४१लग्नयुतंजातंजीविताख्यंसहमम् ९।२५।१९।३९मातुः सहममेवांबुसहमम् १०।१५।४१।५३॥११॥ अथकर्म रोगमन्मथसहमानामानयनमाह ॥ कर्मज्ञमिति ॥ दिवाभौममध्येबुधः शोध्यः निशिरात्रौवामंबुधमध्येभौमः लग्नयोगः शोध्यः सैकताचकार्यातत्कर्मसहमं स्यात् । सदैवदिवारात्रौचतनुतः लग्नमध्येचंद्रः शोध्यः लग्नयोगः सैकता-चकार्यातद्रोगसहमंस्यात् । दिवसेचंद्रमध्येलग्नस्वामीशोध्यः वामंनिशिलग्न-स्वामिमध्येचंद्रः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्यातन्मन्मथोमदनस्तस्यसहमं

स्यात्इंदुतनुपंलग्नस्वामी चंद्रश्चेत्तदाऽहोरात्रमर्कात्लग्नस्वामीचंद्रःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यामन्मथसहमंस्यात्॥ उदाहरणम् ॥ भौममध्येबुधेशोधितेशेषं ० । २ । १६ । २८ लग्नयुतंसैकंजातं कर्मसहमम् १ । २० । २० । २२ लग्नमध्ये चंद्रेशोधितेशेषं ६ । २९ । ५४ । ७ लग्नयुतंजातंरोगसहमम् ७।१३ । ५८। १ चंद्रमध्येलग्नस्वामिनिभौमेशोधितेशेषं ९ । ७ । ३७ । ११ लग्नयुतंजातंमदनसहमम् ९ । २५ । ४१ । ९॥ १२ ॥

कलिक्षमेस्तोगुरुतोविशुद्धेकुजेविलोमंनिशिपूर्वरीत्या ॥ शास्त्रंदिनेसौरिमपास्यजीवाद्वामंनिशिज्ञस्ययुतिःपुरावत्॥ ॥ १३ ॥दिवानिशंज्ञाच्छशिनंविशोध्यबंध्वाख्यमेतन्निशिबंदकंस्यात् ॥ वामंदिवैतन्मृतिरष्टमर्क्षादिंदुंविशोध्योक्तवदार्किंयोगात् ॥ १४ ॥

अथकलिक्षमाशास्त्रसहमानामानयनमाह ॥ कलिक्षमेइति ॥ दिवागुरुमध्ये भौमः शोध्यः पूर्वरीत्येतिलग्नयोगः सैकताचकार्यातत्कलिसहमंक्षमासहमंचभवतः ॥ दिनेगुरुमध्येशनिःशोध्यः रात्रौशनिमध्येगुरुः शोध्यः ज्ञस्ययुतिः बुधयोगःकार्यः पुरावदितिशोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयांतरालेबुधोनचेत्तदासैकताचकार्या । तच्छास्त्रसहमंस्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ गुरुमध्येभौमेशोधितेशेषम् ० । १५ । २ । ३७ । लग्नयुतंसैकंजातंकलिसहमम् । २ । ३ । ६ । ३१ क्षमासहमंच २ । ३ । ६ । ३१ गुरुमध्येशनौशोधितेशेषम् । २ २२ । ४८ । १९ । बुधयुतंजातंशास्त्रसहमम् ११ । ५ । ४ । २७॥ १३ ॥ अथबंधुबंदकमृत्युसहमानामानयनमाह ॥ दिवानिशमिति ॥ दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति बुधमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नयोगः सैकताचकार्या॥ तद्बंधुसहमंस्यात्॥ निशिवर्षप्रवेशश्चेदेतद्बंधुसहमंबंदकसहमंस्यात् ॥दिवावामंविपरीतंचंद्रमध्येबुधः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्यातदाबंदकंस्यात् ॥ दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिं अष्टमर्क्षादष्टमभावमध्येचंद्रः शोध्यः शनिर्योज्यः उक्तवत्सैकताचकार्यामृतिसहमंस्यात्॥ उदाहरणम् ॥ बुधमध्येचंद्रेशोधितेशेषम् २।२०।६।२१ लग्नयुतंसैकंजातंबंधुसहमम्४।८।१०।१९चंद्रमध्येबुधेशोधितेशेषम् ९।९।५३।३९ लग्नयुतंजातंबंदकसहमम् ९।२७।५७।३३ अष्टमभावमध्ये ७।१३।४९।३० चंद्रेशोधितेशेषम् १ । २१ । ३९ ।४३। शनियुतंजातंमृत्युसहमम् ७ । २८ । २६ ।३७ ॥ १४ ॥

देशांतराख्यंनवमाद्विशोध्यधर्मेश्वरंसंततमुक्तवत्स्यात् ॥ अहर्निशंवित्तपमर्थभावाद्विशोध्यपूर्वोक्तवदर्थसद्म ॥ १५॥ सितादपास्यार्कमथान्यदाराह्वयंसदाप्राग्वदथान्यकर्म ॥ चंद्राच्छनिंवाममथोनिशायांशश्वद्वणिज्यंदिनबंदकोक्त्या ॥ १६ ॥ शनेर्दिवार्कंनिशिचंद्रमार्कंर्विशोध्यसूर्यैंदुभनाथयोगात् ॥ स्यात्कार्यसिद्धिः सततंविशोध्यमंदंसितात्स्याच्चविवाहसद्म॥ १७ ॥ गुरोर्बुधंप्रोज्झ्यभवेत्प्रसूतिर्वामंनिशींदुंशनितोविशोध्यः ॥ षष्ठंक्षिपेदुक्तदिशासदैवसंतापसज्ञाऽऽरमपास्यशुक्रात् ॥ १८ ॥

अथदेशांतरार्थसहमयोरानयनमाह ॥ देशांतरेसति ॥ सततंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसातिनवमान्नवमभावमध्येधर्मेश्वरंनवमभावस्वामिनंविशोध्यउक्तवल्लग्नयोगः सैकताचकार्यातद्देशांतरसहमंस्यात् । अहर्निशंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति अर्थभावाद्धनभावाद्वित्तपंधनस्वामिनंविशोध्यपूर्वोक्तवल्लग्नयोगःसैकताचकार्या अर्थसहमंस्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ नवमभावमध्ये ८।९।२६।३८ नवमभावस्वामिनंगुरुं ८।२९।३५।१३ विशोध्यशेषं ११।९।५१।२५ लग्नयुतंजातंदेशांतरसहमं ११।२७।५५।१९ धनभावमध्ये १।१३।४९।३० धनभावस्वामिनंशुक्रंविशोध्यशेषं ५।१९।१७।४२ लग्नयुतंजातंद्रव्यसहमम् ६।७।२१।३६ ॥ १५ ॥ अथपरदारान्यकर्मवणिकसहमानामानयनमाह । सितादपास्यार्कमिति । सदाहोरात्रंशुक्रमध्येसूर्यः शोध्यः प्राग्वदितिलग्नयोगःसैकताचकार्या ॥ अन्यदाराह्वयंसहमंस्यात् ॥ अथदिवसेचंद्रमध्येशनिंविशोध्यवामं निशायांशनिमध्येचंद्रः विशोध्यःलग्नयोगःसैकता चकार्या अन्यकर्मसहमंस्यात् ॥ शश्वद्दिवारात्रौदिनबंदकसहममित्युक्तयारीत्यासाध्यं तद्वणिक्सहमंस्यात् तद्यथादिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिचंद्रमध्येबुधः शोध्यः लग्नयोगःसैकता चकार्यावणिक्सहमंस्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ शुक्रमध्येसूर्येशोधितेशेषं १०।१७। १।४२ लग्नयुतंजातंपरस्त्रीसहमं ११।५।५।३६ चंद्रमध्येशनौशोधितेशेषं ११।१५।२२।५३ लग्नयुतंजातमन्यकर्मसहमं ०।३।२६।४७ चंद्रमध्येबुधेशोधितेशेषं ९।९।५३।३९लग्नयुतंजातंवणिकसहमम् ९।२७।५७।३३ ॥ १६ ॥ अथकार्यसिद्धिविवाहसहमयोरानयनमाह ॥ शनेरिति ॥ दिवसेशनिमध्येऽर्कंविशोध्यसूर्यराशिस्वामीयोज्यः रात्रौशनिमध्येचंद्रःशोध्यः चंद्रा-

शिस्वामीग्रहोयोज्यः । सैकत्वाचकार्या तत्कार्यसिद्धिसहमंस्यात् ॥ सततंदि- वारात्रौवर्षप्रवेशेसतिशुक्रमध्येशनिः शोध्यःसैकताचकार्यातद्विवाहसहमंस्यात्॥ उदाहरणम् ॥ शनिमध्येसूर्येशोधितेशेषं ८।२९।१६।४८ सूर्यराशिस्वामीश- निस्तेनयुतंजातंकार्यसिद्धिसहमं३।६।३।४२शुक्रमध्येशनौशोधितेशेषं १।१७। ४४।५४ लग्नयुतंसैकंजातंविवाहसहमम् ३।५।४८।४८ ॥ १७ ॥ अथप्रस- वसंतापसहमयोरानयनमाह । गुरोरिति ॥ दिवसेगुरुमध्येबुधः शोध्यःनिशि- चामंबुधमध्येगुरुःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्यातत्प्रसूतिसहमंस्यात् ॥ सदै- वदिवारात्रौशनिमध्येचंद्रःशोध्यःषष्ठंक्षिपेतषष्ठभावोयोज्यः उक्तदिशासैकता- कार्यातत्संतापसहमंस्यात् ॥ आरमपास्यशुक्रादित्यग्रिमश्लोकेनसंबंधः ॥ उदाहरणम् ॥ गुरुमध्येबुधेशोधितेशेषम् ०।१७।१९।५ लग्नयुतंसैकंजातंप्रसू- तिसहमम् २।५।२२।५९। शनिमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ०।१४।३७।७ रिपुभा- वेन ५।१३ ४५।१६ युतंसैकंजातं संतापसहमम् ६।२८।२२।२३॥१८॥

श्रद्धासदाप्रोक्तदिशाऽथपुण्यंविद्याख्यतः प्रोज्झ्यसदा पुरोक्त्या ॥ प्रीत्याख्यमुक्तंबलदेहसंज्ञे यशःसमेजा- ड्यमपास्यभौमात् ॥ १९ ॥ शनिर्विलोमंनिशिचांद्रयो- गाद्व्यापारआराज्ज्ञमपास्यशश्वत् ॥ पानीयपातः शशि- नंविशोध्यसौरेर्विलोमंनिशिपूर्ववत्स्यात् ॥ २० ॥

अथश्रद्धाप्रीतिबलदेहसहमानामानयनमाह ॥ श्रद्धेति ॥ सदाहोरात्रं शुक्रमध्येआरंभौमंविशोध्य । प्रोक्तदिशालग्नयोगः सैकताचकार्या तच्छ्र- द्धासहमंस्यात् ॥ सदादिवारात्रौविद्यासहममध्येपुण्यसहमंविशोध्यपुरो- क्त्यालग्नयोगः सैकताचकार्यातत्प्रीतिसहमंस्यात् । अथपूर्वयद्यशःसह- ममुक्तंतदेवबलदेहसंज्ञंसहमद्वयंतत्रबलंसैन्यंनतुसामर्थ्यंतस्यपूर्वंकथितत्वात् ॥ देहः शरीरम् ॥ जाड्यमपास्यभौमादित्यग्रिमश्लोकेनसंबंधः । उदाह- रणम् । शुक्रमध्येभौमेशोधितेशेषं ११।९।५९।१२ लग्नयुतंजातं- श्रद्धासहमं ११।२८।३।६ विद्यासहममध्ये पुण्यसहमे शोधितेशेषं ८।०। ४०। ३८ लग्नयुतंजातंप्रीतिसहमं ८। १८।४४।३२ पूर्वोक्तंयशः सहमंतदेवबलसहमं ०।१४।५५।३२ देहसहमंच ०।१४।५५।३२ ॥ १९ ॥ अथजाड्यव्यापारपानीयपातसहमानामानयनमाह । शनिरिति ॥ दिवसेभौममध्येशनिः शोध्यः चांद्रेर्बुधस्ययोगः विलोमंनिशिशनिमध्येभौमः शोध्यः बुधोयोज्यः सैकताचकार्याजाड्यसहमंस्यात् । शश्वद्दिवारात्रौभौ-

ममध्येबुधः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्या तद्व्यापारसहमंस्यात् । दिवाशनिमध्येचंद्रः शोध्यः रात्रौचंद्रमध्येशनिः शोध्यः पूर्ववत्स्यादिति-लग्नयोगः सैकताचकार्यातत्पानीयपातसहमंस्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ भौममध्येशनौशोधितेशेषं २ । ७ । ४५ । ४२ बुधयुतंजातंजाड्यसहमं १० । २० । ५१ । ५० भौममध्येबुधेशोधितेशेषं ० । २ । १६ । २८ लग्नयुतंसैकंजातंव्यापारसहमं १ । २० । २० । २२ शनिमध्येचंद्रेशो-धितेशेषं ० । १४ । ३७ । ७ लग्नयुतंसैकंजातंपानीयपातसहमम् २ । २ । ४१ । १ ॥ २० ॥

मंदंकुजात्प्रोज्झ्यरिपुर्विलोमंरात्रौभवेद्भौमविहीनपुण्यात् । शौर्यंविलोमंनिशिपूर्ववत्स्यादुपायईज्यंशनितोविशोध्य ॥ २१ ॥ वामंनिशिज्ञंतुविशोध्यपुण्याज्ज्ञयुग्विलोमंनि-शितद्दरिद्रम् ॥ सूर्योच्चतः सूर्यमपास्यनक्तंचंद्रंतदुच्चाद्गु-रुतापुरोक्त्या ॥ २२ ॥

अथशत्रुशौर्योपायसहमानामानयनमाह ॥ मंदमिति । दिवसेभौमम-ध्येशनिः शोध्यः रात्रौविलोमं शनिमध्येभौमः शोध्यः लग्नयोगः सैकता चकार्यातद्रिपुसहमंस्यात् । दिवसेपुण्यसहममध्येभौमः शोध्यः रात्रौभौममध्ये पुण्यसहमंशोध्यंपूर्ववत्स्यादितिलग्नयोगः सैकताचकार्याशौर्यसहमंभवति ॥ उपायईज्यंशनितोविशोध्यइत्यादिमश्लोकेनसंबंधः । उदाहरणम् । भौम-मध्येशनौशोधितेशेषं । २ । ७ । ४५ । ४२ । लग्नयुतंसैकंजातंशत्रुसहमम् ३ । २९ । ४९ । ३६ पुण्यसहममध्येभौमेशोधितेशेषम् ० । १८ । १० । ५९ । लगयुतंसैकंजातंशौर्यसहमम् २ । ६ । १४ । ५३ ॥ २१ ॥ अथदरिद्रगुरुतासहमयोरानयनमाह ॥ वाममिति । दिवसेशनिमध्येई-ज्योगुरुः शोध्यः रात्रौगुरुमध्येशनिः शोध्यः लग्नयोगः सैकताचकार्या तदुपायसहमंस्यात् ॥ दिवसेपुण्यसहममध्येबुधः शोध्यः बुधयोगः कार्यः रात्रौबुधमध्येपुण्यसहमंशोध्यंबुधयुक्तंकार्यंसैकताचकार्यातद्दरिद्रसहमंस्यात् ॥ दिवसेसूर्योच्चमध्येसूर्यः शोध्यः नक्तंरात्रौचंद्रोच्चमध्येचंद्रः शोध्यः पुरो-क्त्यालग्नयोगः सैकताचकार्यातद्गुरुतासहमंस्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ शनि-मध्येगुरौशोधितेशेषं ९ । ७ । ११ । ४१ । लग्नयुतंसैकंजातमुपायसहमं ९ । २५ । १९ । ३५ पुण्यसहममध्येबुधेशोधितेशेषम् ० । २० । २७ । २७ । बुधयुतंजातंदारिद्र्यसहमं ९ । २ । ४३ । ३५ । सूर्योच्चमध्ये ० । १०

सूर्येशोधितेशेषं ३ । २ । २९ । ५४ लग्नयुतंसैकंजातंगुरुतासहमम् ४ । २० । ३३ । ४८ ॥ २२ ॥

कर्कार्द्धतः ३ । १५ प्रोज्झ्यशनिंस्याज्जलाध्वान्यथानिशि ॥ पुण्याच्छनिंविशोध्याऽह्निवामंनिशितुबंधनम् ॥ २३ ॥ चंद्रः सितादपास्योक्तंसदाकन्याख्यमुक्तवत् ॥ पुण्यादर्कमपास्याययोगादश्वोऽन्यथानिशि ॥ २४ ॥

पुण्य	गुरु	विद्या	यश	मित्र	माहा.	आशा	साम.	भ्राता	गौरव	राज	तात	माता
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
९	५	५	०	३	२	११	२	४	१	९	९	१०
२	३	३	१४	२५	६	०	३	१०	१४	७	७	१५
४३	२४	२४	५५	१२	१४	१९	६	५२	५५	२२	२२	४१
३५	१३	१३	३२	२६	५३	०	३१	१३	३२	४२	४२	५३
सुत	जीव	अंबु	कर्म	रोग	मद	कला	क्षमा	शास्त्र	बंधु	बंदक	मृत्यु	देशांत.
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६
४	९	१०	१	७	९	२	२	११	४	९	७	११
२५	२५	१५	२०	१३	२५	३	३	५	८	२७	२८	२७
२९	१५	४१	२०	५८	४९	६	६	४	१०	५७	२६	५५
२०	३५	५३	२२	१	५	३१	३१	२७	१५	३३	३७	१९
धन	अन्यस्त्री	अ.क	वणि.	का०	विवाह	प्रसूति	संताप	श्रद्धा	प्रीति	बलसै०	देह	
२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	
६	११	०	९	३	३	२	६	११	८	०	०	
७	५	३	२७	६	५	५	२८	२८	१८	१४	१४	
२१	५	२६	५७	३	४८	२२	२२	३	४४	५५	५५	
३६	३६	४७	३३	४२	४८	५९	२३	६	३२	३२	३२	
जाड्य	व्यापार	पानीय	शत्रु	शौर्य	उपाय	दरिद्र	गुरुता	जल	बंध	कन्या	अश्व	
३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	
१०	१	२	३	२	९	९	४	९	४	३	१०	
२०	२०	२	२५	६	२५	२	२०	२६	१४	२०	४	
१	२०	४१	४९	१४	१५	४३	३३	१७	०	२५	४०	
५०	२२	१	३६	३६	३५	३५	४८	०	३५	५५	७	

अथजलपथबंधनसहमयोरानयनमाह । कर्कार्द्धतइति । दिवाकर्कार्द्धतः सार्द्धराशित्रयमध्ये ३ । १५ शनिंसंशोध्यअन्यथानिशिरात्रौशनिमध्येसार्द्धराशित्रयं ३ । १५ विशोध्यलग्नयोगः सैकताचकार्या । जलाध्वा

जलपथसहमंस्यात् । अह्निदिवसेपुण्यसहममध्येशानिः शोध्यः रात्रौशनिमध्येपुण्यसहमं शोध्यंलग्नयोगः सैकताचकार्यातद्बंधनसहमंस्यात ॥ उदाहरणम् ॥ सार्द्धराशित्रयमध्ये ३ । १५ शनौशोधितेशेषं । ९ । ८ । १३ । ६ लग्नयुतंजातंजलपथसहमं ९ । २६ । १७ । ० पुण्यसहममध्येशनौशोधितेशेषं २ । २५ । ५६ । ४१ लग्नयुतंसैकंजातंबंधनसहमम् ४ । १४ । ० । ३५ ॥ २३ ॥ अथकन्याश्वसहमयोरानयनमाह । चंद्रइति । सदादिवारात्रौशुक्रमध्येचंद्रः शोध्यः उक्तवदितिलग्नयोगः सैकताचकार्यातत्कन्यासहमंस्यात । दिवसे पुण्यसहममध्येसूर्यः शोध्यः रात्रौसूर्यमध्येपुण्यसहमंशोध्यम् । आयभाव एकादशभावोयोज्यः सैकताचकार्यातदश्वसहमंस्यात् । उदाहरणम् । शुक्रमध्येचंद्रेशोधितेशेषं २ । २ । २२ । १ लग्नयुतं सैकंजातंकन्यासहमं ३ । २० । २५ । ५५ पुण्यसहममध्येसूर्येशोधितेशेषम् ११ । २५ । १३ । २९ एकादशभावेन १० । ९ । २६ । ३८ । युतंजातमश्वसहमम् १० । ४ । ४० । ७ अस्मिन्सहमद्वयेसंमतिर्नास्तिसमरसिंहेनानुक्तत्वात ॥ अस्मिन्संज्ञातंत्रेशोध्यशोधकयोर्मध्येलग्नंचेन्नभवति तदासहमेएकोराशिर्योज्यः इत्युक्तमस्ति । तर्हि अत्रार्थेसंमतिवाक्यंकुत्रापिनलभ्यते । यवनानांमतेपिसैकतानास्ति । समरसिंहे लग्नाद्वितीयभवनादित्यपिपाठस्तिष्ठति । अस्मिन्पाठेसैकतासमायाति । अत्रग्रंथकर्त्रालग्नाद्वितीयभवनादितिपाठंधृत्वासहमेषुसैकतोक्ता परंतुसमरसिंहेतथायवनताजिके तथामनुष्यताजिकेलग्नाद्वितीयभवनादित्येवपाठोस्ति । अस्मिन्पाठेसैकतानास्ति । एवंपुरस्कृत्यसर्वैराचार्यैः सहमेषुसैकतानोक्ता । अत्रोदाहरणम् । यदाहसमरसिंहः । दिवसेदिनपतिभोग्याच्छशिभुक्तानंशकान्संमील्य । अंतःस्थितराशियुतांस्त्रिंशत्प्रत्येकतः कृत्वा ॥ १ ॥ यद्यंतरराश्यंतर्नभवति लग्नंतदाऽस्यभुक्तांशाः ॥ मध्येक्षेप्यामध्यस्थितेतुभोग्यांशकाःपात्याः ॥ २ ॥ लग्नाद्वितीयभवनात्त्रिंशत्प्रत्येकतः शोधितेयत्र ॥ विश्राम्यति तत्रर्क्षेविज्ञेयंपुण्यसहममिति ॥ ३ ॥ दिवसेवर्षप्रवेशेसतिसूर्यस्यराशिंत्यक्त्वाअंशादिकंस्थाप्यम् अंशास्त्रिंशदंशमध्येशोध्याःकलादिकंषष्टिमध्येशोध्यमंशादिकंयदवशिष्टंतद्भोग्यंतन्मध्येचंद्रराशिंत्यक्त्वा अंशादिकंयोज्यंतदनंतरंसूर्याधिष्ठितराशेः सकाशादग्रिमोयोराशिस्तस्माद्गणनयायत्संख्याकश्चंद्राधिष्ठितराशेः सकाशात्पूर्वराशिर्भवति । तावत्यः संख्याः पूर्वानीतांशोपरिस्थाप्याः । तदनंतरंप्रत्येकतः कृत्वात्रिंशत्प्रत्येकंप्रत्येकामितित्रिंशत्प्रत्येकतः राशीनामंशाः कार्याः । अधःस्थांशयुताःतदनंतरं सूर्यराशेः सकाशाचंद्रराशिपर्यंतंदनयोर्मध्येलग्नराशिश्चेन्नभवतितदालग्नस्यराशिंत्यक्त्वांऽशायो-

ज्याः । अनयोर्मध्येलग्नराशिश्चेद्भवति तदालग्नस्यभोग्यांशाःशोध्याः तदनंतरंयदास्यभुक्तांशायुक्तास्तदालग्नाद्गणनाक्रमः । यदालग्नस्यभोग्यांशाः शोधिताः तदाधनभावाद्गणनाक्रमः अनयारीत्यागणनायांप्रतिराशौत्रिंश-त्रिंशच्छोधितेयस्मिन्राशौत्रिंशन्नशुध्यति तस्मिन्राशौपुण्यसहमंज्ञेयम् । लग्नद्वितीयभवनादितिपाठेसूर्यचंद्रयोर्मध्येलग्नंनभवति । अथवा भवति तदा धनभवनादेवगणनाक्रमः नतुलग्नात् । उदाहरणम् । सूर्यः ९ । ७ । ३० । ६ चंद्रः ९ । २२ । ९ । ४७ लग्नं० । १८ । ३ । ५४ सूर्यस्यभोग्यांशमध्ये २२ । २९ । ५४ चंद्रस्यभुक्तांशाः २२ । ९ । ४७ युक्ताःजाताः ४४ । ३९ । ४१ सूर्यचंद्रयोरंतरालराशिभिर्युक्ता-जातोयमंकोराश्यादिः ३ । १४ । ३९ । ४१ अस्यांशाः १०४ । ३९ । ४१ सूर्यचंद्रयोर्मध्येलग्नंनास्ति इतिकारणाल्लग्नस्यभुक्तांशैः १८ । ३ । ५४ युक्ताजाताः १२२ । ४३ । ३५ लग्नात्रिंशत्प्रत्ये-कतः शोधितेजातंसिंहराशौपुण्यसहमं ४ । २ । ४२ । ३५ धनभ-वनात्रिंशत्प्रत्येकतःशोधितेजातंकन्याराशौपुण्यसहमम् ५ । २ । ४२ । ३५ अनयारीत्यासैकतासमायाति । एवंपाठयोर्विवादः लग्नाद्द्वितीयभवना-दितिपाठेएतावतीयुक्तिरस्ति यदालग्नस्यभुक्तांशाः युक्तास्तदालग्नस्यभो-ग्यमवशिष्टमितिकारणाल्लग्नाद्गणनाक्रमः तत्रलग्नसंबंधस्तिष्ठति यदालग्न-स्यभोग्यांशाः शोधितास्तदालग्नसंबंधोनास्ति इतिकारणाद्धनभवनाद्गणना-क्रमः अत्रलग्नशेषंकिमपिनास्ति एतावतीयुक्तिरस्ति सर्वग्रंथेषुसंमतिरस्ति संमतेरभावाल्लग्नद्वितीयभवनादित्यपिपाठः । तथाचोक्तंमनुष्यजातके"भोग्या-द्भुक्तममूनियावदखिलान्यंतर्भयुक्तान्यतोलग्नेबाह्यगतेऽस्यभुक्तसहितंभोग्योन-मंतःस्थिते ॥ कृत्वाराशिमपासितेस्वदहनैर्लग्नाद्द्वितीयाच्चतत्पुण्याद्यानिभवंति-तत्रसहमान्यंशेविरामोयतः ॥ " २४ ॥

स्वनाथहीनंसहमंतदंशाः स्वीयोदयघ्नाविहृतास्त्रिंशत्या ॥ तत्सद्मपाकोदिवसैर्हिलब्धैःस्यात्तद्दशायांतदसंभवेवा २५ स्वोच्चादिसत्पदगतोयदिलग्नदर्शीवीर्यान्वितःसहमपोयदि नेक्षतेङ्गम् ॥ नासौबलीरविशशीश्रितभेशदर्शीपूर्णातलग्नप-बलस्यविचारणेत्थम् ॥ २६ ॥

अथसहमोत्पत्तिमभिधायतत्फलान्यभिधास्यमानोवर्षप्रवेशात्कतिदिवसैः सहमफलावाप्तिः स्यादित्याकांक्षांपरिहरंस्तत्प्राप्तिदिवसानयनमाह । स्वनाथहीं-

नमिति । यस्यसहमस्यशुभाशुभफलावाप्तिदिवसाञ्ज्ञातुमिष्टास्तत्सहमराश्यादि-केकर्मभूमौस्थाप्यम् ।स्वनाथेनस्वीयस्वामिनाग्रहेणहीनमूनंकार्यमवशिष्टस्यांशाः कार्यास्तेतत्सहमाक्रांतराशिस्वीयोदयेनविनिघ्नाः त्रिशत्याशतत्रयेणविहृताभक्ता यल्लब्धादिवसास्तैः कृत्वातेषांसद्मनांसहमानांपाकः फलपाककालः स्यात् ॥ अत्रा-गतैर्दिवसैः त्रिंशद्भक्तैः वर्षप्रवेशकालिकोराश्यादिः स्पष्टसूर्ययुक्तस्तावतिसूर्येयु-क्तेसतितत्सहमस्यफलपाककालोभवतीतिकेचित्तुसहमेश्वरमहादशाप्रवृत्तिदिना देवतावद्भिरानीतैर्दिवसैस्तद्दशायामन्यदशायांवाफलपाकइति ॥ ननुसहमसहमे-श्वरयोर्यदाराश्यादिसाम्यंस्यात्तदांतराभावादेवतत्सहमदिवसलब्धौकथंसहमफ-लादिज्ञानंनस्यादित्यतआह । तद्दशायामिति । सत्यं तदसंभवेवाअंतराभावा-दिवसाप्राप्तौसत्यांतत्सहमनाथदशायामेवसहमफलप्राप्तिः स्यात्तत्रापिसूक्ष्मका-लज्ञानंत्वंतर्दशायांवाविदशायांवास्यादितिनिष्कर्षः । उदाहरणम् । पुण्यसहमस ५।५।२९।१स्वस्वामिनाबुधेन ३।६।१४।१२ हीनंशिष्टम् १।२९।१०।४९ अस्यांशाः ५९।१०।४९ कन्यास्थसहममितिकन्योदयेन ३३५ गुणितंजातं १९८२५।२३।३५ त्रिशत्या ३०० भक्तं लब्धादिवसाः ६६ घटचः ५ पला-नि ४ वर्षप्रवेशदिवसादेतावत्सुदिनेष्वतीतेषुपुण्यसहमफलपाकः । अथवा-पुण्यसहमाधीशबुधमहादशायांबहुदिनवत्यांबुधमहादशाप्रवेशदिनादेतावत्सु-दिनेष्वतीतेषुपुण्यसहमफलपाकः यद्यल्पदिनत्वंवायदावासहमेश्वरः ॥ २५ ॥ अथसहमानांफलानिव्याख्यायंते ॥ स्वोच्चादीति । सहमपः सहमराशिस्वामी स्वोच्चादिस्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वत्रैराशिकस्वमुसल्लहएतत्स्थानस्थः सन् अथवास-त्पदगतः शुभस्थानस्थः सन् उपलक्षणत्वान्मित्रगृहगतः सुहृत्सौम्यदृष्टोयुतोवा-यदिलग्नदर्शीलग्नंपश्यति तदावीर्यान्वितः वीर्येणबलेनान्वितोयुक्तः बलीत्यर्थः सहमस्वामीस्वोच्चादिसत्पदगतः सन् यदिअंगंलग्नंनेक्षतेनपश्यतितदाअसौबली-नभवति निर्बलइत्यर्थः । रविशशीति ॥ रविशशिभ्यामाश्रितेयेभेराशीतयोः राश्योःईशौस्वामिनौ तद्यथा । जन्मकालेसूर्योयस्मिन्राशावस्तितद्राशिस्वामी तथाजन्मकालेचंद्रोयस्मिन्राशावस्तितद्राशिस्वामी । जन्मकालादतीताग-तामावास्यायावत्घटीपरिमिताऽस्ति तस्मिन्कालेतात्कालिकसूर्यात्लग्नंसाध्यं तत्स्वामी तथाजन्मकालातीतपूर्णांतलग्नस्वामी । एतेषांचतुर्णांबलस्यै-वंविचारः हिल्लाजेआयुर्दायानयने तथामनुष्यजातके आयुर्दायानयने एतेषांबलविचारस्योपयोगः प्रकृतेअत्रप्रयोजनाभावेपिप्रसंगादुक्तम् ॥ २६ ॥

पंचवर्गीबलेनोनोनहर्षस्थानमाश्रितः ॥ अबलोऽयंलग्नाद-र्शीबलीस्वल्पेऽस्तिचेत्पदे ॥ २७ ॥ स्वस्वामिनाशुभखगैः स-

हितंचदृष्टंस्वामीबलीचयदितत्सहमस्यवृद्धिः॥ यत्स्वामि-
नाशुभखगैश्चनयुक्तदृष्टंतत्संभवोनहिभवेदितिचिंत्यमादौ॥
२८॥अष्टमाधिपतिनायुतेक्षितंपापदृग्युतमथेत्थशालितैः॥
संभवेऽपिविलयंप्रयातितत्तेनजन्मनिपुरेदमीक्ष्यताम्॥२९॥
आदौजन्मनिसर्वेषांसहमानांबलाबलम्॥ विमृश्यसंभवो-
येषांतानिवर्षेविचिंतयेत्॥ ३०॥

अथनिर्बलसबलत्वलक्षणमाह ॥ पञ्चवर्गीति पंचवर्गीबलंप्रागुक्तं तेनऊनः शरोनोहीनबलइत्युक्तः। नंदत्रिषडित्यादिचत्वारिहर्षस्थानानि प्रागुक्तानि।तन्मध्येएकमपिहर्षस्थानंनाश्रितः।तथालग्नादर्शीलग्नमपिचेन्नपश्यति तदाअयं ग्रहः अबलः निर्बलोज्ञेयः। चेत्स्वल्पेपदेऽस्तितदाबली। तद्यथा। स्वगृहस्वोच्चस्थानेग्रहेसतिमहाधिकारः स्वहद्दायांग्रहेसतिमध्यमोऽधिकारः। स्वत्रैराशिकेस्वमुसल्लहेग्रहेसति स्वल्पोऽधिकारः। अतएवप्राज्ञैर्बलतारतम्यमुक्तम्। त्रिंशत्स्वभेविंशतिरात्मतुंगेइत्यादि। पदंस्थानमेवंस्वल्पेपिपदेत्रैराशिकमुसल्लहाख्येस्थानेस्थितःसन्लग्नंपश्यति। तदाबलीग्रहोज्ञेयः॥ २७॥ एवं सहमाधिपस्यबलाबलंज्ञात्वेदानींसहमस्यवृद्धिह्रासावाह॥ स्वस्वामिनेति। यत्सहमंस्वस्वामिनासहितंदृष्टं वा अथवाशुभग्रहैः सहितंदृष्टंवाभवति यदिप्रागुक्तप्रकारेणसहमस्वामीबलीस्यात् तदातत्सहमस्यवृद्धिःफलदातृत्वेसामर्थ्यंस्यात्। यत्सहमंचेत्स्वामिना अथवाशुभग्रहैर्नयुक्तंनदृष्टंतदातत्सहमस्य नसंभवः फलदातृत्वसामर्थ्यंनभवेत् नामसदृशंफलंनददातीत्यर्थः। इत्यादौ प्रथमतश्चिंत्यं विचार्यम् ॥२८॥ अथान्यत्सहमासंभवलक्षणमाह॥ अष्टमेति॥ यत्सहमंवर्षलग्नादष्टमाधिपतिनाअष्टमराशिस्वामिनायुतमीक्षितंदृष्टंवा। अथवा। पापग्रहेणदृष्टंयुतंवा। अथवा। तैरष्टमराशिस्वामिनापापग्रहैर्वाइत्थशालिमुथशिलंकरोति तदास्वस्वामिनाशुभखगैः सहितमित्यादिसहमस्यफलप्राप्तिसंभवेऽपिविलयं नाशंयाति। सहमंनामसदृशंफलंनददातीत्यर्थः। तेनकारणेनजन्मनिजन्मकालेप्रथमतः इदंसहमस्यबलाबलमीक्ष्यतांविचार्यताम्॥ २९॥ अथबलिष्ठसहमस्यसाधनंनिर्बलस्यनिराकारणमित्यतआह॥ आदाविति॥ आदौ प्रथमतः जन्मनिजन्मकालेसर्वेषांपंचाशत्सहमानांबलाबलंविमृश्यज्ञात्वायेषां फलप्राप्तिसंभवस्तानिवर्षेविचिंतयेत्॥ येषांतुसहस्वामिनांसर्वप्रकारेणनैर्बल्यं ज्ञातंतानिवर्षेकदापिनविचारयेदित्यर्थः॥ ३०॥

सबलेपुण्यसहमेधर्मसिद्धिर्धनागमः ॥ शुभस्वामीक्षितयुतेव्यत्ययेव्यत्ययंविदुः ॥ ३१ ॥ लग्नात्षष्ठाष्टरिःफस्थंधर्मभाग्ययशोहरम् ॥ शुभस्वामिदृशाप्रांतेसुखधर्मादिसंभवः ॥ ३२ ॥ पापयुक्छुभदृष्टंचेदशुभंप्राक्ततःशुभम् ॥ शुभयुक्तंपापदृष्टमादौशुभमसत्परे ॥ ३३ ॥

एवमुक्तप्रकारेणसहमानांसबलत्वेसतिफलदातृत्वमुक्तमिदानींसमस्तसहमानांफलानिउच्यंते।तत्रादौपुण्यसहमस्यफलमाह॥सबलइति सबलेपुण्यसहमेसति शुभग्रहैःस्वामिनाचदृष्टेयुतेसतिधर्मस्यसिद्धिर्धनागमःधनप्राप्तिः।व्यत्ययेसहमस्यनिर्बलत्वेसतिपापग्रहदृष्टियुतेसतिव्यत्ययंधर्मनाशः धननाशश्चेतिफलंविदुः वदंति ॥ ३१ ॥ अथास्याशुभफलंसापवादमाह ॥ लग्नादिति । वर्षलग्नात्षष्ठाष्टमद्वादशस्थानस्थंपुण्यसहमंयदाभवतितदाधर्मभाग्ययशसांनाशकंभवेत् । एतत्स्थानस्थितंसत् शुभग्रहेणस्वामिनावादृष्टंतदाप्रांतेवर्षांतेसुखधर्मादिसंभवःप्राप्तिः स्यात्।अर्थाद्वर्षपूर्वार्द्धेअशुभफलम् ॥३२॥ अथपापशुभग्रहसंबंधेनयुतिदृष्ट्योः फलमाह ॥ पापयुगिति । तत्पुण्यसहमंपापयुक्तंशुभदृष्टंचचेद्भवति तदाप्राक्पूर्वार्द्धेअशुभंभवेत् । वर्षस्योत्तरार्द्धेशुभंस्यात् । यदातुपुण्यसहमंशुभयुक्तंपापदृष्टंचेत्तदादौवर्षपूर्वार्द्धे शुभंस्यात् । परेवर्षस्योत्तरार्द्धे असत् अशुभं स्यात् ।यदातुपापयुक्तंपापदृष्टंचेत्तदासंपूर्णवर्षमशुभंभवेत् । यदातुशुभग्रहयुक्तंशुभग्रहदृष्टंचेत्तदासंपूर्णवर्षपर्यंतं शुभफलंभवतीत्यर्थतः सिद्धम् ॥ ३३ ॥

यत्राब्देपुण्यसहमंशुभंसोऽत्रशुभावहः ॥ अनिष्टेऽस्मिन्छुभोनेतिपुण्यमादौविचारयेत् ॥ ३४ ॥

अथपुण्यसहमप्रशंसामाह ॥ यत्राब्दइति।यत्राब्देयस्मिन्वर्षेपुण्यसहमंशुभं शुभफलजनकंसोऽब्दः शुभावहः । तद्वर्षंशुभफलदंज्ञेयमित्यर्थः । यस्मिन्वर्षे पुण्यसहमेअनिष्टेसति तदाशुभोनेतिशुभफलंवर्षमध्येनददातीर्थः । अशुभमेवददातीत्यतःकारणात्पुण्यसहममादौप्रथमतःविचारयेत् ॥ ३४ ॥

सूतौषष्ठाष्टरिःफस्थेमध्येपापहतंपुनः॥पुण्यंधर्मार्थसौख्यघ्नंपत्यौदग्धेफलंतथा ॥ ३५ ॥ सहमान्यखिलानीत्थंसूतौवर्षेविचिंतयेत् ॥ मांद्यारिकलिमृत्यूनांव्यत्ययादादिशेत्फलम् ॥ ३६ ॥ कार्यसिद्धिसहमंयुतंशुभैर्दृष्टमूथशिलगं-

जयप्रदम् ॥ संगरेऽथशुभपापदृष्टियुक्क्लेशतोजयउदीरितोबुधैः ॥ ३७ ॥ कलिसद्मामिश्रखगदृष्टिसंयुतंयदिपापमूथशिलगंकलेर्मृतिम् ॥ अथतत्रसौम्यसहितावलोकितेजयमोतिमिश्रदृशितः कलिव्यथे ॥ ३८ ॥

अथपुण्यसहमस्यजन्मलग्नेत्वनिष्टस्थानस्थितस्याशुभफलमाह॥मूताविति। सूतौजन्मसमयलग्नेषष्ठाष्टरिःफस्थेरिःफशब्देनद्वादशस्थानमेतत्स्थानस्थितंचेत्पुण्यंपुण्यसहमंभवति । अब्देवर्षेपुनःपापहतंपापयुतंदृष्टंवातदाधर्मार्थसौख्यानांवातकंभवति पत्यौपुण्यसहमस्वामिनिदग्धेऽस्तंगतेतथाफलंधर्मार्थसौख्यानांघातकंभवति ॥ ३५॥सहमानीति।अखिलानिसमग्राणिसहमानिइत्थममुनाप्रकारेणसूतौजन्मलग्नेवर्षेचचिंतयेत्।मांद्यंरोगः।अरिःशत्रुः।कलिःझकटकः।मृत्युःप्रसिद्धःअशुभसहमस्योपलक्षणत्वाद्दारिद्र्यसहममपि।अतएवग्रंथकर्ताअग्रेवक्ष्यति। ' दारिद्र्यमृतिमांद्यारिकलिषूक्तोविपर्ययइति ' एषुसहमेषुव्यत्ययात्पुण्यसहमफलाद्विपरीतंफलमादिशेत् । तद्यथा । पुण्यसहमवत्स्वोच्चादिसत्पदगतोयदिलग्नदर्शीत्येतच्छ्लोकमारभ्यसूतौषष्ठाष्टरिःफस्थमित्येतावत्पर्यंतंविचारेक्रियमाणेयदिमांद्यारिकलिमृत्यूनांसहमानांशुभफलमागतं तदा अशुभफलंवाच्यम् । यदित्वशुभफलमागतंतदाशुभफलंवाच्यमित्यर्थः ॥ ३६ ॥ अथकार्यसिद्धिसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कार्यसिद्धीति । कार्यसिद्धिसहमंशुभैःशुभग्रहैर्युतंदृष्टंवातथाशुभग्रहैर्मुथशिलश्चेत्कृतस्तदासंगरेसंग्रामेजयप्रदं शत्रुनाशः स्वोत्कर्षश्चभवतीत्यर्थः । अथेत्यनतरं तत्कार्यसिद्धिसहमंशुभपापग्रहदृष्टंयुक्तंवातदाक्लेशतोत्यायासेनबुधैः पंडितैर्जयउदीरितः कथितः । संगरइत्युपलक्षणंविवादादेरपि ॥ ३७ ॥ अथकलिसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कलीति । कलिः झकटकस्तस्यसहमंमिश्रखगैः शुभपापग्रहैर्दृष्टंसंयुतंवानभवति । तथा। यदि पापमुथशिलगंपापग्रहकृतमुथशिलयोगश्चेद्भवति । तदा कलेः कलहप्रसंगान्मृतिंमरणंप्राप्नोति । अथेत्यनंतरंतत्रकलिसहमेसौम्यैःशुभग्रहैःसहितेयुक्तेऽवलोकितेदृष्टेवासति कलौकलहेजयमेति स्वोत्कर्षंप्राप्नोति । यदिमिश्रदृशितैः शुभपापग्रहदृष्टिश्चेद्भवति । तदाकलिव्यथेकलिश्चव्यथाचकलिव्यथे कलिः कलहः व्यथादुःखंचतेभवतः ॥ ३८ ॥

विवाहसद्माधिपसौम्यदृष्टंयुतंशुभैर्मूथशिलंशुभातिम् ॥ कुर्याद्यदामिश्रसमेतदृष्टंकष्टादथक्रूरमृतीश्वरैर्न ॥ ३९ ॥

यशोधिपेनैधनगेखलेनयुतेक्षितेसद्यशसोविनाशः ॥ पापा र्जितस्यायशसोऽस्तिलाभोनष्टौजसिस्यात्कुलकीर्तिनाशः ॥ ४० ॥ शुभेत्थशालेशुभदृग्युतेवाबलान्वितेस्याद्यश-सोऽभिवृद्धिः ॥ युद्धेजयोवाहनशस्त्रलाभः पापेसराफाद-यशोर्थनाशः ॥ ४१ ॥ आशातदीशश्चषडष्टरिःफविव-र्जितः सौम्ययुतेक्षितश्च ॥ स्याद्वांछितार्थांबरवाहनादि-लाभः खलेक्षायुतितोऽतिदुःखम् ॥ ४२ ॥

अथविवाहसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ विवाहेति । विवाहसञ्ज्ञसहमम-धिपेनस्वामिनायुतंदृष्टंवा । तथान्यैर्वासौम्यैःशुभग्रहैर्दृष्टंयुक्तंवास्यात्तथाशुभै-र्मुथशिलंशुभैः शुभग्रहकृतमुथशिलयोगश्चेत्तदाशुभाप्तिंविवाहप्राप्तिंकुर्यात् । यदामिश्रसमेतदृष्टंमिश्रैः शुभाशुभग्रहैःयुक्तंदृष्टंवाचेत्तदाकष्टात्क्लेशेनाविवाहप्रा-प्तिंकुर्यात् । अथक्रूरैःपापैर्विवाहसहमंयुतंदृष्टंवामुथशिलीकृतंवातथामृतश्विरेण-वर्षलग्नाद्विवाहसहमाद्वाअष्टमस्थानाधीश्वरेणयुतंदृष्टंवामुथशिलीकृतंवास्यात्तदा-नतस्मिन्वर्षेविवाहोनैवभवेत् ॥ ३९ ॥ अथयशःसहमस्याशुभफलमाह ॥ यशइति ॥ यशोधिपेयशःसहमस्वामिनिनैधनगेऽष्टमस्थानगतेखलेन पापग्रहे-णयुतेदृष्टेवासतिअनेककालार्जितस्यसद्यशसोविनाशःस्यात् । किंतुपापसंबंधे-नार्जितस्यायशसोऽस्तिलाभः । तादृशेऽष्टमस्थितेसतिपुनर्नष्टौजसिअस्तंगतेस-तिकुलकीर्तिनाशःस्यात् ॥४०॥ अथपुनरपियशःसहमस्यशुभाशुभफलमाह॥ शुभेति । यशःसहमपतिनासहशुभेत्थशालेशुभग्रहेणसाकंमुथशिलयोगेसतिशु-भदृग्युते वा सतिबलान्वितेबलिष्ठेसतियशसोऽभिवृद्धिःस्यात् । तथायुद्धेजयः स्यात् । तथावाहनानांगजाश्वादीनांशस्त्राणांचलाभःस्यात् । तथायशःसह-मपतेः पापग्रहेणसहईसराफयोगेसतिअयशोर्थनाशश्चस्यात् ॥ ४१ ॥ अथा-शासहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ आशेति । आशासहमंलग्नात् षष्ठाष्टमरि-फवर्जितमेतत्स्थानस्थितंनभवति । तथातदीशश्चआशासहमाधिपतिश्चएतत्-स्थानविवर्जितोभवति । द्वयमपिसौम्यैःशुभग्रहैर्युतैरीक्षितौदृष्टौवास्यातां तदा-वाञ्छितानामर्थानांसुवर्णादिद्रव्याणामंबराणांवस्त्राणांवाहनादीनांचलाभः स्यात् । खलेनपापग्रहेणदृष्टेयुतेसतितदावाञ्छितार्थादीनामपिदुःखम् ॥४२॥

सद्याधिपः पापयुतेक्षितश्च पापः स्वयंरोगकरोविचिं-त्यः ॥ चेदित्थशालेमृतिपेनमृत्युस्तदाभवेद्धीनबलेतिक-

ष्टात् ॥ ४३ ॥ स्वस्वामिसौम्येक्षणभाजिमांद्येनाथेसवी-
र्येऽष्टषडंत्यवर्जे ॥ रोगस्तदानैवभवेद्विमिश्रंयुतेक्षितेरुग्भ-
यमस्तिकिंचित् ॥ ४४ ॥ अर्थाख्यंशुभनाथदृष्टसहितं-
द्रव्यागमात्सौख्यदंपापैर्दृष्टयुतंचवित्तविलयंकुर्यादथो-
पापयुक् ॥ सदृष्टंचशुभेत्थशालियदितत्पूर्वंधनंनाशयेत्प-
श्चादर्थसमुद्भवंचससुखंव्यत्यासतो व्यत्ययः ॥ ४५ ॥
रिपुदृष्ट्यारिपोर्भीतिस्तस्करादेर्धनक्षयः ॥ मित्रदृष्ट्यामि-
त्रयोगाद्धनंमानोयशःसुखम् ॥ ४६ ॥

अथरोगसहमस्याशुभफलमाह ॥ मांद्याधिपइति ॥ मांद्याधिपःरोग-सहमाधीशःस्वयंपापग्रहः पापयुतेक्षितश्च । पापग्रहैर्युतःदृष्टः तदासरोगक-रोविचिंत्योज्ञेयः चेन्मृतिपेनलग्नादष्टमस्थानाधिपतिनासहरोगसहमाधीश ईत्थशालोमुथशिलंकरोति तदामृत्युर्मरणंस्यात् । यदितुतादृशेमांद्य-सहमस्वामिनिहीनबलेसति अतिकष्टान्मरणंभवेत् ॥ ४३ ॥ अथपुनरपिमां-द्यसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ स्वस्वामीति ॥ मांद्येमांद्यसहमेस्वस्वामि-नासौम्यग्रहैर्वायदीक्षणंतद्भजातितादृशेसतिउपलक्षणत्वाद्युक्तेवासतितथानाथे सवीर्येसतिमांद्याधिपउक्तरीत्यासबलेसति अष्टषडंत्यवर्जेषडष्टद्वादशस्थानास्थि-तिरहितेसतितदारोगोनैवभवति । यदाशुभपापैर्युतेईक्षितेदृष्टेवासतिकिंचिद्रुग्भ-यंरोगभयमस्तीतिज्ञेयम् ॥ ४४ ॥ अथार्थसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ अर्थाख्यमिति । अर्थाख्यंसहमंशुभेननाथेनस्वामिनादृष्टंयुतंचेद्भवतितदा द्रव्यागमात्द्रव्यप्राप्त्याकृत्वासौख्यदंयदापापग्रहैर्दृष्टंयुतम् । वाचेत्तदावित्तस्य-द्रव्यस्यनाशंकुर्यात् । अथार्थसहमंपापयुक्सदृष्टंचपापग्रहैर्युक्तंसद्भिः शुभग्रहैर्दृष्टंचभवति । तथाशुभेत्थशालिशुभग्रहेणसहमुथशिलयोगंकरो-तितदा सर्वंधनंसर्वसंचितंधनंनाशयेत् । पश्चादर्थस्यद्रव्यस्य-समुद्भवंससुखंसुखसहितंकुर्यात् । व्यत्यासतोव्यत्ययइति । अर्थसहमं शुभाशुभैर्दृष्टंतथातैरेवमुथशिलयोगंयदिकरोतितदाबहुधाशुभफलमेवईषत्धन-नाशश्चस्यात् ॥ ४५ ॥ अथशत्रुमित्रदृष्ट्योःफलमाह ॥ रिपुदृष्ट्येति॥यत्सहमं शुभग्रहेणपापग्रहेणवारिपुदृष्ट्याशत्रुदृष्ट्यायदापश्यतितदारिपोः शत्रोः सका-शाद्भीतिर्भयंस्यात् । तस्करादेर्धनक्षयश्च । यत्सहमंशुभेनपापेनवामित्र-दृष्ट्यापश्यति तदामित्रयोगाद्धनंमानोयशः सुखंभवति ॥ ४६ ॥

सत्स्वामिदृष्टयुतमात्मजस्यलाभंसुखंयच्छतिपुत्रसद्म ॥
पापान्वितंसौम्यखगेत्थशालीप्राग्दुःखदंपुत्रसुखायपश्चात्
॥ ४७ ॥ पापान्वितंपापकृतेसराफंनाशायपुत्रस्यग-
तौजसीशे ॥ मृतौसुतेशः सहमेश्वरोऽब्देपुत्रस्यलब्ध्यै
शुभमित्रदृष्टः ॥ ४८ ॥ पित्र्यंसदीक्षितयुतंपतियुक्तदृ-
ष्टंतातस्ययच्छति धनांबरमानसौख्यम् ॥ पत्यौगतौ-
जासिमृतौखलमूसराफेनाशःपितुश्चरगृहेपरदेशयानात् ॥
॥ ४९ ॥ शुभेत्थशालेखलखेटयोगेगदप्रकोपः प्रथमं
महान्स्यात् ॥ पश्चात्सुखंविंदतिपूर्णवीर्येनाथेनृपान्मा-
नयशोऽभिवृद्धिः ॥ ५० ॥

अथपुत्रसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ सत्स्वामिदृष्टमिति । पुत्रसद्मपुत्रसहमं सच्छुभग्रहैश्चस्वामिनाचदृष्टंयुतंवा । तदाआत्मजस्यपुत्रस्यलाभंपुत्रोत्पत्ति तज्जनितसुखं यच्छति । यदिपुत्रसहमंपापान्वितंपापग्रहयुक्तंसौम्यग्रहैः सहेत्थशालंकरोतितदाप्राक्प्रथमतः पुत्रसंबंधिदुःखंपश्चात्सुखायपुत्रसौख्यंभवति ॥ ४७ ॥ अथपुनः सुतसहमस्यशुभाशुभफलमाह । पापान्वितमिति । यदिपुत्रसहमंपापग्रहैर्युक्तंपापग्रहकृतेसराफयोगमीशेपुत्रसहमाधीशेगतौजासिनिर्बलेअस्तंगतेवासति तदापुत्रस्यनाशः । अब्देवर्षप्रवेशसमये पुत्रसहमाधीश्वरः सूताजन्मकालेसुतेशः पंचमभावाधीश्वरोभवतिपुनः शुभग्रहैर्मित्रेणचेद्दृष्टोभवतितदापुत्रस्यलब्ध्यैप्राप्त्यैभवति ॥ ४८ ॥ अथ पितृसहमस्य शुभाशुभफलमाह ॥ पित्र्यमिति । पित्र्यंपितृसहमंसच्छुभग्रहैरीक्षितंदृष्टंयुतंवा । अथवापत्यास्वामिनायुक्तंदृष्टंवासततातस्यपितुर्धनांबरं मानसौख्यंयच्छति । पत्यौपितृसहमस्वामिनिगतौजासिनिर्बलेअस्तंगतेवा । मृतौलग्नादष्टमस्थानस्थितेसति । खलेनकृतमूसराफयोगेचसति । तत्रापि चरगृहेचरराशिस्थेमेषकर्कतुलामकरराशिस्थेसति । पितुः परदेशयानात् परदेशयात्रायांसत्यांनाशोमरणंभवेत् ॥ ४९ ॥ अथपुनरपिपितृसहमस्यशुभाशुभफलमाह । शुभइति । पितृसहमेउपलक्षणत्वात्पुत्रसहमेश्वरस्यापिशुभग्रहकृतइत्थशालयोगश्चेद्भवतिपुनःपापग्रहयोगश्चेद्भवतितदाप्रथमंवर्षपूर्वार्द्धेगदस्यरोगस्यप्रकोपोऽभिवृद्धिःमहान्स्यात् । पश्चाद्वर्षोत्तरार्द्धेसुखंविंदति प्राप्नोति । रोगरहितोभवतीत्यर्थः । नाथेपितृसहमस्वामिनिपूर्णवीर्येपंचदशविंश्चाधिकबलेसतिनृपाद्राज्ञः सकाशान्मानयशोभिवृद्धिःस्यात् ॥ ५० ॥

बंधनाख्यसहमंयुतेक्षितंस्वामिनानहितदास्तिबंधनम्॥पा-
पवीक्षितयुतेऽस्तिबंधनंपापजेमुथशिलेविशेषतः ॥ ५१ ॥

अथबंधनसहमस्यशुभाशुफलमाह ॥ बंधनेति । बंधनसहमंस्वामि-
नायुतेक्षितंयुतंदृष्टंवातदाबंधनंकारागृहप्राप्तिर्नास्ति । तद्बंधनसहमंपापग्रहे-
णदृष्टंयुतंतदाबंधनमस्ति । पुनर्बंधनसहमस्यतत्स्वामिनोवापापग्रहकृतोमुथ-
शिलयोगश्चेत्तदाविशेषतोबंधनमस्ति ॥ ५१ ॥

गौरवाख्यसहमंयुतोक्षितंस्वामिनाशुभखगैःसुखाप्तये ॥
राजगौरवयशोंबराप्तयेपापवीक्षितयुतेपदक्षतिः ॥ ५२ ॥
शुभाशुभैर्दृष्टयुतंखलैश्चेत्कृतेत्थशालंधनमाननाशम् ॥
पूर्वेविधत्तेचरमेशुभेत्थशालेसुखंवाहनशस्त्रलाभम् ॥५३॥
कर्मभावसहमाधिपाःशुभैःस्वामिनामुथशिलाबलान्विताः ॥
हेमवाजिगजभूमिलाभदाःपापदृष्टियुतितोऽशुभप्रदाः॥५४॥

अथगौरवसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ गौरवाख्येति ॥ गौरवसहमंस्वामि-
नाशुभग्रहैर्वायुतंदृष्टंवातदासुखाप्तयेसुखप्राप्त्यैस्यात् । राजगौरवं यशः अंबरा-
णिवस्त्राणितेषांप्राप्तिश्चगौरवसहमंपापग्रहैर्युतंदृष्टंवास्यात्तदापदस्याधिकारस्य
क्षतिर्नाशः स्यात् ॥ ५२ ॥ अथपुनर्गौरवसहमस्याशुभफलमाह ॥
शुभाशुभैरिति । गौरवसहमंशुभपापग्रहैर्दृष्टंयुतंवा । तथाखलैः पापग्रहैश्चेत्
कृतमुथशिलंतदापूर्वंवर्षपूर्वार्धेधननाशंमाननाशंचविधत्तेकरोति । चरमेवर्षस्यो-
त्तरार्द्धेगौरवसहमंशुभग्रहैःकृतमुथशिलंचेत्तदासुखंवाहनशस्त्रलाभंचविधत्ते ॥
॥ ५३ ॥ अथकर्मसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कर्मभावेति ।
कर्मभावःकर्मसहमंचतयोश्चाधिपौकर्मभावाधिपःकर्मसहमाधिपश्चएवंचत्वारो
बलान्विताः। शुभैः शुभग्रहैः स्वामिनाचकृतमुथशिलःतदाहेमवाजिगजभूमि-
लाभदाः स्युः एतेकर्मभावसहमाधिपाः पापग्रहैर्दृष्टयुताः तदा अशुभफलदाः
स्युः ॥ ५४ ॥

दग्धावक्राः कर्मवैकल्यदास्तेयुक्तादृष्टाः सौरिणातेविशे-
षात्॥राज्यभ्रंशः कर्मनाशश्चराजकर्मेशौचेन्मूसरीफौखले
न॥५५॥उपदेष्टागुरुर्ज्ञानंविद्याशास्त्रंश्रुतिस्मृती॥मोहोजा-
ड्यंबलंसैन्यंमंगंदेहोजलंद्युतिः ॥५६॥ गुरुतामंडलेशत्वं

गौरवंमानशालिता ॥ निग्रहानुग्रहविभूराजाछत्रादिलिंगभाक् ॥ ५७ ॥ माहात्म्यंमंत्रगांभीर्यंधृतिबुद्ध्यादिशालिता ॥ सामर्थ्यंदेहजाशक्तिःशौर्ययत्नोऽरिनिग्रहे॥५८॥ आशेच्छोक्तामतिर्धर्म्याश्रद्धाबंदःपराश्रयः ॥ पानीयपतनंवृष्टिर्जलेऽकस्माच्चमज्जनम् ॥ ५९ ॥ आधिव्याधीतापमांद्येसर्पिंडाबंधवःस्मृताः ॥ सत्यालीकंवणिग्वृत्तिराधानंप्रसवःस्मृतः ॥ ६० ॥

अथपुनरपिकर्मभावसहमाधिपानामशुभफलंचाह। दग्धाइति ।कर्मभावसहमाधिपाः अस्तंगताः वक्राः वक्रगतित्वंतदाकर्मवैकल्यदाः कर्मणः प्रारब्धशुभकार्यस्यवैकल्यमनिष्पत्तिस्तांददतितादृशाः स्युः । कर्मभावसहमाधिपाः सौरिणाशनैश्चरेणयुक्तादृष्टावातदाविशेषादवश्यमेवकर्मवैकल्यदाः स्युः तथाराजकर्मेशौराजसहमेश्वरकर्मभावेश्वरौखलेनपापग्रहेणमूसरीफौ कृतमूसरीफयोगौचेत्तदाराज्यभ्रंशोराज्यनाशः कर्मनाशश्च प्रारब्धशुभकार्यस्य नाशः स्यात् ॥ ९९ ॥ अथकेषांचित्सन्दिग्धार्थानांसहमानांनिःसंदिग्धमर्थमाह । उपदेष्टेति । गृणात्युपदिशतिगायत्र्यादिकमितिगुरुः सउपदेष्टैवात्रोच्यते यद्यपि'गुरुर्गीष्पतिपित्राद्या' वित्यमरकोशोस्तितथापि पितृसहमस्यपार्थक्येनाभिधानान्नात्रतद्वाचकता । बृहस्पतिवाचकत्वंतु ततः फलप्राप्तेरसंभवान्नैवसंभवतिअतः गुरुरुपदेष्टातथाविद्यासहमशब्देन ज्ञानम् । शास्त्रशब्देनश्रुतिस्मृती । जाड्यशब्देनमोहः अज्ञानमितियावत् । बलशब्दः सैन्येदेहशक्त्योः प्रसिद्धः तदर्थनिर्णयमाह । बलशब्देनसैन्यं देहशब्देनअंगंशरीरमितियावत् । जलशब्देनद्युतिः कांतिरितियावत् ॥५६॥ अथगुरुशब्दाद्भावप्रत्ययोत्पत्तौसत्यांगुरुतागौरवशब्दयोर्निष्पत्तिः अनयोरर्थस्यैक्यत्वात्पृथक्सहमकथनमनुचितमितिमत्वातयोर्भेदमाह ॥ गुरुतेति । अत्रतुलोकप्रसिद्धिः शरणं गुरुताशब्देनमंडलेशत्वंदेशस्वामीगौरवशब्देन मानशालिताप्रतिष्ठाधिक्यम् । अथराजशब्दः क्षत्रियवाचकः प्रसिद्धोस्ति तदर्थनिर्णयमाह । निग्रहेत्यादिनाअर्द्धेन । अत्रहिलोकप्रसिद्ध्याराजशब्देन पृथ्वीश्वरएवोच्यतेतल्लक्षणमाह । निग्रहेति । निग्रहोनामअनिष्टकरणम् अनुग्रहोनामवाक्यस्येष्टकरणंतयोर्विभुः समर्थः कीदृशः छत्रादिलिंगभाक् छत्रंप्रसिद्धम्आदिशब्देनचामरादियाल्लिंगंचिह्नंतद्भाक्भजतीति ॥ ५७ ॥

अथमाहात्म्यसामर्थ्यशौर्याणामर्थमाह ॥ माहात्म्यमिति । महतोभावो माहात्म्यंमहत्त्वंच । मंत्रगांभीर्यंमंत्रएकांते कृतविचारस्तस्यगांभीर्यमप्रकाशता । नन्वप्रकाशः कथंभवत्यतआह । धृतीति । धृतिर्धैर्यंबुद्धिः परिणामजाप्रज्ञा आभ्यांशालतेतच्छालियुक्तमित्यर्थः ॥ अस्यभावः । शालिता एतद्रूपंमाहात्म्यमित्यर्थः । सामर्थ्यशब्देनदेहजाशक्तिः । शौर्यशब्देनशत्रुनिग्रहेयत्नः प्रयत्नः ॥ ५८ ॥ आशेति । आशाशब्देनइच्छोक्ता । श्रद्धाशब्देनधर्म्यामतिः । बंदशब्देनपराश्रयपराधीनता । पानीयपतनशब्देन वृष्टिः । अथवाऽकस्माज्जलेमज्जनम् ॥ ५९ ॥ आधीति । तापशब्देन आधिः मांद्यंनामध्याधिः शरीरपीडाकरः । बंधुशब्देनसपिंडाः प्रोक्ताः । वणिकशब्देनसत्यालीकवृत्तिः । सत्यासत्त्यवृत्त्याजीवनम् । प्रसवशब्देन-आधानम् ॥ ६० ॥

दासत्वंपरकर्मोक्तमन्यत्स्पष्टंस्वनामतः ॥ निरूप्याणियथायोग्यंकुलजातिस्वरूपतः ॥ ६१ ॥ शुभयोगेक्षणात्सौख्यंपत्युर्वीर्यानुसारतः ॥ दारिद्रचमृतिमांद्यारिकलिषूक्तोविपर्ययः ॥ ६२ ॥ प्रश्नकालेपिसहमंविचार्यंप्रष्टुरिच्छया ॥ सर्वेषामुपयोगोत्रचित्रंपृच्छंतियज्जनाः ॥ ॥ ६३ ॥ इति सहमफलविचारः ॥

दासत्वमिति । परकर्मशब्देनदासत्वमुक्तम् । अन्यसहमानिस्वनामतः स्पष्टानि कुलजातिस्वरूपतः यथायोग्यंनिरूप्याणि ॥ ६१ ॥ शुभयोगेति ॥ यत्सहमंशुभग्रहयुतंदृष्टंवा तदा सौख्यं पत्युर्वीर्यानुसारतः सहमस्वामिनोयादृशंबलंतादृशंततसहमजनितंसौख्यंज्ञेयम् । तद्यथा । यदासहमस्वामी बलिष्ठस्तदामहत्सौख्यम् । यदामध्यबलस्तदामध्यमंसौख्यम् । यदाहीनबलस्तदासुखाभावः । दारिद्र्यमृतिमांद्यारिकलिषूक्तोविपर्ययः एतत्सहमानां फलंविपरीतंज्ञेयम् । तद्यथा । यदा शुभफलमागतंतदाअशुभंज्ञेयम् । यदात्वशुभं फलमागतंतदाशुभफलंज्ञेयम् ॥ ६२ ॥ जन्मपत्यभावेशुभाशुभसहमविचारः केनोपायेनस्यादित्यतआह॥प्रश्नकालेइति । प्रश्नकालेसहममितिजात्यभिप्रायेणैकवचनंसहमानीत्यर्थः । तानिपुण्यादीनिसहमानिप्रष्टुःप्रश्नकर्तुरिच्छयाविचार्याणि । अत्रसर्वेषांसहमानामुपयोगःयतोजनाश्चित्रंपृच्छंति ॥ ६३ ॥

इतिसहमफलविचारः ॥

स्पष्टान्सलग्नान्खचरान्विधायराशीन्विनात्यल्पलवंतुपूर्वम् ॥ निवेश्यतस्मादधिकाधिकांशक्रमादयंस्याचुदशाक्रमोऽब्दे ॥ १ ॥ ऊनंविशोध्याधिकतःक्रमेणशोध्यंविशुद्धांशकशेषकैक्यम् ॥ सर्वाधिकांशोन्मितमेवतत्स्यादनेनवर्षस्यमितिस्तुभाज्या ॥ २ ॥ शुद्धांशकांस्तान्गुणयेदनेनलब्धध्रुवांकेनभवेद्दशायाः ॥ मानंदिनाद्यंखलुतद्ग्रहस्यफलान्यथासांनिगदेत्तुशास्त्रात् ॥ ३ ॥

अदशानयनमाह ॥ तत्रादौकुशांशसाधनमाह ॥ स्पष्टानिति ॥ तत्रवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टान्सलग्नान्ग्रहान्विधाय राशिंत्यक्त्वाअंशादयःसर्वेस्थाप्याः तत्रात्यल्पलवाः तेषांमध्येन्यूनांशोग्रहःपूर्वनिवेश्यःस्थाप्यः । तस्मादधिकादधिकांशक्रमान्निवेश्य ।तद्यथा । यथायथायस्ययस्यग्रहस्यांशाधिकाधिक्यं तथातथासग्रहःसलग्नोनिवेश्यःस्थाप्यः अयमब्देदशाक्रमःस्यात् ॥ १ ॥ अथपात्यांशसाधनमाह । ऊनमिति । ऊनंस्वल्पमंशाद्यंग्रहमधिकतोऽधिकांशाद्ग्रहात्क्रमेणविशोध्यः। तद्यथा । प्रथमंयथाल्पताएवंस्थाप्याः ततः प्रथमाद्वितीयात्तृतीयादित्यादिक्रमेणशोध्याः । तदनंतरंविशुद्धांशकशेषकैक्यंपरस्परशोधनेसति येउर्वरिताअंशास्तेषामैक्यंकार्यंतत्सर्वग्रहमध्येयोधिकांशोंऽतिमग्रहस्तत्तुल्यमेवस्यादितिव्याप्तिः ॥ पश्चादनेनशेषांशयोगेनवर्षमितिसौरी ३६० सावनीवा ३६५ । १५ । ३१ । ३० भाज्यालब्धंसध्रुवांकःस्यात ॥ २ ॥ अथदिवसानयनमाह ॥ शुद्धांशकानिति ॥ अनेनलब्धध्रुवांकेनसर्वेपिशुद्धांशकागुणनीयाः । एवंकृतेसतितत्तद्ग्रहस्यदिनादिकंदशायाः मानंभवेत् । एवंदशादिनान्यानीयशास्त्रात्फलानिशुभाशुभानिनिगदेत् ॥ ३ ॥

शुद्धांशसाम्येबलिनोदशाद्याबलस्यसाम्येऽल्पगतेस्तुपूर्वा॥ साम्येविलग्नस्यखगेनचिंत्याबलादिकाल्लग्नपतेर्विचिंत्या ४॥

अथांशसाम्येदशानिर्णयमाह ॥ शुद्धांशेति॥द्वयोरंशैः साम्येसमत्वेसतिबलिनःपंचवर्गीबलाधिकस्याद्यप्रथमादशास्यात् ॥अत्रशुद्धांशसाम्येइत्ययंपाठः हीनांशसाम्येइतिपाठःसाधीयान्युक्तियुक्तः सर्वसंमतश्च । अत्रदशाक्रमस्तु पूर्वमेवहीनांशैनैवभवति। नदनंतरंकृतशोधेनकृतशुद्धांशाभवंतीतिनियमत्वात्। द्वयोःशुद्धांशसाम्येयस्यबलमधिकंतस्यआद्यादशा ॥ तदनंतरंद्वितीयस्यइदं

कथंस्यात्तत्राह । बलस्येति । बलसाम्येन्यूनगतेःपूर्वादशाज्ञेया । विलग्नस्यग्रहस्यचांशसाम्येकस्यप्रथमंदशेत्यत्राह साम्येति खगेनग्रहेणविलग्नस्यसाम्येऽर्थादंशैः साम्येबलादिकाबलगत्यादिकाचिंत्यालग्नपतेर्लग्नपतिसंबंधिनीबोध्येत्यर्थः । सौरदशायांवर्षप्रवेशसमयेएवप्रथमंसौरदशाप्रवेशः तदधोवर्षप्रवेशकालीनःस्पष्टःसूर्योलेख्यःप्रथमदशादिनादिप्रथमदशाप्रवेशकालीनस्पष्टसूर्येयोज्यम्। तद्यथा । सूर्यस्यअंशस्थानेदिवसायोज्याःकलास्थानेघटिकायोज्याः विकलास्थाने पलानियोज्यानिविकलाःषष्ट्याभक्ताः लब्धंकलासुयोज्यम् । कलाःषष्ट्याभक्ताः लब्धमंशेषुयोज्यम् । अंशास्त्रिंशद्भक्ताः लब्धंराशिषुयोज्यम् । राशयोद्वादशांकाधिकास्तदाद्वादशभिस्तष्टाः शेषराशयस्तादृशिसूर्येद्वितीयदशाप्रवेशकालीनसूर्येद्वितीयदशादिनायोज्यंतादृशिसूर्येद्वितीयदशाप्रवेशएवमग्रेपि । एवंयोजन वर्षप्रवेशकालीनसूर्यतुल्यः अंतिमसूर्योभवति। तदासौरदशाक्रमः शुद्धोऽन्यथाअशुद्धइति ॥ अथसावनदशायावर्षप्रवेशसमयेसावनप्रथमदशाप्रवेशः। ततोवर्षप्रवेशवारादौप्रथमसावनदशादिनानियोज्यानितस्मिन्मासेतावतिवारादौद्वितीयदशाप्रवेशः । एवंद्वितीयदशाप्रवेशवारादौद्वितीयदशादिनानियोज्यानितस्मिन्मासेतावतिवारादौतृतीयदशाप्रवेशः एवमग्रेपि । एवंयोजितेअग्रिमवर्षप्रवेशेवारादिकमायातितदादशाप्रवेशःशुद्धःअन्यथाअशुद्धः ॥ उदाहरणम् ॥ शनिःसर्वापेक्षयान्यूनांशः अतः कारणात्राशिंत्यक्त्वाप्रथमंशनिः स्थापितः ६।४८।५४ ततोर्कः ७।३०।६ ततोबुधः १२। १६।८ ततोभौमः१४।३२।३६ ततोलग्नम्१८।३।५४ततश्चंद्रः२२।९।४७ततः शुक्रः २४।३१।४८ ततो गुरुः २९ ।३५।१३ अथप्रथमंयथास्थिताःशनिपात्यांशाः ६। ४८ ।५४ एतेरविहीनांश ७।३०।६ मध्येशोधिताः जाताः रविपात्यांशाः ०।४१। १२ एवंपूर्वांशाअग्रिममध्येशोधिताः जाताः सर्वेषांपात्यांशाः बुधः४।४६।२ भौमः २।१६।२८।लग्नम्३।३१।१८ चंद्रः ४।५।५३ शुक्रः २।२२।१ गुरुः ५।३।२५ एतेषांयोगः २९।३५।१३ अनेनवर्षमितिः ३६०षष्टिसवर्णितौ१२९६००० भाज्यभाजकौ १०६।५।१३ हरभक्ताजातो गुणकः१२।१०।३ अनेनशनिपात्यांशाः६।४८।५४ गुणिताः जातानिशनिदशादिनादीनि ८२।५।५५।१८।अथवापात्यांशयोगेन २९।३५।१३ वर्षमितिः ३६५ । १५ । ३१ भक्ताजातोगुणकः १२।२०।४२ अनेनशनेः पात्यांशाः ६।४८।५४गुणिताः जातानिशनिदशादिनादीनि८४।७।५२एवंजातानिसर्वेषां दशादिनादीनि ॥ ४ ॥

अथ सौरमानेन हीनांशाः पात्यांशाः

	श.	र.	बु.	मं.	ल.	चं.	शु.	गु.	यो.
हीनांशाः	६	७	१२	१४	१८	२२	२४	२९	००
	४८	३०	१६	३२	३	९	३१	३५	००
	५४	६	८	३६	५४	४७	४८	१३	००
पात्यांशाः	६	०	४	२	३	४	२	५	२९
	४८	४१	४६	१६	३१	५	२२	३	३५
	५४	१२	२	२८	१८	५३	१	२५	१३
दशादिवसाः	८२	८	५८	२७	४२	४९	२८	६१	३६०
	५५	२१	००	४०	५१	५१	४७	३१	००
	१८	१८	१९	२७	०	४७	५९	५२	००
दशाप्रवेशः	९	००	००	२	३	४	६	७	९
	७	००	८	६	४	१७	७	५	७
	३०	२५	४६	४७	२७	१८	१०	५८	३०
	६	२४	४२	१	२८	२८	१५	१०	६

शनेरन्तर्दशा·

श	र	बु	मं	ल	चं	शु	गु	यो
१९	१	१३	६	९	११	६	१४	८२
५	५५	२१	२२	५२	२९	३८	१०	५५
५८	२७	३८	२८	१२	८	४	२३	१८
९	९	१०	१०	१०	११	११	०	
२६	२८	११	१८	२८	९	१६	०	
३६	३१	५३	१५	७	३६	१५	५५	
४	३१	९	३७	४५	५७	१	२४	

अथ सावनसान्ते नक्षत्रांशा: पात्यांशा:

	श	र	बु	मं	ल	चं	शु	गु	यो
	६	७	१२	१४	१८	२२	२४	२९	००
क्षशलवा:	४८	३०	१६	३२	३	९	३१	३५	००
	५४	६	५८	३६	५४	४७	४८	१३	००
	६	००	४	२	३	४	२	५	२९
पात्यांशा:	४८	४१	४६	१६	३१	५	२२	३	३५
	५४	१२	२	२८	१८	५३	१	२५	१३
	८४	८	५८	२८	४३	५०	२९	६२	३६५
दशादिवसा:	७	२८	५१	४	२८	३५	१३	२५	१५
	५२	३७	१५	४१	३०	२६	१२	५८	३१

दशामानंसमामानंप्रकल्प्योक्तेनवर्त्मना ॥ अंतर्दशासाधनीयाप्राक्पात्यांशवशेनतु ॥ आदावंतर्दशापाकपतेस्तत्कमतोपरा॥५॥एकैकराशिवृद्ध्याचेत्तुल्योंऽशाद्यैर्यदारविः॥ तदामासप्रवेशोद्युप्रवेशश्चेत्कलासमः ॥ ६ ॥

अथांतर्दशानयनमाह ॥ दशामानमिति ॥ स्पष्टोऽर्थः यस्यग्रहस्यदशामध्येंतर्दशाक्रियतेतस्यदशामानंदिनघटीपलात्मकंतदेवसमामानंप्रकल्प्यउक्तविधिनाअंतर्दशासाध्या । उदाहरणम् । शनिदशा ८२।५१।१८ पात्यांशयोगेन २९।३५।१३ भक्ताजातोगुणकः २।४८।९ अनेनशनिपात्यांशागुणिताः ज्ञाताशनिदशामध्येशनेरंतर्दशा १९।५।५८ एवंजाताशनिदशामध्येसर्वेषामंतर्दशा ॥ ५ ॥ अथमासदिनप्रवेशानयनमाह ॥ एकैकेति । जन्मकालीनः सूर्योयादृशोराश्यादिर्भवति । सएकादशधास्थाप्यः । एकद्व्यादिराशिवृद्ध्या युक्तोयथावस्थितांशादितुल्योयस्मिन्मासघटीपलात्मकेकालेभवति । तदातत्संख्याकोमासप्रवेशोज्ञेयः । एतदुक्तंभवतिप्रथममासप्रवेशस्तुवर्षप्रवेशएव जातः । तत्रजन्मार्कतुल्यएवार्कोऽस्ति । द्वितीयमासप्रवेशश्चेत्क्रियतेतदैकैकराशिसंयोजनात्अंशकलाविकलासमत्वंराशौयोजितेतत्तुल्यःसूर्यःयद्दिनेयस्मिन्समयेतदाद्वितीयमासप्रवेशोभवति । एवमग्रेपिबोध्यम् ॥ ६ ॥

मासार्कस्यतदासन्नपंक्त्यर्केणसहांतरम्॥ कलीकृत्यार्कगत्याप्तदिनाद्येनयुतोनितम्॥७॥ तत्पंक्तिस्थंवारपूर्वमासार्केऽधिकहीनके ॥ तद्वाराद्येमासवेशोद्युवेशोप्येवमेवच ॥८॥

दिनप्रवेशश्चेत्क्रियतेतदैकैकांशसंयोजनात्कलाविकलासमत्वंयस्मिन्समयेत-दाद्युप्रवेशोभवति । अथपंचांगान्मासप्रवेशघटिकाद्यानयनमाह । मासार्के-स्येति । एकैकराशियोगेनजातोमासप्रवेशार्कः । अस्यासन्नपंचांगस्थितयदव-ध्यर्क्षस्तदवधिस्थार्कमासप्रवेशार्कयोरंतरंकार्यम् । तस्यकलाःकार्याः । अवधि-स्थार्कगत्याभाज्याः । फलंदिनाद्यंत्रिस्थंवासरघटीपलात्मकंग्राह्यम् । तत्फल-मवधिस्थवारादौयुतोनितंकार्यम् ।तद्यथा । अवधिस्थार्कतोमासप्रवेशार्कोऽधि-कश्चेत्तदा अवधिस्थवारादौयुक्तंकार्यंन्यूनेहीनंकार्यम् । तस्मिन्वारादौवारघटी-पलात्मकेकालेमासप्रवेशोभवतिएवमेवानयारीत्याद्युप्रवेशोदिनप्रवेशोज्ञेयः।अव-धिस्थवारादावित्यत्रअवधिस्थघटिकानग्राह्याःकुतः यद्ग्रामस्थपंचांगंतद्ग्राम-स्थचरदेशांतरसंस्कारस्यकृतत्वात्इतिकारणादवधिस्थवारादावित्यत्रसंस्काररहितोवारघटीपलात्मकोऽब्दपोग्राह्यः । सयथा यस्माद्ग्रंथातपंचांगास्थितः सूर्यःसाधितः तस्माद्ग्रंथादब्दपःसाध्यःपरंत्वेतावान्विशेषः । यदिग्रंथादा-वब्दपेउदयांतरभुजफलंचरसंस्कारश्चेत्कृतोभवति । तदासंस्काररहितोऽब्देशःकार्यः। यथारामविनोदस्थाब्दपेग्रंथादावुदयांतरभुजफलकाशीस्थचर-संस्कारःकृतोऽस्ति । तथामकरंदस्थाब्दपेग्रंथादौकेवलकाशीस्थचरसंस्कारः कृतोऽस्ति । इतिकारणात्संस्काररहितोऽब्दपः कार्यः तदनंतरमस्मिन् । संस्काररहिताऽब्दपे यस्यमासप्रवेशः क्रियते तस्ययद्ग्रामेजन्मतद्ग्रामस्थ-चरदेशांतरउदयांतरभुजफलसंस्कारः कार्यः । सोऽब्दपः सूक्ष्मोभवति । परंतुएतत्संस्कारचतुष्टयमध्येजन्मकालीनसूर्योयावद्भिः संस्कारैरब्दपः संस्कृ-तोभवतितावद्भिः संस्कारैरब्दपः संस्कार्यः । तदनंतरंमासप्रवेशार्कावधिस्थार्कयोरंतरात्यत्पूर्वानीतवारादिकंतदस्मिन्नब्दपेउक्तरीत्यायुतोनंकार्यंतः मासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाभवंति । यदिजन्मकालीनः सूर्योरामविनोदा-त्साधितोनास्ति । पंचांगस्थितोवधिस्थार्कोपिरामविनोदात्साधितोस्ति । अथवाजन्मकालीनस्तथावधिस्थश्चार्कयोः साधनंमकरंदाच्चेत्कृतमस्ति । तदासूक्ष्मघटिकाः भवंति । ग्रंथभेदेस्थूलघटिकाभवंति । अथोदाहरणम् । ग्रहलाघवाजन्मकालीनः स्पष्टार्कः ९।७।३०।६ एकराशियुक्तोजातो द्वितीयमासप्रवेशार्कः १०।७।३०।६ अस्यासन्नफाल्गुनकृष्णनवमी ९ भृगौरामविनोदस्थपंचांगस्थितअवधिस्थार्कः १०।१०।१।३८। अनयोरं-तरम् ०।२।२१।३२ अस्यकलाः १५१।३२ अवधिस्थार्कगतिकलाभिः ६०। ३१ भक्तः सवर्णितौभाज्यभाजकौ भाज्य ९०९२ भाजकाः ३६।३१ भाजकेनहतेभाज्येफलं २।३०।१३ दिनघटीपलात्मकम् ॥ ७ ॥ ८ ॥

भूः १ पंचचंद्राः १६ कुगुणाः ३१ कुरामाः ३१ सिद्धा २४ गताब्दैर्गुणिताः समेताः॥ खेना० ब्धिदस्रै २४ र्गुणलोचनैश्च २३ तष्टानगै ७ रर्कमुखोऽब्दपःस्यात् ॥ १ ॥

अथरामविनोदस्थपचांगस्थितेग्रहेसतिअब्दपानयनमाह। भूरिति । यस्मिन्वर्षेरामविनोदः कृतोस्तितस्मिन्वर्षेशकः १५१२ अयंइष्टशकमध्ये १५५० शोधितः शेषंगताब्दाः ३८ अयमंकः १।१५।३१।३१।२४ गताब्दैः ३८ गुणितोजातः ४७।४९।५७।५३।१२ एतन्मध्येऽयंक्षेपो०।२४।२३ योजितः ४८।१४।२०।५३।१२ ऊर्ध्वांकेसप्ततष्टेजातोऽब्दपः ५।५६।१७ परंतुएतन्मध्येउदयांतरभुजफलचरफलसंस्कारः कृतोस्तिइतिकारणात् एतन्मध्ये संस्कारैरहितः क्रियते तत्रादौउदयांतरसाधनंग्रंथादौशकः १५१२ अस्मिन्शके मेषसंक्रांतिसमयेसूर्यः ०।०।०।० अयनांशाः १६।२४।५४ ब्रह्मतुल्यात्साधितमुदयांतरपलात्मकमृणं १३ ग्रहापेक्षयाब्दपेविपरीतमित्युक्तत्वात्जातंधनम् १३ इदमब्दपेऊनंजातउदयांतररहितोऽब्दपः ६।१४।८ अथभुजफलमाह । सूर्यान्मंदफलंधनम् २।७ अस्यकलाः १२७ भाजकेन ३६० भक्ताः लब्धंघटिकाद्यंभुजफलंधनम् ०।२१ विपरीतमित्युक्तत्वात जातमृणम् ०।२१ इदमुदयांतरसंस्कृताब्दपे ६ । १४ । ८ युतंजातउदयांतरभुजफलसंस्कृतोऽब्दपः ६ । १४ । २९ अथचरसंस्कारमाह । काश्यां पलभा ५ । ४५ चरखंडानि ५७ । ४६ । १९ चरमृणंपलात्मकं ३१ विपरीतमित्युक्तत्वात जातंधनम् ३१ इदमुदयांतरभुजफलसंस्कृताब्दपे ६ । १४ । २९ रहितंजातः उदयांतरभुजफलचरसंस्कृतोब्दपः ६ । १३ । ५८ अनयारीत्यासंस्कारसहितोऽब्दपोजातः । उदाहरणप्रदर्शनार्थमेतावत्प्रदर्शितम् । अथसुगमोपायः कथ्यते । पूर्वंग्रंथादावुदयांतरभुजफलचरमानीयतेषांत्रयाणांपरस्परसंस्कारेकृतेसतित्रयोविंशति २३ पलानिऋणानिजातानिएतानिस्थिराणि । अभीष्टवर्षेपूर्वोक्तश्लोकेनाऽब्दपश्चेत्साध्यते तदातस्मिन्नब्दपपलेषुत्रयोविंशतिपलानि रहितानिकार्याणि । अभीष्टवर्षे सोऽब्दपः संस्काररहितोभवति । यथापूर्वानीतोऽब्दपः ६ । १४ । २१ अयंत्रयोविंशतिपलैरहितः कृतः जातः पूर्वानीतसंस्काररहिताब्दपतुल्यः ६ । १३ । ५८ अब्दपः ॥ १ ॥

अब्दौघतःशैलनखै २०७ र्विनिघ्नात्पुनर्मनु १४ घ्नंगतवर्षवृंदम् ॥ शराब्धिभक्तं ४५ घटिकादिलब्धंयुतंनभोश्व्य-

ग्नि ३२० युतात्खखेभैः ८०० ॥ हृतादिनाद्यंगतवर्षयुक्तंसप्तोद्धृतंमेषमुखोऽब्दपःस्यात् ॥ २ ॥

अथवारामविनोदस्थपंचांगेअभीष्टवर्षेसंस्काररत्रयरहिताब्दपानयनमाह । अब्दौघतइति । यस्मिन्वर्षेरामविनोदः कृतस्तस्मिन्वर्षे शकः १५१२ अयमिष्टशक १५५० मध्येशोधितः जातानिगतवर्षाणि ३८ एभिरयमंको २०७ गुणितोजातः ७८६६ गतवर्षगणः ३८ चतुर्दशभिर्गुणितः ५३२ अनेन ४५ भक्तः पलंघटिकाद्यम् ११।४९ इदंपूर्वांक ७८६६ युतं ७८६६ मध्ये ११।४९ अस्मिन्नूर्ध्वांके ३२० अयमंकोयोजितः ८१८६। ११।४९ अष्टशतैः ८०० भक्तं २ फलंदिनघटीपलात्मकम् १०।१३। ५८ अस्योर्ध्वांकेगतवर्षाणि ३८ युतानि ४८।१३।५८ सप्तभिस्तष्टानिशेषांकप्रमितोजातोऽब्दपः ६। १३ । ५८ जन्मकालीनसूर्यमध्येचरदेशांतरसंस्कारः कृतोस्ति इतिकारणात् अस्मिन्नब्दपेस्वदेशीयचरदेशांतरसंस्कारः क्रियतेअवधिस्थार्कांच्चरंपलात्मकंधनं ७८ षष्टिभक्तंजातंघटिकाद्यं १।१८ विपरीतमित्युक्तत्वाज्जातमृणम् १।१८ इदमब्दपे ६।१३। १८ रहितंजातश्चरसंस्कृतोऽब्दपः ६।१२।४० देशांतरयोजनानिधनानि ३० चतुर्थांशोनितानिपलानि २२ विपरीतमित्युक्तत्वात्जातानिऋणानि २२ एतानिचरसंस्कृताब्दपेरहितानिजातश्चरदेशांतरसंस्कृतोब्दपः ६ । १२। १८ अवधिस्थार्कमासप्रवेशार्कयोरंतरात्पूर्वसाधितवारादिकामिदम् २ । ३० । १३ अवधिस्थार्कतः मासार्कस्यन्यूनत्वात् स्पष्टाब्दप ६ । १२ । १८ रहितंजातोमासप्रवेशकालः ३ । ४२ । ५ एवं जाताः फाल्गुनकृष्ण ६ भौमे द्वितीयमासप्रवेशेस्थूलघटिकाः ४२ । ५ कुतः। ग्रहलाघवाज्जन्मकालीनःसूर्यःसाधितोऽस्तिरामविनोदस्थपंचांगस्थितअवधिस्थार्कोगृहीतोऽस्ति । एकग्रंथादुभयोः साधनंचेत्क्रियतेस्तदासूक्ष्मघटिका भवंति । अतएवविचार्यग्रन्थभेदेसतिपंचांगोपरिसुगमोपायत्वान्मासप्रवेशानयनंसर्वैःक्रियते । तदशुद्धम् । अथसूक्ष्मघटिकानयनमाह । यस्माद्ग्रंथाज्जन्मकालीनसूर्योयावद्भिःसंस्कारैः संस्कृतोस्तितावद्भिः संस्कारैतस्माद्ग्रंथान्मासप्रवेशार्कः मासप्रवेशदिवसेसूर्यः साध्यः मासप्रवेशदिवसेज्ञानंपंचांगोपरि अनुमानेनज्ञातुंशक्यते । जन्मकालीनसूर्येएकराशौयोजितेजातोमासप्रवेशार्कः मासप्रवेशदिवसेसूर्योयः साधितोभवति।तयोर्मासप्रवेशार्कयोरतरंकार्यंतस्यकलाःकार्याः मासप्रवेशसमयेसूर्योयः साधितोभवतितस्यगतिः कलाभिर्भाज्या फलेतनघटीपलात्मकंग्राह्यंमासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाः भवंति । उदाहरणम् ।

ग्रहलाघवाज्जन्मकालीनचरदेशांतरसंस्कृतःस्पष्टोर्कः ९ । ७ ।३०।६ जातः एकराशियुक्तोजातोद्वितीयमासप्रवेशेऽर्कः १० । ७ । ३० । ६ फाल्गुनकृष्ण ६ भौमेग्रहलाघवादहर्गणः ३६२४ चक्रं ९ सूर्योदयेमध्यमोऽर्कः १० । ९ । ७ । ५५ देशांतरविकलाभि २२ युक्तो १० । ५ । ८ । १७ मंदकेन्द्रं ४ । १२ । ५१ । ४३ । मंदफलंधनं १ । ३५ । ४९ संस्कृतोर्कः १० । ६ । ४४ । ६ चरंधनं १ । २४ संस्कृतः जातोमासप्रवेशदिवसेस्पष्टोऽर्कः १० । ६ । ४५ । ३० स्पष्टागतिः ६० । ३९ उभयोरंतरम् ० । ० । ४४ । ३६ अस्यकलाः ४४ । ३६ गतिकलाभिः ६० । ३९ भक्ताः सवर्णितोभाज्य २६७६ भाजकौ ३६३५ भाजनाल्लब्धंदिनघटीपलात्मकम् ० । ४४ । १० एवंफाल्गुनकृष्ण ६ भौमे सूर्योदयाद्गतघटीषु ४४ पलेषु १० जातोद्वितीयमासप्रवेशः । अनयारीत्या चेत्साध्यतेतदामासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाः भवंति अस्मिन्समयेसूर्यः १० । ७ २०।६अयंपूर्वतुल्योजातः एवमग्रेपिबोध्यम् । अनयारीत्यादिनप्रवेशः साध्यः मासदिनप्रवेशसमयेग्रहभावाः साध्याः पंचवर्गीफलादिकंविचार्यम् ॥ २ ॥

आसीदसीमगुणमंडितपण्डिताग्र्योव्याख्यद्भुजंगपगवीः श्रुतिवित्सुवृत्तः ॥ साहित्यरीतिनिपुणोगणितागमज्ञश्चिंतामणिर्विपुलगर्गकुलावतंसः॥१॥ तदात्मजोऽनंतगुणोऽस्त्यनंतोयोऽधोक्तदुक्तीः किलकामधेनुम् ॥ संतुष्टयेजातकपद्धतिंचन्यरूपयद्दुष्टमतंनिरस्य ॥ २ ॥

अथग्रंथालंकारस्तत्रपितामहवर्णनमाह ॥ आसीदितिचिन्तामणिश्चिंतामणिसंज्ञकआसीत्बभूव । कथंभूतश्चिंतामणिः असीमगुणमंडितपंडिताग्र्यः असीमानिर्मर्यादाःअनंतागुणाःसाधुत्वादयः तैर्मंडिताःयुक्ताइतियावत्येपंडिताःशास्त्रज्ञास्तेष्वग्र्यःश्रेष्ठःअतिपंडितइत्यर्थः । पांडित्यमेवविवृणोति।पुनःकथंभूतःभुजंगपगवीः भुजंगपःशेषनागस्तस्यगावोवाण्यःमहाभाष्यरूपाःव्याख्यत् सदामहाभाष्याध्यापकइत्यर्थः पुनःकथंभूतःश्रुतिवित्वेदविद्यामर्मज्ञः पुनः कथंभूतःसुवृत्तः समीचीनाचरणःयथाकालविहितश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानशीलः पुनःकथं० साहित्यरीतिनिपुणःअलंकारज्ञानविषयेऽतिपंडितइत्यर्थःपुनःकथंभूतः गणितागमज्ञःज्योतिःशास्त्रज्ञः पुनःकथंभूतःविपुलगर्गकुलावतंसःविपुलं महद्यद्गर्गकुलंगर्गर्षेर्वंशस्तस्यावतंसःभूषणरूपःगर्गगोत्रोत्पन्नइत्यर्थः ॥ १ ॥ अथपितृवर्णनमाह । तदात्मजइति । तदात्मजश्चिंतामणिदैवज्ञस्यपुत्रःअनंतः

अनंताख्यदैवज्ञःप्रसिद्धोस्तिपृथिव्याम् । अनंतगुणः असंख्येयगुणाश्रयीभूतः सकःअसंदिग्धंकामधेनुंकामधेनुसंज्ञंतिथ्यादिपंचांगसाधकंज्योतिःशास्त्रप्रसिद्धं ग्रंथंतस्मात्तदुक्तीःग्रंथेगणितव्याख्यानानिअधोक्दुदोह । कामधेनुसारिण्युप- रियेनटीकाकृतेत्यर्थः।किमर्थंसत्तुष्ट्येसतांगुणग्राहिणांदैवज्ञानां संतोषार्थम्।त- थाजातकपद्धतिमुत्पन्नबालकस्यतज्जन्मकालमधिकृत्यशुभाशुभनिरूपकंशा- स्त्रंतदुपजीव्यगणितप्रतिपादिकाकृतिंन्यरूपयत्निरूपितवान् । ननु श्रीपत्या- दिपद्धतीनांसत्त्वेनकथंतांकृतवानित्यपेक्षायामाह ॥ दुष्टमतमिति। दुष्टमतंयुक्ति- विरुद्धंनिरस्यदूषणदानेनदूरीकृत्य ॥ २ ॥

पद्मांबयाऽसावितितोविपश्चिच्छ्रीनीलकंठःश्रुतिशास्त्रनिष्ठः॥ विद्वच्छिवप्रीतिकरंव्यधात्तंसंज्ञाविवेकंसहमावतंसम् ॥३॥

इति ताजिकनीलकंठ्यांसंज्ञातंत्रंसमाप्तम् ॥ १ ॥

अथस्ववर्णनपूर्वकंसंज्ञातन्त्रमाह ॥ पद्मांबयेति । ततोनंतदैवज्ञात् पद्मांबया पद्मानाम्नीयाअंबामातातयेत्यर्थः।श्रीनीलकंठः पांडित्यादिशोभायुतोनीलकं- ठरूपः पुत्रः असावि प्रसूतः।कथंभूतः विपश्चित्पंडितःश्रुतिशास्त्रनिष्ठःवेदशा- स्त्रसंपन्नः।संज्ञाविवेकंसंज्ञाविचारंग्रंथंव्यदधात्कृतवान् । कथंभूतंसहमावतंसंसह- मनिरूपकशास्त्रमवतंसः भूषणंयस्यतम् अत्रग्रंथेसहमविचारंसम्यङ्निरूपित- वान् । पुनःकथंभूतम् विद्वच्छिवप्रीतिकरंपंडितशिवस्यप्रीतिदम् ॥ ३ ॥

इतिश्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेश्रीनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञा- तंत्रेसहमाध्यायस्यव्याख्योदाहृतिः समाप्ता ॥

अकारिविश्वनाथेनसंज्ञातंत्रप्रकाशिका ॥
टीकाटीकाकृतिंकुर्यात्सज्जालज्जानुबंधनम् ॥ १ ॥
चंद्रबाणशरचंद्र १५५१ संमितेहायनेनयदिशालिवाहने ॥
मार्गशीर्षसितपंचमीतिथौविश्वनाथविदुषासमापितम् ॥२॥

वर्षप्रमुखहारिष्टयोगादिफलाध्यायः १.

स्वस्वाभिलाषंनहिलब्धुमीशानिर्विघ्नमीशानमुखाः सुरौघाः ॥ विनाप्रसादंकिलयस्यनौमितंढुंढिराजंमतिलाभहेतुम् ॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ यत्पादपद्मंसुरसिद्धदैत्याअभीष्टसिद्ध्यैप्रणमंतिनित्यम् ॥ तंविघ्नराजंमनसास्मरामिभक्तप्रियंनागमुखंगणेशम् ॥१॥ गोदावरीतटेभातिगोलग्रामोऽतिसुंदरः ॥ तत्रावसन्पूर्वजामेसिद्धांतांबुजभानवः ॥ २ ॥ अनेकविद्याकुशलैर्द्विजेंद्रैःसंसेवितोभूमितलेप्रसिद्धः ॥ दिवाकरोदैवविदांवरिष्ठोवेदांतशास्त्राभिरुचिर्बभूव ॥ ३ ॥ तस्यात्मजाःपंचगुणैरुपेताजाताअमीषांप्रथमस्तुकृष्णः ॥ दैवज्ञवर्यःसकलागमज्ञोविश्वेशपादाब्जरतोनितांतम् ॥४॥ तस्यानुजौख्यातशिरोमणीतौयौविष्णुमल्लार्यभिधौपृथिव्याम् ॥ त्रिस्कंधपारंगमरंगमल्लौश्रीकेशवस्याग्रजनौप्रसिद्धौ ॥ ५ ॥ तस्यानुजोगणितविद्गणनाग्रगण्योमल्लारिसेवनसमुद्धतशास्त्रपण्यः ॥ सच्छास्त्रबुद्धिसुहृदांचमहाशरण्यः श्रीविश्वनाथगणकःसुतरांचकास्ति ॥ ६ ॥ आसीन्नाम्नानीलकंठोद्विजाग्र्योज्योतिःसिंधोःपारदृग्भाष्यवेत्ता ॥ तेनोद्दिष्टेवर्षतंत्रेकरोमिटीकांसम्यग्विश्वनाथोविविच्य ॥ ७ ॥ तत्रग्रंथारंभेप्रारिप्सितनिर्विघ्नसमाप्त्यर्थंकृतंमंगलंशिष्यशिक्षायैनिबध्नाति । अहंनीलकंठस्तंढुंढिराजंनौमिनमस्करोमि । कथंभूतंमतिलाभहेतुं मतिर्बुद्धिस्तस्यालाभः प्राप्तिस्तत्रहेतुंकारणम् । तंकंयस्यढुंढिराजस्यप्रसादमनुग्रहंविनाईशानमुखाः सुरौघाःईशानोमहादेवस्तदादयः सुरौघादेवसमूहाःनिर्विघ्नंयथास्यात्तथास्वस्वाभिलाषंस्वीयस्वीयमनोरथंलब्धुमीशाः समर्थाःनहिनभवंति किलेतिनिश्चयेन । श्रुत्यादौश्रूयतेअतोगणेशस्तुतिरावश्यकी ॥ १ ॥

जातकोदितदशाफलंचयत्स्थूलकालफलदंस्फुटंनृणाम् ॥ तत्रनस्फुरतिदैववित्मतिस्तद्ब्रुवेऽब्दफलमादितात्ताजिकात् ॥२॥

तत्रप्रथमंसप्रयोजनंतदारंभंप्रतिजानीते ॥ जातकेति । तत्तस्मात्कारणात् अब्दफलंवर्षीयशुभाशुभफलमादिताजिकात्प्रथमताजिकग्रंथात्जात्यभिप्रायेणैकवचनंपूर्वताजिकग्रंथेभ्यइत्यर्थः । ब्रुवेवदामि । तस्मात्कस्मात्यतोयतोयस्मात्कारणात्जातकशास्त्रोक्तदशाशुभाशुभफलंनृणांमनुष्याणांस्थूलकालफलदंस्थूलकालेनवर्षाधिककालेनोत्सर्गतः फलंददातिइतिस्फुटंयतस्तत्रग्रहाणामायुर्दायात्मकदशाःवर्षसमूहात्मकागणितेनागच्छंतितत्रतस्मिन्फलेदैवविन्म-

तिःदैवज्ञानांबुद्धिःनस्फुरतिकस्मिन्समयेकिंफलंभवतिसूक्ष्मविचारेबुद्धिःस्फुरा-
नभवतिअतोवर्षमध्येफलज्ञानार्थमिदंवदामीत्यर्थः ॥ २ ॥

गताः समाः पादयुताः प्रकृतिघ्नसमागणात् ॥ खवेदाप्तघ-
टीयुक्ताजन्मवारादिसंयुताः॥ ३ ॥ अब्दप्रवेशवारादिःस-
प्तत्तष्टेत्रनिर्दिशेत् ॥शिवघ्नोऽब्दःस्वखाद्रींदुलवाढ्यःखाग्नि-
शेषितः॥४॥॥ जन्मातिथ्यन्वितस्तत्रतिथावब्दप्रवेशनम्॥
तत्कालेर्कोजन्मकालरविणास्याद्यतःसमः ॥५॥ एकैक-
राशिवृद्ध्याचेत्तुल्योंशाद्यैर्यदारविः ॥तदामासप्रवेशोद्युप्र-
वेशश्चेत्कलासमः ॥ ६ ॥ तात्कालिकास्तुखचराः सुधि-
याविधेयाः स्पष्टा विलग्नसुखभावगणोविधेयः ॥ वीर्यंत-
थोक्तविधिनानिखिलग्रहाणामब्दाधिपस्यविधयेकथया-
मियुक्तिम् ॥ ७ ॥ द्विघ्नंप्रश्नांगभागाद्यंशरलब्धं स्फुटेंथि-
हा ॥ प्रश्नांगाद्वायनफलेतुयेंशोलग्नपोभवेत् ॥ ८ ॥

गताः समाइत्यादिपंचश्लोकाः संज्ञातंत्रटीकायांव्याख्याताः ॥ ३ ॥४॥
॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥

जन्मलग्नपतिरब्दलग्नपोमुंथहाधिपइतित्रिराशिपः ॥ सूर्य-
राशिपतिरह्निचंद्रभाधीश्वरोनिशिविमृश्यपंचकम् ॥ ९ ॥
बलीयएषांतनुमीक्षमाणः सवर्षपोलग्नमनीक्षमाणः ॥
नैवाब्दपोदृष्ट्यतिरेकतः स्याद्बलस्यसाम्येविदुरेवमाद्याः
॥ १० ॥ दृगादिसाम्येप्यथनिर्बलत्वेवर्षाधिपःस्यान्मु-
थहेश्वरस्तु । पंचापिनो चेत्तनुमीक्षमाणावीर्याधिको-
ब्दस्याविभुर्विचिंत्यः ॥ ११ ॥

अथश्लोकत्रयेणप्रतिज्ञातंवर्षेश्वरनिर्णयमाह ॥ जन्मेति । बलीयइति
दृगादिसाम्येइतिच । जन्मकालेयल्लग्नंतस्यस्वामीअब्दलग्नपः वर्षप्रवेशका-
लिकलग्नस्वामी मुंथहाधिपः मुंथहावक्ष्यमाणातस्याः स्वामीति एतदनंतरस्
त्रिराशिपः संज्ञातंत्रोक्तत्रैराशिकस्वामी । ततः अह्निदिवसेवर्षप्रवेशसतिसू-
राशिपतिः सूर्याधिष्ठितराशिस्वामी । निशिरात्रौवर्षप्रवेशेसतिचंद्रभा-

श्वरः चंद्राक्रांतराशिस्वामीइदंपंचकंविमृश्यविचार्यएषांपंचानांमध्येयएकतरस्तनुंपश्यतिवर्षप्रवेशकाललग्नमीक्षमाणः पश्यन्बली पंचवर्गीबलाधिकः सग्रहः पंचान्यतमः वर्षस्वामीवर्षलग्नमनीक्षमाणः अपश्यन्बलाधिकोपिनैववर्षेश्वरः।बलस्यतुल्यत्वेदृष्ट्यतिरेकतः दृष्ट्याधिक्यादब्दपोभवति एवमित्याद्याः पुरातनाआचार्याः विदुः आहुः दृगादिसाम्येदृशिसाम्येआदिपदाद्बलसाम्येपिअनयोः समतायामथवानिर्बलत्वेपंचानांलग्नदर्शित्वेपिपंच विंशोपकोनपंचवर्गीबलवत्तायाम् । उभयत्रमुंथहास्वाम्येववर्षेश्वरोभवति । चेद्यदि पंचाधिकारिणोग्रहाअपिवर्षलग्नेक्षमाणाः पश्यंतोनभवंतितदैषांमध्येयोबलाधिकः सएववर्षस्यविभुः स्वामीविचारणीयः । बलयोः साम्येमुंथहेश्वर एवेतिज्ञेयम् ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥

बलादिसाम्येरविराशिपोऽह्निनिशींदुराशीडितिकेचिदाहुः॥ येनेत्थशालोऽब्दविभुः शशीसवर्षाधिपश्चंद्रभपोन्यथात्वे ॥ १२ ॥

अथमतांतरेचंद्रस्यवर्षेश्वरत्वसंभावनायांविशेषंचाह । बलेति । पंचाधिकारिग्रहान्यतमयोर्बलदृष्ट्योः समतायामह्निदिवसेवर्षप्रवेशेसतिसूर्याक्रांतराशिस्वामी । अंतिमाधिकारीग्रहोवर्षस्यस्वामी । निशिरात्रौवर्षप्रवेशेसतिइंदुराशीट्चंद्राक्रांतराशिस्वामी । अंतिमाधिकारीग्रहोवर्षस्यस्वामीभवतीत्येवंकेचिदाचार्याआहुः । पूर्वोक्तप्रकारावगतोवर्षस्वामीचंद्रोयेनग्रहेणसप्तान्यतमेइत्थशालीमुथशिलकारीसग्रहोवर्षस्वामी अनेकग्रहमुथशिलकारीचेत्तदातद्ग्रहाणांमध्येयोबलाधिकः । बलसाम्येमुथहेश्वरइतिसुधियोह्यम् । चंद्रस्यमुथशिलाभावेनिर्णयमाह ॥ चंद्रभपइति । अन्यथात्वेचंद्रस्यमुथशिलाभावेसतिचंद्राक्रांतराशिस्वामीवर्षेश्वरोभवति । अनेनप्रकारेणकर्कस्थेचंद्रमसिचंद्रएकवर्षेश्वरोनान्यइतिज्ञेयम् ॥ १२ ॥

अब्दाधिपोव्ययषडष्टमभिन्नसंस्थोलब्धोदयोऽब्दजनुषोः सदृशोबलेन ॥ निःशेषमुत्तमफलंविदधातिकायेनैरुज्यराज्यबललब्धिरतीवसौख्यम् ॥ १३ ॥ बलपूर्णेऽब्दपे पूर्णंशुभंमध्येचमध्यमम् ॥ अधमेदुःखशोकारिभयानिविविधाः शुचः ॥ १४ ॥

अथवर्षेश्वरस्थितिवशेनफलमाह ॥ अब्दाधिपइति । अब्दाधिपोवर्ष-स्वामीग्रहः । व्ययषडष्टमभिन्नस्थः द्वादशषष्ठाष्टमस्थानव्यतिरिक्तस्थान-स्थितः । यद्यपिलग्नदर्शित्वेनवर्षस्वाम्युक्तेवर्षस्वामीषष्ठाष्टमद्वादशस्थाने-ष्वनवस्थितएवेतिवक्तुमनुचितंतदतिरिक्तस्थानस्थइति । तथापिपंचापिचे-न्नोतनुमीक्षमाणाइत्यादिप्रकारेषष्ठाष्टमद्वादशस्थानस्थितस्यापिवर्षेश्वरत्वसंभवः राशिकुंडल्यांदृष्टिसद्भावेनतत्रलग्नद्रष्टुर्वर्षेश्वरस्यभावकुंडल्यांतत्स्थानस्थि-तत्वसंभावनायाब्रह्मणोप्यनिवार्यत्वाच्चलब्धोदयः वर्षप्रवेशकालेप्राप्तोदयो-स्तंगतइत्यर्थः । अब्दजनुषोः वर्षजन्मकालयोः बलेनपंचवर्गीबलेनसदृश-स्तुल्यः अहीनबलइत्यर्थः । एतादृशोवर्षेश्वरोनिःशेषंसमग्रमुत्तमफलंकरोति तदेवाह कायेत्यादि । स्पष्टम् ॥ १३ ॥ अथवर्षेश्वरफलंपंचवर्गीबलानुरो-धाद्भवतीत्याह । बलेति । वर्षस्वामिनिबलेनपंचवर्गीबलेनपूर्णेसतिशुभफलं पूर्णंभवति । मध्यबलेशुभेमध्यंभवति । अधमेहीनबलेदुःखरोगादीत्यादि स्पष्टम् ॥ १४ ॥

अथ सूर्यः ।

सूर्येऽब्दपेबलिनिराज्यसुखात्मजार्थलाभःकुलोचितविभुः परिवारसौख्यम् ॥ पुष्टंयशोगृहसुखंविविधाप्रतिष्ठाशत्रुर्वि-नश्यतिफलेजनिखेटयुक्त्या ॥ १५ ॥ मध्येरवौफलमि-दंनिखिलंतुमध्यंस्वल्पंसुखंस्वजनतोपि विवादमाहुः ॥ स्थानच्युतिर्नचसुखंकृशताशरीरेभीतिर्नृपान्मुथशिलेन शुभेनचेत्स्यात् ॥ १६ ॥ सूर्येबलेनरहितेऽब्दपतौविदेश-यानंधनक्षयशुचोऽरिभयंचतंद्रा ॥ लोकापवादभयमुग्ररु-जोतिदुःखंपित्रादितोपिनसुखंसुतमित्रभीतिः ॥ १७ ॥ चंद्रेऽब्दपेमुथशिलंयेनासावब्दपोऽस्यचेत् ॥ कंबूलमिंदु-नाजन्मनिशिवर्षंतदोत्तमम् ॥ १८ ॥

अथवर्षेश्वरस्यसूर्यबलपूर्णतायांफलमाह ॥ सूर्येऽब्दपइति ॥ विनश्यतीत्यं-तंस्पष्टंफलम्॥इदमुक्तंफलंजनिखेटयुक्त्याजन्मकालग्रहविचारेणवाच्यम्। एतदु-क्तंभवति । वर्षेश्वरग्रहोजन्मकालेउत्तमबलश्चेदत्राप्युत्तमबलस्तदोत्तमोत्तमम्। मध्यबलश्चेदुत्तमम्। अधमबलश्चेन्मध्यमम्। जन्मकालेमध्यमबलश्चेत्क्रमेणोत्तम

मध्यमाधमंचभवतिजन्मकालेहीनबलश्चेत्क्रमेणमध्यमाधमाधमानिभवंति १५ अथवर्षेश्वरार्कस्यमध्यबलत्वेफलमाह॥मध्येइति।इदमुत्तमबलसंबंधियत्फलंप्रागुक्तंतत्समग्रंमध्यमंभवतिस्वल्पमित्यादिनृपादित्यंतंस्पष्टम्।अनिष्टफलंतदास्याद्यदाशुभेनग्रहेणवर्षेश्वरस्यमुथशिलोनस्यादथार्च्छुभग्रहमुथशिलमानिष्टंस्यादित्यपवादउक्तः ॥१६॥ हीनबलार्कस्यफलमाह । सूर्येति ॥ स्पष्टम् ॥१७॥ अथयेनेत्थशालोब्दविभुरितिदाढ्यार्थंपुनर्वदंस्तद्वर्षेश्वरस्यकंबूलयोगेरात्रिजन्मनिवर्षमुत्तमंतदित्याह । चंद्रेइति । चंद्रेऽब्दपेसतियेनग्रहेणचंद्रोमुथशिलः । असौवर्षेश्वरः । अस्यवर्षेश्वरस्यचंद्रेणकंबूलचंद्रातिरिक्तग्रहेणमुथशिलमित्यर्थः रात्रौजन्मतदावर्षमुत्तमंज्ञेयमित्यर्थः ॥ १८ ॥

अथ चंद्रः ।

वीर्यान्वितेशशिनिवित्तकलत्रपुत्रमित्रालयस्यविविधंसुखमाहुरार्याः ॥ स्रग्गंधमौक्तिकदुकूलसुखानिभूतिर्लाभःकुलोचितपदस्यनृपैःसखित्वम् ॥ १९ ॥ वर्षाधिपेशशिनिमध्यबलेफलानिमध्यान्यमूनिरिपुतासुतमित्रवर्गैः ॥ स्थानांतरेगतिरथोकृशताशरीरेश्लेष्मोद्भवश्चयदिपापकृतेसराफः ॥२०॥ नष्टेऽब्दपेशशिनिशीतकफादिरोगश्चौर्यादिभीः स्वजनविग्रहमप्युशंति ॥ दूरेगतिः सुतकलत्रसुखात्ययश्चस्यान्मृत्युतुल्यमतिहीनबलेशशांके ॥ २१ ॥

अथचंद्रस्यपूर्णबलस्यफलमाह ॥ वीर्यान्वितेइति स्पष्टम् ॥ १९ ॥ अथ चंद्रस्यमध्यबलस्यफलमाह॥वर्षाधिपइत्यादिनाश्लेष्मोद्भवश्चेत्यंतम् ॥ स्पष्टम्। यदिपापग्रहेणेसराफयोगश्चंद्रस्यस्यात्तदाश्लेष्मोत्पत्तिः ॥ २० ॥ अथनष्टातिहीनबलस्यचंद्रस्यफलमाह ॥ नष्टइति । नष्टेसूर्याक्रांतत्वेनास्तंगते । उत्तरार्द्धे हीनबलस्यफलम् ॥ २१ ॥

अथभौमः ।

भौमेऽब्दपेबलिनिकीर्तिजयारिनाशःसेनापतित्वरणनायकताप्रदिष्टा ॥ लाभःकुलोचितधनस्यनमस्यताचलोकेषु मित्रसुतवित्तकलत्रसौख्यम् ॥ २२॥ मध्येऽब्दपेऽवनिसुतेरुधिरश्रुतिश्चकोपोऽधिकोझकटशस्त्रहतिक्षतानि ॥ स्वा-

मित्वमात्मगणतोबलगौरवंचमध्यंसुखंनिखिलमुक्तफलं विचिंत्यम् ॥ २३॥ हीनेऽब्दपेसृजिभयंरिपुतस्कराग्निलोकापवादभयमात्मधियाविनाशः ॥ कार्यस्यविघ्नमतिरोगभयंविदेशयानंक्षयोऽपनयतोगुरुदृष्ट्यभावे ॥ २४ ॥

अथभौमस्यबलपूर्णस्यफलमाह ॥ भौमइति ॥ स्पष्टम् ॥२२॥अथभौमस्य मध्यबलस्यफलमाह ॥ मध्यइतिस्पष्टम् ॥ २३ ॥ अथभौमस्यहीनबलस्य फलमाह ॥ हीनइति ॥ असृजिभौमेवर्षेशेहीनबलेसतिभयमित्यादिविदेशयानमित्यंतंस्पष्टम् । गुरुदृष्टिहीनेभौमेसति अपनयतअनीतितः क्षयोनाशः ॥२४॥

अथ बुधः ।

सौम्येऽब्दपेबलवतिप्रतिवादलेख्यसच्छास्त्रसद्व्यवहृतौ विजयोऽर्थलाभः॥ ज्ञानंकलागणितवैद्यभवंगुरुत्वंराजाश्रयेणनृपतानृपमंत्रितावा ॥ २५ ॥अब्दाधिपेशशिसुतेखलु मध्यवीर्येस्यान्मध्यमंनिखिलमेतदथाध्वयानम् ॥ वाणिज्यवर्तनमथात्मजमित्रसौख्यंसौम्येत्थशालवशतोपरथान सम्यक् ॥ २६ ॥ सौम्येऽब्दपेऽधमबलेबलबुद्धिहानिर्धर्मक्षयःपरिभवोनिजवाक्यदोषात् ॥ निक्षेपतोविपदतीवमृषैवसाक्ष्येहानिःपरव्यवहृतेःसुतवित्तमित्रैः ॥ २७ ॥

अथोत्तमबलिनोबुधस्यफलमाह ॥ सौम्यइति । स्फुटार्थम् ॥ २५ ॥अथ मध्यबलस्यबुधस्यफलमाह ॥ अब्दाधिपइति । एतत्प्रागुक्तंसर्वंमध्यमंस्यात्। शुभग्रहमुथशिलानुरोधतः आत्मजमित्रयोः सुखंभवति । अपरथा अशुभग्रहेसराफेनतयोः सम्यक्शुभंनस्यात् ॥ २६ ॥ अथहीनबलस्यबुधस्यफलमाह॥ सौम्ये इति । स्पष्टार्थम् ॥ २७ ॥

अथ गुरुः ।

जीवेऽब्दपेबलयुतेपरिवारसौख्यंधर्मोगुणग्रहिलताधनकीर्तिपुत्राः ॥ विश्वास्यताजगतिसन्मतिविक्रमाप्तिर्लाभोनिधेर्नृपतिगौरवमप्यरिघ्नम् ॥ २८ ॥ अब्दाधिपेसुरगुरौ किलमध्यवीर्येस्यान्मध्यमंफलमिदंनृपसंगमश्च ॥ विज्ञानशास्त्रपरताप्यशुभेसराफे दारिद्र्यमर्थविलयश्च कलत्र

पीडा ॥ २९ ॥ जीवेऽब्दपेऽधमबलेधनधर्मसौख्यहानि-
स्त्यजंतिसुतमित्रजनाः सभार्याः ॥ लोकापवादभयमा-
कुलतातिकष्टंवृत्तिस्तनौकफरुजोरिपुभीः कलिश्च ॥ ३० ॥

अथगुरोरुत्तमबलिनोवर्षेश्वरस्यफलमाह ॥ जीवइति । स्पष्टम् ॥ २८ ॥
मध्यबलिनस्तस्यफलमाह ॥ अब्दाधिपइति । इदंप्रागुक्तंफलंमध्यमम् ॥
अशुभग्रहेणेसराफेसतिदारिद्र्यमित्यादिश्लोकांतंफलं शेषंस्पष्टम् ॥ २९ ॥
हीनस्यतस्यफलमाह ॥ जीवइति । स्पष्टम् ॥ ३० ॥

अथ शुक्रः ।

शुक्रेऽब्दपेबलिनिनीरुजताविलाससच्छास्त्ररत्नमधुराशन-
भोगतोषाः ॥ क्षेमप्रतापविजयावनिताविलासोहास्यं
नृपाश्रयवशेनधनंसुखंच ॥ ३१ ॥ अब्दाधिपेभृगुसुते
खलुमध्यवीर्येस्यान्मध्यमंनिखिलमेतदथाल्पवृत्तिः ॥
गुप्तंचदुःखमखिलंसुनिबद्धवृत्तिः पापारिवीक्षितयुतेविपदो
ऽर्थनाशः ॥ ३२ ॥ शुक्रेऽब्दपेधमबलेमनसोतितापोलो-
कोपहासाविपदोनिजवृत्तिनाशः ॥ द्वेषः कलत्रसुतमित्रज-
नेषुकष्टादन्नाशनंचविफलंक्रियतानसौख्यम् ॥ ३३ ॥

अथशुक्रस्योत्तमबलिनोवर्षेशस्यफलमाह ॥ शुक्रइति । स्पष्टम् ॥ ३१ ॥
मध्यबलस्यतस्यफलमाह ॥ अब्दाधिपइति । पापग्रहःयश्चशत्रुस्ताभ्यांदृष्टेयु-
तेवाशुक्रेविपदोर्थनाशइति । अत्रवीक्षितयुतइत्युक्त्याराशिकुंडल्यांदृष्टिर्विलो-
क्याभावकुंडल्यांसंयुक्तत्वंद्रष्टव्यमितिस्पष्टीकृतम् । अन्यथाताजिकशास्त्रेप्रथ-
मस्थानेदृष्ट्युक्तेवीक्षितइत्यनेनयुतिसिद्धौयुतइत्यस्यवैयर्थ्यापत्तेःशेषंस्पष्टम् ॥
॥ ३२ ॥ अथहीनबलस्यतस्यफलमाह ॥ शुक्रइति । स्पष्टम ॥ ३३ ॥

अथ शनिः ।

मंदेऽब्दपेबलिनिनूतनभूमिवेश्मक्षेत्राप्तिरर्थनिचयोयवना-
वनीशात् ॥ आरामनिर्मितिजलाशयसौख्यमंगपुष्टिः
कुलोचितपदाप्तिगुणाग्रणीत्वम् ॥ ३४ ॥ अब्दाधिपेरवि-
सुतेखलुमध्यवीर्येस्यान्मध्यमंनिखिलमन्नभुजिस्तुकष्टात् ॥
दासोष्ट्रमाहिषकुलान्यरतस्तुलाभः पापंफलंभवतिपापयु-

गीक्षणेन ॥ ३५ ॥ मंदेबलेनरहितेऽब्दपतौक्रियाणांवंध्यत्वमर्थविलयोविपदोरिभीतिः ॥ स्त्रीपुत्रमित्रजनवैरकदन्नभुक्तंसौम्येत्थशालयुजिसौख्यमपीषदाहुः ॥ ३६ ॥ वर्षेश्वरो भवतियः सदशाधिपोब्देज्ञेयोखिलेब्दजनुषोर्बलमस्यचिन्त्यम् ॥ वीर्यान्वितेत्रनिखिलंशुभमब्दमाहुर्हीनेत्वनिष्टफलतासमतासमत्वे ॥ ३७ ॥ येनेत्थशालोब्दपतेर्ग्रहोऽसौस्वीयस्वभावात्सुफलंददाति ॥ शुभेसराफेशुभमस्तिकिंचिदनिष्टमेवाशुभमूसरीफे ॥ ३८ ॥ हद्देयादृशियः खेटआधत्तेऽत्रचयोमहः ॥ जन्मन्यब्देचतादृक्चेत्तदात्मफलदस्त्वसौ ॥ ३९ ॥

अथोत्तमबलिनःशनेर्वर्षेशस्यफलमाह ॥ मंदइति । स्पष्टम् ॥ ३४ ॥ मध्यमबलिनस्तस्यफलमाह ॥ अब्दाधिपेइति । पापग्रहयोगेनदृष्ट्यावापापंफलंदृष्टंफलं स्यात् । योगोभावकुंडल्यांद्रष्टव्यइत्याग्रहार्थयुक्तिः । शेषंस्पष्टम् ॥ ३५ ॥ हीनबलिनःशनेर्वर्षेशस्यफलमाह ॥ मंदेइति । सौम्येत्थशालयुजिशुभग्रहमुथशिलेशुभग्रहयोगेवाईषत्किंचिद्वर्षेसौख्यमपिभवति । शेषंस्पष्टम् ॥ ३६ ॥ वर्षेश्वरइति । योग्रहोवर्षेश्वरोभवति । सग्रहःसंपूर्णवर्षेदशाधिपोज्ञेयः । तद्वर्षसंपूर्णतस्यदशेत्यर्थः । अस्यवर्षेअस्यवर्षजन्मकालयोःबलंपंचवर्गीबलंचिन्त्यंविचार्यम् । उत्तममध्यमाधमादिभेदेनवीर्यान्वितेउभयत्रबलिष्ठेसतिवर्षेशुभफलत्वंसमत्वेजन्मनिवीर्यान्वितेवर्षेमध्यबलेहीनबलेवाजन्मनिमध्यबलेहीनबलेवा । वर्षेवीर्यान्वितेजन्मनिमध्यबलेवर्षेहीनबलइत्यादौतारतम्येउत्तमाधमपक्षफलापेक्षयावर्षमध्येफलदाता ॥ ३७ ॥ येनेति । वर्षेश्वरस्ययेनग्रहेणमुथशिलः असौमुथशिलकारीग्रहः स्वीयस्वभावात्आत्मीयप्रागुक्तसंज्ञातंत्रोक्तस्वरूपवशातःसुफलंशुभफलंददाति । शुभग्रहकृतेसराफेसतिवर्षेकिंचित्सुखंवर्त्तते । अशुभग्रहकृतेसराफेसतिअनिष्टमेवअशुभफलमेवभवति ॥ ३८ ॥ हद्देइति । यःवर्षस्वामीग्रहः यादृशिमित्रशत्रुग्रहसंबंधिनिहद्देहद्दांशेभवति । अत्रअस्मिन्मित्रशत्रुग्रहेअत्रवर्षेश्वरइतिकेचित् । योग्रहःचकारान्मित्रशत्रुदशामहःउक्तांशरूपंतेजःआधत्तेधारयतिमुथशिलकारीभवति । जन्मकालेवर्षप्रवेशकालेपितादृगुक्तप्रकारसदृशः असौवर्षग्रहस्तदातदानीमात्मफलदः शुभाशुभफलदाता स्यात् ॥ ३९ ॥

योजन्मनिफलंदातुंविभुर्मूसरिफोस्यचेत् ॥ अब्दलग्नाब्द-
पभवस्तस्मिन्नब्देनतत्फलम् ॥४०॥व्यत्यासेफलमादेश्य-
मित्थशालेविशेषतः ॥ नोभयंचेत्तदाप्यस्तिजन्माश्रयमि-
तिस्फुटम् ॥ ४१ ॥

यइति । व्यत्यासइतिच । जन्मनियोग्रहः स्वभावजंदातुंकर्तुंविभुः समर्थः स्वभावंपश्यन्नधिष्ठितोवाअस्यग्रहस्ययदिअब्दलग्नाब्दभवः वर्षलग्नस्वामिवर्षस्वामिनोरुत्पन्नः मूसरिफःईसराफयोगः स्यात्तर्हितस्मिन्वर्षेतत्फलंजन्मकालीनभावोत्पन्नफलंनतत्फलनाशोभवतीत्यर्थः । व्यत्यासेईसराफाभावेफलं जन्मकालिकंभावजंफलमादेश्यंकथनीयम् । इत्थशालेमुथशिलेसतिविशेषतः अत्यन्तंतत्फलंस्यात् । उभयमीसराफमुथशिलौनस्यातांयदितदापिजन्माश्रयं जन्मकालीनभावजंफलमस्तिभवतीतिस्फुटम् । बाधकाभावात्तत्फलंकेननिवारणीयमित्यर्थः । यद्यपिव्यत्यासेफलमादेश्यमित्यनेनपौनरुक्त्यंतथापितत्स्पष्टत्वार्थमिदमुक्तम् । अन्यथोक्तत्रिष्वेकतमवैयर्थ्यापत्तेः । वस्तुवस्तुग्रंथकृतोत्र प्रमादः ॥ ४० ॥ ४१ ॥

उदाहरणम् ।

पुत्राधिपोजन्मनिपुत्रभावंपश्यन्सुतंदातुमसौसमर्थः ॥
वर्षेशपुत्राधिपमूसरीफेपुत्रस्यनाशोभवतीतिवर्षे ॥ ४२ ॥
अब्देश्वरोगुरुर्मित्रहद्देमित्रदृशाशशी ॥ महोत्राधादमूदृक्स
वर्षेऽब्दस्तेनशोभनः ॥ ४३ ॥ एवमुन्नेयमन्यच्चशुभाशु-
भफलंबुधैः ॥ बलाबलविवेकेनयोगत्रयविमर्शतः॥ ४४ ॥
इत्यब्दपफलाध्यायः ॥

प्रथमश्लोकस्फुटार्थबोधायोदाहरति॥ पुत्राधिपइति ।जन्मनिजन्मकालेपुत्राधिपः पंचमभावस्वामीपुत्रभावंपंचमभावंपश्यन्नसौपुत्रस्वामीग्रहः पुत्रफलंदातुं समर्थः शक्तः सः फलदाताग्रहः वर्षेयत्रकुत्राप्यवस्थितोवर्षेशेनेसराफीअतःइहास्मिन्वर्षेपुत्रस्यनाशोभवति।एवमन्यभावेपिवर्षलग्नेशेसराफेनाप्युदाहार्यम्॥४२॥ हद्देयादृशीत्यादिसोदाहरणंस्पष्टयति ॥ अब्देश्वरइति । वर्षेश्वरोबृहस्पतिःजन्मनिस्वमित्रस्यहद्दांशेतस्मिन् मित्रदृष्ट्याचंद्रः महः उक्तं तेजः अधात् धारयति । मुथशिलकारीत्यर्थः । वर्षेअमूदृक् अमुंगुरुंपश्यतिअसौअमूदृक् । अयमर्थः स्वमित्रादिहद्दास्थितेगुरौयदिचंद्रोमुथशिलद्वारामहःधारयति । सवर्षेश्वरस्तेन-

कारणेनअब्दःवर्षकालः शुभः । केचित्तुअब्देश्वरइतितुयोगांतरम् । अमृदक्-
इत्यस्यार्थस्तुअसुंचंद्रंपश्यतीति । तन्न । उदाहरणप्रकरणपठितत्वेनयोगांत-
रासंभवात्मूलवाक्याभावाच्च ॥ ४३ ॥उपसंहरति ॥ एवमिति । अनयोक्तरी-
त्याअन्यच्छुभाशुभफलंबलाबलविवेचनेनयोगत्रयविमर्शतः । मुथशीलकंबूले-
सराफेतियोगत्रयाणांविचारेणबुधैर्ज्ञेयम् ॥ ४४ ॥ ॥ इतिदिवाकरविरचिता-
यांताजिकनीकण्ठीटीकायांवर्षफलाध्यायः ॥

अथ मुथहानिरूपणम् ॥

स्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षमेकैकराशिभोगान्मुथहाक्रमेण॥स्व-
जन्मलग्नंरवितष्टयातशरद्युतंसाभमुखेन्थिहास्यात्॥४५॥
प्रत्यहंशरलिप्ताभिर्वर्द्धतेसानुपाततः ॥ सार्द्धमंशद्वयंमासे
इत्याहुःकेपिसूरयः ॥ ४६ ॥ स्वामिसौम्येक्षणात्सौख्यंक्षु-
तद्दृष्ट्याभयंरुजः ॥ भावालोकनसंयोगात्फलमस्यानिरू-
प्यते ॥ ४७ ॥ वर्षलग्नात्सुखास्तांत्यरिपुरंध्रेष्वशोभना॥
पुण्यकर्मायगास्वाम्यंदत्तेन्यत्रोद्यमाद्धनम् ॥ ४८ ॥

अथमुथहाफलार्थमुथहानयनमाह ॥ स्वजन्मलग्नादिति। संज्ञातंत्रव्याख्या-
यांस्पष्टम् ॥ ४५ ॥ अस्याउपपत्त्याग्रहवद्गतिरस्तीत्याह ॥ प्रत्यहमिति ॥ प्रति-
सौरदिनंसामुंथाअनुपाततः षष्ट्यधिकशतत्रयसौरांशैरेकराशिकलास्तदैकसौर-
दिनेनकाइत्यनुपातातपंचकलाभिर्वर्धते । अनयारीत्यासौरमासेसार्धांशद्वयंवर्द्ध-
तेच इत्येवंकेपिपंडिताःवदंतिस्वमतेपूर्वग्रंथमध्येमुंथाचलनानुक्तेर्वर्षांतेएवाग्रिम-
राशावुड्डीयगच्छतीतियावद्वचनंहिवाचनिकमितिन्यायात्तत्स्वमंगीकृतम्॥४६॥
स्वामिसौम्येति । स्वामिशुभग्रहदर्शनात्सुखम् । क्षुतदृष्ट्यारुजःभयम् ।
अस्यामुथहायाः फलंभावालोकनसंयोगान्निरूप्यते ॥ ४७ ॥ वर्षलग्नादि-
तिस्पष्टम् ॥ ४८ ॥

शत्रुक्षयंमानसुताश्वलाभंप्रतापवृद्धिर्नृपतेःप्रसादम् ॥शरी-
रपुष्टिंविविधोद्यमांश्चददातिवित्तंमुथहातनुस्था ॥ ४९ ॥
उत्साहतोर्थागमनंयशश्चस्वबंधुसन्माननृपाश्रयाश्च ॥मि-
ष्टान्नभोगोबलपुष्टिसौख्यंस्यादर्थभावेमुथहायदाब्दे ५० ॥
पराक्रमाद्वित्तयशःसुखानिसौंदर्यसौख्यंद्विजदेवपूजा ॥

सर्वोपकारस्तनुपुष्टिकीर्तिर्नृपाश्रयश्चेन्मुथहातृतीया ५१॥
शरीरपीडारिपुभीः स्ववर्ग्यैर्वैरं मनस्तापनिरुद्यमत्वे॥स्यान्मुं
थहायांसुखभावगायांजनापवादामयवृद्धिदुःखम् ॥५२ ॥
यदींथिहापंचमगाब्दवेशेसद्बुद्धिसौख्यात्मजावित्तलाभः ॥
प्रतापवृद्धिर्विविधाविलासादेवद्विजार्चानृपतेःप्रसादः॥५३॥
कृशत्वमंगेषुरिपूदयश्चभयंरुजस्तस्करतोनृपाद्वा ॥ कार्या-
र्थनाशोमुथहारिगाचेद्दुर्बुद्धिवृद्धिःस्वकृतोनुतापः ॥५४ ॥
कलत्रबंधुव्यसनारिभीतिरुत्साहभंगोधनधर्मनाशः ॥
द्युनोपगाचेन्मुथहातनोःस्याद्रुजामनोमोहविरुद्धचेष्टा ॥
॥ ५५ ॥ भयंरिपोस्तस्करतोविनाशोधर्मार्थयोर्दुर्व्य-
सनामयश्च ॥ मृत्युस्थिताचेन्मुथहानराणांबलक्षयः
स्याद्गमनंसुदूरे ॥ ५६ ॥ स्वामित्वमर्थोंपगमोनृपे-
भ्योधर्मोत्सवःपुत्रकलत्रसौख्यम् ॥ देवद्विजार्चापरमंयश-
श्चभाग्योदयोभाग्यगतेंथिहायाम् ॥ ५७॥ नृपप्रसादंस्व-
जनोपकारंसत्कर्मसिद्धिंद्विजदेवभक्तिम् ॥ यशोऽभिवृद्धिं
विविधार्थलाभंदत्तेंऽबरस्थामुथहापदाप्तिम् ॥ ५८ ॥
यदींथिहालाभगताविलाससौभाग्यनैरुज्यमनःप्रसादाः ॥
भवंतिराजाश्रयतोधनानिसन्मित्रपुत्राभिमताप्तयश्च ॥५९॥
व्ययोऽधिकोदुष्टजनैश्चसंगोरुजातनौविक्रमतोप्यसिद्धिः॥
धर्मार्थहानिर्मुथहाव्ययस्थायदातदास्याज्जनतोपिवैरम् ६०॥
क्रूरैर्दृष्टःक्षुतदृशायोभावोमुथहात्रचेत् ॥ शुभंतद्भावजंन-
श्येदशुभंचापिवर्धते ॥ ६१ ॥ इतिमुंथाभावफलम् ।

शत्रुक्षयमित्यादिमुंथाभावफलश्लोकाः द्वादशस्पष्टाः ॥ ४९ ॥ ५० ॥
॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥५८॥५९॥६०॥
क्रूरैरिति । क्षुतदृशाअशुभदृष्ट्याचापापग्रहैर्दृष्टोयस्तन्वादिर्भावः । अत्रअस्मिन्भा-

वेयदिमुथहाभवति । तदातद्भावगंमुथहाविष्ठितभावस्थितंशुभफलंनश्येत् तद्भावसंबंध्यशुभफलंचवर्धते ॥ ६१ ॥

शुभस्वामियुक्तेक्षितावीर्य्ययुक्सैंथिहास्वामिसौम्येत्थशालंप्रपन्ना॥शुभंभावजंपोषयेन्नाशुभंसाऽन्यथात्वेन्यथाभावऊह्योविमृश्य ॥ ६२ ॥ जनुर्लग्नतोस्तांत्यषण्मृत्युबंधुस्थिताब्देहताक्रूरखेटैस्तुसाचेत् ॥ विनश्येत्सयत्रेन्थिहाभावएवंशुभस्वामिदृष्टौननाशःशुभंच ॥ ६३ ॥ यदोभयत्रापिहताभावोनश्येत्ससर्वथा ॥ उभयत्रशुभत्वेतुभावोऽसौवर्द्धतेतराम् ॥ ६४ ॥

अस्याःफलमाह ॥ शुभमिति । सावीर्ययुक्तामुंथाभावजंस्वाविष्ठितभावसंबंधिशुभफलंपोषयेत्वर्धयेत् । अशुभफलंतद्भावसंबंधिनवर्द्धयेत् । अन्यथाले-शुभस्वामियुक्तानभवतिस्वामिसौम्येत्थशालंप्रपन्नाचनभवति । पापदृष्टापापयुथशिलाचभवति । तस्यामित्यर्थःअन्यथाभावः स्वभावसंबंध्यशुभफलंवर्धयेत् । शुभफलंतत्संबंधिनवर्धयेदितिविपरीतभावइत्यर्थः । शुभाशुभदृष्टाशुभाशुभमुथशिलाचतदातदाविमृश्यशुभाशुभग्रहबलवशाद्विचार्यशुभमशुभंवाज्ञेयमित्यर्थः ॥ ॥ ६२ ॥ जनुर्लग्नइति । जन्मलग्नात्सप्तमद्वादशषष्ठाष्टमचतुर्थस्थानस्थितामुंथावर्षेसामुंथाचेत्पापग्रहैर्हतायुक्तातदावर्षेयस्मिन्भावेमुंथासभावःविनश्येत् । एवमुक्तरूपत्वेशुभग्रहस्वामिदृष्टौसत्यांतस्यभावस्यनाशोनभवति शुभंच भवति ॥ ६३ ॥ यदेति । यदाउभयत्रजन्मनिवर्षेचअनिष्टस्थानस्थाहतापापग्रहयुक्तातदासमुंथायुक्तोभावःसर्वथाअवश्यंनश्येत् । उभयत्रजन्मनिवर्षेचशुभत्वेशुभग्रहयुक्तत्वेअसौमुंथायुक्तो भावः वर्द्धतेतरां सुतरामतिशयेनवर्द्धते ॥ ६४ ॥

वर्षेप्यनिष्टगेहस्थायद्भावेजनुषिस्थिता ॥ क्रूरोपघातात्तंभावंनाशयेच्छुभयुक्छुभा ॥ ६५ ॥ जनुर्लग्नतस्तुर्यगासौम्ययुक्ताब्दवेशेपैतृकस्यलाभंविधत्ते ॥ नृपाङ्गीतिदापापयुक्तातिकष्टाष्टमादावपीत्थंविमर्शोविधेयः ॥ ६६ ॥ यस्मिन्भावेस्वामिसौम्येक्षिताचेद्भावोजन्मन्यब्दयस्तस्यवृद्धिः ॥ एवंपापैर्नाशउक्तस्तुतस्येत्यूह्यंवीर्याद्व्यपः सौख्यमेव ॥ ६७ ॥

वर्षे इति। वर्षलग्नकुंडल्यामनिष्टस्थानस्याचतुर्थषष्ठसप्तमाष्टमद्वादशस्थिता अपिशब्दाज्जन्मलग्नादिषुस्थानेषुस्थितातदाजनुषिजन्मकुंडल्यांयस्मिन्भावेस्थिताक्रूरोपघातात् वर्षेपापग्रहसंयुक्तत्वात् तंजन्मस्थितमुथहायुक्तभावंनाशयेत् । वर्षशुभग्रहयुक्ताचेच्छुभफलदा॥६५॥उदाहरति ॥ जनुर्लग्नतइति । जन्मलग्नाच्चतुर्थस्थानस्थिता । वर्षप्रवेशकालेशुभग्रहयुक्तातदापितुर्द्रव्यस्यउपलक्षणाच्चतुर्थभावचिंतासंबंधिफलस्येत्यर्थः । लाभंकरोति । पापग्रहयुक्ताचेन्नृपाद्भयंकरोति । अतिकष्टफलदाभवति। इत्थमनयोक्तरीत्याविमर्शोविचारः अष्टमादौचतुर्थस्थानव्यतिरिक्तानिष्टस्थानेपिविधेयः । तदुक्तभावफलस्यलाभोनाशोवावक्तव्यः ॥ ६६ ॥ यस्मिन्निति । वर्षलग्नकुंडल्यामसौमुंथायस्मिन्भावेअधिष्ठितासतीस्वामिशुभग्रहाभ्यांदृष्टा । एषवर्षसंबंधी अयंभावोजन्मानि जन्मलग्नकुंडल्यांयोभावोभवति । मुंथाधिष्ठितवर्षभावस्ययोराशिर्जन्मभावकुंडल्यांयस्मिन्भावेभवतीत्यर्थः । तस्यतद्भावसंबंधिचिंतितपदार्थस्यवृद्धिः । पापग्रहैः एवंदृष्टातस्यभावजन्मसंबंधिनोनाशः कथितइत्येवंज्ञेयम् । अस्यापवादमाह । वीर्यादिति । वर्षस्वामिवीर्यात् बलवशात्सौख्यमेवकरोति । नमुंथाकृतानिष्टफलंवर्षेशेबलिष्ठेसतिमुंथाजनितानिष्टफलवृत्तिर्भवतीत्यर्थः ॥ ६७ ॥

यदींथिहासूर्यगृहेयुतावासूर्येणराज्यंनृपसंगमंच ॥ दत्तेगुणानांपरमामवाप्तिंस्थानांतरस्येतिफलंदृशोपि ॥ ६८ ॥

अथमुथहाग्रहयोगवीक्षणग्रहराशिस्थितफलंवक्तुकामः प्रथमंसूर्यस्याह ॥ यदीति । मुथहासूर्यग्रहेसिंहराशौअथवासूर्येणयुक्तातदाराज्यादिदत्तेगुणानां परमागमुत्कृष्टांशस्थानांतरप्राप्तिंचदत्तेदृशः सूर्यदृष्टेरपिइदंफलमुक्तम् ॥ ६८ ॥

चंद्रेणयुक्तेंदुगृहेथदृष्टेंदुनापिवाधर्मयशोभिवृद्धिम् ॥ नैरुज्यसंतोषमतिप्रवृत्तिंददातिपापेक्षणतोऽतिदुःखम् ॥६९॥ कुजेनयुक्ताकुजभेकुजेनदृष्टाच पित्तोष्णरुजं करोति ॥ शस्त्राभिघातंरुधिरप्रकोपंसौरीक्षिता सौरिगृहे विशेषात् ॥ ॥ ७० ॥ बुधेनशुक्रेणयुतेक्षितावातद्भेपिवास्त्रीमतिलाभसौख्यम् ॥धर्मयशश्चाप्यतुलंविधत्तेकष्टंचपापेक्षणयोगतः स्यात् ॥ ७१ ॥ युतेक्षितावागुरुणागुरोर्भेयदींथिहायु-

त्रकलत्रसौख्यम् ॥ ददातिहेमांबररत्नभोगंशुभेत्थशाला-
दिहराज्यलाभः ॥ ७२ ॥

चंद्रस्याह ॥ चंद्रेणेति । ददातीत्यंतंस्पष्टम् । पापग्रहदर्शनाददतिदुःखंभवति ॥ ६९ ॥ भौमस्याह ॥ कुजेनेति । रुधिरप्रकोपमित्यंतंस्पष्टम् । सौरीक्षिताशनिनादृष्टाशनिराशौकुजयुक्तादृष्टामुंथाभवतितदापूर्वोक्तफलंविशेषादधिकत्वेनभवति ॥ ७० ॥ बुधशुक्रयोराह ॥ बुधेनेति । विधत्ते इत्यतं स्पष्टम् । पापग्रहदर्शनात्तद्योगाद्वाकष्टफलंस्यात् ॥ ७१ ॥ युतेति। भोगमित्यंतंस्पष्टम् । इहपूर्वोक्तेगुरुराशौगुरुयुक्तादृष्टावामुथहेत्यर्थः । शुभग्रहमुथशिलयोगाद्राज्यप्राप्तिः ॥ ७२ ॥

शनेर्गृहेतेनयुतेक्षितावायदींथिहावातरुजांविधत्ते ॥ मान-
क्षयंवह्निभयंधनस्यहानिं च जीवेक्षणतः शुभाप्तिम्
॥ ७३ ॥ तमोमुखेचेन्मुथहाधनाप्तियशः सुखं धर्मस-
मुन्नतिं च ॥ सितेज्ययोगेक्षणतः पदाप्तिं सुवर्णरत्नांबर-
लब्धयश्च ॥ ७४ ॥ भोग्याराहोर्लवास्तस्यमुखंपृष्ठंग-
तालवाः ॥ ततःसप्तमभंपुच्छंविमृश्येतिफलंवदेत् ॥ ७५ ॥

शनेराह॥ शनेरिति ।चान्तं स्पष्टम् गुरुदृष्ट्याशुभफलप्राप्तिः ॥७३॥ अथ राहुमुखगतमुथहाफलमाह । तमोमुख इति । स्पष्टम् । पदंस्थानम् ॥ ७४॥ अथराहोर्मुखपृष्ठपुच्छानांलक्षणमाह ॥ भोग्याइति । यस्मिन्राशौराहुरस्तितस्यवक्रगत्यायेभोग्यालवाः भोग्यभागास्तेमुखसंज्ञकाः । येगतालवास्तेनभुक्तालवास्तेपृष्ठसंज्ञकाज्ञेयाः । तद्यथा राहुरिदानींकन्यायांदशभिरंशैर्वक्रोऽस्ति । तत्रादिमादशअंशामुखसंज्ञकाः । भोगस्यकरिष्यमाणत्वात् । अन्येभुक्ताविंशत्यंशाः पृष्ठसंज्ञकास्ततोराह्वाक्रांतराशेः सकाशात्सप्तमंभं राशिःपुच्छं यथाकन्यायाः सप्तमोराशिर्मीनाख्यः केत्वाक्रांतराशिः पुच्छसंज्ञकः इतिविमृश्यविचार्यफलंवदेत् ॥ ७५ ॥

तत्पृष्ठभागेनशुभप्रदास्यात्ततपुच्छभागाद्रिपुभीतिकष्टम्॥
पापेक्षणादर्थसुखस्यहानिश्चेज्जन्मनीत्थंगृहवित्तनाशः ॥
॥ ७६ ॥ येजन्मकालेबलिनोब्दकालेचेद्दुर्बलास्तैरशुभं-
समाप्ते ॥ विपर्ययेपूर्वमनिष्टमुक्तंतुल्यंफलंस्यादुभय-

त्रसाम्ये ॥ ७७ ॥ षष्ठेऽष्टमेंत्येभुविवेंथिहेशोऽस्तगोऽथवक्रोशुभदृष्टयुक्तः ॥ क्रूराच्चतुर्थास्तगतश्चभव्योन स्याद्रुजंयच्छतिवित्तनाशम् ॥ ७८ ॥

अथपृष्ठपुच्छगतमुथहायाः फलमाह ॥ तत्पृष्ठभागइति । स्पष्टार्थपद्यम् ॥ ७६ ॥ अथजन्मकालीनग्रहवशाच्छुभाशुभफलमाह ॥ येजन्मेति । येग्रहाजन्मकालेवलिनस्तेग्रहाअब्दकालेवर्षकालेचेद्दुर्बलनिर्वलास्तदातैर्ग्रहैः समांतेवर्षांतेवर्षस्योत्तरार्द्धेअशुभफलंवाच्यम । अर्थाद्वर्षपूर्वार्द्धेतद्ग्रहफलं शुभम् । विपर्यये जन्मकालेचेद्ग्रहादुर्वलाःस्युः वर्षकालेसबलास्तदापूर्ववर्षपूर्वार्द्धे फलमनिष्टमुक्तम् । अर्थाद्वर्षोत्तरार्द्धेशुभंफलंवाच्यम् । उभयत्रजन्मकालवर्षकालयोः साम्येतुल्यंफलं स्यात् । अयमर्थः । तेग्रहाः जन्मकालवर्षकालयोश्चेत्सबलास्तदासंपूर्णवर्षपर्यंतंशुभफलंस्यात् । उभयत्रापियदानिर्वलास्तदासंपूर्णवर्षपर्यंतमशुभंस्यात् ॥ ७७ ॥ अथशुभंमुथहास्वामिफलमाह ॥ षष्ठइति । चेन्मुथहेशः षष्ठेऽष्टमेंऽत्येद्वादशे भुवि चतुर्थस्थाने एष्वनिष्टस्थानेषुभवति । अथवा अस्तंगतोवक्रीवातथाअशुभैः पापग्रहैर्दृष्टोयुक्तोवास्यात् तथाक्रूरात्क्रूरग्रहस्थानाच्चतुर्थेअस्तेसप्तमेवागतः स्यात्तदाभव्यः शुभोन स्यात् किंचसमुथहेशोरुजंरोगंवित्तनाशंचयच्छतिददाति ॥ ७८ ॥

यद्यष्टमेशेनयुतोऽथदृष्टःक्षुताख्यदृष्ट्यानशुभस्तदापि ॥ योगद्वयेस्यान्निधनंयदैकयोगस्तदामृत्युसमत्वमाहुः ७९॥ मुंथहातत्पतिर्वापिजन्मनीक्षितयुक्छुभैः ॥ वर्षारंभेशुभं धत्तेऽब्देचेदंतेन्यथाशुभम् ॥ ८०॥ इतिमुथहानिरूपणम् ।

अथान्यदशुभंमुथहास्वामिफलमाह॥यदिअष्टमेशेनवर्षलग्नादष्टमस्थानाधीश्वरेणाशुभग्रहेणपापग्रहेणमुथहास्वामीयुक्तःस्यात् । अथवाक्षुताख्यदृष्ट्याचतुर्थसप्तमैकादशदृष्ट्यादृष्टश्चेत्तदानशुभःअनिष्टफलदएव । अस्मिन्योगद्वये निधनंमरणमेवस्यात् । द्वयोर्मध्येयदैकोयोगस्तदामृत्युसमत्वंमरणतुल्यं स्यादित्याहुः ॥ ७९ ॥ अथमुथहायास्तत्स्वामिनश्चशुभाशुभफलमाह । मुथहेति । जन्मनिजन्मकुंडल्यांवर्षावगतमुंथातस्याःस्वामीवाविकल्पेनशुभग्रहैरीक्षितयुक्दृष्टयुक्तइति।यथायोग्यंवर्षारंभेवर्षपूर्वार्द्धेशुभंशुभफलंदत्तेददाति प्रत्येकम् । अथजन्मकुंडल्यामुक्तासंभवनांतरंचेद्यदिअब्देवर्षकुंडल्यांवर्षाचगतमुंथातस्याः स्वामीवाशुभग्रहैर्दृष्टत्वादृष्टत्वयुक्तःप्रत्येकंतर्हि अंतेवर्षोत्तरा-

र्द्धेऽशुभफलंददाति शुभंदत्ते । अन्यथापापग्रहैर्दृष्टयुक्तःप्रत्येकंजन्मवर्षस्य पूर्वार्धपरार्धयोरशुभफलंददाति । अन्यथेत्यत्राकारप्रश्लेषः नसदितियुक्तः पाठः । उभयत्रसंभवेवर्षंशुभमशुभंवार्धसिद्धनैकत्रार्द्धेउभयत्रासंभवेमध्यमं वर्षम् अत्रदृष्टितारतम्यग्रहतारतम्यशुभाशुभग्रहदृष्टितारतम्यादिभिर्वर्षार्द्धयो-र्वर्षस्यवातरतमादिभेदाःबहवःस्वबुद्ध्यासुधीभिरवगंतव्याः ॥ ८० ॥

इतिवर्षतंत्रटीकायांमुथहाध्यायः ॥

अथवर्षारिष्टविचारः ।

॥ लग्नेशेऽष्टमगेऽष्टेशेतनुस्थेवाकुजेक्षिते ॥ ज्ञजीवयोरस्त-गयोःशस्त्रघातोविपन्मृतिः ॥ ८१ ॥ अब्दलग्नेशरंध्रेशौ व्ययाष्टहिबुकोपगौ ॥ मुथहासंयुतौमृत्युप्रदौतद्धातुकोपतः ॥ ८२ ॥ जन्मलग्नाधिपोवीर्योमृतीशोलग्नपोयदा॥ सूर्यदृष्टोमृतिंधत्तेकुष्ठंकंडूंतथापदः ॥ ८३ ॥ अस्तगौमु-थहालग्ननाथौमंदेक्षितौयदा ॥ सर्वनाशोमृतिःकष्टमा-धिव्याधिभयंरुजः ॥ ८४ ॥

अत्रसत्यरिष्टयोगेवक्ष्यमाणंफलंवृथैवेत्याहमणित्थः । वृथाफलंहायनजंहि यस्मान्नजीवनंहायनरिष्टयोगात् ॥ रिष्टानितस्मात्प्रथमंप्रवक्ष्येपूर्वैर्विधिज्ञैः कथितानियानि । इति । प्रथमतोरिष्टाध्यायोव्याख्यायते । तत्रादौलग्नेशा-द्यरिष्टमाह ॥ लग्नेशइति । लग्नेशेवर्षलग्नस्वामिनअष्टमगे अष्टमस्थानगे कुजेनभौमेनेक्षितेदृष्टेसति । अथवा अष्टेशेअष्टमस्थानाधीशेतनुस्थेलग्नस्थेभौ-मेनदृष्टेसति । अस्मिन्योगद्वयेशस्त्रघातःविपत्ज्वरादिदुःखंवामृतिर्वास्यात् । अथवाज्ञशुक्रयोर्बुधशुक्रयोरस्तगयोः सूर्यसान्निध्यवशादस्तंगतयोः सतोः शस्त्रघातोविपन्मृतिश्चेति ॥८१॥ अथान्यदाह ॥ अब्देइति अब्दलग्नेशरंध्रेशौ वर्षलग्नेशाष्टमस्थानाधीशौव्ययाष्टहिबुकोपगौद्वादशाष्टमचतुर्थस्थानानांमध्ये-कस्मिंश्चित्स्थानेस्थितौ । तत्रापिमुथहासंयुतौस्यातां तदातद्धातुकोपतः तयोर्ग्रहयोर्योधातुर्वातपित्तादीतयोःप्रकोपतस्तदुत्पन्नविकारान्मृत्युप्रदौस्या-ताम् । त्रिभिर्मिलितैःएकएवयोगःनपृथक् । यदाएकतमस्ययोगस्तदा क्लेशमात्रम् ॥ ८२ ॥ अथान्यदाह ॥ जन्मेति । जन्मलग्नाधिपोजन्मकाली-नलग्नस्यस्वामी । अब्देवर्षकालेअवीर्यः नविद्यतेपंचवर्गीबलंयस्येतिपंच-वर्गीबलरहितः सन् । वर्षलग्नादष्टमस्थानस्थराशेः स्वामीयदायदिअस्तगोवर्ष-लग्नात्सप्तमस्थानेवर्तमानः इतिकेचिदाहुः।अन्येएवंवदंति । अस्तगः सूर्यसा-

न्निध्यादस्तगतः सन् । एवंमतद्वयेसूर्येणदृष्टस्तर्हिसग्रहोमृत्युंददाति । कष्टंकंडूमापदः तथासमुच्चयेददाति । जन्मलग्नाधिपोवीर्योमृतीशोब्देऽस्तगो यदा । सूर्यदृष्टोमृतिंदत्तेइत्यत्रअस्तगोपदेतिपाठस्तुप्रामादिकएव । यतः ग्रहस्यास्तंगतस्यसूर्यसहचरितत्वाद्दृष्टेश्चसंभवः सूर्यदृष्टइत्यस्यवैयर्थ्यापत्तेः तथाचसूर्यादितरद्वितीयद्वादशराशिगतस्यअस्तत्वसंभवोदृष्टेस्तुनसंभवः । यद्वा। अस्तगइत्यत्रसप्तमगतइत्यर्थेमूलवचनाभावान्नैवार्थोयंमंतव्यः । वस्तुतस्तुअ-स्तगइत्यत्रलग्नगइतिपाठः । मृतीशोवर्षलग्नादष्टमस्थानाधीशोलग्नगः सूर्येण दृष्टस्तदामृत्युम् । तथाचोक्तं मणित्थेन । चेज्जन्मनाथोविबलोमृतीशोलग्नंगतो भास्करदृष्टमूर्तिः । शस्त्राभिघातंवहुधाचकष्टंकुष्ठंशरीरेमरणेनतुल्यमिति॥८३॥ अथान्यदाह ॥ अस्तगाविति । मुथहालग्ननाथौमुथहास्वामीवर्षलग्नस्वामी एतौउभौअस्तगौसूर्यसान्निध्यवशादस्तगामिनौअस्तंगतौमंदेक्षितौयदामंदेनश-निनाईक्षितौदृष्टौ स्यातांतदासर्वस्यस्त्रीपुत्रद्रव्यादेर्नाशः मृतिः । स्वस्यमरणम्। कष्टंपीडा । आधिर्मानसीव्यथा । व्याधिःशरीररोगः । भयंभीतिः । एतेप-दार्थाःस्युः ॥ ८४ ॥

क्रूरमूसरिफोब्देशोजन्मेशःक्रूरितःशुभैः॥कंबूलेपिविपन्मृत्यु-रित्थमन्याधिकारितः ॥८५॥ क्रूरावीर्याधिकाःसौम्यानि-र्बलारिपुरंध्रगाः॥ तदाधिव्याधिभीतिःस्यात्कलिर्हानिस्त-थाविपत् ॥ ८६ ॥ नीचेशुक्रोगुरुःशत्रुभागेसौख्यलवो-पिन ॥ लग्नेशेष्टमगेष्टेशेतनौवामृतिमादिशेत् ॥ ८७ ॥ निर्बलौधर्मवित्तेशौदुष्टखेटास्तनौस्थिताः ॥ लक्ष्मीश्चि-रार्जितानश्येद्यदिशक्रोपिरक्षिता ॥ ८८ ॥

अथान्यदाह ॥ क्रूरेति । अब्देशोवर्षस्वामीक्रूरमूसरिफःपापग्रहेणकृतई-सराफोयस्यासौभवति । जन्मेशोजन्मलग्नस्वामीक्रूरितः अस्तंगतत्वादिनाक्रू-रतांप्राप्तोभवति । तत्रवर्षतदन्यतरस्यशुभग्रहैःकृत्वाकंबूलयोगेशुभग्रहेणमुथ-शिलीचंद्रस्ताभ्यांसहमुथशिलीचतदन्यतरोभवतीत्यर्थः । अपिशब्दाच्छुभकं-बूलयोगेअरिष्टाभावाभासेविपन्मृत्युः नानाविधदुःखानुभवेनमरणंभवति किंपुनः शुभकंबूलाभावेइत्थमुक्तरीत्या । अन्याधिकारितः वर्षेशस्थानेमुथहे-शादिकमाधिकारिणंगृहीत्वाजन्मेशःक्रूरितइत्यादिकेसिद्धे विपन्मृत्युः स्यादि-त्यर्थः अत्रकेनचिच्छुभैःकंबूलेइत्यस्यवर्षस्वामिजन्मलग्नस्वामिनोर्मुथशिलयो-गेतयोश्चंद्रवत्केनचिच्छुभग्रहेणमुथशिलयोगरूपकंबूलेसतीतिव्याख्यानंकृतंत-

च्छब्देनप्रतिपाद्यंजन्मलग्नवर्षस्वामिनोर्मुथशिलप्रतिपादकशब्दाभावात् । द्वयो-र्मुथशिलेताभ्यांचंद्रस्यमुथशिलेसतिकंबूलयोगाभिधानाच्चंद्रेतरेणमुथशिलेतर-स्ययोगस्यभिन्नसंज्ञाभिधानाच्चेत्यलम् ॥ ८५ ॥ अथान्यदाह ॥ क्रूराइति क्रूराः पापग्रहाः वीर्याधिकाः पंचवर्गीबलेनबलिष्ठाः । सौम्याःशुभग्रहाःनि-र्बलाःपंचवर्गीबलेनहीनाः । रिपुरंध्रगाःषष्ठाष्टमस्थानगाश्चेत्स्युस्तदाधिव्या-धिभीतिरित्याद्यशुभंफलंस्यादितिस्पष्टम् ॥ ८६ ॥ अथान्यदाह ॥ नीच-इति । शुक्रोयत्किंचित्स्थानेस्थितःसन्नीचेनीचराशावस्ति । गुरुर्यत्किंचि-त्स्थानेस्थितःसन्शत्रुभागेशत्रुनवांशेस्ति । तदासौख्यलवोपिननास्ति अय-मेकोयोगः । अथान्योलग्नेशइति । लग्नेशेवर्षलग्नस्वामिनिअष्टमगेअष्टमस्था-नस्थेसतिवाविकल्पेनअष्टेशेअष्टमस्थानाधीशेतनौलग्नेसतिएवंविधेयोगेमृतिमा-दिशेत् ॥ ८७ ॥ अथान्यदाह ॥ निर्बलाविति । धर्मवित्तेशौनवमद्वितीय-स्थानाधीशौनिर्बलौपंचवर्गीबलेनहीनबले । दुष्टखेटाःपापग्रहास्तनौलग्नेस्थि-ताः । एतादृशयोगेलक्ष्मीश्चिरार्जितानश्येदितिस्पष्टम् ॥ ८८ ॥

नीचेचंद्रेस्तगाःसौम्यावियोगःस्वजनैःसह ॥ शरीरपीडा मृत्युर्वासाधिव्याधिभयंद्रुतम ॥ ८९ ॥ अब्दलग्नंजन्मल-ग्नराशिभ्यामष्टमंयदा ॥ कष्टंमहाव्याधिभयंमृत्युःपापयु-तेक्षणात ॥ ९० ॥ जन्मन्यष्टमगःपापोवर्षलग्नेरुगाधिदः ॥ चंद्राब्दलग्नपौनष्टबलौचेत्स्यात्तदामृतिः ॥ ९१ ॥ जन्मा-ब्दलग्नपौपापयुक्तौपतितभस्थितौ ॥ रोगाधिदौमृत्युकरा-वस्तगौनेक्षितौशुभैः ॥ ९२ ॥

अथान्यदाह ॥ नीचेचंद्रइति । क्वचित्स्थानेस्थितश्चंद्रोनीचेनीचराशा-वस्ति सौम्याःशुभग्रहाःबुधगुरुशुक्राःअस्तगाअस्तंगताःस्युस्तदावियोगइत्या-द्यशुभंफलंस्यात् ॥ ८९ ॥ अथान्यदाह ॥ अब्दलग्नमिति । जन्मलग्नराशि-भ्यांजन्मलग्नतःजन्मराशेश्च अब्दलग्नंवर्षलग्नमष्टमंयदास्यात्तदाकष्टंमहाव्या-धिभयंफलंस्यात् । तादृशंवर्षलग्नंपापग्रहैर्युतमीक्षितंदृष्टंवातदामृत्युरेवस्यात् ॥ ॥ ९० ॥ अथान्यदाह ॥ जन्मनीति । जन्मनि जन्मकालिकलग्नादष्टमगः अष्टमस्थानेपापःपापग्रहस्तिष्ठेत्सयदिवर्षलग्नेवर्षकालिकलग्नेस्यात्सरुजंरोगमा-धिंमानसींव्यथांचददाति । अयमेकोयोगः । अथापरोयोगः । चंद्राब्द-लग्नपौवर्षकालिकचंद्रवर्षलग्नेवर्षकालिकलग्नराशिस्वामिनोपंचवर्ग्यानष्टबलौपं-

चाल्पबलौचेत्स्यातांतदामृतिःस्यात् ॥ ९१ ॥ अथान्यदाह ॥ जन्मेति । जन्माब्दलग्नपौजन्मलग्नस्वामीवर्षलग्नस्वामीचपापयुक्तौपापग्रहैर्युक्तौपतितभस्थितौपतितभंदुष्टस्थानंचतुर्थषष्ठाष्टमद्वादशंतत्रस्थितौस्यातांतदारोगाधिदौभवतः । यदितौद्वावपिअस्तगौसूर्यसान्निध्यवशादस्तंगतौ । शुभैःशुभग्रहैर्नेक्षितौनदृष्टौ । तदामृत्युकरौभवतः ॥ ९२ ॥

व्ययांबुनिधनारिस्थाजन्मेशाब्दपमुंथहाः ॥ एकर्क्षगास्तदामृत्युःपापक्षुतदृशाध्रुवम् ॥ ९३ ॥ चंद्रोव्ययेशनियुतः शुभःषष्ठोऽर्थनाशकृत् ॥ चित्तवैकल्यमशुभेसराफान्नशुभेक्षणात् ॥ ९४ ॥

अथान्यदाह ॥ व्ययेति । एकर्क्षगाएकराशिगाःजन्मेशाब्दपमुंथहाः जन्मलग्नस्वामीवर्षस्वामीमुंथहाएतेव्ययांबुनिधनारिस्थाद्वादशचतुर्थाष्टमषष्ठस्थानेस्थिताः संतस्तदाअसतिप्रतिबंधकेमृत्युःस्यात् । यद्येतेपापग्रहैःक्षुतदृष्ट्याचतुर्थदशमैकसप्तमस्थानस्थदृष्ट्यादृष्टास्तदासत्यपिप्रतिबंधकेमृत्युःस्यात् । ध्रुवंनिश्चयेनमृत्युःस्यात् । केचिदेवंव्याकुर्वते अब्दपइत्यत्रवर्षलग्नस्वामीमुथहाइत्यत्रमुथहास्वामीतिइदमपिसंभवतिस्वामिप्रकरणपाठात् ॥ ९३ ॥ अथान्यदाह ॥चंद्रइति । व्ययेद्वादशस्थानेशनियुतश्चंद्रोभवेत् । शुभःषष्ठस्थानस्थितोभवेत् । तदार्थस्यद्रव्यस्यनाशकृत्स्यात्।अशुभेसराफात् । यदाअशुभेन पापग्रहेणसाकंयोगकारकग्रहाणांयथासंभवमीसराफयोगश्चेत्तर्हिचित्तवैकल्यंबुद्धिविपर्यासःस्यात् । नशुभेक्षणात् । तत्रशुभग्रहदृष्टिश्चेत्तर्हि अर्थनाशचित्तवैकल्येनस्याताम् । केचित्तुपापग्रहकृतःशनिशुक्राभ्यामेवसराफयोगोनहिचंद्रेणसाकंचंद्रस्यशीघ्रगतित्वात्तदिति । तन्न । अशुभग्रहस्येसराफयोगकर्तृत्वोक्तेरभावात् ॥ ९४ ॥

चंद्रोऽर्कमंडलगतोरिपुरिःफाष्टबंधुगः ॥ त्रिदोषतस्तस्यरुजाविविधेज्यदृशाशुभम् ॥ ९५ ॥ दृग्हायनलग्नेशौसप्ताष्टांत्येखलान्वितौ ॥ स्वदशायांनिधनदौशुभदृष्ट्याशुभं वदेत् ॥ ९६ ॥ अब्दलग्नाद्व्ययनृजूव्ययार्थस्थौरुजातदा ॥ एवंवर्षाब्दलग्नेशजन्मेशैरपिबंधनम् ॥ ९७ ॥ नीचेत्रिरा-

शिपेपापदृष्टेकार्यंविनश्यति ॥ इंथिहेशेऽब्दपेवारिभेऽस्तं-
यातेरुजाविपत् ॥ ९८ ॥

अथान्यदाह ॥ चंद्रइति । अर्कमंडलगतोऽस्तंगतश्चंद्रः रिपुरिःफाष्टबंधुगः षष्ठद्वादशाष्टमचतुर्थस्थानान्यतरस्थानस्थश्चेद्भवतितदात्रिदोषतःवातपित्तकफेभ्यस्तस्यरुजाविविधानानाप्रकारकोरोगः स्यात् । यदिचंद्रोपरिइज्यदृशाशुरोर्दृष्टिश्चेत्तदासुखंस्यात् । रिपुरिःफाष्टबंधुगइत्यत्ररिःफाष्टमस्थितइतियुक्तःपाठः उक्तंचमणित्थेन । रात्रीश्वरेभास्करमंडलस्थेषष्ठेव्ययेवामृतिभावसंस्थे। त्रिदोषतासौबहुभिःप्रकारैःकरोतिकष्टंविविधंदशायामिति॥९५॥अथान्यदाह॥हदेति। हद्दाहायनलग्नेशौवर्षसद्मसलग्नेहद्दास्वामिवर्षलग्नस्वामिनौसप्तमाष्टमांत्यस्थानस्थितौसंतौखलान्वितौचेत्पापग्रहैर्युक्तौभवतस्तदातौ स्वामिनौ स्वदशायामंतर्दशायांचनिधनदौमरणप्रदौभवतः।यदाशुभग्रहैर्मित्रदृष्ट्यादृष्टौतदा सुखंभवेत्॥९६॥ अथान्यदाह॥अब्दलग्नादिति॥ वर्षलग्नाहज्वनृजूमार्गिवक्रिणौद्वादशद्वितीयस्थानस्थितौस्याताम् । तद्यथा । द्वादशेमार्गीपापग्रहः।द्वितीयेवक्रीपापग्रहइत्यर्थः। तदारुजारोगोत्पत्तिःस्यात् । एवममुनाप्रकारेणवर्षाब्दलग्नेशजन्मेशौवर्षस्वामिनोवावर्षलग्नस्वामिनोजन्मलग्नस्वामिनोश्चेत्पापग्रहकृत कर्तरीयोगस्तदाबंधनंकारागृहप्राप्तिःस्यात् ॥ ९७ ॥ अथान्यदाह ॥ नीचइति । त्रिराशिपेवर्षलग्नेयत्रराशिकस्वामीसयदिनीचराशिस्थितःसन्पापग्रहैर्दृष्टश्चतदाचिंतितं कार्यंविनश्यतिनाशंप्राप्नोति । अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ इंथिहेशेमुथहास्वामिनिअब्दपेवर्षस्वामिनिवाअरिभेशत्रुराशौअस्तंयातेसूर्यसान्निध्यादस्तंगतेसतिरुजारोगाधिक्येनविपत्स्यात् ॥ ९८ ॥

चंद्रोरिःफषडष्टभूद्युनगतोदृष्टोऽशुभैर्नोशुभैः सोऽरिष्टंविद-
धातिमृत्युमथवाभौमेक्षणादग्निभीः ॥ शस्त्राद्वाशनिराहुके-
तुभिरेरभीतिरुजंवायुजांदारिद्र्यंरविणाशुभंशुभदृशेज्यालो-
कनादादिशेत् ॥ ९९ ॥ क्रूरान्वितेक्षितयुताशानिनोंथि-
हाधिव्याधिप्रदाजनुषिरिःफसुखारिरंध्रे ॥ द्यूनेचवर्षत-
नुनैधनगामृतिसादत्तेखलेक्षितयुतेत्यपिचिंत्यमार्यैः १००॥

॥ इत्यरिष्टाध्यायः ॥

अथचंद्रारिष्टंतापवादंचाह ॥ चंद्रइति । वर्षलग्नतःरिःफषडष्टभूद्युनगतोद्वादशषष्ठाष्टमलग्नसप्तमस्थानगतश्चंद्रः अशुभैः पापग्रहैर्दृष्टःशुभग्रहैर्नोदृष्टस्तदासः

अरिष्टमथवामृत्युंविदधातिकरोति । एकेनद्वाभ्यांवादृष्टोरिष्टंकरोतिसर्वपापग्र-हैर्दृष्टोमृत्युंकरोतीत्यर्थः । अत्रारिष्टप्रसंगेभूशब्देनचतुर्थस्थानमंगीकृत्यव्या-ख्यातंतदसत् । कुतः भूशब्दस्यलग्नवाचकत्वात् । यद्यपिभूशब्देनक्व-चिच्चतुर्थस्थानमप्युच्यतेतथापिचतुर्थचंद्रस्याशुभफलत्वं कुत्रापिनोक्तंसर्वत्रच-तुर्थस्थानस्थितचंद्रस्यशुभफलत्वस्योक्तत्वाच्च । उक्तंच । लग्नास्तांत्यष-ष्टगोहिमरुचिरिति । अन्यच्च । निधनतनुमदारिप्रांत्यगःशीतरश्मिरिति । एवंसर्वग्रंथेषु । एतादृशश्चंद्रोभौमेनदृष्टोऽग्निभयंकरोति । शस्त्राद्वाभीतिः । शनिराहुकेतुभिर्दृष्टश्चंद्रःअरेःशत्रुतो भीतिंददाति । रविणासूर्येणदृष्टश्चंद्रः वायुजांवातसंबंधेनरुजंरोगंदारिद्र्यंनरहितंकरोति । अथउक्तस्यापवादः ॥ चंद्रस्यशुभदृशाबुधगुरुशुक्राणांमित्रदृष्ट्याशुभंशुभफलंवदेत् । केवलमिज्यालो-कनात्बृहस्पतेर्दृष्टिश्चेत्तथापिशुभफलमादिशेत्कथयेत् ॥ ९९ ॥ अथमुथ-हाकृतमरिष्टयोगमाह ॥ क्रूरान्वितेति । मुथहाक्रूरान्वितापापग्रहैर्युक्ता-शनिनाईक्षितादृष्टायुतावातदाधिष्ण्याविमदा ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः॥ सामुथहाजनुषिजन्मलग्नेद्वादशचतुर्थषष्ठाष्टमसप्तमएतत्स्थानानांमध्येयत्रकुत्रा-पिस्थितासतीयदिवर्षतनुनैधनगावर्षलग्नादष्टमस्थानगाविशेषतः खलेक्षितयु-तापापग्रहैर्दृष्टायुतावास्यात्तदासामुथामृतिंमरणंदत्तेददाति इत्यपि आर्यैर्दैव-ज्ञैश्चिंत्यम् ॥ १०० ॥ ॥ इतिश्रीदिवाकरात्मजविश्वनाथविरचितायां वर्षतंत्रटीकायामरिष्टाध्यायः ॥ ॥

अथारिष्टभंगः ॥

लग्नाधिपोबलयुतः शुभेक्षितयुतोपिवा ॥ केन्द्रत्रि-कोणगोऽरिष्टंनाशयेत्सुखवित्तदः ॥ १ ॥ गुरुःकेंद्रे त्रिकोणेवापापादृष्टःशुभेक्षितः ॥ लग्नचंद्रेंथिहारिष्ट-विनाशार्थसुखंदिशेत् ॥ २ ॥ सुखंस्वामियुतंसद्भिर्दृष्टं सौख्ययशोऽर्थदम् ॥ लग्नेतृतीयेऽथगुरुर्जन्मेट्सौख्या-र्थदःसुखे ॥ ३ ॥ लग्नेद्युनेशस्तनुगःसुरेज्यःक्रूरैरदृष्टःशु-भमित्रदृष्टः ॥ रिष्टंनिहंत्यर्थयशःसुखार्तिदिशेत्स्वपाके नृपतिप्रसादम् ॥ ४ ॥

अथारिष्टभंगाध्यायोव्याख्यायते ॥ लग्नाधिपइति । लग्नाधिपोवर्षल-ग्नस्वामीबलयुतःपंचवर्गीबलेनबलिष्ठः यदाशुभेक्षितयुतः शुभग्रहेणईक्षितो-

दृष्टोयुतोवा अथवात्रिकोणकेन्द्रगः त्रिकोणंनवमपंचमकेंद्रं १।४। ७। १० एतत्स्थानस्थःसन् अरिष्टंनाशयच्चदशायांसुखवित्तदःस्यात्। ॥ १ ॥ अथान्यदाह ॥ गुरुरिति । गुरुःकेंद्रेत्रिकोणेवापापादृष्टः पापग्रहैरदृष्टः शुभग्रहैर्दृष्टएतादृशःसन् लग्नचंद्रेथिहारिष्टंनाशयेत ॥ लग्न-चंद्रमुथहोत्पन्नमरिष्टंनाशयेत् । पश्चादर्थसुखंदिशेत्॥२॥अथान्यदाह ॥ सुख-मिति । सुखंवर्षलग्नाच्चतुर्थस्थानंस्वामिनायुक्तंसद्भिः शुभग्रहैर्दृष्टंसौख्ययशोर्थ-दंभवति ॥ अयमेकोयोगः अथान्यः गुरुर्लग्नेअथवातृतीयेस्थानेस्यात्तथासुखे चतुर्थस्थानेस्याज्जन्मेटजन्मलग्नस्वामी तदासौख्यार्थदःस्यात ॥ ३ ॥ अथान्यदाह॥लग्नइति॥द्युनेशः सप्तमस्थानाधीशःलग्नेस्यात्सुरेज्यःबृहस्पतिरपि तनुगःलग्नगःस्यात् क्रूरैःपापग्रहैर्नदृष्टःशुभग्रहेणमित्रग्रहेणवादृष्टस्तदासग्रहो रिष्टंनिहन्तिदूरीकरोति स्वपाकेस्वस्वदशायामर्थयशःसुखाप्तिनृपतिप्रसादं दि-शेत्ददाति ॥ ४ ॥

बलान्वितौधर्मधनाधिनाथौक्रूरैरदृष्टौतनुगौयदास्ताम् ॥
राज्यंगजाश्वांबररत्नपूर्णंरिष्टस्यनाशोप्यतुलंयशश्च ॥५॥
त्रिषष्ठलाभोपगतैरसौम्यैःकेंद्रत्रिकोणोपगतैश्चसौम्यैः ॥
रत्नांबरस्वर्णयशःसुखाप्तिर्नाशोप्यनिष्टस्यतनोश्चपुष्टिः ॥
॥ ६ ॥

अथान्यदाह ॥ बलान्वितावितिं । धर्मधनाधिनाथौनवमद्वितीयस्थानस्वा-मिनौबलान्वितौपंचवर्गीवलेनबलिष्ठौक्रूरैःपापग्रहैरदृष्टावेतादृशौसंतौतनुगौलग्न-गौस्यातांतदारिष्टस्यनाशः राज्यमित्यादिशुभफलंस्यात् ॥ ५ ॥ अथान्य-दाह ॥ त्रिषष्ठेइति । असौम्यैः पापग्रहैस्त्रिषष्ठलाभोपगतैस्तृतीयषष्ठैकादश-स्थानस्थितैःसौम्यैःशुभग्रहैःकेंद्रत्रिकोणोपगतैः अरिष्टस्यनाशोभवति।चकारः समुच्चयार्थः रत्नांबरइत्यादिस्पष्टार्थम् ॥ ६ ।

यदासवीर्योमुथहाधिनाथोलग्नाधिपोजन्मविलग्नपोवा ॥
केंद्रत्रिकोणायधनस्थितास्तेसुखार्थहेमांबरलाभदाःस्युः॥
॥ ७ ॥ तुंगेशनिर्वाभृगुजोगुरुर्वाशुभेत्थशालाद्यवनाद्धना-
प्तिम् ॥ बलीकुजोवित्तगतोयशोर्थतेजांस्यकस्माच्चसुखा-
निदद्यात् ॥ ८ ॥ सूर्येज्यशुक्रामिथइत्थशालंकुर्युस्तदा-

राज्ययशःसुखार्थाः॥सूर्यःकुजोवोपचयेददातिभद्रंयशोमंगलमित्थिहायाः ॥ ९ ॥ शुक्रज्ञचंद्राहद्देस्वेपापारुयायगतायदि ॥ स्वबाहुबलतोहेमसुखकीर्तीर्नरोऽश्नुते ॥ १० ॥

अथान्यदाह ॥ यदेति ॥यदामुथहाधिनाथः मुथहास्वामीसवीर्यःपंचवर्गीबलेनबलिष्ठः अथवालग्नाधिपः वर्षलग्नस्वामीबलिष्ठोवाजन्मलग्नस्वामीबलिष्ठः सन्केंद्रत्रिकोणायधनास्थिताः तेसुखार्थहेमांबरलाभदाःस्युः । यदाउक्तस्थानगाः सर्वेपिताद्दशाः संतस्तदाउक्तपदार्थानांलाभोभूयात् ॥ ७ ॥ अथधनलब्धिमाह ॥ तुंगइति । तुंगेउच्चेशनिर्वाभृगुजःशुक्रः उच्चेवागुरुर्बृहस्पतिरुच्चेस ग्रहःशुभेत्थशालात्शुभग्रहेणसाकंमुथशिलंचेत्कुरुतेतदायवनाद्धनाप्तिंकुर्यात् ॥ यदातुसर्वेपिएताद्दशास्तदाम्लेच्छप्रभुतःमहतीप्राप्तिरित्यर्थतःसिद्धम् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथापरः ॥ वित्तगःद्वितीयस्थानस्थितोबलिष्ठोभौमः यशोर्थेत्यादिशुभफलंदद्यात् ॥ ८ ॥ अथान्यदाह ॥ सूर्येज्येति । सूर्यबृहस्पतिशुक्राःमिथःपरस्परमित्थशालंमुथाशिलंकुर्युःकुर्वंति तदाराज्ययशःसुखार्थाः स्युः ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सूर्यइति । इंथिहायाः मुथहायुक्तस्थानादुपचयेत्रिषष्ठदशमैकादशस्थानयोर्मध्येयत्रकुत्रापिस्थितः सूर्योभौमोवाचेत्स्यात्तदाभद्रंकल्याणंयशोमंगलंविवाहादिकृत्यंददातिसमुद्भवेत् ॥ ९ ॥ अथान्यदाह ॥ शुक्रज्ञचंद्राइति । शुक्रबुधचंद्राः पंचवर्ग्यांस्वहद्दायांचेत्स्युः पापाः सूर्यभौमशनयस्त्र्यायगतास्तृतीयैकादशस्थानगतायदिस्युस्तदानरः पुरुषः स्वबाहुबलतः स्वकीयपराक्रमेण सुवर्णसुखकीर्तीरश्नुते भुनक्ति । अत्रचंद्रः स्वहद्दायामित्युक्तंतर्हिचंद्रस्यहद्दाचक्रमध्येगणनानास्ति एतदर्थे संमतिवाक्यंकुत्रापिनास्तीतिकृत्वातेषामाशयंतएवजानंतु ॥ १० ॥

बुधशुक्रौमूसरिफौगुरुर्विक्रमभावगः ॥ तदाराज्ययशोहेममुक्ताविद्रुमलब्धयः ॥११॥ भौमोमित्रगृहेऽब्देशः कंबूली स्वगृहादिगैः॥गजाश्वहेमांबरभूलाभंदत्तेसुखादिकम्॥१२॥ इत्थंजन्मनिवर्षेचयोगकर्तुर्बलाबलम् ॥ विमृश्यकथयेद्राजयोगंतद्भंगमेवच ॥ १३ ॥

अथान्यशुभयोगमाह॥बुधशुक्राविति।यदिबुधशुक्रौमूसरिफयोगंकुरुतःगुरुर्बृहस्पतिःविक्रमभावगस्तृतीयस्थाने स्थितस्तदाराज्ययशोहेममुक्ताविद्रुमलब्धयःस्युः ॥११॥ अथान्यदाह॥भौमइति । भौमः अब्देशोवर्षेशः सन्मित्रगृहे तिष्ठतिस्वगृहादिगैः स्वगृहस्थोच्चादिस्थानस्थितैर्ग्रहैः सहमुथशिलयोगंकरो-

ति । स्वगृहोच्चादिस्थानस्थितेनचंद्रेणापिसहमुथशिलंकरोति । तदाकंब-लीत्युच्यते ॥ एतादृशोभौमोगजाश्वहेमांबरभूमिलाभंसुखाधिकंददाति ॥ १२ ॥ अथबलाबलविचारेणराजयोगसंबंधिशभाशुभफलमाह ॥ इत्थमिति । इत्थममुनाप्रकारेणजन्मनिजन्मकालेवर्षेवर्षकालेचराजयोग-कर्तुर्ग्रहस्यबलाबलपंचवर्ग्यांबलिष्ठः स्वोच्चादिगः अथवानिर्बलोनष्टबलोनी-चादिगः इतिविमृश्यविचार्यराजयोगंतद्भंगंचकथयेत ॥ १३ ॥

अब्देंथिहेशादिखगाः खलैश्चेद्युतेक्षिता अस्तगनीच-गा वा ॥ सौम्या बलोना नृपयोगभंगं तदाभवेद्वित्तसुख-क्षयंच ॥ १४ ॥ इत्यरिष्टभंगाध्यायः ॥ ॥ श्रीग-र्गान्वयभूषणंगणितविच्चिन्तामणिस्तत्सुतोऽनंतोनंतमति-र्व्यधात्खलमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुः खलुनी-लकंठविबुधोविद्वाच्छिवानुज्ञयाऽवोचद्वर्षपमुंथहाफलमथा-रिष्टादिसद्योगयुक् ॥ १५ ॥

अथराजयोगभंगमाह ॥ अब्देंथिहेशादिखगाइति । अब्देशोवर्ष-स्वामी इंथिहेशो मुथहास्वामी आदिशब्देनवर्षलग्नजन्मलग्नस्वामीग्रहाः खलैः पापग्रहैर्युताः दृष्टाः सौम्याः शुभग्रहा बलोनाः हीनबलाश्चेत्स्युस्त-दाराजयोगभंगंवदेत् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः अस्तगाः सूर्यसान्नि-ध्येनास्तंगताःनीचगावानीचराशौगतावासौम्याःशुभग्रहाःबलोनाःपंचवर्गींबले-नहीनबलाश्चेत्स्युस्तदाराजयोगभंगंवदेत् योगद्वयेपिफलंवित्तसुखक्षयंचवदेतय-दिसौम्याग्रहाःस्वोच्चस्वगृहादिगताः केंद्रत्रिकोणायगताश्चेत्स्युस्तदाराजयोग-कर्तारइत्याहमणिरथः । यदीन्दुसौम्येज्यसुरारिपूज्याःस्वोच्चंगताःस्वांश-गतायदिस्युः ॥ त्रिकोणकेंद्रायगताःस्वमित्रैर्दृष्टाश्चयुक्तानिजवर्गसंस्थाः ॥ गजाश्वरत्नांबरदेशलाभंस्त्रीपुत्रलाभं विविधं च सौख्यम् ॥ यच्छंतिखेटाः परमर्दनंचकुर्वंतिसर्वेबलिनोनराणाम् ॥ १४ ॥ १५ ॥ ॥ इत्यरिष्टभं-गाध्यायः ॥

अथ भावविचारः ।

योभावःस्वामिसौम्याभ्यांदृष्टोयुक्तोयमेधते ॥पापदृष्टयुतौ नाशोमिश्रैर्मिश्रफलंवदेत् ॥ १ ॥ लग्नाधिपेवीर्ययु-तेसुखानिनैरुज्यमर्थागमनंविलासः ॥ स्यान्मध्य-

वीर्येऽल्पसुखार्थलाभः क्लेशाधिकत्वंविपदल्पवीर्ये ॥ २ ॥ जन्माब्दांगपतीथिहापतिसमानाथाद्यधीकारवान्सूर्योनष्टबलस्त्वगक्षिविलयंकुर्यान्निरुत्साहताम् ॥ नीचत्वंपितृमातृतोप्यभिभवश्चंद्रेक्षिकार्यक्षयोदारिद्र्यंचपराभवोग्रहकलिर्व्याध्यादिभीतिस्तदा ॥ ३ ॥ भौमेचलत्वंभीरुत्वंबुधेमोहपराभवौ ॥ जीवेधर्मक्षयःकष्टफलाजीवनवृत्तयः ॥ ४ ॥ शुक्रेविलाससौख्यानांनाशःस्त्रीभिःसमंकलिः ॥ सौरेभृत्यजनाद्दुःखंरुजोवातप्रकोपतः ॥ ५ ॥

अथद्वादशभावविचाराध्यायोव्याख्यायते॥तत्रादौतनुभावविचारः॥योभावइति।द्वादशभावानांमध्येयःस्वामीशुभग्रहःपापग्रहोवासौम्याःशुभग्रहाआभ्यां स्वामिशुभाभ्यांदृष्टोयुक्तोवाअयंभावःएधतेवृद्धिंकरोतियोभावः स्वामिव्यतिरिक्तेनपापग्रहेणदृष्टोयुतोवास्यात्तदातस्यभावस्यनाशः। मिश्रैःशुभग्रहैःपापग्रहैश्चयुक्तोदृष्टोवायोभावोभवति तस्यभावस्यमिश्रफलंशुभाशुभमिश्रितफलंवदेत् कथयेत्॥गार्गिः॥नीचस्थोऽरिगृहस्थोवाग्रहोभावविनाशकृत्॥उदासीनगृहेमध्ये मित्रस्थर्क्षत्रिकोणगः ॥ स्वोच्चगश्चग्रहोऽवश्यंभाववृद्धिकरःस्मृतः॥इति । तत्रषष्ठाष्टमांत्यभावानांविपरीतानिफलान्याहवराहः ॥ समुपचयविपत्तीसौम्यभावेषुसत्यःकथयतिविपरीतंरिःफषष्ठाष्टमेष्विति ॥ १ ॥ अथलग्नाधिपस्य शुभाशुभफलमाह ॥ लग्नाधिपइति । लग्नाधिपेवर्षलग्नस्वामिनिवीर्ययुते पंचवर्गीबलेनबलिष्ठेसतिसुखानीत्यादिशुभाशुभफलंस्यात् । मध्यवीर्येमध्यबलेसतिसुखार्थलाभःअल्पःस्यात् । अल्पवीर्येहीनबलेसतिक्लेशाधिकत्वंविपत्स्यात् ॥ २ ॥ अथवर्षाधिकारिग्रहेनष्टबलेसतिविशेषफलमाह । जन्माब्दांगेति । जन्माब्दांगपती जन्मलग्नस्वामीवर्षलग्नस्वामीवाइथिहापतिः मुथहास्वामीवासमानाथादिवर्षस्वामीआदिशब्दात्त्रैराशिकादिनरात्रिस्वामिनः अधिकारवान्एतेष्वधिकारिषुसूर्यादिग्रहेषुयः कश्चिन्नष्टबलःपंचाल्पबलस्तस्य फलमाह ।तत्रादौसूर्यश्चेन्नष्टबलस्तदात्वगक्षिविलयंत्वक्त्वचातस्यकुष्ठादिनाविलयंनाशंकुर्यात् । अक्षिनेत्रयोरंधत्वेनविलयंनाशंकुर्यात् निरुत्साहतामुत्साहराहित्यंकुर्यात् । नीचत्वमधमवृत्त्याजीवनंपितृतोमातृतोपिअभिभवःक्लेशः । अथचंद्रफलमाह ॥चन्द्र इति । स्पष्टम् ॥ ३ ॥ अथभौमादीनांफलमाहश्लोकद्वयेन । भौमइतिस्पष्टम् ॥ ४ ॥ ५ ॥

लग्नंपापयुतंसौम्यैरदृष्टंसहितंनृणाम् ॥विवादंवंचनांदुष्टम-
शनंचापिविंदति ॥ ६ ॥ जन्माब्दांगपरंध्रपाब्दमुथहानाथा-
थबलाढ्यास्तदारम्यंवर्षमुशंतिसर्वमतुलंसौख्यंयशोऽर्थो-
गमः ॥ षष्ठाष्टांत्यगतानचेदिहपुनस्तेदुःखभीतिप्रदानि-
र्वीर्यायदिवर्षमेतदशुभंवाच्यंशुभेक्षांविना ॥ ७ ॥ सूतौ
धनप्रदःखेटोधनाधीशश्चतौयदि ॥ वर्षेनष्टौवित्तनाशान्य-
निक्षेपापवाददौ ॥८॥ एवंसमस्तभावानांसूतौनाथाश्चपो-
षकाः ॥ अब्देनष्टबलास्तेषांनाशायोह्याविचक्षणैः ॥ ९ ॥
इति प्रथमभावविचारः ॥

अथलग्नफलमाह ॥ लग्नमिति । लग्नंवर्षलग्नंपापग्रहैर्युतं सौम्यैःशुभग्रहैर-दृष्टमसहितंतदानृणांमनुष्याणांविवादमित्यादिफलंविंदतिप्राप्नोति ॥ ६ ॥ अथाधिकारिणिवलिष्ठेसतिफलमाह ॥ जन्माब्दांगेति । जन्मलग्नस्वामी वर्षलग्नस्वामीवावर्षलग्नादष्टमस्थानस्वामीवावर्षीयमुथहास्वामीवाएतेबलिष्ठाश्चेत् षष्ठाष्टमांत्यगतानस्युस्तदा अतुलंसर्ववर्षरम्यमुशंतिवदंति सौख्यंयशोर्थागम-श्चस्यात् । एतेबलिष्ठाःसंतःषष्ठाष्टमांत्यगतायदिस्युस्तदादुःखप्रदाइत्यर्थःसि-द्धम् । इहपुनस्तेचत्वारोनिर्वीर्याःबलरहिताःसंतःषष्ठाष्टमांत्यगताः स्युस्तदा दुःखभीतिप्रदाःस्युः । शुभेक्षांविनायदिएतेचत्वारः शुभग्रहैर्नदृष्टास्तद्वर्षमशुभं वाच्यं यदिशुभग्रहाः पश्यंतितदापूर्वोक्तशुभंवाच्यमिति ॥ ७ ॥ अथधन-नाशयोगमाह ॥ सूताविति ॥ सूतौजन्मकालेजन्मलग्नेधनप्रदःखेटोधनप्राप्ति-कर्तायोग्रहः धनस्थानाधीशश्चतौद्वौग्रहौयदिवर्षेनष्टबलौभवतस्तदावित्तनाशो भवति । अन्यस्यापितद्द्रव्यस्य अभिशापंददाति दत्तेपिनत्वयादत्तमित्यभि-शापंददातीत्यर्थः। अर्थायदिद्वौबलिष्ठौतदाधनप्राप्तिकरौभवतइत्यर्थः ॥८॥ अथान्यदाह॥ एवमिति । एवमुक्तरीत्यासूतौजन्मकालेसमस्तभावानांनाथा-स्तद्भावफलदातारोग्रहास्तत्तद्भावस्वामिनश्चयदिवर्षेबलिष्ठाःस्युस्तदातत्तद्भाव-पोषकाःपुष्टिकराभवंति । यदावर्षेनष्टबलाःस्युस्तदातेषांतत्तद्भावानांनाशायवि-चक्षणदैवज्ञैरूह्याः स्वयमेवज्ञातव्याः ॥ ९ ॥ इतितनुभावः ॥

अथधनभावविचारः ॥

वित्ताधिपोजन्मनिवित्तगोऽब्देजीवोयदालग्नपतीत्थशाली॥
तदाधनाप्तिःसकलेपिवर्षेक्रूरेसराफेधनधान्यहानिः ॥ १ ॥

जन्मन्यर्थावलोकीज्योऽब्देब्देशोबलवान्यदा ॥ तदाधना-
प्तिर्बहुलाविनायासेनजायते ॥२॥एवंयद्भावपोजन्मन्यब्दे
तद्भावगोगुरुः॥लग्नेशेनेत्थशालीचेद्भावजंतुसुखंभवेत्॥३॥
तथाजनुषियंपश्येद्भावमब्देऽब्दपोगुरुः ॥ तदातद्भावजंसौ-
ख्यमुक्तंताजिकवेदिभिः॥४॥जन्मषष्ठाधिपःसौम्यःषष्ठेऽ
ब्देस्वल्पलाभदःपापार्दितेगुरोरंध्रेऽर्थेवादंडःपतेद्ध्रुवम्॥५॥

अथधनभावः॥वित्ताधिपइतिजन्मनिजन्मकालेजीवोबृहस्पतिर्वित्ताधिपोधन-
भावस्वामीअब्देवर्षेवित्तगोद्वितीगस्थानंस्थितःसन् लग्नपतीत्थशालीवर्षलग्नस्वा-
मिनासहमुथशिलयोगंकरोति तदासकलेऽपिसंपूर्णेपिवर्षेधनाप्तिर्धनप्राप्तिःस्या-
त् । यदाबृहस्पतिर्लग्नस्वामिव्यतिरिक्तेनक्रूरेसराफेपापग्रहेणईसराफयोगंकरोति
तदासंपूर्णवर्षेधनादीनांहानिःस्यात्॥ १॥अथद्वितीयंधनलब्धियोगमाह॥जन्म-
नीति । जन्मकालेबृहस्पतिरर्थावलोकीअर्थंद्वितीयभावमवलोकयतीतिताहशः
सन्अब्देवर्षेअब्देशोवर्षस्वामीभूत्वायदाबलवान्बलिष्ठोभवेत् तदातस्मिन्वर्षेधना
प्तिर्बहुलाबहुप्रकारिकाविनायासेनप्रयत्नेनविनाधनाप्तिर्जायते ॥२ ॥ अथपूर्वो-
क्तमर्थंसर्वभावेषुअतिदिशति ॥ एवमिति । एवममुनाप्रकारेणजन्मनिजन्मकाले
गुरुर्बृहस्पतिर्यद्भावपोयद्यत्सहजादिभावस्वामी अस्ति ।तादृशःसन्अब्देवर्षेतत्त-
द्भावगश्चेल्लग्नेशेनेत्थशालीलग्नस्वामिनासहमुथशिलीस्यात्तदातद्भावजंसुखंलभेत
॥ ३ ॥ अथपुनस्तदेवाह ॥ तथेति ॥ तथातद्वज्जनुषिजन्मकालेगुरुर्बृहस्पति-
र्यंभावंपश्येत्तादृशःसन्अब्देवर्षेअब्दपोगुरुर्बृहस्पतिस्तदातद्भावजंतद्भावसंबंधि
सौख्यंताजिकवेदिभिरुक्तम् ॥ ४ ॥ अथाल्पधनप्राप्तियोगंदंडयोगंचाह ॥
जन्मषष्ठाधिपइति ॥ जन्मकालेषष्ठाधिपः षष्ठभावस्वामीसौम्योबुधः अब्देवर्ष-
लग्नेषष्ठःषष्ठभावगतस्तदास्वल्पफलदःस्यात् ॥ गुरौपापार्दितेपापग्रहैःपीडिते
सति रंध्रेवर्षलग्नादष्टमभागवतेअथवाधनस्थेसतिध्रुवंनिश्चयेनदंडःराजकृतः प-
तेत् ॥ ५ ॥

गुरुर्वित्तेशुभैर्दृष्टोयुतोवाराज्यसौख्यदः॥जन्मन्यब्देचमुथ-
हाराशिंपश्यन्विशेषतः ॥ ६ ॥ एवंसितेऽब्दपेभूरिद्रव्यंधा
न्यंचजायते॥वित्तलग्नेशसंयोगोवित्तसौख्याविनाशदः॥७॥
एवंविधेसवीर्येस्याल्लिपिज्ञानोद्यमैर्धनम् ॥ जन्मलग्नगताः
सौम्यावर्षेऽर्थेधनलाभदाः ॥ ८ ॥ मालसद्मनिवित्तेवाबु-

धेज्यसितसंयुते ॥ तैर्वादृष्टेधनंभूरिस्वकुलेराज्यमाप्नुयात् ॥ ९ ॥ अर्थार्थसहमेशौचेच्छुभैर्मित्रदृशेक्षितौ ॥ बलिनौ-सुखतोलाभप्रदौयत्नादरेर्दृशा ॥ १० ॥

अथान्यधनलाभयोगमाह ॥ गुरुरिति ॥ वित्तेधनस्थानेगुरुर्बृहस्पतिः शुभैःशुभग्रहैर्दृष्टोयुक्तोवास्यात्तदाराज्यार्थसौख्यदःस्यात् ॥ अयमेकोयोगः॥ अथान्यजन्मनिजन्मलग्नेअब्देचवर्षलग्नेमुथहाराशिंमुथहाक्रांतराशिंशुभग्रहःपश्यन्विशेषतःराज्यदःसौख्यदःस्यात् ॥ ६ ॥ अथशुक्रयोगेनधनयोगंचाह ॥ एवमिति ॥ पूर्वोक्तप्रकारेणसितःशुक्रःअब्दपोवर्षस्वामीसन्धनस्थानेशुभग्रहैर्दृष्टोयुतोवास्यात्तदाभूरिधनंचधान्यंचजायतेभवतीत्यर्थः ॥ तथा जन्मलग्नेवर्षलग्नेचमुंथाक्रांतराशौशुक्रेणदृष्टेयुक्तेवासतितदाविशेषतोधनधान्यंबहुतरंभवति ॥ अथधननाशयोगः ॥ धनभवनेधनभवनवर्षलग्नस्वामिनौअनयोःसंयोगेएकराशाववस्थितौसतिवित्तसौख्यविनाशदःस्यात् । ननुइदमयुक्तं धनभवनलग्नेशयोर्धनभवनेसंयोगस्यशुभफलत्वेनोक्तत्वादितिचेदत्रायमाशयः॥ एकराशिसंयोगस्त्रिप्रकारकःतत्रएकःमुथशिलकृतयोगःद्वितीयःईसराफयोगः। मुथशिलईसराफयोगाभावेकेवलराशियोगस्तृतीययोगः । एवंयोगत्रयमध्ये केवलराशियोगोमुथशिलयोगश्चशुभः वित्तसौख्यदः ग्रंथांतरेशुभफलत्वेनोक्तत्वात् ॥ अस्मिन्ग्रंथेप्यग्रेवक्ष्यामिउर्वरितस्तुईसराफस्तस्याशुभफलत्वादयंयोगस्त्वशुभउक्तइति ॥ ७ ॥ अथान्यौधनप्राप्तियोगावाह ॥ एवमिति ॥ एवमुक्तरीत्याबुधेवर्षस्वामिनिसवीर्येबलिष्ठेधनभावस्थितेशुभग्रहैर्दृष्टेयुतेवातथाजन्मलग्नेवर्षलग्ने च मुथहाक्रांतराशौबुधेनदृष्टेयुतेवासतिलिपिज्ञानोद्यमैर्धनंस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः । जन्मकालीनलग्नगताःसौम्याः शुभग्रहाश्चेत्स्युस्तदावर्षेवर्षलग्नेतेअर्थेधनभावस्थाभवंतितदाधनलाभदाःस्युः ॥ ८ ॥ अथबहुधनप्राप्तियोगमाह ॥ मालसह्मनीति ॥ यवनभाषयामालशब्देनधनंसह्मशब्देनसहममेवंधनसहमेवित्तेवाधनभवनेवाबुधगुरुशुक्रसंयुतेअथवातैर्बुधगुरुशुक्रैर्दृष्टेसतिधनंभूरि स्वकुलेराज्यमाप्नुयात् ॥ ९ ॥ अथापरंधनलब्धियोगमाह ॥ अर्थार्थेति॥ अर्थार्थसहमेशौधनभवनस्वामिधनसहमस्वामिनौचेच्छुभैःशुभग्रहैर्मित्रदृष्ट्यादृष्टौतदासुखतोलाभप्रदौस्याताम्॥ यदाअरेर्दृशाशत्रुदृष्ट्यादृष्टौतदालाभोयत्नाद्भवतीतिवाच्यम् ॥ १० ॥

मित्रदृष्ट्यामुथशिलेऽर्थांगयोःसुखतोधनम् ॥ तयोर्मूसरिफेवित्तनाशदुर्नयभीतयः ॥ ११ ॥ जन्मनीज्योऽस्तियद्रा-

शौसराशिर्वर्षलग्नगः ॥ शुभस्वामीक्षितयुतोनैरुज्यस्वाम्य-वित्तदः ॥ १२ ॥ सूतौलग्नेरविर्वर्षेधनस्थोधनसौख्यदः ॥ शनौवित्तेकार्यनाशोलाभोऽल्पोऽथधनव्ययः ॥ १३ ॥ भ्रातृसौख्यंगुरुयुतेभूतयःस्युःशुभेक्षणात् ॥ क्रूरयोगेक्षणा-त्सर्वेविपरीतंफलंभवेत् ॥ १४ ॥ वित्तेशोजन्मनिगुरुर्वर्षे वर्षेशतांदधत् ॥ यद्भावगस्तमाश्रित्यलाभदोलग्नआ-त्मनः ॥ १५ ॥

अथान्यौधनयोगौतन्नाशयोगावाह ॥ मित्रदृष्टयेति ॥ अर्थांगयोःअर्थ-शब्देनधनभावः अंगशब्देनवर्षलग्नमनयोःस्वामिनौतयोर्मित्रदृष्टयामुथशिलयो-गेसतिसुखतःयत्नेनविनाधनंभवति ॥ अथतयोर्धनाधीशलग्नाधीशयोःमृसरी-फयोगेवित्तनाशःदुर्नयेनदुष्टनीत्याभीतिर्भवति ॥ अयमर्थस्तुपूर्वमेवव्यक्तीकृतः ॥११॥अथान्यंधनयोगमाह ॥ जन्मनीति ॥ जन्मनिजन्मलग्नेइज्योबृहस्पतिः यद्राशौयस्मिन्राशौअस्तिसराशिर्यदिवर्षलग्नगःसन्शुभग्रहैःस्वामिनावादृष्टोयु-क्तोवास्यात्तदानैरुज्यंस्वामित्वंवित्तंचस्यात् ॥१२॥ अथान्यौ धनलाभधनना-शयोगावाह ॥ सूताविति॥सूतौजन्मकालेजन्मलग्नेरविःवर्षेधनभावस्थस्तदाध-नसौख्यदःस्यात् । वित्तेधनभावेशनिश्चेत्तदाकार्यनाशादिकंस्यात्॥१३॥ अथ शनिदोष्टयापवादधननाशयोगावाह॥भ्रातृसौख्यमिति ॥ धनभावस्थेशनौगुरु-युतेसतिभ्रातृजनितंसौख्यंस्यात्॥शुभेक्षणात् तादृशंशनिंशुभग्रहाःपश्यंतितदा भूतयः ऐश्वर्याणिस्युः ॥ पूर्वोक्तसर्वेषुधनलाभयोगेषुधनयोगकारकान्ग्रहान-तिक्रूरयोगेक्षणात्पापग्रहयोगेसति अथवादृष्टेसतितदाविपरीतंसर्वंफलंभवेत् धन-हानिरित्यर्थः ॥ १४ ॥ अथजन्मकालेधनभावाधीशस्यगुरोर्वर्षलग्नादिद्वादश-भावस्थानफलंश्लोकचतुष्टयेनाह ॥ वित्तेशइति ॥ यदिजन्मनिजन्मलग्नेगुरु-र्बृहस्पतिर्वित्तेशोधनभावस्वामीसन्वर्षेवर्षकालेवर्षेशतांवर्षस्वामितांदधत्प्राप्तः सन्यद्भावगः यस्मिन्भावेतिष्ठतितंभावमाश्रित्यलाभदोभवति ॥ तद्भावफलं ददातीत्यर्थः ॥ तदेवविशदयति ॥ लग्नइति ॥ लग्नेवर्तमानःसन्आत्मनःश-रीरस्यपुष्टिंकरोति ॥ १५ ॥

वित्तेसुवर्णरूप्यादेर्भ्रात्रादेःसहजर्क्षगः ॥ पितृमातृक्षमादि-भ्योवित्तंसुहृदिपंचमे ॥ १६ ॥ सुहृत्तनयतःषष्ठेऽरिवर्गा-द्धानिभीतिदः ॥ स्त्रीभ्योद्यूनेऽष्टमेमृत्युरर्थहेतुःपथोऽकगे॥

॥ १७ ॥ खेनृपादेर्नृपकुलादायेऽत्येऽव्ययदोभवेत्॥इत्थंविमृश्यसुधियावाच्यमित्थंपरेजगुः ॥ १८ ॥ इतिधनभावविचारः ॥

वित्तेधनभावेसुवर्णरूप्यादेर्वृद्धिः ॥ सहजर्क्षगस्तृतीयभावगोभ्रात्रादेःसुखं करोति ॥ सुहृदि चतुर्थभावे पितृमातृक्षमाक्षेत्रमादिशब्देन ग्रामादिकमेतज्जनितंसुखम् ॥ पंचमेपंचमभावे ॥ १६ ॥ सुहृत्तनयतःसुखम् ॥ षष्ठे षष्ठभावेऽरिवर्गात् शत्रुसमूहाद्धानिः । अतिभीतिदः ॥ द्युनेसप्तमभवनेस्त्रीभ्यः सुखम् । अष्टमेअष्टमभावेमृत्युः । अंकगेनवमभावेअर्थहेतुःधनार्जकः पथोमार्गः ॥ १७ ॥ खेदशमभावेनृपादेः राज्ञः सकाशात् भाग्यवृद्धिः ॥ आयेएकादशभावे नृपकुलाद्धनवृद्धिः । अंत्येद्वादशभावेव्ययदोभवेत् । सुधिया इत्थमसुनाप्रकारेणविमृश्यविचार्यवाच्यंवक्तव्यमित्यपरेआचार्याजगुरुक्तवंतः ॥ १८ ॥ इतिधनभावविचारः ॥

अथसहजभावविचारः ॥

अब्देशेऽर्केसितेवापिसबलेपापवर्जिते ॥ सौख्यंमिथःसोदराणांव्यत्ययाद्व्यत्ययंवदेत्॥ १॥दग्धेकलिःसहजपेऽब्दपतौतयोर्वाजीवेबलेनरहितेसहजेसहोत्थैः॥वैरंतृतीयभवनाधिपतीसराफेमांद्यंकलिस्वजनसोदरतश्चविद्यात् ॥ २ ॥ यद्वेत्थशालःसहजेश्वरेणगुरुस्तृतीयेसहजात्सुखाप्तिः ॥ सारेविधौस्यात्कलहस्तृतीयेदृष्टेयुतौनोगुरुणायदातौ ॥३॥

अथतृतीयभावविचारः ॥ तत्रसहजसंबंधिशुभाशुभफलमाह ॥ अब्देशेऽर्केइति ॥ अब्देशेवर्षस्वामिनिअर्केसूर्येसतिसितेवाशुक्रेवासतिसबलेबलिष्ठेसतिपापवर्जितेपापग्रहयोगदृष्टिरहितेसतिसोदराणामेकोदरप्रसूतानांभ्रातृणांमिथःपरस्परंसौख्यंस्यात्॥ व्यत्ययादिति॥ व्यत्ययादुक्तवैपरीत्यात् ।तद्यथा।सूर्ये शुक्रेवावर्षस्वामिनिनिर्बलेसतिपापग्रहैर्युतेदृष्टेवासतिव्यत्ययंभ्रातृणांपरस्परंविरोधादिकंवदेत् कथयेत् ॥ १ ॥ अथान्यदाह ॥ दग्धेकलिरिति । सहजपेतृतीयभावस्वामिनिवर्षस्वामिनिअब्दपतौवर्षस्वामिनिसतिदग्धेअस्तंगतदुष्टस्थानादिदोषसहितेसतिकलिर्युद्धादिनाकलहःस्यात् । तयोर्वेति ।तयोः सूर्यशुक्रयोर्वामध्येकश्चिदेकोवर्षस्वामीभूत्वादग्धश्चेद्भवति तदाकलिःस्यात् । जीव इति । सहजेतृतीयभावेबलेनरहितेनिर्बलेजीवेगुरौसतिसहोत्थैर्भ्रातृभिःसहवैरं स्यात । तृतीयइति । वर्षस्वामीतृतीयभावस्वामिनासहईसराफयोगंचेत्करोति

तदामांद्यंशरीरेकष्टम् । स्वजनतः सुहृद्वर्गतः सोदरतःसाक्षाद्भ्रातृतः कलिं विंद्यादाप्नुयात् ॥ २ ॥ अथान्यदाह ॥ यदेति ॥ यदावर्षलग्नस्वामिना वर्षस्वामिनावासहजेश्वरेणतृतीयभावस्वामिनासहइत्थशालः मुथशिलयोगश्चेत्त- दासहजाद्भ्रातुःसकाशात्सुखाप्तिः स्यात् । अथवा गुरुर्बृहस्पतिस्तृतीयेतदा- पिभ्रातृतः सुखाप्तिः । सारइति । तृतीये तृतीयभावेविधौचंद्रेसारेआरेणभौ- मेनसहविद्यमानेसारेभौमयुक्तेचंद्रेसति गुरुणायुक्तोदृष्टोवानभवतःतदाभ्रातृ- भिःसहकलहःस्यात ॥ ३ ॥

सहजेसहजाधीशेऽधिकारिणिसमापतेः ॥ लग्नपोवामुथ- शिलेमिथःसौख्यंसहोत्थयोः ॥ ४ ॥ क्रूरेसराफेकलहः शनौभौमर्क्षगेरुजः॥ ज्ञर्क्षेसृज्यनुजेमांद्यंवदेत्सहजगेस्फुट- म् ॥ ५ ॥ मंदर्क्षगेऽसृजिबुधेकुजर्क्षेसहजेशुभैः ॥ युतेक्षि- तेसोदरणांमिथःसौख्यंसुखंबहु ॥ ६ ॥ जन्माब्दपौबुध- सितौसबलौतृतीयेसोदर्यबंधुगणसौख्यकरौगुरुश्च ॥ वी- र्यान्वितेंदुगृहगोभृगुजोऽधिकारीसूत्यब्दयोःसहजबंधुगण- स्यवृद्धयै ॥ ७ ॥

अथान्यौभ्रातृसौख्ययोगावाह।।सहजइति।सहजेतृतीयभावेस्वामिसंयुक्तेसह जस्वामिनासंयुक्ते अधिकारिणिपंचाधिकारिणांमध्येएकाधिकारीभूत्वासहज- भावस्वामीसन्सहजभावेतिष्ठतीत्यर्थः।तादृशेनसहजसमापतेर्वर्षस्वामिनोलग्नपो वावर्षलग्नस्वामिनोवामुथशिलयोगश्चेत्करोतितदासहोत्थयोर्भ्रात्रोर्मिथःपरस्परं सौख्यंस्यात्।।४।।अथभ्रातृदौष्टयोगावाह।क्रूरेसराफइति । क्रूरेपापग्रहेईसरा- फेसहजभावस्वामिनासहईसराफयोगंचेत्करोति तदाभ्रातृणांपरस्परंकलहः स्यात्।तथाशनौभौमर्क्षगेमेषवृश्चिकराशिस्थितेसहजभावेसतिभ्रातरिरुजोरोगाः स्युः।। तथा असृजिभौमे ज्ञर्क्षेमिथुनकन्याराशिस्थःसन्सहजगेसहजभावस्थिते सति अनुजेभ्रातरिस्फुटंनिःशंकंमांद्यंरोगादिकंभवेत्कथयेत ॥ ५ ॥ अथा- न्यद्भ्रातृसौख्ययोगमाह ॥ मंदर्क्षगइति ॥ असृजिभौमेमंदर्क्षगेमकरकुंभ- राशिस्थितःसन्सहजेभ्रातृभावेसति तथाबुधेकुजर्क्षेमेषवृश्चिकराशिस्थेसति।।स- हजभावगेएवंयोगद्वयेपिशुभैःशुभग्रहैर्युतेईक्षितेवादृष्टेसतिसोदराणामेकोदरप्रसू- तानांभ्रातॄणांमिथः परस्परंबहुसुखंस्नेहश्चस्यात्।।अयमेकोयोगइतियेवदंतित- न्नसंभवति।मंदकुजयोर्भिन्नराशिस्थयोरेकस्थानस्थितत्वासंभवात्।।६।।अथान्य

भ्रातृसौख्ययोगद्वयंचाह॥जन्माब्दपाविति।जन्मकालवर्षकालयोर्बुधशुक्रौसब-लौसहजभावगौचेत्स्यातांगुरुश्चतथागुरुर्बृहस्पतिःबलिष्ठःसन्सहजभावेतिष्ठतित दासोदर्योभ्राताबंधुगणस्तद्भिन्नाःपितृव्यपुत्रादयस्तेषांसौख्यकरश्चस्यात्॥अथ मेकोयोगः॥वस्तुतस्तुजन्मनिलग्नेऽथबुधेत्वधिकारिणीतिसमरवाक्येजन्मानिअ-र्थात्जन्मलग्नेवर्षलग्नेबुधेशुक्रेवाधिकारवतिगृहहद्दाद्यधिकारवतिसोदरेषुवृद्धिःअ-तएवजन्माब्दयोर्बुधसितौसबलेतृतीयेतियुक्तःपाठः।उक्तंचसमरसिंहेन।जन्मनि लग्नेऽथबुधेत्वधिकारिणिसोदरेषुवृद्धिःस्यात् ॥ योगसुधानिधौ । उभयत्रबुधेऽ धिकारयुक्तेसहजस्थेप्यथबंधुवृद्धिरब्देइति ॥ जन्माब्दपाइतिपाठमंगीकृत्यव्या ख्यातं तत्रजन्माब्दपौजन्मलग्नवर्षलग्नस्वामिनौ तन्न शब्दार्थाभावात् ॥ तादृ-गर्थेसंमतेरभावात् ॥ अथान्यः ॥ सूत्यब्दयोर्जन्मकालवर्षकालयोरधिकारी सन्भृगुजः शुक्रोबलिनश्चंद्रस्याधिष्ठितराशौस्थितः सहजबंधुगणस्यवृद्ध्यै भवति ॥ ७ ॥

पापान्वितेतुसहजेसहमेशभावनाथेक्षणेनरहितेसहजस्यदुः-खम्॥एवंसहोत्थसहमेऽपिवदेत्तदीशौदग्धौयदासहजनाश-करौविचिंत्यौ॥८॥तृतीयपादब्दपतौद्युनस्थेलग्नेश्वरेवासह जैर्विवादः॥तृतीयपोजन्मनिताहगब्देशुभेक्षितस्तत्रसहो-त्थतुष्ट्यै ॥ ९ ॥ इतिसहजभावविचारः ॥

अथसहजेदुःखकरयोगानाह ॥ पापान्वितइति ॥ सहजेसहजभावेपापान्वि-तेयुक्तेसतिसहमेशः भ्रातृसहमस्वामिभावनाथसहजभावस्वामीअनयोरीक्षणे-नरहिततयोर्दृष्ट्यभावेसतिसहजस्यदुःखंस्यात् ॥ एवमिति ॥ एवममुनाप्रकारेण सहोत्थसहमेपिभ्रातृसहमेपापग्रहैर्युक्तेभ्रातृसहमस्वामीभ्रातृभावस्वामीचाभ्या-मदृष्टेसतिसहजेदुःखंवदेत्॥तदीशाविति।तदीशौभ्रातृसहमस्वामिनौभ्रातृभाव स्वामिसहमस्वामिनौयदादग्धौअस्तंगतादिदोषसहितौस्यातांतदाभ्रातृणांनाश-करौविचिंत्यौ॥८॥अथसहजानामशुभशुभयोगावाह॥तृतीयपादिति ।तृतीयपा तृसहजभावस्वामिनःसकाशात् अब्दपतौवर्षस्वामिनिद्युनस्थेसप्तमस्थे।अथवाल-ग्नेश्वरेवर्षलग्नस्वामिनिसहजभावस्वामिनःसकाशात्सप्तमस्थेसति । सहजैःसहवि-वादःकलहः स्यात्। अयमशुभयोगः ॥ अथशुभयोगः ॥ जन्मनिजन्मकाले तृतीयपः तृतीयभावस्वामीतत्रसहजभावेस्थितःसन्शुभेक्षितेशुभग्रहैर्दृष्टेसति । तादृगब्देवर्षलग्नेसहजभावेस्थितःसन्शुभेक्षितश्चेत्तदासहोत्थतुष्ट्यैसोदराणांसं-तोषायभवति ॥९ ॥ इतिसहजभावविचारः ॥

अथ चतुर्थभावविचार: ॥

तुर्येरवींदूपितृमातृपीडापापान्वितौपापनिरीक्षितौच ॥ जन्मस्थसूर्यर्क्षगतेऽर्कपुत्रेऽवमाननावैरकलीचपित्रा ॥ १ ॥ चंद्रेजनन्यैवमुशंतिबंधौसुखाधिपेप्रीतिसुखानिपित्रोः ॥ तुर्याधिपेलग्नपतीत्थशालेवीर्यान्वितेसौख्यमुशंतिपित्रोः ॥ ॥ २ ॥ सौख्याधिपोजनुषिनष्टबलोऽब्दसूत्योःपित्रोरनिष्टकृदथोसहमेतयोस्तु ॥ दग्धेतुरीयगृहगेचयदीथिहाया नाशस्तयोःसहमयोरपिदग्धयोःस्यात् ॥ ३॥ जन्मन्यंबुगृहयच्चतत्पतिस्तत्पदोपगौ ॥ शन्यारौक्लेशदौपित्रोर्नचेत्सौम्यनिरीक्षितौ ॥४॥ मातुः पितुश्चसहमेतनुपेत्थशालेतुर्येपिचेत्थमवगच्छसुखानिपित्रोः ॥ चेदष्टमाधिपतिनाकृतमित्थशालंपित्रोर्विपद्ध्यमनिष्टकृतेसराफे ॥ ५ ॥ इति चतुर्थभावः ॥

अथचतुर्थभावविचारः ॥ तुर्यइति ॥ तुर्येचतुर्थभावेरविःपापग्रहैर्युतः पापदृष्टोवातदापितुःपीडा ॥ एवंविधुश्चंद्रश्चेत्तदामातुः पीडास्यात् ॥ द्वयोःस्थित्या उभयोरपिपीडास्यादित्यर्थः ॥अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ जन्मस्थसूर्यर्क्षगतेऽर्कपुत्रेजन्मकालेसूर्योयस्मिन्राशावस्तितस्मिन्राशौवर्षेशनिश्चेत्तदाअवमाननालोकेभ्यःपितुर्मानहानिःस्यात्॥पित्रासहवैरकलीस्याताम्॥ १॥अथान्यदाह॥ एवमनयारीत्याचंद्राक्रांतराशौशनौसतिजनन्यामात्रासहवैरकलीस्याताम् ॥अथ बंधौचतुर्थस्थानेसुखाधिपेचतुर्थभावस्वामिनि सतिमातापित्रोःप्रीतिसुखान्युशंतिवदंति ॥अथतुर्याधिपेचतुर्थभावस्वामिनिवीर्यान्वितेबलिष्ठेवर्षलग्नस्वामिनासहमुथशिलेसतिपित्रोःसौख्यमुशंति॥ २॥अथपित्रोरनिष्टयोगानाह ॥सौख्येति ॥ जनुषिजन्मकालेसौख्याधिपःचतुर्थभावस्वामीअब्दसूत्योर्वर्षकालजन्मकालयोः नष्टबलःचतुर्थभावस्वामीनष्टबलश्चेत्तदापित्रोर्मातापित्रोरनिष्टकृत्दुःखंकरोति॥ अथोइति ॥ तयोर्मातापित्रोःसहमेदग्धेक्रूरग्रहैःपीडितेसतियदिमुथहायाः सकाशात्तुरीयगृहगेचचतुर्थस्थानस्थेसतितदातयोर्मातापित्रोर्नाशःस्यात् । तथातयोर्मातापित्रोःसहमयोरपिदग्धयोरस्तंगतादिदोषाक्रांतयोः सतोःपित्रोर्नाशःस्यात् ॥ ३॥अथपित्रोःक्लेशयोगावाह॥जन्मनीति ॥जन्मनिजन्मकालेयदंबुगृहंचतुर्थ-

स्थानंयश्चतत्पतिश्चतुर्थस्थानपतिश्चतुर्थस्थानचतुर्थस्थानस्वामिनौतत्पदोपगौ शन्यारौ तयोः पदंस्थानंतत्रगतौशनिभौमौशुभग्रहैर्युतौदृष्टौवाचेन्न तदा पित्रोः क्लेशदौ ॥४॥ अथशुभाशुभयोगावाह ॥ मातुरिति ॥ मातुःपितुश्चसहमेतनुपे त्थशालेवर्षलग्नस्वामिनाइत्थशालेमुथशिलयोगेकृतेसतिपित्रोःसुखान्यवगच्छ-जानीहि। इत्थमसुनाप्रकारेणतुर्येपिचतुर्थभावेवर्षलग्नस्वामिनाकृतेमुथशिलयो-गेसतिपितुःसुखान्यवगच्छ ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथाशुभयोगः ॥ मातृपितृ-सहमेअष्टमाधिपतिनावर्षलग्नादष्टमभावस्वामिनाचेत्कृतामित्थशालंमुथशिलयो-गेकृतेसतिपित्रोर्विपत्स्यात् ॥ अनिष्टखगेसराफेयदिमातृपितृसहमेशत्रुकृतई-सराफयोगेसतिपित्रोर्विपत्स्यात् ॥ ५ ॥ इतिचतुर्थभावः ॥

अथ पंचमभावविचारः ।

पुत्रायगोवर्षपतिर्गुरुश्चेत्सूर्यारसौम्योशनसोऽथवेत्थम् ॥ सत्पुत्रसौख्यायखलार्दितास्तेदुःखप्रदाःपुत्रतएवचिंत्याः॥ ॥ १ ॥ पुत्रेसुतस्यसहमेसबलेसुताप्तिःसौम्येक्षितेऽप्यति-सुखंयदितत्रवर्षेट् ॥ सौम्येक्षितःशुभगृहेसकुजोबुधश्चेत्पु-त्रायगःसुतसुखंविबलःसुतार्त्तिम् ॥ २ ॥ जीवोजन्मनिय-द्राशावब्देसौसुतगोबली ॥ पुत्रसौख्यायभौमोज्ञोवर्षेशोऽ त्रसुताप्तिदः ॥ ३ ॥ यत्रेज्योजनुषिगृहेविलग्नमेतत्पुत्राप्त्यै बुधसितयोरपीत्थमूह्यम् ॥ यद्राशौजनुषिशनिःकुजश्चसो ऽब्देपुत्रार्तितनुसुतगःकरोतिनूनम् ॥ ४ ॥ पुत्रेपुण्यस्यस-हमंपुत्राप्त्यैशुभदृष्टियुक् ॥ लग्नपुत्रेश्वरौपुत्रेपुत्रदौबलिनौ यदि ॥ ५ ॥

अथपंचमभावः ॥ अथपुत्रसंबंधिशुभाशुभफलमाह ॥ पुत्रायगइति ॥ चेद्वर्षपतिर्वर्षस्वामीगुरुर्बृहस्पतिःपुत्रायगःपंचमैकादशस्थानस्थितश्चेत्तदासत्पु-त्रसौख्यायभवेत् ॥ अथवा सूर्यःआरोभौमःसौम्योबुधःउशनाःशुक्रःएषांम-ध्येयः कश्चिद्वर्षस्वामीग्रहः सन्पंचमैकादशस्थानस्थितोवास्यात्तदेत्थंसत्पुत्रसौ-ख्यकरइत्यर्थः ॥ अथतेग्रहागुरुसूर्यभौमबुधशुक्राःखलैःपापग्रहैरर्दिताःपीडि-ताश्चेत्स्युस्तदापुत्रतएवदुःखप्रदाश्चिंत्याः ॥ १ ॥ अथपुत्रप्राप्तियोगावाह ॥ पुत्रइति ॥ पुत्रेपंचमभावेसुतस्यसहमेपुत्रसहमेसबलेबलिष्ठेसतिसुताप्तिःपुत्राप्तिः स्यात् ॥ यदितत्रपंचमभावेवर्षेट्वर्षस्वामीसौम्येक्षितेपिशुभग्रहैर्दृष्टेसतिअति-

सुखंस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सकुजोबुधःभौमयुक्तोबुधश्चेत् शुभग्रहे शुभग्रहाणांचंद्रबुधगुरुशुक्राणांराशौकर्कमिथुनकन्याधनुर्मीनतुलानांमध्येय-स्मिन्कस्मिंश्चिद्राशौस्थितःसन्सौम्येक्षितःशुभग्रहैर्दृष्टःसन्पुत्रायगःपंचमैकादश-स्थानस्थितःसुतसुखंपुत्रसुखंकरोति ॥ चेद्भौमयुक्तोबुधोविबलोनिर्बलःप्रोक्त-स्थानेषुचेन्न तदासुतार्तिंसुतस्यपुत्रस्यआर्तिंरोगंकरोति ॥ २ ॥ अथान्यौपुत्र-प्राप्तियोगावाह ॥ जीवइति ॥ जन्मनिजन्मकालेजीवोबृहस्पतिर्यद्राशौयस्मि-न्राशावस्तिसराशिरब्देवर्षकालेसुतगः पंचमस्थानेस्थितःसन्बलीबलिष्ठश्चेद्भव-तितदापुत्रसौख्यायभवति ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ भौमोबुधोवाव-र्षेशःसन्अत्रपंचमभावेसतितदासुताप्तिदः ॥ ३ ॥ अथपुत्राप्तिपुत्रदौष्ट्ययो-गावाह ॥ यत्रेज्यइति ॥ जनुषिजन्मकालेयत्रयस्मिन्स्थानेइज्योबृहस्पतिरस्ति तत्स्थानंवर्षकालेविलग्नगृहंचेत् लग्नस्थानंचेत्स्यात् ॥ तदापुत्राप्त्यैपुत्रप्राप्त्यै भवति ॥ इत्थमनुनाप्रकारेणबुधसितयोरप्यूह्यम् ॥ यथाबुधःशुक्रोवायस्मिन् राशौतिष्ठतिसराशिर्वर्षकालेलग्नस्थोभवेत्तदापुत्राप्त्यैभवति ॥ अयंशुभयोगः ॥ अथाशुभयोगः ॥ जनुषिजन्मकालेयद्राशौयस्मिन्राशौशनिःकुजश्चस्यात्सरा-शिरब्देवर्षकालेतनुसुतगोभवेत्॥तद्यथा ॥ जन्मकालीनशन्याक्रांतराशिर्जन्म-कालीनभौमाक्रांतराशिर्वावर्षेलग्नगोभवति ॥ अथवावर्षलग्नात्पंचमस्थानेज-न्मकालीनशन्याक्रांतराशिर्भौमाक्रांतराशिर्वास्यात् ॥ अथवाद्वयोरेकत्रावस्था नंस्यात्तदानूनंनिश्चयेनपुत्रार्तिपुत्रपीडांकरोति ॥ ४ ॥ अथान्यंसुतप्राप्तियोग-माह ॥ पुत्रइति ॥ पुत्रेवर्षलग्नात्पंचमस्थानेपुण्यस्यसहमंशुभग्रहैर्दृष्टंयुक्तंवास्या-स्यत्तदापुत्राप्त्यैपुत्रप्राप्तयेभवति ॥ अयमेकोयोगः अथान्यः ॥ पुत्रेवर्षल-ग्नात्पंचमस्थानेवर्षलग्नस्वामिपंचभावस्वामिनौयदिबलिनौचेत्तिष्ठतस्तदापुत्रदौ-भवतः ॥ ५ ॥

चंद्रोजीवोऽथवाशुक्रःस्वोच्चगःसुतदःसुते ॥ वक्रीभौमःसु-तस्थश्चेदुत्पन्नसुतनाशनः ॥ ६ ॥ सुताधिपोजन्मनिभार्ग-वोऽब्देपुत्रेविलग्नाधिपतीत्थशाली ॥ पुत्रप्रदोमंदपदस्थ-पुत्रेपापाधिकारीक्षितआत्मजार्तिः ॥ ७ ॥ यद्राशिगोग्रहः सूतौसराशिस्तत्पदाभिधः ॥ बलीजन्मोत्थसौख्यायवर्षे तद्दुःखदोऽन्यथा ॥ ८ ॥ इतिपंचमभावः ॥

अथशुभाशुभयोगावाह॥चंद्रइति॥सुतेवर्षलग्नात्पंचमस्थानेचंद्रोबृहस्पतिर्वा शुक्रोवास्वोच्चगतःसन्चेत्तिष्ठति तदासुतदःपुत्रप्राप्तिंकरोति ॥ अयंशुभयोगः॥

अथाशुभयोगः ॥ वक्रीति ॥ वक्रीभौमःसुतस्थःवर्षलग्नात्पंचमस्थानेचेत्तिष्ठतितदाउत्पन्नसुतनाशनः ॥ ६ ॥ अथपुत्रप्राप्तितन्नाशयोगावाह ॥ सुताधिपइति ॥ जन्मनिजन्मकाले सुताधिपः पंचमभावस्वामीभार्गवःशुक्रःअब्देवर्षकाले पुत्रेपंचमस्थानेसन् विलग्नाधिपतीत्थशालःवर्षलग्नस्वामिनासहमुथशिलयोगश्चेत्तदापुत्रदोभवति ॥ अयंसुतप्राप्तियोगः ॥ अथाशुभयोगः ॥ जन्मकालेमंदपदस्थपुत्रे मंदःशनिःतस्यपदंस्थानमत्रवर्षेचेत्पंचमंभवेत् ॥ पापाधिकारी पापग्रहःपंचाधिकारिणांमध्येवर्तमानःसन्ईक्षितेदृष्टेसतिआत्मजार्तिःआत्मजःपुत्रस्तस्यार्तिःपीडास्यात् ॥ ७ ॥ अन्यदाह ॥ यद्राशिगइति ॥ सूतौ जन्मकालेयद्राशिगोग्रहःयोग्रहःयस्मिन्राशौतिष्ठतिसराशिस्तस्यपदाभिधःस्थानवाच्यः । फलमाह ॥ बलीति ॥ सराशिर्वर्षेतद्भावगःसन्बलीचेत्तदाजन्मोक्तसौख्यायजन्मकालीनतद्भावोत्थशुभफलदोभवति ॥ अन्यथातदुःखदः वर्षेउक्तस्थानस्थितराशिर्निर्बलश्चेत्तदातद्भावजनितशुभमशुभंस्यादित्यर्थः ॥ ८ ॥

इतिपंचमभावविचारः ॥

॥ अथषष्ठभावविचारः ॥

मंदेऽब्दपेऽनृजुगतौपतितेरुगार्तिः स्यात्सन्निपातभवभीरारिगेऽत्रशूलम् ॥ गुल्माक्षिरोगविषमज्वरभीर्गुरौ तुपापार्दितेऽनिलरुजोपिकबूलशून्ये ॥ १ ॥ स्यात्कामलाख्यरुगपीत्थमसृज्यसृग्भीःपित्तंचरिःफगरवौहशिशूलरोगः ॥ पित्तंपुनारिपुगृहेऽत्रभृगौनृभेऽरौश्लेष्माभयेक्षितयुतेऽपिकफोऽरिगेंदौ ॥ २ ॥ एवंबुधेपापयुतेऽब्दपेऽरौवातोत्थरोगोजनिलग्ननाथः ॥ पापोऽब्दपेनक्षुतदृष्टिदृष्टोरोगप्रदोमृत्युकरः सपापः ॥ ३ ॥ सूत्यार्किभेलग्नगतेरूक्षशीतोष्णरुग्भयम् ॥ शनीक्षितेयाप्यतास्यात्सपापेमृत्युमादिशेत् ॥ ४ ॥ एवंभौमेक्षुतदृशारक्तपित्तरुजोऽग्निभिः ॥ ततोऽन्येबहुलारोगाःशुभदृष्टौरुगल्पता ॥ ५ ॥

अथषष्ठभावविचारः ॥ मंदेऽब्दपइति ॥ मंदेशनौअब्दपेवर्षस्वामिनि । अनृजुगतौवक्रिणि पतितेपापग्रहैःपीडिते अरिगेषष्ठस्थानगतेसातिरुगार्तिः रोगेनआर्तिः पीडास्यात् सन्निपातोवातपित्तकफात्मकः एवंयुगपदेवदोष-

त्रयस्यउत्पत्तिस्तदुद्भवाभीर्मरणंशूलपीडा गुल्ममुदररोगः अक्षिरोगोविषमज्वरः एभ्योरोगेभ्योभीर्भयंस्यात् ॥ एवंगुरौवर्षस्वामीभूत्वाषष्ठस्थानगेवक्रिणिपापार्दितेसत्यपिकंबूलशून्येचंद्रमसासहकंबूलयोगरहितेसत्यनिलरुजोवातरोगाः स्युः ॥ १ ॥ अथान्यदशुभफलमाह ॥ स्यादिति ॥ स्यात्कामलाख्यरुगपीतिपूर्वेणसंवंधः ॥ इत्थमिति ॥ अमुनाप्रकारेणअसृजिभौमे वर्षस्वामिनिषष्ठगेपतितेवक्रिणिसतिअसृग्भीरक्तविकाराख्योरोगः ॥ रवाविति ॥ रवौवर्षस्वामिनिषष्ठस्थेपतितेपित्तंस्यात् ॥ रिःफगरवौतादृशरवौ द्वादशस्थेदृशिनेत्रेशूलरोगःस्यात् ॥ तथातादृशेभृगौशुक्रेरिपुगतेषष्ठस्थेपुनः पित्तरोगःस्यात् ॥ यदानृभेनरराशौअरौषष्ठेतत्रस्थितेशुक्रेभयेक्षितयुतेपिभयेनषष्ठभावस्वामिनादृष्टेयुक्तेपिश्लेष्माख्योरोगःस्यात् ॥ एवंविधेचंद्रेऽरिषष्ठस्थानगेसतिकफसंबंधीरोगःस्यात् ॥ २ ॥ अथबुधस्यफलमाह ॥ एवमिति ॥ एवममुनाप्रकारेणबुधेऽब्दपेवर्षस्वामिनिभूत्वा अरौषष्ठस्थाने पापग्रहैर्युक्तेवक्रिणिसतिवातजनितरोगः स्यात् ॥ जनीति ॥ जनिलग्ननाथः जन्मकालीनलग्नस्वामीपापग्रहःसन्अब्दपेनवर्तमानवर्षस्वामिनाक्षुतदृष्टिदृष्टश्चचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्याद्दृष्टस्तदारोगप्रदःस्यात्॥ सपापोमृत्युकरःस- जन्मकालीनलग्नस्वामीपापग्रहः सन्वर्षकालेपापग्रहयुक्तोवर्षस्वामिनाक्षुतदृष्ट्या दृष्टोमृत्युप्रदःस्यादित्यर्थः ॥३॥ अथशनिकृतारिष्टयोगमाह॥सूत्यार्किभइति सूतौजन्मकालेआर्किभेशन्याक्रांतराशौलग्नगतेवर्षकालीनलग्नस्थेसतिरूक्षशीतोष्णरुग्भयंस्यात् ॥ यदिजन्मकालीनशन्याक्रांतराशौवर्षकालेशनिना क्षुतदृशादृष्टेसतिमृत्युमादिशेत् ॥ ४ ॥ अथभौमकृतारिष्टयोगमाह ॥ एवमिति ॥ एवममुनाप्रकारेणजन्मकालेभौमोयस्मिन्राशौतिष्ठतिसराशिर्यदि वर्षेवर्षकालीनलग्नगतोभवेत् ॥ भौमक्षुतदृशाभौमेनक्षुतदृष्ट्याद्दृष्टश्चेत्तदारक्तेत्यादिरोगाइत्यंतंफलंस्पष्टम् ॥ सलग्नगतराशिःशुभग्रहैर्दृष्टश्चेत्तदारोगाल्पता स्यात् ॥ ५ ॥

लग्नाधिपाब्दपतिषष्ठपतीत्थशालोरोगप्रदः खचरधातुविकारतःस्यात् ॥ कांदर्पिकामयभयंपतितेसितेऽर्कस्थानेऽथषष्ठइहरुक्सहमंसपापम् ॥ ६ ॥ सपापेगुरौरंध्रगे लग्नआरेसतंद्रास्तिमूर्छांगनाशःसचंद्रे ॥ खलाःसूतिकेंद्रेऽब्दलग्नेरुगाप्त्यैकफोद्यंघ्रिगैरीक्ष्यमाणेसितेस्यात् ॥७॥ दिनेऽब्दप्रवेशोविलग्नेब्दसूत्योर्यदादृक्कहद्दागृहाद्योऽधिकारः

रवेर्वाकुजस्यात्रपीडाज्वरात्स्याद्दृशासौम्यखेटोत्थयान्तेसुखाप्तिः ॥ ८ ॥ निशिसूतौवर्द्धमानेचंद्रेभौमेत्थशालतः॥ रुग्नश्येदेधतेमंदेत्थशालाद्व्यत्ययेऽन्यथा ॥ ९ ॥ रवावीदृशिवित्केतुयुतेऽब्दंनिखिलंगदाः ॥ अधिकारीबली सूतावब्देकेतुज्ञयुक्तथा ॥ १० ॥

अथान्यमरिष्टयोगमाह ॥ लग्नाधिपेति ॥ लग्नाधिपः वर्षलग्नस्वामी। अब्दपतिर्वर्षस्वामी । षष्ठपतिःषष्ठभावस्वामी । अनयोःपरस्परमित्थशालेमुथशिलयोगश्चेत्तदाखचरग्रहयुक्तेचेत्स्यात्तदापिमदनसंबंधीरोगः स्यात जन्मकालेशुक्रोयस्मिन्राशावस्तिसराशिर्वर्षकालेषष्ठोभावःस्यात्तस्मिन्भावेसूर्येसतितथाशुक्रेपतितेषष्ठाष्टमद्वादशस्थानान्यतमस्थेसतिकांदर्पिकामयभयंमदनसंबंधीरोगःस्यात् ॥ अयमर्थोमूलवाक्यानुसारेण ॥ तद्वाक्यंच ॥ शुक्रस्थानइत्यादि ॥ ६ ॥ अथान्यौरोगोत्पत्तियोगावाह ॥ सपापइति ॥ सपापे पापग्रहयुक्तेगुरौरंध्रगेवर्षलग्नादष्टमस्थानेसति ॥ आरेभौमेलग्नेसति ॥ सतंद्रास्तिमूर्छातंद्राआलस्यंतत्सहितामूर्छाचेष्टाराहित्यंभवति ॥ सचंद्रेचंद्रयुक्तभौमेलग्नस्थे ॥ पुनश्चंद्रयुक्तपापयुक्तगुरावष्टमस्थेसति अंगनाशःकुत्रचिदंगस्याविशेषेणनाशःस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सूतिकेंद्रंसूतौजन्मकालेयानिचत्वारिकेंद्राणितेषुखलाः पापग्रहाः स्युस्तेअब्देलग्नेवर्षकालीनलग्नेस्युः॥ तदारुगाप्त्यैरोगप्राप्त्यैभवंति ॥ तथासितेशुक्रेद्व्यंघ्रिगैर्नरराशिस्थितैः पापग्रहै रीक्षमाणेदृष्टेसतिकफोत्पत्तिःस्यात् ॥ ७ ॥ अथान्यदाह ॥ दिनइति ॥ दिने दिवसेप्रवेशोवर्षप्रवेशःस्याद्यदाविलग्नेऽब्दसूत्योर्वर्षकालजन्मकालयोर्लग्नस्थस्य रवेःसूर्यस्यवाकुजस्यभौमस्यवादृक्कोद्रेष्काणः हद्दास्वगृहाधिकारःप्राप्तः स्यात्त दात्रवर्षेज्वरात्पीडास्यात् ॥ अयमर्थः ॥ पंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीभूत्वा सूर्येभौमेवालग्नेसतिज्वरात्पीडास्यादित्यर्थः ॥ दृशासौम्यखेटोत्थयात्रतादृशि लग्नेशुभग्रहैर्दृष्टेसतिअंतेपरिणामेसुखाप्तिःस्यात् ॥ ८ ॥ अथरोगनाशरोगोत्पत्तियोगावाह ॥ निशीति॥निशिरात्रौसूतौजन्मचेत्स्यात्तत्रवर्द्धमानेशुक्लपक्षीयउपचीयमानेचंद्रेवर्षकालीनभौमेनसहइत्थशालतोमुथशिलयोगेसतिरुक्रोगः नश्येत्नाशंप्राप्नोति ॥यदिशुक्लपक्षस्थोपचीयमानेचंद्रेमंदेत्थशालाच्छनिनासहमुथशिलयोगेसतिरुक्रोगः एधतेवृद्धिंप्राप्नोति ॥ व्यत्ययेन्यथेति ॥ दिवसेजन्मस्यात्कृष्णपक्षस्थचंद्रेभौमेनसहमुथशिलयोगेसतिरोगवृद्धिःस्यात्॥ पुनस्तादृशेचंद्रेशनिनासहमुथशिलयोगेसतिरोगनाशः स्यादित्यर्थः ॥ ९ ॥

अथान्ययोगद्वयमाह ॥ रवाविति । केतुबुधयुतेरवाविंदाशिभौमेन सहमुथशिलयोगेसतिअब्देनिखलंसंपूर्णवर्षगदेरोगःस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ मूर्तौजन्मकालेकश्चिद्ग्रहः अधिकारीवाबलीसन्नुसग्रहःअब्देवर्षकालेकेतुबुधयुक्तश्चेत्तदासंपूर्णवर्षरोगप्रदंस्यात् ॥ १० ॥

चतुर्थेऽस्तेचमुथहाक्षुतदृष्ट्याशनीक्षिता ॥ शूलपीडापापखगैर्दृष्टेतत्परिणामजम् ॥ ११ ॥ जन्मस्थजीवसितराशिगतेमहीजेसूर्यांशुगेपिटकशीतलिकादिमांद्यम् ॥ शीतोष्णगंडभवरुक्सबुधेचसेंदौकुष्ठंभगंदररुजोऽपिसगंडमालाः ॥ ॥ १२ ॥ जन्मलग्नेथिहानाथौषष्ठौपापान्वितेक्षितौ ॥ निर्बलौज्वरपीडांगवैकल्याद्यतिकष्टदौ ॥ १३ ॥ मुथहा लग्नतन्नाथाःपापांतःस्थास्तुरोगदाः ॥ षष्ठेशेषष्ठगेसौम्ये स्त्रियःप्राप्तिरितीर्यते ॥ १४ ॥

अथशूलयोगमाह ॥ चतुर्थइति ॥ वर्षलग्नेचतुर्थस्थानेअस्तेसप्तमस्थानेवामुथहास्यात् शनिनाक्षुतदृष्ट्याशत्रुदृष्ट्याचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्याईक्षितादृष्टासतीतदाशूलपीडास्यात् ॥ तादृशीमुथहापापग्रहैर्दृष्टासतीतत्परिणामजातस्यपरिणामःशूलस्यनाशः ततोजाताशूलनाशोत्तरंशूलपीडास्यादित्यर्थः ॥ ११ ॥ अथसकलग्रहवशेनपिटकादियोगमाह । जन्मस्थेति ॥ जन्मकालेजीवसितराशिगतेमहीजेजीवोबृहस्पतिःसितः शुक्रोवायस्मिन्राशावस्तिवर्षेतस्मिन्राशौमहीजेभौमश्चेत्स्यात् ॥ कीदृशोभौमः ॥ सूर्यांशुगेअस्तंगतोभवेत्तदापिटकशीतलिकादिमांद्यंशीतोष्णगंडभवरुक्चस्यात् ॥ बुधेचसेंदौएवंजन्मकालिकजीवसिताधिष्ठितराशौचंद्रयुक्तबुधेसतिकुष्ठंभगंदररुजोपिसगंडमालाख्यारोगाः स्युः ॥ १२ ॥ अथान्यानिष्टयोगमाह ॥ जन्मेति । जन्मलग्नेथिहानाथौजन्मलग्नस्वामिमुथहास्वामिनौवर्षलग्नात्षष्ठौपापान्वितेक्षितौपापग्रहैर्युतौदृष्टौवानिर्बलौस्यातांतदाज्वरपीडांगवैकल्याद्यतिकष्टदौभवेताम् ॥ १३ ॥ अथरोगप्राप्तिस्त्रीप्राप्तियोगावाह ॥ मुथहा लग्नंतन्नाथौतयोर्मुथहालग्नयोर्नाथौएतेचत्वारःपापांतःस्थाः पापग्रहमध्येस्थिताःस्युस्तदारोगदाःस्युः ॥ अनयोर्मध्येकश्चिदेकः पापग्रहमध्यगतस्तदारोगप्रदःस्यात् ॥ अयमशुभयोगः ॥ अथशुभयोगः ॥ षष्ठेशेषष्ठभावस्वामिनिसौम्येशुभग्रहःसन्षष्ठगेषष्ठस्थानेसतितदास्त्रियाःप्राप्तिःइतीर्यतेज्ञायते ॥ अस्मिन्नर्थेवामनः ॥ षष्ठाधिपेशुभेषष्ठस्थितेप्राप्तिः स्त्रियाभवेदिति

केचित् ॥ तन्न । यतोऽत्ररोगप्रकरणाद्भामिन्यारोगप्राप्तिरुचिता ॥ नतुकेवलं तत्रस्त्रियाःप्राप्तिर्बाधितत्वात् ॥ एतदर्थंसमरसिंहोपि ॥ षष्ठाधिपेचषष्ठंप्राप्ते सौम्येभवेत्स्त्रियांगदप्राप्तिरिति ॥ १४ ॥

रोगकर्तायत्रराशावंशेस्यादनयोर्बली ॥ तत्स्थानंतस्यरोगस्यवाच्यंराशिस्वरूपतः ॥ १५ ॥ जन्मषष्ठाधिपे भौमेवर्षेषष्ठगतेरुजा ॥ क्रूरेत्थशालेविपुलः शुभदृग्योगतस्तनुः ॥ १६ ॥ इतिषष्ठभावः ॥

अथरोगस्थानमाह ॥रोगकर्तेति॥ पूर्वोक्तरोगकर्ताग्रहोयत्रराशावंशेस्यात्॥ यस्मिन्राशावंशेनवमांशेस्यादनयोर्बलीराशिनवमांशयोर्मध्येयोबलीसराशिस्तस्यरोगस्यराशिस्वरूपतोवातपित्तकफप्रयुक्तैःकृत्वातत्स्थानंवाच्यम् ॥ १५ ॥ अथान्यदाह॥जन्मेति ॥ जन्मषष्ठाधिपेजन्मकालीनषष्ठभावस्वामिनिभौमेसति वर्षेषष्ठगतेषष्ठस्थानेचेत्तदारुजंरोगंकरोति॥ क्रूरेत्थशाले पापग्रहेणसहमुथशिलयोगेसतिविपुलोभूयान्रोगःस्यात् ॥ शुभदृग्योगतःशुभग्रहैर्दृष्टःयुक्तोवातदातनुःस्वल्पोरोगस्स्यात् ॥ १६ ॥ इतिषष्ठभावः ॥

अथ सप्तमभावः ।

बलीसितोऽब्दाधिपतिःस्मरस्थःस्त्रीपक्षतःसौख्यकरोविचिंत्यः ॥ इज्येक्षितोऽत्यंतसुखंकुजेनाधिकारिणाप्रीतिकरोमिथःस्यात् ॥ १ ॥ बुधेक्षितेजारतास्याल्लघ्व्यामंदेनवृद्धया ॥ गुरुदृष्टयानवाभार्यासंततिस्त्वरितंततः ॥ २ ॥

अथसप्तमभावः ॥ बलीसित इति ॥ बलीसितःशुक्रः अब्दाधिपोवर्षस्वामी सन्स्मरस्थःसप्तमस्थानेचेत्तदास्त्रीपक्षतःसौख्यकरोविचिंत्यःज्ञेयः ॥इज्येक्षितएतादृशःशुक्रोबृहस्पतिनादृष्टस्तदाअत्यंतं सौख्यंकरोति॥ कुजेनभौमेनअधिकारिणापंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीभूत्वादृष्टस्तदामिथःपरस्परंप्रीतिकरःस्यात् ॥ १ ॥ अथजारताविवाहयोगावाह ॥ बुधेक्षितइति ॥ तस्मिञ्छुक्रेवर्षस्वामिनिसप्तमस्थेसति ॥ बुधेक्षितेबुधेनदृष्टेसति ॥लघ्व्याअल्पवयस्कयासहजारता स्यात् ॥ परविवाहितांभुंक्तइत्यर्थः ॥ तादृशेशुक्रेमंदेनशनिनादृष्टेसतिवृद्धया नार्यासहजारतास्यात् ॥ तादृशेशुक्रेगुरुदृष्टयाबृहस्पतिनादृष्टेनवाभार्यानवीना विवाहितास्त्रीभवति ॥ ततस्तस्याःसकाशात्त्वरितं शीघ्रंसंततिःस्यात् ॥ एवंसतिगुरुदृष्टयाइतिपाठःप्रामादिकः । इज्येक्षितइतिपूर्वपद्येउक्तत्वादितितत्त्वम्

अत्रगुरुयुक्तेनवाभार्येतिपाठःसाधुःपूर्वग्रंथानुरोधात् ॥ उक्तंचजातकसारे ॥ संयुक्तेसुरपूजितेनववधूप्राप्तिश्चसद्धंशतइति ॥वामनः ॥ गुरुयुक्तेनवाभार्यासंततिस्त्वरितंततः ॥ ताजिकयोगसुधानिधौ ॥ गुरुयुतेपिचनूतनवल्लभाभवति तत्रचसंततिराशुहिइति ॥ २ ॥

जन्मलग्नाधिपेऽस्तस्थेदारसौख्यंबलान्विते ॥ जन्मशुक्रर्क्षमस्तेऽब्देस्त्रीलाभायसितेऽब्दपे ॥ ३ ॥ लग्नास्तनाथयोरित्थशालेस्त्रीलाभमादिशेत् ॥ सहमेशोभावपोवाविनष्टःकष्टदःस्त्रियः ॥ ४ ॥ नष्टेन्दौशुक्रपदगेमैथुनंस्वल्पमादिशेत्॥जन्मशुक्रर्क्षगोभौमःस्त्रीसुखोत्सवकृद्बली ॥५॥

अथस्त्रीसौख्यविवाहयोगावाह ॥ जन्मेति ॥ जन्मलग्नाधिपेजन्मलग्नस्वामिनिवर्षेबलान्वितेबलिष्ठेअस्तस्थेसप्तमस्थानेसतिदारसौख्यंस्त्रीजनितंसुखं स्यात् ॥ जन्मकालेशुक्रर्क्षंशुक्रोयस्मिन्राशौतिष्ठतिसराशिरब्देवर्षकालेअस्तेसप्तमस्थानेसतिसितेशुक्रेअब्दपेवर्षस्वामिनिसातितदास्त्रीलाभायस्त्रीप्राप्तयेभवति॥ इदमवधेयम् ॥ जन्मशुक्रर्क्षमित्यत्रजन्मशुक्रर्क्षमस्तेतत्रचेच्छुक्रोऽब्दपोवर्षस्वामीतदास्त्रीसुखमित्यत्रसंमतेरभावः ॥ यथासमरसिंहः ॥ जातकलग्नाधिपतौ वर्षस्थेरलिनिदारसुखम् ॥ शुक्रस्थानेवर्षेपरिणयतिगृहस्थतांयातीति ॥ ताजिकालंकारे ॥ जनुर्लग्नाधीशेशरदिमदसंस्थेबलयुतेभृशंयोषित्तोषः सितयुतगृहेस्यात्परिणयइति ॥ ताजिकयोगसुधानिधौ ॥ जननलग्नपतौशरदस्तगे बलयुतेप्रमदासुखमीरितम् ॥ जननशुक्रगराशिगतेजनुस्तनुपतौसबलेपरिणायनमिति ॥ वामनः ॥ जन्मलग्नाधिपेवर्षेलग्नात्सप्तमगेसति ॥ उदितेसबले चैवंदारसौख्यंप्रजायते ॥ शुक्रोजन्मनियद्राशौवर्षेलग्नेश्वरोयदि ॥ तद्राशौ सप्तमस्थेपिपुंसःपरिणयस्तदेति ॥ अत्रपूर्वपरामर्शाल्लग्नेश्वरोजन्मलग्नेश्वरइति ॥ नचवर्षेश्वरोयदीतिपाठः ॥ पूर्वश्लोकविरोधात् ॥ तादृगर्थेसंमतेरभावाच्च । एवंसतिमूलंनिर्मूलमितिमंतव्यम् ॥ ३ ॥ अथस्त्रीलाभयोगंस्त्रीकष्टयोगंचाह ॥ लग्नेति ॥ लग्नंवर्षलग्नम् ॥ अस्तंसप्तमभावः अनयोर्नाथयोःस्वामिनोरित्थशालेमुथशिलयोगेसति स्त्रीलाभंविवाहादिद्वारास्त्रीप्राप्तिमादिशेत् कथयेत् । सहमेशइति । सहमेशःस्त्रीसहमस्वामीभावपोवा सप्तमभावस्वामीवाविनष्टश्चेत्तदा स्त्रियाःकष्टदोदुःखदोभवति ॥ विनष्टग्रहलक्षणंवामनेनोक्तम् । क्रूराक्रांतःक्रूरयुतःक्रूरदृष्टश्चयोग्रहः । विरश्मितांप्रपन्नश्चसविनष्टोबुधैःस्मृतःइति ॥ ४ ॥ अथस्त्रीस्वल्पसुखमहत्सुखयोगावाह ॥ नष्टेंदाविति । शुक्रपदगेशुक्राधिष्ठितः

राशिस्थितेवर्षेनष्टप्रागुक्तविनष्टलक्षणाक्रांतेइंदौचंद्रेसति । स्वल्पमैथुनमादिशे-त्कथयेत्तथाजन्मशुक्रर्क्षगोभौमः जन्मकालेशुक्रोयस्मिन्राशावस्तितस्मिन्रा-शौवर्षकाले भौमोबलीभवेत्तदास्त्रीसुखोत्सवकृत् ॥ ५ ॥

जन्मास्तपेऽब्दपसितेनयुगीक्षितेस्यात्स्त्रीसंगमोबहुविला-ससुखप्रधानः ॥ केंद्रत्रिकोणगगुरौजनिशुक्रभस्थेस्त्रीसौ-ख्यमुक्तमितिहद्दविवाहयोश्च ॥६॥ अधिकारिपदस्थेऽर्के स्त्रीभ्योव्याकुलताऽनिशम्॥इंथिहाधिकृतस्थानेगुरुदृष्टचा विवाहकृत् ॥७॥ इंथिहार्कारयुग्द्यूनेक्रूरितेसहमेस्त्रियाः ॥ स्त्रीपुत्रेभ्योभवेत्कष्टंपापदृष्टचाविशेषतः ॥ ८ ॥

अथस्त्रीसौख्ययोगचतुष्टयमाह ॥ जन्मास्तपइति । जन्मकालीनलग्नात्स-प्तमस्थानस्वामिनि अब्दपसितेनवर्षस्वामी शुक्रस्तेनयुगीक्षितेयुक्तोदृष्टोवात-दास्त्रीसंगमोबहुविलाससुखप्रधानः स्यात् अयमेकोयोगः ॥ केंद्रेति ॥ जन्म-कालेशुक्रभस्थेशुक्राधिष्ठितराशिस्थितेवर्षकालीनगुरौ केंद्रत्रिकोणगतेसतिस्त्री-सौख्यमुक्तम् ॥ अयंद्वितीयोयोगः ॥ इतिहद्दाविवाहयोश्चेति अमुनाप्रकारे-णवर्षलग्नेयआगतोहद्दास्वामीसजन्मकालीनशुक्राक्रांतराशिगतः सन्केंद्रत्रि-कोणगोभवेत्तदास्त्रीसौख्यंस्यात् ॥ अयंतृतीयोयोगः ॥ तथावर्षकालेयद्विवाह-सहमंतत्स्वामीवाजन्मकालीनशुक्राधिष्ठितराशिगतः सन्केंद्रत्रिकोणगोभवेत् । तदापिस्त्रीसौख्यंस्यात् ॥ अयंचतुर्थोयोगः॥ केंद्रमित्यत्रलग्नंविहायचतुर्थसप्त-मदशमान्युक्तानिसमरसिंहेन ॥ तद्वाक्यंच ॥ शुक्रस्थानेवास्यान्नवमेऽस्तेपंच मेचतुर्थेखे । जीवेसतिपूर्णफलंविवाहयेद्धद्दनाथेच ॥ फलसाम्याद्युक्तिलाघवा-द्ग्रंथकृतालग्नमुक्तमितिवोध्यम् ॥ ६ ॥ अथस्त्रीक्लेशविवाहयोगावाह ॥ अधि-कारीति ॥ पंचाधिकारिणांमध्येयस्यकस्यचिदधिकारिणः पदस्थेस्थाने अर्केसूर्येसति स्त्रीभ्योऽनिशंनिरंतरंव्याकुलतास्यात् ॥ एवमिंथिहाधिकृतस्था-नेइंथिहामुथहाअधिकृतस्थानेअधिकारिग्रहस्यस्थानेगुरुदृष्ट्यागुरुणादृष्टस-तीविवाहकर्त्रीस्यात् ॥ ७ ॥ अथस्त्रीक्लेशयोगावाह ॥ इंथिहेति । द्यूनेवर्षलग्ना-त्सप्तमस्थानेइंथिहामुथहा अर्कारयुक् अर्कः सूर्यः आरोभौमस्तेनयुक्ताचेत्त-दास्त्रीपुत्रेभ्यः कष्टंभवेत् ॥ पापग्रहदृष्ट्याविशेषतः कष्टंस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः । स्त्रीसहमेक्रूरितेपापाक्रांतेवर्षलग्नात्सप्तमस्थानेसतिस्त्रीपुत्रेभ्यः कष्टं स्यात् । पापग्रहैर्दृष्टेसतिविशेषतः कष्टंस्यात् । केचित्तुक्रूरितेइत्यस्ययोगद्वये-

द्यन्वयः ॥ क्रूरितेद्यूनेइंथिहार्कारयुगिति वदंति । तन्न । अर्कारयुगित्य-नेनैवद्यूनस्यक्रूरितत्वोपपत्तेः ॥ अन्यथायोगद्वयकल्पनमपिव्यर्थंस्यादिति॥८॥

सूतौद्यूनाधिपःशुक्रोऽब्देद्यूनेबलवान्भवेत् ॥ लग्नेशेनेत्थ-शालश्चेत्स्त्रीलाभंकुरुतेध्रुवम् ॥ ९ ॥ भौमेऽब्दपेसितदृशा शुक्रेऽब्देशेकुजेक्षया ॥ तद्दृष्टेदारसहमेस्त्रीलाभोभवतिध्रुव-म् ॥ १० ॥ सूतौवादारसहमेतद्दृष्टेयोषिदाप्यते ॥ स्वामि दृष्टंस्त्रीसहमंशुक्रदृष्टंविवाहकृत् ॥ ११ ॥ सूतौद्यूनाधिपे वर्षसहमेशेस्त्रियाः सुखम् ॥ जन्मास्तपेंथिहानाथवर्षेशः खेद्युनेतथा ॥ १२ ॥

अथविवाहयोगमाह ॥ सूताविति ॥ सूतौजन्मकालेद्यूनाधिपःसप्तमभाव-स्वामी शुक्रः अब्देवर्षकालेबलवान्बलिष्ठः सन्द्यूनेसप्तमस्थानेभवेल्लग्नेशेनेत्थ-शालश्चेद्वर्षलग्नस्वामिनासहमुथशिलयोगश्चेत्तदास्त्रीलाभंसुखंचकुरुते ॥ ९ ॥ अथत्रीन्स्त्रीप्राप्तियोगानाह ॥ भौमइति । भौमेअब्दपेवर्षस्वामिनि सितदृशा शुक्रेणदृष्टेसतिस्त्रीलाभयोगएकः ॥ तथाशुक्रेब्देशेवर्षस्वामिनिकुजेक्षयाभौमेन दृष्टेसतिस्त्रीलाभयोगो द्वितीयः ॥ अथवादारसहमेवर्षीयस्त्रीसहमेतद्दृष्टेताभ्यां शुक्रभौमाभ्यांदृष्टेसतिध्रुवंनिश्चयेनस्त्रीलाभोभवति ॥ तृतीयोयोगः ॥ १० ॥ अथपुनर्विवाहयोगद्वयमाह ॥ सूताविति ॥ वाप्रकारांतरेणसूतौजन्मकालेदार-सहमेतद्दृष्टेसतियोषित्स्त्रीप्राप्यते ॥ उक्तंच समरसिंहेन ॥ जन्मनिदृष्टौसत्य-स्त्रीसहमाप्तौचपरिवारः ॥ अयमर्थः ॥ यथावर्षकालेस्त्रीसहमंतथैवजन्मकाल प्रश्नकालेचस्त्रीसहमंकार्यमितिसंज्ञातंत्रेसहमप्रकरणेउक्तमस्ति ॥ अयमेकोयो-गः ॥ अथान्यः ॥ स्त्रीसहमंस्वामिनादृष्टंशुक्रदृष्टं तदाविवाहकृत् ॥ ११ ॥ अथस्त्रीसुखप्राप्तियोगावाह ॥ सूताविति ॥ सूतौजन्मकालेद्यूनाधिपेसप्तमभावां स्वामिनि वर्षेवर्षकालेसहमेशस्त्रीसहमस्वामीभवेत्तदास्त्रियः सुखं स्त्रीतः सुखं स्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः । जन्मास्तपे जन्मकालीनसप्तमभाव-स्वामी इंथिहानाथः वर्षकालीनमुथहास्वामी वर्षेशोवर्षस्वामी एते खे दशम-स्थाने तथाद्यूनेसप्तमस्थानेस्युस्तदास्त्रीतः सखंस्यात् ॥ उक्तंचताजिकयो-गसुधानिधौ ॥ जन्मास्तनाथेऽब्दपतौचमुंथेशेऽस्तंगतेव्योमगतेऽपितद्वत् ॥ अत एववर्षेशाश्चेद्द्युनेतथेतिपाठकल्पनमपिनिरस्तम् ॥ १२ ॥

विदेशगमनंकु-मुथहातोद्यूनसंस्थःस्वगृहोच्चगतःशशी ॥ र्यात्क्लेशःपापेक्षणाद्भवेत् ॥ १३ ॥ इतिजायाभावविचारः॥

अथसप्तमस्थानस्यमार्गस्थानत्वाद्विदेशगमयोगमाह ॥ मुथहातइति ॥ वर्षेस्वगृहस्वोच्चगतःशशीचंद्रोमुथहातोमुथहाविष्ठितस्थानात् द्यूनस्थःसप्तमस्थानेस्यात्तदाविदेशगमनंकुर्यात् ॥ एतादृशश्चंद्रःपापेक्षणात् पापग्रहैर्दृष्टश्चेत्तदाक्लेशदोभवेत् ॥ १३ ॥ इतिसप्तमभावविचारः ॥

॥ अथाष्टमभावविचारः ॥

भौमेऽब्दपेक्रूरहतेऽयसाघातोबलोज्झिते ॥ अग्निभीरग्निभे क्रूरनराद्विपदभेमृतिः ॥ १ ॥ वियत्यवनिपामात्यरिपुतस्करजंभयम् ॥ तुर्येमातुःपितृव्याद्वामातुलात्पितृतोगुरोः ॥ २ ॥ लग्नेंथिहापतिसमापतयोमृतीशाश्चेदित्थशालिनइमेनिधनप्रदाःस्युः ॥ चेत्पाकरिष्टसमयेमृतिरेवतत्रसार्केकुजेनृपभयंदिवसेऽब्दपेशे ॥ ३ ॥

अथअष्टमभावविचारः ॥ भौमइति ॥ भौमेअब्दपेवर्षस्वामिनिसति क्रूरहतेयुद्धादिनापीडिते बलोज्झिते निर्बलेयत्किंचित्स्थानगतेसति अयसालोहेनघातोभवेत् ॥ तथाभौमेअग्निभेवह्निराशौसंज्ञातंत्रोक्तमेषसिंहधनुषाख्येस्थितेसतिअग्निभीर्वह्निसंबंधाद्भीतिर्भयंभवति ॥ तथाभौमेद्विपदभेमिथुनकन्याधनुःपूर्वार्द्धराशिस्थेक्रूरनरात् उग्रस्वभावमनुष्याच्चौरादितोमृतिर्मरणंस्यात् ॥ ॥ १ ॥ अथतादृशस्यभौमस्यविशेषस्थानगतस्ययोगावाह ॥ वियतीति। वर्षस्वामिनिभौमेनिर्बलेक्रूरहतेएतादृशेयदिवियतिदशमस्थानगतेसति तदाअवनिपामात्यात्राजप्रधानतोरिपुतःशत्रुतःतस्करतश्चौरतोभयंवक्तव्यम् अथतादृशेभौमेतुर्येचतुर्थस्थानस्थेसतिमातुःपितृव्याद्वा मातुलात्पितृतःगुरोः पितुःसकाशाद्गुरोःसकाशाद्भयंवाच्यम् ॥ २ ॥ अथमहामृत्युयोगानाह ॥ लग्नेंथिहापतिसमापतयोमृतीशाइति ॥ वर्षलग्नस्वामी मुथहास्वामीवर्षस्वामी एतेत्रयोमृतीशाश्चेदित्थशालिनःअष्टमभावस्वामिनासहमुथशिलयोगश्चेत्तदानिधनप्रदामरणप्रदाःस्युः ॥ चेत्पाकरिष्टस्य दशारिष्टस्यसमयेमृतिरेवस्यात्। अयमर्थः ॥ जन्मकालिकपापग्रहदशायांपापग्रहस्यांतर्दशाचेद्भवति तदामरणमेवस्यादित्यर्थः ॥ अन्यदाह ॥ तत्रेति ॥ तत्रवर्षकालेदिवसेऽब्दपेशेदिवावर्षप्रवेशेसतिसार्केकुजेसूर्यसहितेभौमेसतिनृपभयंराज्ञःसकाशाद्भयं स्यात् ॥ ३ ॥

सूर्येमूसरिफेसितेनजननेवर्षेधिकारीतथाकेंद्रेराजगदाद्भयं चरुगसृक्स्थानेऽधिकारींदुजे ॥ सौम्येक्रूरदृशाकुजस्य रुगसृग्दोषादिनांशुस्थितेदग्धेबंधमृतीविदेशतइतिप्राहुर्बुधेताद्दशे ॥ ४ ॥ भौमस्थानेऽधिकारींदौगुप्तंनृपभयंरुजः ॥ मंदोऽधिकारीखेलोहहतेपीडाकरःस्मृतः॥५॥

अथचतुरोमृत्युयोगानाह ॥ सूर्यइति ॥ सूर्येजननेजन्मकालेसितेनशुक्रेणसहमूसरिफयोगेसति । तथावर्षेअधिकारीपश्चाधिकारिणांमध्येअधिकारीभवति केंद्रेसति राजगदाद्भयंचराज्ञः सकाशात् तथारोगाद्भयंस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथद्वितीयः ॥ जन्मकालेअसृक्स्थानेभौमाक्रांतराशौ अधिकारिणिवर्षपंचाधिकारिणांमध्येअधिकारिणिइंदुजेबुधेसतिरुक्रोगः स्यात् ॥ अथतृतीयः॥ अथवासौम्येबुधेअधिकारिणिसतिक्रूरदृशाकुजस्यभौमस्यक्रूरदृशाचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यादृष्टेसतिअसृग्दोषादिनारक्तविकारजनितदोषादिनारुक्रोगःस्यात् ॥ अथचतुर्थोयोगः॥पुनरपिताद्दशेबुधेअधिकारिणिक्रूरदृष्ट्याभौमेनदृष्टेअंशुस्थितेअर्थात्कुजस्यांशुस्थितेकुजरश्मिस्थितेदग्धेसति कुजेनयुद्धादिनापीडितेइत्यर्थः ॥ तदाविदेशतःपरदेशेबंधनमृतीस्यातामितिबुधाःप्राहुः॥उक्तंचसमरसिंहेन । दग्धेचरश्म्यधःस्थात्परदेशबंधनंमरणमिति ॥ ताजिकालंकारे॥सौम्येक्रूरदृशाक्षातिःकुजदृशादग्धंचतद्रश्मिभिर्निर्बंधे हननंविदेशमरणंमृत्योर्लभेन्निश्चितमिति ॥ केचित्तुइनांशुस्थितेसूर्यसान्निध्येनास्तंगतेसूर्यमंडलगतेइत्यर्थः ॥ दग्धेपापाक्रांतेकुंजपदसान्निध्येनकुजयुक्तइत्यर्थः ॥ अतएव वामनः ॥ भौमयुक्तेबुधेसार्केविदेशेबंधनंमृतिरिति ॥ तन्न ॥ भिन्नराशिस्थितस्यापिबुधस्यास्तंगतत्वेनसार्कत्वाभावात्समरवाक्येसूर्यपदसांनिध्याभावेनसूर्यस्याप्रसक्त्यासूर्यरश्म्यधःस्थादित्यर्थकल्पनस्यान्याय्यत्वाच्च ॥ नचवामनवाक्यस्यकागतिरितिवाच्यम् ॥ भौमयुक्तेबुधे इत्यस्यस्वोक्तार्थविरुद्धार्थत्वाभावेनसार्केत्यस्याधिकोक्त्याविरोधाभावादिति॥ ॥ ४ ॥ अथरोगयोगावाह ॥ भौमस्थाइनइति ॥ जन्मकालेभौमस्थाने भौमोयस्मिन्राशावस्तितस्मिन्राशौवर्षेअधिकारिणिइंदौचंद्रेसति गुप्तमप्रकाश्यंनृपभयं राज्ञः सकाशाद्भयं रुजोरोगाः स्युः ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः । मंदः शनैश्चरः । अधिकारीपंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीभूत्वाखेदशमस्थानेचेत्स्यात्तदालोहहतेर्लोहप्रहारापीडाकरःस्मृतः॥ ५ ॥

भौमेऽष्टमेभयंवह्नेःप्रहारोवानृपाद्भयम् ॥ आरेखस्थेचतुष्पाद्भयःपातोदुःखंरुजोसृजा ॥ ६ ॥ वित्ताष्टगेज्योधनहायब्देशोऽशुभेक्षितः ॥ मंदेद्यूनेदुर्वचनापवादकलिभर्त्सनम् ॥ ७ ॥ पतितेज्ञेक्रूरदृशाऽऽरेत्थशालेमृतिंवदेत् ॥ कुजहद्दास्थितेनाशः सौम्यदृष्ट्याशुभंभवेत् ॥ ८ ॥

अथाल्पमृत्युयोगावाह ॥ भौमइति ॥ वर्षलग्नादष्टमस्थानेभौमेसतिवह्नेः सकाशात् भयं प्रहारोवा शस्त्रादिनाघातोवा नृपात्राज्ञः सकाशाद्भयंवास्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ आरेभौमेखस्थेदशमस्थानेसतिचतुष्पाद्भयःचतुष्पदेभ्यःपातः पतनंदुःखम् असृजः रक्तविकारजनितरुजोरोगाः स्युः ॥ ६ ॥ अथधननाशविवादयोगावाह ॥ वित्ताष्टगेति ॥ यदिअब्देशः वर्षेशः इज्यो गुरुः वित्ताष्टगः द्वितीयेअष्टमस्थानेवासन् अशुभेक्षितः पापग्रहदृष्टस्तदाधन हाधननाशकर्तास्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ मंदेशनौद्यूनेसप्तमस्थाने सतिदुर्वचनापवादकलिभर्त्सनंधिक्कारंप्राप्नोति ॥ ७ ॥ अथमहाल्पमृत्युयोगावाह ॥ पतितइति ॥ पतितेज्ञेबुधेक्रूरदृशाचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्याआरेभौमेत्थशालेमुथशिलयोगंकरोति तदामृतिंवदेत् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ तादृशे बुधेकुजहद्दास्थितेभौमहद्दायांस्थितेनाशः द्रव्यस्यस्यादित्यपरोयोगः ॥ शुभदृष्ट्यातादृशे बुधेयोगद्वयेपिदृष्टश्चेत् शुभंवदेत् ॥ ८ ॥

लग्नाधिपेनष्टदग्धेयोषिद्वादोऽशुभान्विते ॥ जन्मन्यष्टमगोजीवोनाधिकारीकलिःपृथुः ॥ ९ ॥ जयः शुक्रेक्षणादुक्तःप्रत्युत्तरवशेनतु ॥ भौमेंऽत्यगेधनेसूर्येवादात्क्लेशंविनिर्दिशेत् ॥ १० ॥

अथझकटकयोगावाह ॥ लग्नाधिपइति ॥ लग्नाधिपेवर्षलग्नस्वामिनिनष्टदग्धेनष्टेहीनबलेदग्धेअस्तंगतेअशुभान्वितेअशुभैःपापग्रहैरन्वितेयुक्तेसतियोषिद्भिः अन्यस्त्रीभिःसहवादः कलहःस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ जन्मनिजन्मकाले अष्टमगोअष्टमस्थानेजीवोबृहस्पतिश्चेत्सवर्षेअधिकरिणांमध्येअधिकारीनस्यात् तदापृथुर्महान्कलिःकलहःस्यात् ॥ ९ ॥ अथजयवादयोगावाह ॥ जयइति ॥ प्रागुक्त तादृशेगुरौशुक्रेक्षणातशुक्रेणदृष्टेसतिस्त्रीविवादेप्रत्युत्तरवशेनजयउक्तः कथितः अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ भौमेंऽत्यगेभौमेअंत्यगेवर्षलग्नाद्वादशस्थानेसति धनेद्वितीयस्थानेसूर्येसति तदावादात्क्लेशंविनिर्दिशेत् ॥ १० ॥

रिपुगोत्रकलिर्भीतिः संख्येकुजहतेऽब्दपे ॥ दग्धोजन्मांगपोवर्षेऽष्टमोरोगकलीदिशेत् ॥ ११ ॥ सूत्यब्दयोरधिकृतोभौमस्थानेगुरुर्हतः ॥ पापैर्वादःस्फुटोप्येवंतादृशींदौ शनेःपदे ॥ १२ ॥

अथान्यौकलिरोगयोगावाह ॥ रिपुगइति ॥ अब्दपेवर्षस्वामिनि कुजेहते भौमेनपीडितेसति रिपुभिःशत्रुभिर्गोत्रैःस्ववंशस्थैःसहकलिःस्यात् ॥ संख्येसंग्रामेभीतिर्भयंचस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ जन्मांगपोजन्मकालीनलग्नस्वामिवर्षेदग्धोऽस्तंगतः सन्नष्टमोष्टमस्थानेचेद्भवति तदारोगकलीदिशेत् कथयेत् ॥ ११ ॥ अथकलहयोगावाह ॥ सूत्यब्दयोरिति ॥ गुरुर्बृहस्पतिः ॥ सूत्यब्दयोर्जन्मकालवर्षकालयोरधिकृतोअधिकारीभूत्वाभौमस्थानेजन्मकालिकभौमाक्रांतराशिस्थःसन्हतःपापैर्ग्रहैर्हतश्चेद्भवतितदालोकैः सहस्फुटोवादःस्यादयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ शनेःपदेजन्मकालिकशन्याक्रांतराशौतादृशिजन्मकालवर्षकालयोरधिकारिणिपापग्रहैश्चहतेइंद्रौचंद्रेतिष्ठतिसतिएवमेवंफलःस्फुटःकलहः स्यात् ॥ १२ ॥

सूत्यब्दयोरधिकृतेचंद्रेबुधपदेहते ॥ क्रूरैर्विदेशगमनंवादः स्याद्विमनस्कता ॥ १३ ॥ मेषेसिंहेधनुष्यारेवृषेरंध्रेऽसितोभयम् ॥ मृतौमृतीशलग्नेशौमृत्युदौपापदृग्युतौ ॥ १४ ॥

अथविदेशगमनादियोगमाह ॥ सूत्यब्दयोरिति ॥ सूत्यब्दयोर्जन्मकालवर्षकालयोः अधिकृते अधिकारंप्राप्तेचंद्रेबुधपदेजन्मकालीनबुधाक्रांतराशौस्थितेहते क्रूरैः पापग्रहैर्हतेसति विदेशगमनंवादः विमनस्कतावास्यात् ॥ १३ ॥ अथाल्पमृत्युयोगावाह ॥ मेषइति ॥ आरेभौमे मेषेसिंहेधनुषिवृषेरंध्रेअष्टमस्थानेसतिअसितः खड्गाद्भयंस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ मृतौअष्टमस्थानेमृतीशलग्नेशौअष्टमस्थानस्वामिवर्षलग्नस्वामिनौपापदृग्युतौपापग्रहैर्दृष्टौयुतौवासत्यांमृत्युदौमरणदौभवतः ॥ १४ ॥

यत्रर्क्षेजन्मनिकुजःसोऽब्दलग्नोपगोयदा ॥ बुधोवर्षपतिर्नष्टबलस्तत्रनशोभनम् ॥ १५ ॥ सार्केशनौभौमयुतेखाष्टस्थेवाहनाद्भयम् ॥ सार्केभौमेऽष्टमस्थेतुपतनंवाहनाद्भवेत् ॥ १६ ॥ सारेऽब्दपेऽष्टमेमृत्युश्चंद्रेंत्यारिमृतौमृतिः ॥

उदितेमृतिसद्मेशेनिर्बलेजीवितेमृतिः ॥ १७ ॥ पुण्यसद्मेश्वरःपुण्यसहमादष्टगोयदा ॥ सूत्यष्टमेशः पुण्यस्थो मृतिदःपापदृग्युतः ॥ १८ ॥

अथसामान्यवर्षयोगमाह ॥ यत्रर्क्षइति ॥ जन्मनिजन्मकालेकुजोभौमः यत्रर्क्षेयस्मिन्राशौस्यात्सराशिर्यदाअब्दलग्नोपगः वर्षलग्नेभवेत्तत्रबुधोवर्षपतिर्वर्षस्वामीसन्नष्टबलोभवेत्तदानशोभनंशुभफलदोनस्यात् ॥ १९ ॥ अथवाहनाद्धयपतनयोगावाह ॥ सार्कइति ॥ सार्केशनौसूर्ययुक्तशनौ भौमयुतेसभौमेखाष्टस्थेदशमाष्टमस्थानस्थेसतिवाहनाद्भयंभवति ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सार्केभौमेसूर्ययुक्तभौमेऽष्टमस्थानस्थेसतिवाहनात्पतनंवदेत्कथयेत् ॥ ॥ १६ ॥ अथमहामृत्युयोगावाह ॥ सारेब्दपइति ॥ सारेऽब्दपेआरेणभौमेनसहवर्तमानेसारेएतादृशेअब्दपेवर्षस्वामिनिअष्टमेसतिमृतिर्मरणंस्यात् ॥ तथा अंत्यारिमृतौद्वादशषष्ठाष्टमस्थानेषुचंद्रेसतिमृतिर्मरणम् । अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ मृतिसद्मेशेमृत्युसहमस्वामिनिउदितेउदयंप्राप्तेनिर्बलेबलरहितेसतिजीवितेमृतिःस्यात् ॥ १७ ॥ अथान्यौमहामृत्युयोगावाह ॥ पुण्यसद्मेश्वरइति ॥ पुण्यसद्मेश्वरःपुण्यसहमस्वामीपुण्यसहमस्थानादष्टमस्थानस्थः ॥ पापदृग्युतः पापग्रहैर्दृष्टोयुक्तोवास्यात्तदामृतिःस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सूत्यष्टमेशः सूतौजन्मकालेअष्टमेशः अष्टमस्थानस्वामीपुण्यस्थः पुण्यसहमस्थानस्थः पापग्रहेणदृष्टोयुतोवास्यात्तदामृतिर्मरणंस्यात् ॥ १८ ॥

सूत्यष्टमगतोराशिःपुण्यसद्मनिनाथयुक् ॥ अब्दलग्नाऽष्टमर्क्षेवाचेदित्थंस्यान्मृतिस्तदा ॥ १९ ॥ पुण्यसद्माशुभाक्रांतंमृतीशोऽत्यारिरंध्रगः ॥ मुथहेशोऽब्दपोवापिमृत्युंतत्र विनिर्दिशेत् ॥ २० ॥

अथान्यौमृत्युयोगावाह ॥ सत्यष्टमगतइति ॥ सूत्यष्टमगतोराशिः सूतौ जन्मकालिकलग्नादष्टमराशिर्वर्षकालीनपुण्यसद्मनिपुण्यसहमस्थानस्थोभवन्नाथयुक्स्वस्वामिनायुक्तश्चेत्तदामृत्युःस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ तथाअब्दलग्नाद्वर्षलग्नादष्टमर्क्षमष्टमोराशिरित्थंपुण्यसहमस्थस्वामिनायुक्तश्चेत्तदामृत्युःस्यात् ॥ १९ ॥ अथान्यमृत्युयोगावाह ॥ पुण्यसद्मेति ॥ पुण्यसद्मपुण्यसहममशुभाक्रांतंपापग्रहैर्युक्तंस्याद्यदिमृतीशःअष्टमस्थानस्वामीअंत्यारिरंध्रगःद्वादशषष्ठाष्टस्थानस्थश्चेद्भवतितदामृत्युंवदेत ॥ अयमेकोयोगः ॥

अथान्यः ॥ मुथहेशः मुथहास्वामीअब्दपोवावर्षस्वामीवातत्रतथैवपापाक्रांतः द्वादशषष्ठाष्टमस्थानस्थश्चेत्तदामृत्युंविनिर्दिशेत् ॥ २० ॥

सक्रूरेजन्मपेमृत्यौमृतिश्चेदिंथिहार्कियुक् ॥ भौमक्षुतेक्षणे तत्रमृत्युःस्यादात्मघाततः ॥ २१ ॥ मंदोऽष्टमेमृतीशेत्थशालान्मृत्युकरःस्मृतः ॥ शुभेत्थशालात्सर्वेऽपियोगानाशुभदायकाः ॥ २२ ॥

अथमहामृत्युयोगानाह ॥ सक्रूरइति ॥ जन्मपेजन्मलग्नस्वामिनिसक्रूरेवर्षे पापग्रहयुक्तेमृत्यौअष्टमस्थानस्थेसतिमृंतिर्मरणंस्यात् ॥ चेदिंथिहामुथहायत्र कुत्रापिस्थिता आर्कियुक्ताशनियुक्तातदामृतिः ॥ भौमक्षुतेक्षणात् भौमेनक्षुतदृष्ट्याचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यादृष्टासतीतत्रईदृशेयोगेआत्मघाततोमृत्युःस्यात् ॥२१॥ अथमहामृत्युयोगंसर्वमृत्युयोगपरिहारंचाह॥मंदइति॥मंदश्शनैश्वरः अष्टमेवर्षलग्नादष्टमस्थानेस्थितः ॥ मृतीशेत्थशालात् मृतीशः अष्टमभावस्वामीतेनसहमुथशिलयोगान्मृत्युकरःस्मृतःकथितः ॥ अथैतद्योगानामपवादमाह ॥ सर्वेपिमृत्युयोगाः शुभेत्थशालात् यद्यरिष्टकारकाणांग्रहाणांशुभग्रहैः साकंमुथशिलयोगस्तर्हिअशुभदायकाअनिष्टदायकानभवंति ॥ २२ ॥

सूतिरंध्रपतिर्मंदोऽष्टमोऽब्देलग्नपेनचेत् ॥ इत्थशालीक्रूरदृशातत्कालंमृत्युदायकः ॥ २३ ॥ पुण्यसद्मनिविधुस्तनौ तथाऽस्तेखलोमृतिरथार्थेरिःफगौ ॥ मृत्युदौखलखगावथो जनुर्वर्षवेशतनुपौमृतौमृतिः ॥ २४ ॥　　इत्यष्टमभावः ।

अथमहामृत्युयोगमाह ॥ सूतिरंध्रपतिरिति ॥ सूतौजन्मकालेरंध्रपतिः अष्टमभावस्वामीमंदः शनिःअब्देवर्षेवर्षलग्नादष्टमस्थानस्थः सन्लग्नपेनवर्षलग्नस्वामिनाचेत्क्रूरदृशाचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्याइत्थशालीमुथशिलयोगंकरोतितदातत्कालेतस्मिन्समयेमृत्युदायकोभवति ॥ २३ ॥ २४ ॥ इतिअष्टमभावविचारः ।

अथ भाग्यभावविचारः ।

भौमेऽब्दपेत्रिनवगेक्रूरायुक्तेबलान्विते ॥ गुणावहस्तदामार्गेश्वरंकार्येस्थिरंततः ॥ १ ॥ त्रिधर्मस्थोऽब्दपःसूर्यःकं-

बूलीमार्गसौख्यदः ॥ अन्यप्रेषणयानंस्यात्सचेन्नाधिकृतोभवेत् ॥ २ ॥

अथनवमभावविचारः ॥ तत्रनवमभावेमार्गधर्मविचारस्तावद्गमनयोगमाह॥ भौमइति ॥ भौमेऽब्दपे भौमेवर्षस्वामिनि त्रिनवगेतृतीयगेनवमस्थानेवाक्रूरायुक्तेक्रूरैः पापग्रहैरयुक्तेयोगरहितेबलान्वितेबलिष्ठेसातितदामार्गः गमनंगुणावहः लाभादिसुखकरः ॥ चरंकार्यंत्वरयासाध्यमपिकार्यं ततः तस्मात्स्थिरं विलंबसाध्यंभवति ॥ १ ॥ अथान्यदाह ॥ त्रिधर्मस्थइति ॥ सूयः अब्दपः वर्षस्वामीभत्वाकंबूलीकंबूलयोगवान्सनात्रिधर्मस्थः तृतीयनवमस्थानस्थस्तदामार्गसौख्यदः सचेन्नाधिकृतः पंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीनभवेत्तदाऽन्यप्रेषणेनयानंगमनंस्यात् ॥ २ ॥

शुक्रेऽब्दपेत्रिनवगेमार्गेसौख्यंविलोमगे ॥ अस्तेवाकुगतिः सौम्येदेवयात्रातथाविधे ॥ ३ ॥ क्रूरार्दितेकुयानंस्यात्क्रूरावेवंविचिंतयेत् ॥ इत्थशाले लग्नधर्मपत्योर्यात्रास्त्यचिंतिता ॥ ४ ॥

अथान्यान्गमनयोगान्सार्द्धश्लोकेनाह ॥ शुक्रइति ॥ क्रूरार्दितइति॥शुक्रेऽब्दपेवर्षस्वामिनित्रिनवगेतृतीयनवमस्थानेसातिमार्गेगमनंमार्गेसौख्यंस्यात् ॥ अथताद्दशेशुक्रेविलोमगेवक्रिणिअस्तेवा अस्तंगते वासति कुगतिःकुत्सितगतिः कुगमनंकार्यासिद्धिर्नस्यादित्यर्थः । तथाबुधेताद्दशेवर्षस्वामिनिसबलेत्रिनवगे सौम्येबुधेसाति देवयात्रादेवोद्देशेनयात्रास्यात् ॥ इदंतीर्थयात्रादेरप्युपलक्षणम् ताद्दशेशुक्रेबुधेक्रूरार्दितेपापग्रहैःपीडितेयुक्तेवासति कुयानंकुत्सितगमनंस्यात्॥ एवममुनाप्रकारेणवर्षस्वामिनित्रिनवगेगुरौसतिदेवयात्रांविचिंतयेत्कथयेत्तस्मिन्गुरौक्रूरार्दितेतुकुयानंस्यात ॥ अथचिंतितयात्रायोगमुत्तरार्द्धेनाह । इत्थशालइति । लग्नधर्मपत्योःवर्षलग्नस्वामिनासहनवमभावस्वामिनःइत्थशाले मुथशिलयोगेसति अचिंतिताअकस्मात्यात्रास्यात् ॥ ३ ॥ ४ ॥

लग्नेशोधर्मपंयच्छन्स्वंमहाश्चिंतिताध्वदः ॥ एवंलग्नाब्दयोर्योगेमुथहांगपयोरपि॥५॥गुरुस्थानेकुजेधर्मेसद्यात्राभृत्यवित्तदा ॥ ज्ञस्थानेलग्नपोभौमोदृष्टःसद्यानसौख्यदः ॥६॥

अथविपरीतंमुथशिलमन्यत्रातिदेशमाह । लग्नेशइति ॥ लग्नेशोवर्षलग्नस्वामीधर्मपेननवमभावस्वामिनामुथशिलयोगंकरोति तदाचिंतितगमनम् ॥

एवममुनाप्रकारेणलग्नाब्दपयोर्योगेवर्षलग्नस्वामीवर्षस्वामीअनयोर्योगेसतितथा मुथहास्वामीअंगपोवर्षलग्नस्वामीअनयोर्योगेसतिमुथशिलंपूर्वोक्तंस्यात् ॥ ५ ॥ अथसद्यात्रायोगावाह ॥ गुरुस्थानइति ॥ गुरुस्थानेजन्मकालेगुरुर्बृहस्पतिर्यस्मिन्राशावस्तितस्मिन्राशौवर्षकालीनेकुजेभौमेधर्मे नवमस्थानगतेसति सद्यात्रासमीचीनायात्रा ॥ भृत्य:सेवक:वित्तंभृत्यद्रव्यप्राप्तिकारिकास्यात् ॥ अयमेकोयोग: ॥ अथान्य: ॥ ज्ञस्थानेजन्मकालेबुधोयस्मिन्राशावस्ति तस्मिन्राशौवर्षकालीनेभौमेलग्नस्वामिनादृष्ट:सन्सद्यानसौख्यद:स्यात् ॥ ६ ॥

स्वस्थानगोवाबलवाँल्लग्नदर्शीसुयानद: ॥ जन्माधिकारी ज्ञोमंदस्थानेक्रूरयुतोयदा ॥७॥ पंथारिपोर्झंकटकाद्गुरुरध्वेंदुजीवयो: ॥ धर्मेशनिर्नाधिकारीपंथानमशुभंवदेत् ॥८॥

अथान्यंसद्यात्रायोगंश्लोकार्द्धेनाह ॥ स्वस्थानगइति ॥ जन्मकालेभौम:स्वस्थानगोमेषवृश्चिकगतोवर्षेपिमेषवृश्चिकराशिगत:सन् ॥ नवमेबलवान्स्यात् ॥ लग्नदर्शीलग्नंपश्यति ॥ तदासुयानद:शुभगमनंभवेत् ॥ अथ शुभयात्रायोगान्सार्द्धश्लोकेनाह ॥ जन्माधिकारीति॥ ज्ञोबुध: जन्माधिकारी जन्मकालेअधिकारीभूत्वा मंदस्थाने जन्मकालीनशन्याक्रांतराशिगत:सन्वर्षेनवमस्थानगत: क्रूरयुत:पापग्रहयुक्तोयदाभवेत्तदारिपो: शत्रोर्झंकटकात् कलहप्रसंगात्पंथा:मार्गगमनंस्यात् ॥ गुरुरध्वेति॥इंदुजीवयो:इंदुश्चंद्र:जीवोबृहस्पति:अमुनाप्रकारेणजन्मकालेअधिकारीभूत्वाजन्मकालीनशन्याक्रांतराशिगत:सन्वर्षेनवमस्थानगतयो:पापग्रहयुतयो:सतो: शत्रुकलहाद्गुरुर्भूयानध्वामार्ग:स्यात्॥धर्मेइति ॥ वर्षेनाधिकारीपंचाधिकारीरहित: शनिर्धर्मेनवमस्थाने सन्नशुभंपंथानंवदेत्कथयेत् ॥ ७॥ ८॥

इत्थंगुरौदूरयात्रानृपसंगस्ततोगुण: ॥ कुजेऽब्दपेनष्टबले स्वजनाद्दूरतोगति: ॥ ९ ॥

अथदूरयात्रायोगावाह ॥ इत्थमिति ॥ इत्थममुनाप्रकारेणवर्षेअधिकाररहितेनवमस्थानगतेगुरौसति दूरयानंस्यात् नृपसंग: राज्ञासहमेलनंस्यात्ततोगुण: तत: राज्ञ:सकाशाद्गुण: द्रव्यप्राप्तिश्चस्यात् ॥अयमेकोयोग:॥अथान्य: ॥ कुजेभौमे अब्दपेवर्षस्वामिनि नष्टबले नवमस्थानगतेसति; स्वजनात्स्वकीयकुटुंबवर्गाद्दूरेगति: गमनंस्यात् ॥ ९ ॥

द्यूनेंथिहाधर्मइंदौसबलेऽध्वाविदेशगः ॥ वर्षेशोबलवान्पापायुतःकेंद्रेऽधिकारवान् ॥ १० ॥ अधिकारोगतिःसंख्येसेनापत्येपिवावदेत् ॥ एवंबुधेकुजेजीवयुतेर्कान्निर्गतेपुनः ॥ ११ ॥ परसैन्योपरिगतिर्जयःख्यातिसुखावहः ॥ जीवान्नवमगेभौमेशुभायात्रानृणांभवेत् ॥ १२ ॥

इतिनवमभावविचारः ॥

अथप्रबलविदेशयात्रायोगंश्लोकपूर्वार्धेनाह ॥ द्यूनेंथिहेति ॥ द्यूनंसप्तमस्थानेइंथिहामुथहाधर्मइंदौचंद्रेसबलेबलिष्ठेसतिविदेशगः परदेशगमनप्रयोजकः अध्वामार्गोभवति ॥ अथवर्षाधीशस्यकेंद्रगत्वेनविशेषफलमेतच्छ्लोकोत्तरार्द्धाग्रिमश्लोकपूर्वार्द्धाभ्यामाह॥वर्षेशइति।वर्षेशोवर्षस्वामीबलवान् बलिष्ठःपापायुतः पापग्रहैर्नयुतःअधिकारवान्पंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीभूत्वाकेंद्रेसति अधिकारोगतिःप्राप्तिः स्यात्संख्येसंग्रामेसेनापत्यंवदेत् ॥ अथान्यदाह ॥एवमिति॥ एवमुक्तप्रकारेणबुधेकुजेभौमेवाबलयुते अर्कान्निर्गतेउदितेजीवयुतेबृहस्पतियुते केंद्रवर्तिनिसतिपुनःपरसैन्योपरिगतिर्गमनंस्यात् ॥ तत्सकाशाज्जयःख्यातिसुखावहःस्यात् ॥ अथोत्तरार्द्धेनविशेषमाह ॥ जीवादिति ॥ जीवात्गुर्वाक्रांतराशेःसकाशान्नवमगेनवमस्थानेभौमेसतिनृणांमनुष्याणांयात्राशुभाभवेत् ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ इतिनवमभावविचारः ॥

अथदशमभावविचारः ॥

सबलेऽब्दपतौखस्थेराज्यार्थसुखकीर्तयः ॥ स्थानंतराप्तिरन्यस्मिन्केंद्रेगृहसुखाप्तयः ॥ १ ॥ इत्थंबलीरविर्भूस्थः पूर्वार्जितपदातिकृत् ॥ एकादशेऽस्मिन्सख्यंस्यान्नृपामात्यगणोत्तमैः॥ २ ॥रविस्थानेंथिहालग्नेखेवाराज्याप्तिसौख्यदा ॥ नीचेऽर्कःपापसंयुक्तोभूपाद्बंधवधंदिशेत् ॥ ३ ॥

अथदशमभावविचारः ॥ सबलइति ॥ सबलेबलिष्ठे अब्दपतौ वर्षस्वामिनि खस्थेदशमस्थानस्थेसति राज्यार्थसुखकीर्तयोभवंति ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ अन्यस्मिन्केंद्रेदशमव्यतिरिक्तस्थाने स्थानांतराप्तिःगृहसुखाप्तयश्चभवंति॥ १॥ अथस्थानविशेषेणवर्षस्वामिनःसूर्यस्यविशेषफलमाह॥ इत्थमिति॥ इत्थममुनाप्रकारेणवर्षस्वामी भूत्वाबलीबलिष्ठोरविःसूर्यःभूस्थःचतुर्थ-

स्थानस्थःपूर्वार्जितपदाप्तिकृत् ॥ अस्मिन्नेतादृशेसूर्येएकादशस्थानस्थेसतिनृपामात्यगुणोत्तमैःसख्यंस्यात् ॥ २ ॥ अथराज्यप्राप्तियोगंचाह ॥ रविस्थानेंथिहेति ॥ रविस्थानेजन्मकालीनसूर्याधिष्ठितराशौ वर्षकाले इंथिहामुथहाभवेत् लग्नेवर्षलग्नेखेदशमस्थानेवाराज्यप्राप्तिसौख्यदास्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ तथाअर्कःसूर्यःनीचनीचेराशिगतः पापसंयुक्तः पापग्रहयुक्तः सन्दशमस्थानगतश्चेत्तदाभूपाद्राज्ञःसकाशाद्बंधःबंधनंहननंचदिशेत्कथयेत्३॥

सिंहेरविर्बलीखस्थःस्थानलाभोनृपाश्रयः ॥ स्थानांतराधिकाराप्तिरिंदुरारपदेबली ॥४॥ खेशलग्नेशवर्षेशेत्थशालेराज्यदायकः ॥ वर्षेशेराज्यसहमेऽर्केत्थशालेमहानृपः ॥ ५ ॥ शनिस्थानेकुजःपश्यन्मुथहांपापकर्मतः ॥ नृपभीतिंवित्तनाशंदद्याद्दशमगोयदि ॥ ६ ॥

अथान्यौस्थानप्राप्तियोगावाह ॥ सिंहइति ॥ सिंहेरविःमूलवाक्यानुरोधाज्जन्मनीतिपदमत्राध्याहार्यम्।।जन्मकालेसिंहराशिगतःसूर्योवर्षकालेबलीबलिष्ठःसन् खस्थः दशमस्थानस्थश्चेत्तदास्थानं पदं तस्यलाभो नृपाश्रयः राजाश्रयश्चस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ एवंजन्मकालेआरपदेभौमाक्रांतराशौ वर्षे तद्राशिगतः इंदुश्चंद्रः बलीचेत्तदास्थानांतरेअधिकारप्राप्तिः ॥ ४ ॥ अथान्यौराज्यप्राप्तियोगावाह ॥ खेशइति ॥ खेशः वर्षकालीनदशमस्थानस्वामीलग्नेशः वर्षलग्नस्वामीवर्षेशः एतेषांइत्थशाले परस्परमुथशिलयोगेसतिराज्यदायकः राज्यप्रदोभवति । अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ वर्षेशेवर्षस्वामिनिराज्यसहमेराज्यसहमस्थानगतेसतिअर्केत्थशालेसूर्येणसहमुथशिलयोगेसतिमहानृपोराजास्यात् ॥ ५ ॥ अथान्यं द्रव्यनाशयोगमाह ॥ शनिस्थानइति ॥ जन्मकालेशनिस्थानेशन्याक्रान्तराशौवर्षकालेकुजोभौमः दशमगः सन्यदिमुथहांपश्यतितदापापकर्मतः नृपभीतिवित्तनाशंचदद्यात् ॥ ६ ॥

ईदृशेत्रिनवस्थेऽस्मिन्दग्धनष्टेऽघसंचयः ॥ मंदोऽब्दपोधिकारीत्रिधर्मगोधर्मवृद्धिदः ॥ ७ ॥ तस्मिन्दग्धेविनष्टेचपापकृद्धर्मनिंदकः ईदृशीदृक्फलंसूर्येगुरावित्थंनयार्थभाक् ॥ ८ ॥

अथपापपुण्यवृद्धियोगावाह ॥ ईद्दशेजन्मकालीनशन्याक्रांतराशौवर्षे त्रिनवस्थेतृतीयनवमस्थानस्थेऽस्मिन्भौमेदग्धेऽस्तंगतेनष्टेहीनबलेअघसंचयः अघस्यपापस्यसंचयोवृद्धिः स्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ मंदः शनैश्वरः अब्दपः वर्षस्वामीअधिकारीपंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीभूत्वात्रिधमर्गः तृतीयनवमस्थानस्थश्चेत्स्यात्तदाधर्मवृद्धिदोभवति ॥ ७ ॥ अथ दुष्टयोगौशुभयोगंचाह ॥ तास्मिन्निति ॥ तस्मिन्वर्षस्वामिनिशनौअधिकारिणिदग्धेवाविनष्टेवासतिपापकृद्धर्मनिंदकश्चभवेत ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ ईद्दशिसूर्येवर्षस्वामिन्यधिकारिणित्रिनवगेदग्धेवाविनष्टेवासतिईद्दक्फलंपापकृद्धर्मनिंदकश्चपुरुषःस्यात् ॥ अथशुभयोगः ॥ गुराविथमिति ॥ इत्थमनुनाप्रकारेणवर्षस्वामिन्यधिकारिणितृतीयनवमगेदग्धेवाविनष्टेवागुरौसतिनयार्थभाक् नयेननीतिमार्गेणार्थंद्रव्यंप्राप्नोति ॥ ८ ॥

तत्रस्थामुथहापुण्यागमंपापंखलाश्रयात् ॥ सूतौखेशेरवौ खस्थेवर्षेमुथशिलंयदि ॥ ९ ॥ लग्नाधिपेनराज्याप्तिरुक्ता वीर्यानुमानतः ॥ धर्मकर्माधिपौदग्धौधर्मराज्यक्षयावहौ ॥ १० ॥ इतिराज्यभावविचारः ॥

अथमुथहासंबंधिशुभाशुभफलंश्लोकपूर्वार्द्धेनाह ॥ तत्रस्थेति । तत्रस्थातृतीयनवमस्थानस्थामुथहापुण्यागमनंकरोति ॥ अथराज्यप्राप्तियोगमाह ॥ सूताविति॥सूतौजन्मकालेखेशेदशमभावस्वामिनि रवौसूर्येवर्षेवर्षकालेखस्थेदशमस्थानेस्थितःसन् यदिलग्नाधिपेनवर्षलग्नस्वामिनासहमुथशिलंमुथशिलयोगो भवेत्तदावीर्यानुमानतःसूर्यस्यविश्वात्मकबलानुमानेनराज्याप्तिः राज्यप्राप्तिरुक्ताकथिता ॥ अथधर्मराज्यनाशयोगौश्लोकस्योत्तरार्द्धेनाह ॥ धर्मेति । धर्मकर्माधिपौनवमभावस्वामदिशमभावस्वामीएताबुभौदग्धौस्यातांतदाधर्मराज्यक्षयावहौनाशकर्तारौभवतः ॥ नवमभावस्वामीदग्धबलश्चेत्तदाधर्मनाशः ॥ दशमभावाधीशश्चेद्दग्धबलस्तदाराज्यनाशः ॥ ९ ॥ १० ॥

अथाऽऽयभावविचारः॥

अब्दपेज्ञेऽर्थगेलाभोवाणिज्याच्छुभद्दग्युते ॥ सोंथिहेऽस्मिँल्लग्नगेतलाभः पठनलेखनात ॥ १ ॥

अथायभावविचारः ॥ तत्रलाभयोगमाह ॥ अब्दपेज्ञइति ॥ अब्दपे वर्षस्वामिनि ज्ञे बुधेऽर्थगेधनभावंगेशुभद्दग्युतेशुभग्रहैर्दृष्टेयुक्तेसति वाणिज्याल्लाभः

स्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः अस्मिन्बुधेवर्षस्वामिनि शुभग्रहैर्दृष्टेयु-
क्तेसेंथिहइंथिहायुक्तेलग्नगतेवर्षकालीनलग्नगतेसतिपठनलेखनाल्लाभः ॥ १ ॥

**अस्मिन्षष्ठाष्टांत्यगतेसक्रूरेनीचकर्मकृत् ॥ क्रूरेक्षणेनवा
लाभोऽस्तंगतेलिखनादितः ॥ २ ॥ जीवेऽब्दपेक्रूरहते
लग्नेहानिर्भयंनृपात् ॥ अस्मिन्नधिकृतेद्यूनेव्यवहाराद्धना-
प्तयः ॥ ३ ॥**

अथाशुभंफलमाह ॥ अस्मिन्निति॥अस्मिन्बुधेवर्षाधीशेषष्ठाष्टान्त्यगतेषष्ठाष्ट-
मद्वादशस्थानगतेसक्रूरे पापग्रहयुक्तेसति नीचकर्मकृत् पुरुषःस्यात् ॥ तादृशो
बुधोवर्षस्वामीसन्षष्ठाष्टांत्यगेक्रूरेक्षणेपापग्रहैर्दृष्टेसतिलाभोनास्तीतिवाच्यम् ॥
वाअस्तगतेसति लिखनादितःलेखनतः लाभोनास्ति ॥ २ ॥ अथाशुभशु-
भयोगावाह ॥ जीवइति ॥ जीवेगुरौअब्दपेवर्षस्वामिनिक्रूरहतेपापग्रहपीडिते
लग्नेवर्षलग्नेसतिहानिर्द्रव्यनाशःनृपात्राज्ञःसकाशात्भयंचस्यात् ॥ अयमेको
योगः ॥ अथान्यः ॥ अस्मिन्गुरौअधिकृतेपंचाधिकारिणांमध्येअधिकारीसन्
द्यूनेसप्तमस्थानेसतिव्यवहाराद्वणिक्कर्मणाधनाप्तयःद्रव्याप्तिःस्यात् ॥ ३ ॥

**लग्नायेशेत्थशालेस्याल्लाभःस्वजनगौरवम् ॥ सर्वेपिलाभे
वित्ताप्त्यैसबलानिर्बलानतु ॥ ४ ॥ सवीर्योज्ञःसमुथहो
लग्नेऽर्थसहमेशुभाः ॥ तदानिखातद्रव्यस्यलाभःपापदृ-
शानतु ॥ ५ ॥ इत्यायभावविचारः ॥**

अथप्राप्तियोगावाह ॥ लग्नायेशेत्थशालइति ॥ वर्षलग्नस्वामी आयेशः
लाभभावस्वामी अनयोरित्थशालेपरस्परमुथशिलयोगेसतिलाभः स्यात् स्वज-
नेषुगौरवंचस्यात् ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ सर्वेपिसर्वग्रहाः सबलाः
संतः लाभेएकादशस्थानेसन्तोवित्ताप्त्यैद्रव्यप्राप्त्यैभवंति ॥ यदिलाभस्थाः
सर्वेग्रहाःनिर्बलास्तदाद्रव्यप्राप्त्यैनभवंति ॥ ४ ॥ अथनिखातद्रव्यप्राप्ति
योगमाह ॥ सवीर्यइति ॥ ज्ञोबुधःसवीर्यः बलयुक्तः पुनःकीदृशः समुथहामु-
थहायुक्तोलग्नेवर्षलग्नेस्यात् ॥ बलिष्ठोमुथहासहितोबुधोवर्षलग्ने स्यादित्यर्थः॥
अर्थसहमेद्रव्यसहमेपिशुभाःशुभग्रहालग्नेचेत्स्युस्तदानिखातद्रव्यस्यगर्तस्थापि-
तद्रव्यस्यलाभोभवेत् ॥ पापदृशाएतादृशलग्नस्थयोगेपापग्रहैर्दृष्टेसतिनिखाताद्र-
व्यस्यलाभोनस्यान्नास्त्येव ॥ ५ ॥ इत्यायभावविचारः ॥

अथ व्ययभावविचारः ॥

लग्नाब्दपौहतबलौव्ययषण्मृतिस्थौयद्राशिगौतदनुसारि फलंविचिंत्यम् ॥ षष्ठेऽब्दपेभृगुसुतेऽथविनष्टवीर्ये दृष्टेखलैः क्षुतदृशाद्विपदर्क्षसंस्थे ॥ १ ॥ भृत्यक्षतिस्तुरगहाचतुरंघ्रिभस्थेऽन्यस्मिन्नपीदमुदितंफलमब्दनाथे ॥ खस्थेकुजेशशियुते तुरगादिनाशः स्याद्व्याकुलत्वमशुभोपहतेव्ययेवा ॥ २ ॥

अथव्ययभावविचारः ॥ अथसार्द्धश्लोकेनव्ययविचारमाह ॥ लग्नाब्दपाविति ॥ लग्नाब्दपौवर्षलग्नस्वामिवर्षस्वामिनौ हतबलौनिर्बलौ व्ययषण्मृतिस्थौ द्वादशषष्ठाष्टमस्थानगतौसंतौयद्राशिगौ यस्मिन्राशावास्थितौस्याताम् ॥ तदा तदनुसारिफलंतस्मिन्स्थानेयादृशंफलमुक्तंतादृशंफलंविचिंत्यंज्ञातव्यम् ॥ यथा वर्षस्वामीषष्ठगतः सचतुष्पदराशिगतश्चेत्तदाचतुष्पदनाशोवाच्यः ॥ एवमष्टमद्वादशस्थयोरपीत्यर्थः ॥ अथषष्ठस्थानस्थितस्यशुक्रस्यविशेषमाह ॥ शुक्र इति ॥ भृगुसुतेशुक्रेऽब्दपेवर्षस्वामिनिषष्ठेषष्ठस्थाने ॥ विनष्टवीर्येहीनबलेखलैः पापग्रहैःक्षुतदृशाचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यादृष्टे द्विपदर्क्षसंस्थेनृराशिसंस्थेसति भृत्यक्षतिःसेवकानांनाशःस्यात् ॥ तादृशेशुक्रेचतुरंघ्रिभस्थेचतुष्पदराशिगते सतितुरगहाअश्वहानिकरःस्यात् ॥ अश्वइत्युपलक्षणम् ॥ अन्यचतुष्पदहानिरपिद्रष्टव्या ॥ एवमन्यस्मिन्नपि अब्दनाथेवर्षस्वामिनिषष्ठाष्टमद्वादशस्थाने पुनरपितद्राशिगतेसति इदमुदितंपूर्वोक्तभृत्यनाशादिफलंवाच्यम् ॥ अथवर्षस्वामीभौमस्तस्यस्थानविशेषेफलंश्लोकस्योत्तरार्द्धेनाह ॥ खस्थइति ॥ वर्षस्वामिनि कुजे भौमे शशियुते चंद्रयुक्ते खस्थेदशमस्थानस्थेसति ॥ अश्वादीनां नाशः मनसिव्याकलत्वंचस्यात् ॥ अथतादृशेचंद्रयुक्तेवर्षस्वामिनिभौमेअशुभोपहतेपापग्रहहतेव्ययेद्वादशस्थानस्थेसतिअश्वादीनांनाशादिफलंवाच्यम् ॥ अत्रशशियुतेइतिपाठः स्वबुद्ध्याग्रंथकर्त्राकृतः । वस्तुवस्तु खस्थेकुजेशनियुत इतिपाठः पूर्वग्रंथानुरोधात् ॥ उक्तंचसमरसिंहेन ॥ शनियुजिकुजे गगनगे बह्वाकुल्यंतुरंगनाशश्चेति ॥ ताजिकालंकारे॥भौमेमंदयुतेस्थितेचदशमेस्यादाकुलत्वंमनस्यश्वानांक्षतिरेवेति ॥ तथाचखस्थेकुजेशनियुतेतुरगादिनाशःआकुलत्वंच ॥ अयमेकोयोगः ॥ अथान्यः ॥ कुजेअशुभोपहतेव्ययेसतीत्यर्थः ॥ अथवापापाक्रांतेव्ययभवनेसति तुरगादिनाशइत्यादि ॥ १ ॥ २ ॥

षष्ठेरवौखलहतेचतुरंघ्रिभस्थेभृत्यैःसमंकलिरथाष्टमारिःफगेऽपि ॥ मंदेऽब्दपेबलयुतेरिपुरिःफसंस्थेभूवासनद्रुमजलाशयनिर्मितिश्च ॥ ३॥ स्वर्क्षोच्चगेकर्मणिसूर्यपुत्रेनैरुज्यमर्थाधिगमश्चजीवे ॥ सूर्येनृपाद्बाहुबलात्कुजेऽर्थोबुधेभिषग्ज्योतिषकाव्यशिल्पैः ॥ ४॥

अथसूर्यशन्योरप्यब्दपयोरशुभस्थानगतयोःफलमाह ॥ षष्ठेइति ॥ रवौ सूर्ये वर्षस्वामिनिषष्ठेषष्ठस्थाने खलहते पापग्रहाक्रांतेचतुरंघ्रिभस्थे चतुष्पदराशिसंस्थे अथाष्टमरिःफगेपि अष्टमस्थानगतेऽथवाद्वादशस्थानगतेसतिभृत्यैःसेवकैःसहकलिःकलहःस्यात् ॥ अथमंदेशनौअब्दपेवर्षस्वामिनिबलयुते रिपुरिःफस्थे षष्ठद्वादशस्थानसंस्थेसति भूवासनमुज्जटभूमौग्रामानिर्मितिःतस्मिन्भूमौद्रुमाणांजलाशयानांकूपतडागानांनिर्मितिश्चस्यात् ॥ ३ ॥ अथस्थानांतरगतानांग्रहाणांफलमाह ॥ स्वर्क्षोच्चगइति ॥ सूर्यपुत्रेशनौवर्षस्वामिनि स्वर्क्षे स्वराशौ मकरकुंभसंस्थे स्वोच्चेतुलाराशौस्थिते कर्मणिदशमस्थानेसति नैरुज्यंशरीरेआरोग्यमर्थाधिगमःद्रव्यप्राप्तिश्चस्यात् ॥ एतादृशेजीवेगुरौवर्षस्वामिनिधनुर्मीनकर्कस्थेदशमगतेसतिआरोग्यंद्रव्यप्राप्तिश्चस्यात् तादृशेसूर्ये सिंहमेषस्थेसतिदशमस्थेराज्ञोनृपात्सकाशादर्थप्राप्तिः ॥ एतादृशेकुजेभौमेवर्षस्वामिनिमेषवृश्चिकमकरगतेसतिदशमस्थेस्वबाहुबलात् द्रव्यप्राप्तिःस्यात् ॥ एतादृशेबुधेवर्षस्वामिनिमिथुनकन्यास्थेसतिदशमस्थेभिषग्ज्योतिषकाव्यशिल्पैःकृत्वाद्रव्यप्राप्तिःस्यात् ॥ ४ ॥

मंदेऽब्दपेगतबलेनैराश्यंदौःस्थ्यमादिशेत् ॥ सूर्येऽब्देशेशशिस्थानेमंदेऽब्दजनुषोर्हते ॥ ५ ॥ सर्वकर्मसुवैकल्यंवक्रेऽस्तेचतथापुनः ॥ कर्मकर्मेशसहमनाथाःशनियुतेक्षिताः ॥ ६ ॥

अथनिर्बलशनेःफलंश्लोकपूर्वार्धेनाह ॥ मंदइति ॥ मंदेशनैश्चरेअब्दपेवर्षस्वामिनिगतबलेनिर्बलेदशमस्थितेसतिनैराश्यमाशाराहित्यंदौःस्थ्यंचंचलचित्तत्वमादिशेतकथयेत्॥अथवर्षेशसूर्यस्यफलमाह श्लोकोत्तरार्द्धोत्तरश्लोकपूर्वार्द्धाभ्याम्॥सूर्येऽब्देशेवर्षस्वामिनिसतिमंदेशनैश्चरेअब्दजनुषोःअब्देवर्षकालेजनुषिजन्मकालीनराशिस्थानेचंद्राक्रांतराशिगतेतथाहतेवर्षकालजन्मकालयोर्हतेपाप ग्रहैःपीडितेसतिसर्वकर्मसुवैकल्यंज्ञानादिराहित्यंस्यात्।तथातादृशेपुनःशनौवक्रे

अस्तंगतेवासतिसर्वकर्मसुवैकल्यंस्यात् ॥ अथकर्मभावकर्मेश्वरकर्मसहमेश्वराणांशनियुतिदृष्टिभ्यामशुभफलमुत्तरार्द्धेनाह ॥ कर्मेति ॥ कर्मभावकर्मेशकर्मभावस्वामिसहमनाथाःकर्मसहमाधीशाःशनियुतेक्षिताःशनिनायुक्तदृष्टाश्चेद्भवंतितदासर्वकर्मसुवैकल्यंस्यात् ॥ ९ ॥ ६ ॥

षडष्टव्ययगेऽब्देशेकर्मेशेचबलोज्झिते ॥ सूतावब्देचनशुभंतत्राऽब्देमृतिपेतथा ॥ ७ ॥ यत्रभावेशुभफलोदुष्टोवाजन्मनिग्रहः ॥ वर्षेतद्भावगस्तादृक्तत्फलंयच्छतिध्रुवम् ॥ ८ ॥

अथदुष्टस्थानस्थस्यवर्षेशस्यफलमाह ॥ षडष्टव्ययगइति ॥ अब्देशेवर्षस्वामिनिषडष्टव्ययगेषष्ठगेऽष्टमगतेद्वादशगतेवासति । तथाकर्मेशेचदशमभावस्वामिनिसूतावब्देचसूतौजन्मकालेअब्देवर्षकालेचबलोज्झितेनिर्बलेनशुभंस्यात् ॥ तत्राऽब्देतस्मिन्वर्षेमृतिपेष्टमभावस्वामिनितथातद्वत्षष्ठाष्टमद्वादशगतेनिर्बलेवासतिनैवशुभंस्यात् ॥७॥ अथवर्षेसामान्यतः शुभाशुभफलमाह ॥ यत्रभावइति ॥ जन्मनिजन्मकालेयत्रयस्मिन्भावेशुभफलदोदुष्टफलदोवायःकश्चिद्ग्रहोऽस्तिसग्रहोवर्षेऽपितद्भावगः सन्तादृशस्तत्फलंशुभाशुभफलंध्रुवंनिश्चितंयच्छतिददाति ॥ ८ ॥

येजन्मनिस्युःसबलाविवीर्यावर्षेशुभंप्राक्चरमेत्वनिष्टम् ॥ दद्युर्विलोमंविपरीततायांतुल्यंफलंस्यादुभयत्रसाम्ये ॥ ९ ॥ इतिव्ययभावविचारः ॥

अथवर्षेग्रहाणांफलपाककालमाह ॥ येजन्मनिस्युरिति ॥ जन्मनिजन्मकाले ये ग्रहाःसबलाःबलिष्ठाःस्युस्तेग्रहाःवर्षेविवीर्यानिर्बलाःस्युस्तदातेग्रहाःप्राग्वर्षस्यपूर्वार्द्धेसुखंदद्युः ॥ चरमेवर्षस्योत्तरार्द्धेत्वनिष्टमशुभफलंदद्युः ॥ अथविपरीततायामुक्तवैपरीत्येविलोमंविपरीतंफलंदद्युः ॥ तद्यथा ॥ येग्रहाः जन्मकालेनिर्बलाःवर्षकालेसबलास्तेवर्षपूर्वार्द्धेअनिष्टंफलंदद्युः ॥ वर्षोत्तरार्द्धेसुखंदद्युः ॥ उभयत्रसाम्येतुल्यंफलंस्यात् ॥ तद्यथा ॥ येग्रहाजन्मकालेवर्षकालेपिबलिष्ठास्तेसंपूर्णेवर्षेशुभंफलंदद्युः ॥ येग्रहाजन्मकालेवर्षकालेचनिर्बलास्तेसंपूर्णेवर्षेदुःखमेवदद्युः ग्रहजनितंसर्वंफलंतत्तद्ग्रहदशायामंतर्दशायांवाच्यमितितत्त्वम् ॥ ९ ॥ इति व्ययभावविचारः ॥

श्रीगर्गान्वयभूषणोगणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोऽनंतमतिर्व्यधात्खलमतिध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुः खलु

नीलकंठविबुधोविद्वच्छिवानुज्ञयासत्तुष्टचैव्यदधाद्विवेचन-मिदंभावेषुसत्ताजिकात् ॥ १० ॥

इति ताजिकनीलकंठ्यांद्वादशभावविचारः ॥ २ ॥

अथाधिकारोपसंहारमाह ॥ श्रीगर्गेति ॥ स्पष्टम् ॥ १० ॥

इति दिवाकरविरचितवर्षतंत्रटीकायां द्वादशभावविचाराध्यायोद्वि० ॥ २ ॥

अथ दशाक्रमविचारः ।

स्पष्टान्सलग्नान्खचरान्विधायराशीन्विनात्यल्पलवंतुपूर्वम् ॥निवेश्यतस्मादधिकाधिकांश्चक्रमादयंस्यात्तुदशाक्रमोऽब्दे ॥ १ ॥न्यूनंविशोध्याधिकतःक्रमेणांशाद्यंविशुद्धांशकशेषकैक्यम् ॥ सर्वाधिकांशोन्मितमेवतत्स्यादनेनवर्षस्यमितिस्तुभाज्या ॥ २ ॥ शुद्धांशकांस्तान्गुणयेदनेन लब्धध्रुवांकेनभवेद्दशायाः ॥ मानंदिनाद्यंखलुतद्ग्रहस्यफलान्यथासांनिगदेत्तुशास्त्रात् ॥ ३ ॥ शुद्धांशसाम्येबलिनोदशाद्याबलस्यसाम्येऽल्पगतेस्तुपूर्वा ॥ साम्येविलग्नस्यखगेनचिंत्याबलाधिकालग्नपतेर्विचिंत्या ॥४॥ हेममुक्ताफलद्रव्यलाभमारोग्यमुत्तमम् ॥ कुरुतेस्वामिसन्मानंदशा लग्नस्यशोभना ॥ ५ ॥ लाभंदृष्टेनवित्तस्यमानहीनस्यसेवनम् ॥ मनसोविकृतिंकुर्याद्दशालग्नस्यमध्यमा ॥ ६ ॥ विदेशगमनंक्लेशबुद्धिनाशंकदव्ययम्॥ मानहानिंकरोत्येवंकष्टालग्नदशाफलम् ॥ ७ ॥ क्रूरलग्नदशामध्यासौख्यं स्वल्पंधनव्ययम् ॥ अंगपीडांत्वपुष्टिंचकुरुतेमृत्युविग्रहम् ॥ ८ ॥

अथदशाध्यायोव्याख्यायते ॥ तत्रदशासाधनंपूर्वमेवोक्तम् ॥ अथदशाफलान्याह । तत्रपूर्णमध्याधमनष्टबलनांग्रहाणांफलपद्यानिस्पष्टार्थानि ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥

दशारवेः पूर्णबलस्य लाभं गजाश्वहेमांबररत्नपूर्णम् ॥
मानोदयं भूमिपतेर्ददाति यशश्च देवाद्विजपूजनादेः ॥ ९ ॥
दशारवेर्मध्यबलस्य पूर्वमिदं फलं मध्यममेव दत्ते ॥ ग्रामाधि-
कारव्यवसायधैर्यैः कुलानुमानाद्यसुखादिलाभः ॥ १० ॥
दशारवेरल्पबलस्य पुंसां ददाति दुःखं स्वजनैर्विवादात् ॥
मतिभ्रमं पित्तरुजं स्वतेजोविनाशनं धर्षणमप्यरिभ्यः ॥ ११ ॥
दशारवेर्नष्टबलस्य पुंसां नृपाद्रिपोर्वा भयमर्थनाशम् ॥
स्त्रीपुत्रमित्रादिजनैर्विवादं करोति बुद्धिभ्रममामयं च ॥ १२ ॥
॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥

लग्नाद्रविः षट्त्रिदशायसंस्थो निंद्योऽपि दत्ते शुभमर्द्धमेव ॥
मध्यस्त्वमूनः शुभतां च मध्यो याती त्थमत्यंतशुभः शुभः
स्यात् ॥ १३ ॥ अथ चंद्रदशाफलम् ॥ इंदोर्दशा पूर्णबल
स्य दत्ते शुक्लांबरस्रङ्मणिमौक्तिकाद्यम् ॥ स्त्रीसंगमं राज्यसुखं
च भूमिलाभं यशःकांतिबलाभिवृद्धिम् ॥ १४ ॥
इंदोर्दशा मध्यबलस्य सर्वमिदं फलं मध्यममेव दत्ते ॥ वाणि-
ज्यमित्रांबरगेहसौख्यं धर्मे मतिं कर्षणतोऽन्नलाभम् ॥ १५ ॥
इंदोर्दशा स्वल्पबलस्य दत्ते कफामयं कांतिविनाशमाहुः ॥
मित्रादिवैरं जननं कुभार्या धर्मार्थनाशं सुखमल्पमत्र ॥ १६ ॥
इंदोर्दशा नष्टबलस्य लोकापवादभीतिं धनधर्मनाशम् ॥ शी-
तामयं स्त्रीसुतमित्रवैरं दौःस्थ्यं च दत्ते विरसान्नभुक्तिम् ॥ १७ ॥

अथ सूर्यस्थानविशेषावस्थित्या फलतारतम्येन दशाफलमाह । लग्नादिति ॥ लग्नाद्रविः सूर्यः निंद्योऽपि नष्टबलोऽपि त्रिदशायसंस्थः षष्ठतृतीयदशमैकादशस्थानसंस्थः सन्नर्द्धमेव शुभफलं स्वदशायां दत्ते ददातीत्यर्थः ॥ एवं षट्त्रिदशायसंस्थो रविरूनः हीनबलोऽपि सन्मध्यत्वं मध्यमफलदः स्यात् ॥ एवमुपचयस्थानगतो मध्यो मध्यबलोऽपि शुभतां च शुभफलं ददाति ॥ इत्थममुना प्रकारेणोपचयस्थानगः शुभः पूर्णबलः अत्यंतशुभः पूर्णबलः अत्यंतशुभः स्यात् ॥ एतत्स्थानरहितो रविः अन्यस्मिन्स्थाने यथोक्तफलदः स्यात् ॥ एवं सर्वत्र व्याख्या ॥ १३ ॥
॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥

षष्ठाष्टमांत्येतरराशिसंस्थोनिंद्योपिदत्तेऽर्द्धसुखंदशायाम् ॥ मध्यत्वमूनःशुभतांचमध्योयातीत्थमिंदुः सुशुभः शुभः स्यात् ॥ १८ ॥ अथभौमदशाफलम् ॥ दशापतिःपूर्णबलोमहीजःसेनापतित्वंतनुतेनराणाम् ॥ जयंरणेविद्रुमहेमरत्नवस्त्रादिलाभंप्रियसाहसत्वम् ॥ १९ ॥ दशापतिर्मध्यबलोमहीजःकुलानुमानेनधनंददाति ॥ राजाधिकारोप्यथतत्परत्वंतेजस्विताकांतिबलाभिवृद्धिम् ॥ २० ॥ दशापतिःस्वल्पबलोमहीजोददातिपित्तोष्णरुजांशरीरे ॥ रिपोर्भयंबंधनमास्यतोऽसृक्स्रवंचवैरंस्वजनैश्चशश्वत्२१॥ दशापतिर्नष्टबलोमहीजोविवादमुग्रंजनयेद्व्रणंवा ॥ चोराद्भयंरक्तरुजंज्वरंचविपत्तिमन्यस्वहृतिं च खर्जूम् ॥२२॥ त्रिषडायगतोभौमोनष्टवीर्यःशुभार्द्धदः ॥ मध्योहीनःशुभोमध्यःशुभोऽत्यंतंशुभावहः ॥ २३ ॥ अथबुधदशाफलम् ॥ दशापतिःपूर्णबलोबुधश्चेद्यशोऽभिवृद्धिंगणितात्सुशिल्पात् ॥ तनोतिसेवांसफलांनृपादेर्दूत्यंचवैदूष्यगणोदयंच ॥ २४ ॥ दशापतिर्मध्यबलोबुधश्चेद्गुरोःसुहृद्भ्योलिपिकाव्यशिल्पैः॥धनातिदायीसुतमित्रबंधुसमागमान्मध्यममेवसौख्यम् ॥२५॥दशापतौस्वल्पबलेबुधेस्यान्मानस्यनाशःस्वजनापवादः॥ अकार्यकोपस्खलनाद्यनिष्टंधनव्ययंरोगभयंचविंद्यात् ॥ २६॥ दशापतौहीनबलेबुधेस्यात्स्वबुद्धिदोषोवधबंधभीतिः ॥ दूरेगतिर्वातकफामयार्तिर्निखातवित्तस्यचनापिलाभः ॥ २७॥ षडष्टांत्येतरर्क्षस्थोनष्टोज्ञोऽर्द्धशुभप्रदः ॥ मध्योहीनःशुभोमध्यःशुभोऽत्यंतंशुभावहः ॥ २८ ॥ अथगुरुदशाफलम्॥ गुरोर्दशापूर्णबलस्यदत्तेमानोदयंराजसुहृद्गुरुभ्यः॥ कीर्त्य-

र्थलाभोपचयंसुखानिराज्यंसुतार्तिरिपुरोगनाशम् ॥२९॥
॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥
॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥

गुरोर्दशामध्यबलस्यधर्मैर्मतिंसखित्वंनृपमंत्रिवर्गैः॥ तनोतिमानार्थसुखाभिलाभंसिद्धिंसदुत्साहबलातिरेकाम् ॥ ॥ ३० ॥ दशागुरोरल्पबलस्यदत्तेरोगंदारिद्र्यत्वमथारिभीतिम् ॥ कर्णामयंधर्मधनप्रणाशंवैराग्यमर्थंचगुणंनकिंचित ॥ ३१ ॥ गुरोर्दशानष्टबलस्यपुंसांददातिदुःखानिरुजंकर्तिम् ॥ कलत्रपुत्रस्वजनारिभीतिंधर्मार्थनाशंतनुपीडनंच ॥ ३२ ॥ षडष्टरिःफेतरगोगुरुर्निंद्योर्द्धसत्फलः ॥ मध्योहीनःशुभोमध्यःशुभोऽत्यंतंशुभावहः ॥ ३३ ॥ अथ शुक्रदशाफलम् ॥ दशाभृगोःपूर्णबलस्यसौख्यंस्रग्गंधहेमांबरकामिनीभ्यः ॥हयादिलाभःसुतकीर्तितोषानैरुज्यगांधर्वरतिःपदातिः ॥ ३४॥ दशाभृगोर्मध्यबलस्यदत्तेवाणिज्यतोर्थागमनंकृषेश्च ॥ मिष्टान्नपानांबरभोगलाभंमित्रांश्च योषित्सुतसौख्यलाभम् ॥ ३५ ॥ दशाभृगोरल्पबलस्य दत्तेमतिभ्रमंज्ञानयशोऽर्थनाशम् ॥ कदन्नभोज्यंव्यसनामयार्तिंस्त्रीपक्षवैरंकलिमप्यारिभ्यः ॥ ३६ ॥ दशाभृगोर्नष्टबलस्यदत्तेविदेशयानंस्वजनैर्विरोधम्॥पुत्रार्थभार्याविपदो रुजश्चमतिभ्रमोपिव्यसनंमहच्च ॥ ३७ ॥ षडष्टरिःफेतरगोभृगुर्निंद्योऽर्द्धसत्फलः॥ मध्योहीनःशुभोमध्यःशुभोऽत्यंतंशुभावहः ॥ ३८ ॥ अथशनिदशाफलम् ॥ दशा शनेःपूर्णबलस्यदत्तेनवीनवेश्मांबरभूमिसौख्यम् ॥ आरामतोयाश्रयनिर्मितिश्चम्लेच्छातिसंगान्नृपतेर्धनाप्तिः॥३९॥ दशाशनेर्मध्यबलस्यदत्तेखरोष्ट्रपाखंडजतोधनाप्तिम् ॥

वृद्धांगनासंगमदुर्गरक्षाधिकारचिंताविरसान्नभोगः ॥ ४० ॥ दशाशनेःस्वल्पबलस्यपुंसांतनोतिदुःखंरिपुतस्करेभ्यः ॥ दारिद्र्यमात्मीयजनापवादंरोगंचशीतानिलकोपमुग्रम् ॥ ॥ ४१ ॥ दशाशनेर्नष्टबलस्यपुंसामनेकधातुव्यसनानि दत्ते ॥ स्त्रीपुत्रमित्रस्वजनैर्विरोधंरोगाभिवृद्धिंमरणेनतुल्यम् ॥ ४२ ॥ त्रिषष्ठलाभोपगतोमन्दोनिंद्योर्द्धसत्फलः ॥ मध्योहीनः शुभोमध्यःशुभोऽत्यंतंशुभावहः ॥ ४३ ॥

॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥

दशा तनोः स्वामिबलेन तुल्यं फलं ददातीत्यपरो विशेषः॥ चरेशुभामध्यफलाऽधमाचद्विमूर्त्तिभेस्याद्विपरीतमूह्यम् ४४

अथलग्नदशाफलंवक्तुकामस्तावल्लग्नस्वामिफलानिचरादिलग्नगतद्रेष्काणवशेनफलतारतम्यंश्लोकाभ्यामाह ॥ दशातनोरिति ॥ तनोर्लग्नस्यदशास्वामिबलेनतुल्यं स्वस्वामिनोयादृशंबलंतादृशंफलंददाति ॥ अथलग्नदशायामपरो विशेषः ॥ चरेचरलग्नेसतिप्रथमद्रेष्काणेयदितदाशुभाशुभफलदादशा स्यात् ॥ यदिद्वितीयद्रेष्काणेलग्नंतदामध्यफलदादशास्यात् ॥ यदितृतीयद्रेष्काणेलग्नंतदाअधमफलदादशास्यात् द्विमूर्तिभे द्विस्वभावलग्नेअस्माच्चरलग्नाद्विपरीतमूह्यम् ॥ तद्यथा । द्विस्वभावराशौलग्नंप्रथमद्रेष्काणेदशाअधमफलदा ॥ द्वितीयद्रेष्काणेतदादशामध्यमफलदा ॥ तृतीयद्रेष्काणेतदाशुभफलदास्यादित्यर्थः ॥ ४४ ॥

अनिष्टमिष्टंचसमास्थिरर्क्षेक्रमाद्दृकाणैः फलमुक्तमाद्यैः ॥ सत्स्वामियोगेक्षणतः शुभं स्यात्पापेक्षणात्कष्टफलंचवाच्यम् ॥ ४५ ॥ दशामानंसमामानंप्रकल्प्योक्तेनवर्त्मना ॥ अंतर्दशाःसाधनीयाःप्राक्पात्यांशवशेनतु ॥ ४६ ॥ आदावंतर्दशा पाकपतेस्तत्क्रमतोऽपराः ॥ शुभेक्षणान्वयान्मैत्र्यातत्फलं परिचिंतयेत् ॥ ४७ ॥ चंद्रारजीवाः सौम्येज्यशुक्रार-

विविधूतथा ॥ मंदेज्यशुक्राः सूर्येंदुभौमाः सौम्येज्यसूर्यजाः ॥ ४८ ॥ जीवज्ञशुक्राःसूर्यादेः शुभाअंतर्दशाइमाः ॥ अन्येषामशुभाज्ञेयाइति वामनभाषितम् ॥ ४९ ॥

इतिग्रहदशाफलानि ।

अनिष्टमिति।।स्थिरर्क्षेस्थिरराशौलग्नगतेयदि प्रथमद्रेष्काणस्तदानिष्टमनिष्टफलदादशा ॥ यदिद्वितीयोद्रेष्काणस्तदाइष्टमुत्तमफलदशा ॥ यदितृतीयद्रेष्काणस्तदासमंमध्यमफलदादशेत्यर्थः ॥ क्रमादाद्यैःपूर्वाचार्यद्रैष्काणैर्द्रेष्काणवशाल्लग्नदशायाःफलमुक्तम्॥अथापवादमाह॥सत्स्वामीति ॥ तल्लग्नंसत् शुभग्रहः स्वामिनाचयोगेक्षणतःयुतमीक्षितंचेत्स्यात्तदाअशुभफलमपिशुभंस्यात् शुभंचेच्छुभतरंस्यात्॥यदितल्लग्नंपापेक्षणात् पापग्रहैः स्वामिव्यतिरिक्तैर्दृष्टयुतंवाचेत्स्यात्तदाकष्टफलंवाच्यम् । अत्रचतुर्विधग्रहबलवशाद्दशाफलंवाच्यम् ॥ तद्यथा ॥ पंचदशविंशोपकाधिकोग्रहोविंशत्यंशावधिपूर्णबलःदशविंशोपकाधिकोग्रहःपंचदशविंशोपकावधिमध्यबलः पंचविंशोपकाधिकोदशावधिअधमबलःपंचविंशोपकादूनेनष्टबलइति ॥ उक्तंचवामनेन ॥ पूर्णमध्याधमान्नष्टान्ग्रहर्क्षान्वादशाफलम् ॥ तत्क्रमेणैववक्ष्यामिप्रत्येकंचचतुर्विधमिति ॥ इतिदशाफलानि ॥ ग्रहदशास्वंतर्दशासाधनंपूर्वमेवोक्तम् ॥ ॥४५॥४६॥४७॥४८॥४९॥ इति दिवाकरविरचितेदशांतर्दशाध्यायः ॥

अथभावस्थग्रहफलान्युच्यंते ॥

सूर्यारमंदास्तनुगाज्वरार्तिंधनक्षयं पापयुगिंदुरित्थम्॥शुभान्वितःपुष्टतनुश्चसौख्यंजीवज्ञशुक्राधनधान्यलाभम् ॥५०॥ चंद्रज्ञजीवास्फुजितोधनस्थाधनागमंराज्यसुखंचदद्युः ॥ पापाधनस्थाधनहानिदाः स्युर्नृपाद्भयंकार्यविघातमार्किः॥ ॥५१॥ दुश्चिक्यगाः खलखगाधनधर्मराज्यलाभप्रदाबलयुताः क्षितिलाभदाः स्युः ॥ सौम्याः सुखार्थसुतमानयशोविलासलाभायहर्षमतुलंकिलतत्रचंद्रः ॥ ५२ ॥ चंद्रःसुखे खलयुतोव्यसनंरुजंचपुष्टःशुभेनसहितःसुखमातनोति ॥ सौम्यः सुखंविविधमत्रखलाः सुखार्थनाशंरुजं व्यसनमप्यतुलंभयंच ॥ ५३ ॥ पुत्रवित्तसुखसंचयंशुभाः

पुत्रगाभृगुसुतोऽतिहर्षदः॥ पुत्रवित्तधनबुद्धिहारकास्तस्करामयकलिप्रदाः खलाः॥९४ ॥ षष्ठेपापावित्तलाभंसुखाप्तिंभौमोऽत्यंतंहर्षदः शत्रुनाशम् ॥ सौम्याभीतिंवित्तनाशंकलिंचचंद्रोरोगं पापयुक्तः करोति ॥ ९५ ॥ सपापः शशीसप्तमोव्याधिभीतिंखलाःस्त्रीविनाशंकलिंभृत्यभीतिम्॥ शुभाः कुर्वतेवित्तलाभंसुखाप्तिंयशोराजमानोदयंबंधुसौख्यम् ॥ ९६ ॥ चंद्रोऽष्टमे निधनदः खलखेटयुक्तः पापाश्चतत्रमृतितुल्यफलंचविंद्यात् ॥ सौम्याः स्वधातुवशतोरुजमर्थहानिंमानक्षयंमुथशिलेशुभजेशुभंच ॥९७॥

अथसकलभावस्यग्रहफलान्याह ॥ तत्रतावल्लग्नस्थितसकलग्रहफलमाह ॥ सूर्योरेति ॥ सूर्यभौमशनयःप्रत्येकंसामुदायिकंवातनुगालग्नगतायदिस्युस्तदा ज्वरार्तिज्वरपीडांधनक्षयंचकुर्युः ॥ इत्थमसुनाप्रकारेणपापयुगिंदुःपापग्रहयुक्तइंदुश्चेत्तथापिज्वरार्तिंधनक्षयंचकुर्यात् ॥ यदाचंद्रःपुष्टतनुःवर्द्धमानतनुः शुभान्वितःशुभग्रहैर्युक्तश्चलग्नगःसन्सौख्यंकरोति ॥ तथाजीवज्ञशुक्रालग्नगाश्चेत्स्युस्तदाधनराज्यलाभंकुर्युः ॥९०॥ अथधनभावस्थितसकलग्रहफलमाह॥ चंद्रेतिस्पष्टम् । अष्टमभावफलपर्यंतंस्पष्टम् ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥

तपसिसोदरभीः पशुपीडनंखलखगेतिमुदोरविरत्रचेत् ॥ शुभखगा धनधर्मविवृद्धिदाः खलखगेपि शुभान्यपरे जगुः ॥ ९८ ॥

अथनवमभावगतसकलग्रहफलमाह ॥ तपसीति ॥ तपसिनवमस्थाने खलंगेपापग्रहेसतिसोदरभीः पशुपीडनंचस्यात् अत्रचेद्रविःसूर्यस्तदामुदःहर्षयुक्तोभवति ॥ रवेस्तत्रहर्षस्थानस्थितत्वात् ॥ शुभखगाःशुभग्रहानवमस्थाःधनधर्मविवृद्धिदाः खलखगेपिनवमस्थानस्थेसतिशुभाशुभफलदाइत्यपरे जगुः ॥ ९८ ॥

गगनगोरविजः पशुवित्तहाराविकुजौव्यवसायपराक्रमौ ॥ धनसुखानिपरेचधनात्मजाऽवनिपसंगसुखानिवितन्वते

॥ ५९ ॥ लाभेधनोपचयसौख्ययशोभिवृद्धिंसन्मित्रसं-
गबलपुष्टिकराश्चसर्वे ॥ क्रूराबलेनरहिताः सुतवित्तबुद्धि-
नाशंशुभास्तुतनुतांस्वफलस्यकुर्युः ॥ ६० ॥ पापव्यये
नेत्ररुजंविवादंहानिंधनानांनृपतस्करादेः ॥ सौम्याव्ययं
सद्व्यवहारमार्गे कुर्युः शनिर्हर्षविवृद्धिमत्र ॥ ६१ ॥
इतिभावस्थग्रहफलानि ॥ श्रीगर्गान्वयभूषणोगणित-
विच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोऽनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्व-
स्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुः खलु नीलकंठविबुधो वि-
द्वच्छिवानुज्ञयाभावस्थग्रहपाकदौःस्थ्यसुखतायुक्तंफलं
सोऽभ्यधात् ॥ ६२ ॥

इति ताजिकनीलकण्ठ्यांभावफलाध्यायः ॥ ३ ॥

द्वादशपर्यंतंस्पष्टम्॥हर्षविवृद्धिमत्रेतिद्वादशशनेर्हर्षस्थानत्वात्॥ ५९ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ इतिवर्षतंत्रटीकायांभावफलाध्यायः ॥

अथ मासप्रवेशफलानि॥

मासार्कस्यतदासन्नपंक्तिस्थेनसहांतरम् ॥ कलीकृत्या-
र्कगत्याप्तंदिनाद्येनयुतोनितम् ॥ १ ॥ तत्पंक्तिस्थंवारपूर्वं
मासार्केऽधिकहीनके ॥ तद्वाराद्येमासवेशोद्युवेशोप्येवमेव
हि ॥ २ ॥ मासप्रवेशकालेज्ञोग्रहान्भावांश्चसाधयेत् ॥
तत्रमासतनोर्नाथो मुंथहाजन्मपस्तथा ॥ ३ ॥ त्रिराशि-
पोदिननिशोरवींदुभपातिस्तथा ॥ अब्दप्रवेशलग्नेशएषां
वीर्याधिकस्तनुम् ॥ ४ ॥ पश्यन्मासपतिर्ज्ञेयस्ततोवा-
च्यंशुभाशुभम् ॥ अपरेमासलग्नेशंमासाधिपतिमूचिरे५॥
दिनेशंदिनलग्नेशंतथाप्रोचुर्विचक्षणाः ॥ मासघस्रेशयोर्वा-
च्यंफलंवर्षेशवद्बुधैः ॥ ६ ॥

अथमासदिनप्रवेशफलाध्यायः॥तत्रसंज्ञातंत्रोक्तप्रकारेणमासदिनप्रवेशका-
लौनिर्णीयअधिकारीनिर्णयंश्लोकषट्केनाह ॥ मासेति षड्भिः॥मासप्रवेशकाले-

पूर्वोक्तप्रकारेणग्रहान्भावांश्चतन्वादिद्वादशभावांश्चसाधयेत् ॥ तदनंतरंमास-पतिनिर्णयार्थंषडधिकारिणोविचार्यास्तद्यथा ॥ तत्रएकःमासतनोर्नाथोमास-लग्नस्वामी ॥ द्वितीयःमुथहेशोवर्षकालीनमुथहासार्द्धद्वयांशगणितगतमास-संख्ययायुतासामासमुथहाज्ञेयातस्याः स्वामी ॥ तथातृतीयोजन्मलग्नस्वामी ॥ चतुर्थस्त्रिराशिपःत्रिराशिकस्वामीतथादिननिशोरवींदुभपतिःपंचमःदिवसे-मासप्रवेशश्चेत्तदासूर्याक्रांतराशिस्वामीरात्रौमासप्रवेशश्चेत्तदाचंद्राक्रांतराशि-स्वामी ॥ तथावर्षप्रवेशलग्नस्वामी षष्ठः ॥ एषांषण्णामधिकारिणांमध्येवी र्याधिकः बलाधिकः सन् तनुंलग्नंपश्यन्मासपतिःसएवमासस्वामीज्ञेयः ॥ लग्नमनीक्षमाणेत्यादिपूर्ववत् ज्ञेयम् । इतः मासपतेः सकाशाच्छुभाशु-भंफलंवाच्यम् ॥ अत्र अपरे आचार्याःमासलग्नस्वामिनमेवमासस्वामी-त्यूचिरेउक्तवंतः ॥ तेषांमतेपूर्वोक्ताधिकारिणः संत्येव ॥ तथाअन्ये-षांमतेदिनलग्नेशंदिनप्रवेशलग्नस्वामिनं दिनेशं विचक्षणाःदैवज्ञाःप्रोचुः ॥ अत्रापिअधिकारिनिर्णयोनास्त्येव ॥ एवंनिर्णीतयोर्मासदिनप्रवेशस्वामिनोः फलंवर्षेशवद्बुधैर्वाच्यम् ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥

लग्नांशाधिपतिर्विलग्नपनवांशेशेनमैत्रीदृशादृष्टोवा सहितः शशीचयदितौमैत्रीदृशालोकते ॥ तस्मिन्मासितनौसुखं बहुविधंनैरुज्यमित्थंफलंतावद्यावदिमे स्युरित्थमथतान्सं-चार्यवाच्यंफलम् ॥ ७ ॥ तौचेच्छत्रुदृशामिथश्चशशिना दृष्टौमनोदुःखदौरोगाधिक्यकरौचकश्चिदनयोर्नीचोस्तगो वायदि॥कष्टात्सौख्यमिहद्वयंयदिपुनर्नीचास्तगंस्यान्मृतिः सूत्यब्दोद्भवरिष्टतोमृतिसमंस्यादन्यथेत्यूचिरे ॥८॥

अथमासफलमाह । लग्नांशाधिपतिरिति ॥ लग्नांशाधिपतिःमासल-ग्नगतनवांशस्वामी विलग्नपनवांशेशेनमासलग्नस्वामीग्रहाक्रांतराशितन्नवांश-स्वामिना शुभग्रहेणपापग्रहेणवा मैत्रीदृशामित्रदृशा तृतीयैकादशनवमपं-चमदृष्ट्यादृष्टोवायुक्तश्चेत्स्यात् च पुनः शशी चंद्रः यदि तौमासलग्न स्वामिमासलग्ननवांशस्वामिनौ मैत्रीदृशामित्रदृष्ट्याआलोकतेपश्यति तदात-स्मिन्मासितनौशरीरेनानाविधंबहुप्रकारंसुखंनीरोगताचस्यात् । इत्थमसुनाप्र-कारेणमासफलंतावत्कालपर्यंतंस्यात् यावदिमेग्रहाः लग्ननवांशस्वामिलग्नेश्व-रांशस्वामिनौचंद्रश्च इत्थमेवंप्रकारकाःस्युः ॥ अयमर्थः ॥ एषांत्रयाणां प्रत्यहंगच्छतांयावत्तद्राशिसंचारस्तावत्कालपर्यंतंशुभफलंवाच्यम् ॥ ७ ॥

अथानिष्टफलमाह ॥ तौचेच्छत्रुदृशेति ॥ तौलग्नांशनाथलग्नेश्वरांशनाथौचे-त्मिथःपरस्परंशत्रुदृशा चतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यादृष्टौ पुनस्तादृशौशशिना चंद्रेणापिशत्रुदृष्ट्यादृष्टौ संतौ मनोदुःखदौमानसदुःखकरौरोगाधिक्यकरौ चस्याताम् ॥ अनयोर्लग्नांशनाथलग्नेश्वरांशनाथयोर्मध्येयःकश्चिन्नीचोनीच-राशिगतोऽस्तंगतोवायदिस्यात्तदाकष्टात्सौख्यं कष्टंप्राप्यपश्चात्सौख्यदःस्यात् इहयदिद्वयंतौद्वावपिपुनः नीचास्तगौनीचगामिनौ अस्तंगतौअथवाएकः नीचगः अपरः अस्तंगतोवातदामृतिर्मरणंस्यात्सूतौजन्मकाले ॥ अब्देवर्ष-कालेचरिष्टयोगोत्पत्तिःस्यात् ॥ अन्यथाजन्मकालवर्षकालयोरिष्टयोगाभाव-स्तदामृतिसमंकष्टंस्यादित्यूचिरेउक्तवंतः ॥ ८ ॥

भावांशाधिपतिःस्वभावपनवांशेशेनमैत्रीदृशादृष्टोवासहि-तःशशीचयदितौमैत्रीदृशालोकते ॥ तद्भावोत्थसुखंविलो-क्यमथतद्व्यत्यासतः कीर्तितंनीचास्तादिफलंचलग्नवदिदं विद्वद्भिरूह्यंधिया ॥ ९ ॥ लग्नेशमासेशसमेश्वरांशनाथा यदंशाधिपमित्रदृष्ट्या ॥ दृष्टायुतावाशशिनाचतत्तद्भा-वोत्थसौख्यायनचेदनिष्टम् ॥ १० ॥

अथमासलग्नसंबंधि शुभाशुभफलमुक्त्वा इदानींधनभवनादिद्वादशांतेषु भावेषुतादृशमेवशुभाशुभफलमाह ॥ भावांशाधिपतिरिति ॥ भावांशाधिपतिः मासलग्नेयद्भावविचारः क्रियते तद्भावनवांशस्वामीस्वभावपनवांशेशेन तद्भावस्वामिनानवांशस्वामिनामैत्रीदृशा मित्रदृष्ट्यादृष्टोवासहितोयुक्तोवा भवेत्तत्रशशीचंद्रोपियदितौ द्वौ भावनवांशस्वामिभावस्वामिनवांशस्वामिनौ मित्रदृष्ट्यालोकतेपश्यतितदातद्भावोत्थसुखंतस्मिन्मासिभवति ॥ अथतद्व्य-त्यासतः विलोममिति ॥ तद्यथा ॥ यदातौद्वौग्रहौशत्रुदृष्ट्यादृष्टौयुक्तौवा भवतस्तौचेच्चंद्रोपिशत्रुदृष्ट्यापश्यति ॥ तदाविलोमंविपरीतंतद्भावसंबंधि कष्टंतस्मिन्मासिकीर्तितंकथितम् ॥ इदंनीचास्तादिफलंचलग्नवद्धियाबु-द्ध्याविद्वद्भिरूह्यं ज्ञातव्यम् ॥ तद्यथा ॥ तयोर्द्वयोर्मध्येएकोनीचगः अस्त-गोवाभवेत्तदातद्भावसंबंधिदुःखमनुभूयपश्चात्सुखंप्राप्नोति ॥ यदातुद्वाव-पिनीचगावस्तगौवातदातस्मिन्मासितद्भावोत्थदुःखप्राप्तिरेवस्यात् ॥ ९ ॥ अथप्रकारांतरेणतद्भावसौख्यमाह ॥ लग्नेशेति ॥ लग्नेशोवर्षलग्नस्वामी मासेशः मासस्वामी ॥ समेश्वरोवर्षस्वामीअंशनाथः मासलग्नस्यांशस्वामी एते चत्वारो यद्यस्ययस्यभावस्यांशाधिपनवांशस्वामिनास्वामिभ्यां स्वामी वा

मित्रदृष्ट्याट्टष्टोयुतोवातथैतेपुनः शशिनाचंद्रेणमित्रदृष्ट्यादृष्टायुक्तावाचेत्स्युस्तद्भावोत्थसौख्याय तस्यभावस्यधनसहजादेः सौख्यं स्यात् । नचेदनिष्टमितिअनिष्टंभवति ॥ १० ॥

निर्बलाव्ययषष्ठाष्टांशपाःसत्फलदायकाः ॥ अन्येसवीर्याः शुभदाव्यत्ययेव्यत्ययःस्मृतः ॥ ११ ॥ लग्नेशमासेशसमेशमुंथाधीशाःषडष्टोपगताःसपापाः ॥ दृष्टाःखलैःशत्रुदृशात्रमासे व्याध्यादिविद्विड्भयदुःखदाःस्युः ॥ १२ ॥

अथकेवललग्ननवांशवशादेवतत्तद्भावजशुभाशुभफलमाह ॥ निर्वलाइति ॥ एषांव्ययषष्ठाष्टांशपाः व्ययभावषष्ठभावाष्टमभावानामनिष्टानामंशपाः नवांशस्वामिनश्चेन्निर्बलाः स्युस्तदा सत्फलदायकाः तद्भावेभ्यः शुभफलदायकाः स्मृताः ॥ अन्येउर्वरितभावानांनवांशस्वामिनः सवीर्याबलिष्ठाश्चेत्स्युस्तदातत्तद्भावेभ्यः शुभदाः शुभफलदातारः स्युः ॥ व्यत्ययेव्यत्ययइति यदाव्यत्ययेनषष्ठाष्टमभावनवांशस्वामिनः सबलाश्चेत्स्युस्तदादुष्टफलदातारः स्युः ॥ तथाअन्यभावनवांशस्वामिनश्चेन्निर्बलाः स्युस्तदादुष्टफलदातार इत्यर्थः ॥ ११ ॥ अथाधिग्रहाणांविरुद्धस्थानावस्थित्यानिष्टफलमाह ॥ लग्नेशेति ॥ लग्नेशः वर्षलग्नस्वामी मासेशः मासस्वामी : समेशोवर्षस्वामी मुंथाधीशोमुंथास्वामीएतेचत्वारः षडष्टोपगताः षष्ठाष्टमस्थानस्थिताःसंतः सपापाः पापग्रहयुक्ताः खलैः पापग्रहैः शत्रुदृशाचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यादृष्टाअत्रअस्मिन्मासेव्याधिद्विड्भयदुःखंव्याधिशत्रूद्भवभयदुःखदाःस्युः १२॥

केंद्रत्रिकोणायगतास्तुलग्नमासाब्दपावीर्ययुतानराणाम् ॥ नैरुज्यशत्रुक्षयराज्यलाभमानोदयात्यद्भुतकीर्तिदाःस्युः ॥१३॥इंथिहालग्नपो राशियोंबलीतत्रहद्दपाः ॥ दशेशाः स्वांशतुल्याहैरित्युक्तंकैश्चिदागमात् ॥ १४ ॥

अथैषामेवअधिकारिग्रहाणां विहितस्थानावस्थित्या शुभाशुभफलमाह । केंद्रत्रिकोणायेति ॥ वर्षलग्नेशमासेशवर्षेश्वराः बलिनः केंद्रत्रिकोणायगताः केंद्राणिलग्नचतुर्थसप्तमदशमस्थानानित्रिकोणंनवमंपंचममायमेकादशमेतदन्यतमस्थानस्थिताः क्रमेणान्वयः सर्वेषां शुभस्थानानांसाधारण्यात् शेषंस्पष्टम् ॥ १३ ॥ अथमतांतरमाह ॥ इंथिहालग्नयोरिति ।

इंथिहामासंमुंथहालग्नपोर्मासलग्नपोर्मध्ये बली राशिः तत्रतस्मिन्राशौयेहद्दां-शस्वामिनः तेस्वांशतुल्यैर्दिनैर्दशास्वामिनोभवंति ॥ पाठक्रमेणएवमाग-मात्मूलशास्त्रात्कैश्चिदुक्तम् ॥ १४ ॥

रवींद्वोरसमावेशान्नैतद्युक्तंपरेजगुः ॥ दशांतरदशाछेदेफ-लमाब्दंतुयुज्यते ॥ १५ ॥ दिनप्रवेशकालेऽपिग्रहान्भावां-श्चसाधयेत् ॥ चंद्रलग्नांशकाभ्यांतुफलंतत्रवदेद्बुधः ॥ १६ ॥

अथान्यैरेतद्दूषितमित्याह ॥ रवींद्वोरिति ॥ परे आचार्याः एतत्पूर्व-मतंसूर्यचंद्रयोः असमावेशात्संबंधाभावात् ॥ युक्तं सत् न जगुः नेत्याहुः ॥ अथमासदशांतर्दशयोः फलमाह ॥ दशांतर्दशाछेदइति ॥ दशांतर्दशायां वर्षदशांतर्दशाविभागरीत्याकृतविभागेवर्षोक्तं दशाफलं वक्तुं युक्तं भवति ॥ १५ ॥ अथदिनेशफलमाह ॥ दिनप्रवेशेति ॥ दिनप्रवेशसमयेपिमा-सप्रवेशकालेचसमुच्चयार्थः खेटान्सूर्यादिग्रहान्लग्नादिद्वादशांशाधिभावान्‌ साधयेत्कुर्यात् ॥ तत्रदिनप्रवेशेचंद्रलग्नयोर्नवांशाभ्यां बुधः पंडितः फलं शु-भाशुभं कथयेत् ॥ १६ ॥

चतुष्कमिंथिहेशादिदिनमासाब्दलग्नपाः ॥ एषांबलीत-नुंपश्यन्दिनेशःपरिकीर्तितः ॥ १७ ॥ त्रिकोणकेंद्रायगताः शुभाश्चेचंद्रात्तनोर्वाबलिनःखलास्तु ॥ षट्‌त्र्यायगास्तत्र दिनेसुखानिविलासमानार्थयशोयुतानि ॥ १८ ॥ षडष्ट-रिःफोपगतादिनाब्दमासेन्थिहेशाःखलखेटयुक्ताः ॥ गद-प्रदामानयशोहराश्चकेन्द्रत्रिकोणायगताःसुखाप्त्यै ॥ १९ ॥

अथदिनस्वामिनिर्णयमाह ॥ चतुष्कमिति ॥ इंथिहेशादिचतुष्कंमुथहे-शजन्मलग्नेशत्रैराशिकेशदिनप्रवेशेशदिनरात्रीशइति । दिनमासाब्दलग्नपाः दिनलग्नेशमासलग्नेशवर्षलग्नेशाइतित्रयः इत्येतेषांसप्तानांमध्येयोबलीदिनलग्नं पश्यत्सदिनस्वामीबुधैरुक्तः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥

लग्नांशकःसौम्यखगैःसमेतोदृष्टोपिवामित्रदृशेंदुनापि ॥ नैरुज्यराज्यादिशरीरपुष्टिर्मासोक्तिवद्दुःखमतोऽन्यथात्वे ॥ २० ॥ यदंशकःसौम्ययुतेक्षितोवास्निग्धेक्षणाद्वावजसौ-ख्यकृत्सः ॥ दुःखप्रदःप्रोक्तवदन्यथात्वेसर्वेषुभावेष्वियमे-

वरीतिः ॥२१॥ षष्ठांशकःसौम्ययुतोरोगदःपापयुक्छुभः॥ व्ययांशेशुभयुग्दृष्टेसद्व्ययःपापतस्त्वसत् ॥ २२ ॥

अथदिनेग्रहाणांशुभाशुभफलमाह ॥ लग्नांशकइति ॥ लग्नांशकः दिनलग्नांशराशिः सौम्यखगैः शुभग्रहैःसमेतोयुक्तोऽथवादृष्टोमित्रदृशातृतीयैकादशनवमपंचमदृष्ट्याचंद्रेणापियुक्तस्तद्दृष्ट्यादृष्टस्तदानैरुज्येत्यादिस्पष्टम् ॥ अतः अस्मात्कारणात् अन्यथात्वेमासोक्तिवत् चेत्तौशत्रुदृशेतिमासोक्तरीत्यावैपरीत्येदुःखंस्यात् ॥ २० ॥ अथोक्तरीतिभावफलार्थमतिदिशति ॥ यदंशक इति । यदंशकःयस्यभावस्यनवांशराशिःशुभग्रहैर्युक्तःस्नेहदृष्ट्यादृष्टोवासभावांशस्तद्भावजनितसौख्यकृत्स्यात् ॥ अन्यथात्वेवैपरीत्येप्रोक्तवत् ॥ पूर्वोक्तरीत्यादुःखदःस्यात् । इयंरीतिःसर्वेषुभावेषुज्ञेया ॥ २१ ॥ अथषष्ठद्वादशभावयोर्विशेषमाह ॥ षष्ठांशकइति ॥ षष्ठांशकःषष्ठभावस्यनवांशराशिःसौम्ययुक्तःशुभग्रहयुक्तःरोगदःरोगप्रदःस्यात् ॥ पापयुक्पापग्रहयुक्तः शुभः शुभफलदः ॥ व्ययांशेव्ययभावनवांशराशौशुभदृग्दृष्टेशुभदृष्ट्यातृतीयैकादशपंचमनवमभस्थानदृष्ट्यादृष्टस्तदासद्व्ययःभवेत् ॥ पापतः पापग्रहयुक्तदृष्टःअसत् असन्मार्गे व्ययःस्यात् ॥ २२ ॥

जायांशःसौम्ययुग्दृष्टःस्वस्त्रीसौख्यविलासकृत ॥ पापैर्गृहकलिर्दुःखंपापांतःस्थेमृतिंवदेत् ॥२३॥ शुभमध्यस्थितेत्र्यंशेबहुलंकामिनीसुखम् ॥ स्वस्यांरतिर्गुरावन्यखगेऽन्यासुरतिंवदेत् ॥ २४ ॥

जायांशइति ॥ जायांशः जायाभावस्यअंशकःशुभयुग्दृष्टःतदास्त्रीविलासादिसौख्यंस्यात् ॥ पापैःदृक्दृष्टःगृहकलिर्दुःखंस्यात् ॥ पापांतःस्थेपापग्रहमध्यवर्तीचेत्तदामृतिंवदेत् ॥ २३ ॥ अथान्यदाह ॥ शुभमध्यस्थितेत्र्यंशइति ॥ सप्तमभावनवांशराशिःशुभग्रहमध्यास्थितःबहुलंकामिनीसुखंस्यात्॥त्र्यंशस्थितेगुरौस्वस्यांस्वकीयकामिन्यांरतिंप्राप्तिंवदेत् ॥ अन्यखगेत्र्यंशस्थेअन्यासुपरकीयकामिनीषुरतिंवदेत् ॥ २४ ॥

मृत्यंशेमृत्युगेसौम्यैर्युग्दृष्टेमरणंरणे ॥ मिश्रैर्मिश्रंखलैः सौख्यंवर्षलग्नानुसारतः ॥ २५ ॥ द्विर्द्वादशेखलाहानिंव्य-

येसौम्याःशुभंव्ययम् ॥ कर्तरीपापजारोगंकरोतिशुभजा शुभम् ॥ २६ ॥ लग्नेऽष्टमेवाक्षीणेंदुर्मृत्युदःपापदृग्युतः ॥ रोगोवाग्रहणंवापिरिपुतःशत्रुभीरपि ॥ २७ ॥ चंद्रेसभौमे निधनारिसंस्थेनृणांभयंशस्त्रकृतंरिपोर्वा ॥ पापैःसुखस्थैः पतनंगजाश्वयानात्तनौस्याद्बहुलाचपीडा ॥ २८ ॥

अथाष्टमभावफलमाह ॥ मृत्यंशइति ॥ मृत्यंशेअष्टमभावनवांशराशिः मृत्युगैः सौम्यैः दिनप्रवेशलग्नेअष्टमस्थानस्थितैःशुभग्रहैर्युग्दृष्टैरणेमरणंभवेत् ॥ मिश्रैःशुभपापग्रहमिश्रितैर्युग्दृष्टंमिश्रंमिश्रितंफलंवदेत्॥ खलैःपापग्रहैर्युग्दृष्टेसौख्यंस्यात् ॥ वर्षलग्नानुसारतः ॥ २५ ॥ अथकर्त्तरीयोगफलमाह ॥ द्विर्द्वादशइति ॥ द्विर्द्वादशेदिनप्रवेशलग्नाद्वितीयद्वादशस्थानेखलाःपापग्रहास्तदाहानिंद्रव्यादिनाशः ॥ व्यये द्वादशस्थानेसौम्याःशुभग्रहास्तदाशुभव्ययंसद्व्ययमित्यर्थः ॥ पापजापापग्रहजनिताकर्तरीरोगंकरोति ॥ शुभजाशुभग्रहजनिता कर्तरीशुभंशुभफलदास्यात् ॥ २६ ॥ अथचंद्रकृदनिष्टफलमाह ॥ लग्नइति ॥ लग्नेअष्टमस्थानेवाक्षीणेंदुः पापदृग्युतःपापग्रहदृष्टियुक्तःमृत्युदः ॥ अन्यत्स्पष्टम् ॥ २७ ॥ अथान्यदाह । चंद्रे सभौमइति । स्पष्टम् ॥ २८ ॥

शुभाद्यूनेविजयदाद्यूतादर्थसुखावहाः ॥ नवमेधर्मभाग्यार्थराजगौरवकीर्तिताः ॥ २९ ॥ दिनप्रवेशेऽस्तिविधुरवस्थायांतुयादृशि ॥ तदवस्थातुल्यमसौफलंदत्तेनसंशयः ॥ ३० ॥ विहायराशिंचंद्रस्यभागाद्विघ्नाःशरोद्धृताः ॥ लब्धंगताअवस्थाःस्युर्भोग्यायाःफलमादिशेत् ॥ ३१ ॥

अथशुभफलमाह ॥ शुभाद्यूनइति । शुभाःशुभग्रहाःद्यूनेसप्तमस्थाने सतिद्यूनात् जयदाजयप्रदाः ॥ अर्थेद्वितीयेस्थानेसुखावहाः नवमेनवमस्थाने धर्मेत्यादिस्पष्टम् ॥ २९ ॥ अथदिनप्रवेशेचंद्रावस्थामाह॥दिनप्रवेशेऽस्तीति॥ दिनप्रवेशेयादृशिअवस्थायांविधुश्चंद्रः अस्तितदवस्थातुल्यंफलमसौदत्तेददाति नसंशयः संदेहोनास्तीत्यर्थः ॥ ३० ॥ अथावस्थानयनमाह ॥ विहायराशि चंद्रस्येति ॥ चंद्रस्यराशिंविहायत्यक्त्वाशेषभागाद्विघ्नाद्विगुणाःकार्याः शरोद्धृताःपंचभिर्भक्ताःलब्धाःप्राप्तागताअवस्थाःस्युःयाभोग्याएष्यातस्याःफलमादिशेत्कथयेत् ॥ ३१ ॥

प्रवासःप्रवासोपगेरात्रिनाथेऽर्थनाशस्तुनष्टोपगेमृत्युभीतिः ॥ मृतावस्थितेस्याज्जयायांजयस्तुविलासस्तुहास्योपगेकामिनीभिः ॥ ३२ ॥ रतौस्याद्रतिः क्रीडितासौख्यदात्रीप्रसुप्तापिनिद्रांकलिंदेहपीडाम् ॥ भयंतापहानीसुखं स्याच्चभुक्त्वाज्वराकंपितासुस्थितासुक्रमेण ॥ ३३ ॥

अथश्लोकद्वयेनफलमाह ॥ प्रवासइति ॥ प्रवासावस्थायांगतेरात्रिनाथेचंद्रे प्रवासः स्यात् ॥ नष्टोपगेनष्टावस्थायामर्थनाशःद्रव्यनाशः ॥ मृतावस्थायांमृत्युभीतिः स्यात् ॥ जयायामवस्थायांजयः ॥ हास्योपगेहास्यावस्थायांकामिनीभिर्विलासः रतौरत्यवस्थायांरतिः विषयसौख्यंस्यात् ॥ क्रीडितावस्थासौख्यदात्री ॥ प्रसुप्ताप्रसुप्तावस्थानिद्रां कलिंकलहमपिकुरुते ॥ भुक्तावस्थादेहपीडाम्। ज्वरावस्थाभयम्। कंपितावस्थातापहानी ॥ असुस्थितासुस्थितावस्थाऽसुखंसुखंक्रमेणस्यादित्यन्वयः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

इतिदिवाकरविरचितेमासदिनप्रवेशादिविचारः ॥

अथ मृगयाविचारः ॥

सवीर्यौकुजज्ञौनृपाखेटसिद्ध्यैनसिद्धिर्यदावीर्यहीनाविमौस्तः।जलाखेटमाहुः सवीर्यैर्ग्रहर्क्षैर्जलाख्यैर्नगाख्यैर्नगाखेटमाहुः॥३४॥लग्नास्तनाथौकेंद्रस्थौनिर्बलौक्लेशदायिनी॥ मृगयोक्ताशुभफलावीर्याढ्यौयदितौपुनः ॥ ३५॥ अथ भोजनचिंता ॥ लग्नाधिपोभोज्यदातासुखेशोभोज्यमीरितम्॥बुभुक्षामदपः कर्मपतिर्भोक्तेतिचिंतयेत् ॥ ३६॥

अथमृगयाविचारः॥सवीर्याविति॥कुजज्ञौभौमबुधौसवीर्यौबलिष्ठौतदानृपाखेटसिद्ध्यैराज्ञांमृगयासिद्ध्यैभवतः॥अथयदातौवीर्यहीनौनिर्बलौतदामृगयासिद्धिर्नस्यात् ॥ जलाख्यैःजलसंज्ञकराशिभिःकर्कवृश्चिकमीनाख्यैःजलाखेटमाहुः जलसंबंधिआखेटंमृगयामाहुः । पर्वतसंज्ञकराशिभिःमेषसिंहधनुर्धराख्यैः॥नगाखेटंपर्वतसंबंधिमृगयांप्राहुः ॥ ३४॥अथान्यदाह । लग्नास्तनाथाविति । लग्नास्तनाथौलग्नसप्तमभावस्वामिनौकेंद्रे १।४।७।१०। एतदन्यतमस्थानस्थितौविबलौनिर्बलौ तदामृगयाक्लेशदायिनीउक्ताकथिता ॥ पुनर्यदितौवीर्याढ्यौबलिष्ठौतदामृगयाशुभफला ॥ ३५ ॥ अथभोजनचिंता ॥ लग्ना-

धिपइति ॥ लग्नस्वामीभोज्यदाताभोजनदाता ॥ सुखेशः चतुर्थस्थानस्वामीभोजनंभोजनवस्तुईरितमुक्तम् ॥ मदपःसप्तमस्थानस्वामीबुभुक्षाभोक्तुमिच्छा । कर्मपतिःदशमस्थानस्वामीभोक्ताभोजनकर्ताइतिचिंतयेत् विचारयेत् ॥ ३६ ॥

लग्नेलाभेचसत्खेटयुतदृष्टेसुभोजनम् ॥ जीवेलग्नेसिते वापिसुभोज्यंदुःस्थितावपि ॥ ३७ ॥ मंदेतमसिवालग्ने सूर्येणालोकितेयुते ॥ लभ्यतेभोजनंनात्रशस्त्रभीतिस्तदा क्वचित् ॥ ३८ ॥ रविदृष्टंयुतंवापिलग्नंनयदितत्रहि ॥ उपवासस्तदावाच्योनक्तंवाविरसाशनम् ॥ ३९ ॥चंद्रेकर्मगतेभोज्यमुष्णंशीतसुखेकुजे ॥ तुर्येखेटस्यवसतोभोज्यान्नेरसमादिशेत् ॥ ४० ॥ स्निग्धमन्नंसितेतुर्येतैलसंस्कृतमर्कजे ॥ नीचोपगेकदशनंविरसंनचसंस्कृतम् ॥ ४१ ॥

अथान्यदाह दुःस्थितावपिभोजनप्रात्यसंभवज्ञानेपि । अकस्मात्सुभोजनप्राप्तिः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥

सूर्यादिभिर्लग्नगतैःसवीर्यैराजादिगेहेभुजिमामनंति ॥ सुखेसुखेशेसबलेसुभोज्यंचरादिकंस्यादसकृत्सकृद्धिः ॥ ४२ ॥ मूलत्रिकोणगेखेटेलग्ने पितृगृहेऽशनम् ॥ मित्रालयेमित्रभस्थेशत्रुगेहेऽरिगेहगे ॥ ४३ ॥

स्थिरराशिगतेसतिसकृदेकवारंद्विस्वभावराशिगतेद्विवारम् ॥ ४२ ॥ मूलेति । यस्मिन्कस्मिंश्चित्खेटेमूलत्रिकोणस्थलग्नस्थेसतिपितृगेहेभोजनम् ॥ ४३ ॥

शुभेक्षितयुतेलग्नेबलाढ्येस्वगृहेभुजिः ॥ गृहराशिस्वभावेनयत्नादन्यत्र चिंतयेत् ॥ ४४ ॥ तिलान्नमर्केहिमगौसुतंडुलाभौमेमसूराश्चणकाश्चभोज्यम् ॥ बुधेसमुद्गाः खलुराजमाषागुरौसगोधूमभुजिःसवीर्ये ॥ ४५ ॥ शुक्रे यवाबाजरिकायुगंधराःशनौकुलित्थादिसमाषमन्नम् ॥ भोज्यंतृषान्नंशिखिराहुवीर्याच्छुभेक्षणालोकनतः सहर्षम् ॥ ४६ ॥

सूर्येमूलंपुष्पमिंदौकुजेस्यात्पत्रंशाखाचापिशाकंसवीर्ये ॥
शुक्रेज्यज्ञैर्व्यंजनंभूरिभेदंमंदेनेत्थंसामिषंराहुकेत्वोः ॥४७॥
अथस्वप्नचिंता ॥ लग्नांशगेऽर्कैतनुगेऽपिवास्मिन्दुः स्वप्न-
मीक्षेतयथार्कबिंबम् ॥ रक्तांबरंवह्निमथापिचंद्रेशुभ्राश्वर-
त्नांबरपुष्पवस्त्रम् ॥ ४८ ॥ स्त्रियःसुरूपाश्चकुजेसुवर्णर-
क्तांबरस्त्रङ्मणिविद्रुमाणि ॥ बुधेहयस्वर्गतिधर्मवार्तागुरौ
रतिर्धर्मकथासुरेक्षा ॥ ४९ ॥ सद्बंधुसंगश्चसितेजलानां
पारेगतिर्देवरतिर्विलासः ॥ शनावरण्याद्रिगतिश्चनीचैःसं-
गश्चराहौशिखिनीत्थमेव ॥ ५० ॥ सहजधीमदनायरि
पुस्थितोयदिशशीगुरुभानुसितेक्षितः ॥ नवमकेंद्रगतेषु-
शुभग्रहेस्वबलयामनुजोरमतेतदा ॥ ५१ ॥ इतिस्वप्न-
चिंता ॥ आसीदसीमगुणमंडितपंडिताग्र्योव्याख्यद्धुजं-
गपगवीःश्रुतिवित्सुवृत्तः ॥ साहित्यरीतिनिपुणोगणिता-
गमज्ञश्चिंतामणिर्विपुलगर्गकुलावतंसः ॥ ५२ ॥ तदात्म-
जोनंतगुणोस्त्यनंतोयोऽधोक्सद्बुक्तिंकिलकामधेनुम् ॥
संतुष्टयेजातकपद्धतिंचन्यरूपयद्दुष्टमतंनिरस्य ॥ ५३ ॥
पद्मांबयासावितताविपश्चिच्छ्रीनीलकंठःश्रुतिशास्त्रनिष्ठः॥
विद्वच्छिवप्रीतिकरंव्यधासीत्समाविवेकंमृगयावतंसम् ॥
॥ ५४ ॥ शाकेनंदाभ्रबाणेंदु १५०९ मितआश्विनमा-
सके ॥ शुक्रेऽष्टम्यांसमातत्रंनीलकंठबुधोऽकरोत् ॥ ५५॥

इतिश्रीगर्गवंशोद्भवश्रीदैवज्ञानंतसुतश्रीनीलकंठदैवज्ञ-
विरचितंवर्षतंत्रंसमाप्तम् ॥ २ ॥

अन्यदासमाप्ति स्पष्टम् ॥ ४४ । ४५ । ४६ । ४७ । ४८ । ४९ । ५० ।
५१ । ५२ । ५३ । ५४ । ५५ ॥

इतिदिवाकरदैवज्ञात्मजश्रीविश्वनाथदैवज्ञविरचितायांवर्षतंत्रटीकायांस्वप्नविचारःसमाप्तः॥

समाप्तमिदंद्वितीयंतंत्रम् ॥ २ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ प्रश्नतंत्रंप्रारभ्यते ।

तत्रादौ प्रश्नप्रकरणम् ॥ अथप्रश्नविचारस्यप्रयोजनमाह-वराहः ॥ दैवज्ञस्यहिदैवेनसदसत्फलवाञ्छया ॥ अवश्येगोचरेमर्त्यःसर्वःसमुपनीयते ॥ १ ॥ अश्रौषीच्चपुराविष्णोर्ज्ञानार्थंसमुपास्थितः ॥ वचनंलोकनाथोपि ब्रह्माप्रश्नादिनिर्णयम् ॥ २ ॥ "आदिशब्देनस्वरशकुनादिकम्" ॥ तस्मान्नृपःकुसुमरत्नफलाग्रहस्तःप्रातःप्रणम्य वरयेदपिप्राङ्मुखस्थः ॥ होरांगशास्त्रकुशलान्हितकारिणश्चसंहृत्यदैवगणकान्सकृदेवपृच्छेत् ॥ ३ ॥ उत्पलः ॥ दशभेदंग्रहगणितंजातकमवलोक्यनिरवशेषमपि ॥ यःकथयतिशुभमशुभंतस्यनमिथ्याभवेद्वाणी ॥ ४ ॥ एतच्चप्रश्ननिरूपणंविनीतेभ्योदीयमानंसत्फलंनान्येभ्यइत्युक्तंसमरसारे ॥ विनयावनतायदीयमानाप्रभवेत्कल्पलतेवसत्फलायेति ॥ ५ ॥ श्रुतिरपि ॥ विद्याहवैब्राह्मणमाजगाम गोपायमाशेवधिष्टेहमस्मि ॥ असूयकायानृजवेऽयतायन मांब्रूयावीर्यवतीतथास्यामिति ॥ शेवधिर्निधिः ॥ दीयमानमित्यनेनउपदेशःशिष्येभ्यःप्रष्टृभ्योनिरूपणमुभयमप्युच्यते ॥ अतएवश्रुतौनमांब्रूयाइति सामान्येनोक्तम् ॥ क्वचित्रप्रतिपादनक्रिया ॥ यस्तत्रप्रष्टाकुटिलःसरलोवेति ज्ञानंप्रश्नतंत्रे॥ ऋजुरयमनृजुर्वायंप्रष्टापूर्वंपरीक्ष्यलग्नबलात् ॥ गणकेनफलंवाच्यंदैवंताच्चित्तगंस्फुरति ॥ १ ॥ लग्नस्थेशशिनिशनौकेंद्रस्थेज्ञेदिनेशराशिमगते ॥ भौमज्ञयोःसमदृशालग्नगचंद्रेऋजुःप्रष्टा ॥ २ ॥ लग्नेशुभग्रहयुतेसरलःक्रूरान्वितेभवेत्कुटिलः ॥ लग्नेऽस्तेसौम्यदृशाविधुगु-

रुदृष्ट्याचसरलोऽयम् ॥ ३ ॥ यदिगुरुबुधयोरेकःपश्यत्यस्ताधिपंचरिपुदृष्ट्या ॥ तत्कुटिलःप्रष्टाखल्वनयोरेकस्तयोःसाधुः ॥ ४ ॥ दशभेदादीतादयस्तांश्चसमनंतरमेव वक्ष्यामः ॥ अपरेतुमध्यमदेशांतरचरांतरोदयांतरभुजफलस्फुटीकरणवक्रमार्गोदयास्तभेदेनदशभेदत्वमाहुः ॥ यदाचरांतरदेशांतरमध्यगतमेवेतिमतंतदाजीवसंस्कारवशेनदशभेदतोह्याः ॥ अथयत्र बहवः प्रश्नायुगपत्संभवंति तत्रनिरूपणप्रकारश्चण्डेश्वरप्रश्नविद्यायाम् ॥ आदिमंलग्नतोज्ञानंचंद्रस्थानाद् द्वितीयकम् ॥ सूर्यस्थानात्तृतीयंस्याच्चतुर्थंजीवगृहाद्भवेत् ॥ बुधभृग्वोर्बलीयः स्यात्तद्ग्रहात्पंचमंपुनरित्यादिरुक्तः सतुनयुक्तः सकृदेवपृच्छेदिति वराहवाक्यस्वरसात् ॥ नानाकर्तृकानेकप्रश्नेष्वपिगणकस्यानेकनिरूपणनिषेधात् ॥ तदुक्तंज्ञानमुक्तावल्याम् ॥ सम्यग्विचार्यलग्नंब्रूयात्प्रश्नं सकृद्यथाशास्त्रम् ॥ यस्त्वेकंब्रूतेऽसौतस्यनमिथ्याभवेद्वाणी ॥ अतएवचिंतामणौ ॥ राशिचक्रंसमभ्यर्च्यफलैः पुष्पैः सरत्नकैः ॥ प्रष्टासुभूमौदैवज्ञानेकंपृच्छेत्प्रयोजनम् ॥ दशभेदंग्रहाणांचगणितंभावजंतथा ॥ विमृश्यैकंचकथयेन्नानेकंप्राहपद्मभूरिति ॥ दीप्ताद्यंदशभेदंचग्रहाणांभावजंफलम् ॥ विचार्यप्रवदेद्यस्तुतस्योक्तंनान्यथाभवेत् ॥ दीप्तोदीनोथमुदितः स्वस्थः सुप्तोनिपीडितः ॥ मुषितः परिहीनश्चसुवीर्यश्चाधिवीर्यकः ॥ स्वोच्चेदीप्तः समाख्यातोनीचेदीनः प्रकीर्तितः ॥ मुदितोमित्रगेहस्थः स्वस्थश्चस्वगृहेस्थितः ॥ शत्रुगेहस्थितः सुप्तोजितोन्येननिपीडितः ॥ नीचाभिमुखगोहीनोमुषितोऽस्तंगतो

ग्रहः ॥ सुवीर्यः कथितः प्राज्ञैः स्वोच्चाभिमुखसंस्थितः ॥ अधिवीर्योनिगदितः सुरश्मिः शुभवर्गजः ॥ दीप्तेसिद्धिश्चकार्याणांदीनेदुःखसमागमः ॥ स्वस्थेकीर्तिस्तथालक्ष्मीरानंदोमुदितेमहान् ॥ सुप्तेरिपुभयंदुःखधनहानिर्निपीडिते ॥ सुपीतेपरिहीनेचकार्यनाशोऽर्थसंक्षयः ॥ गजाश्वकनकावाप्तिः सुवीर्यैरत्नसंपदः ॥ अधिवीर्यैराज्यलब्धिर्यहैर्मित्रार्थसंगमः ॥ अथग्रहस्वरूपम् ॥ पूर्वः सत्त्वंनृपस्तातः क्षत्रंग्रीष्मोरुणश्चलः ॥ मधुदृक्पैत्तिकोधातुःसूरः सूक्ष्मकचोरविः ॥ कफोवर्षामृदुर्माता पयोगौरश्वसात्त्विकः ॥ जीवोवैश्यश्चरोवृत्तोमारुताशो विधुः सुदृक् ॥ ग्रीष्मः क्षत्रतमोरक्तोयाम्यः सेनाग्रणीश्चरः ॥ युवाधातुश्चपिंगाक्षः क्रूरः पित्तंशिखीकुजः ॥ शरदीशोहरिर्दीर्घः षंढोमूलंकुमारकः ॥ लिपिज्ञउत्तरेशश्चशूद्रः सौम्यस्त्रिधातुकः ॥ सत्त्वंपित्तोहिमः श्लेष्मादीर्घोमंत्रीद्विजोनरः मध्वैशानीकफोजीवोमधुपिंगलदृक्तथा॥शुक्रः शांतोद्विजोनारीवैश्योमंत्रीचरः सितः॥आग्नेयी दिक्कफश्चाम्लः कुटिलासितमूर्द्धजः ॥ कृष्णस्तमः कृशोवृद्धः षंढोमूलांत्यजोऽलसः ॥ शिशिरः पवनः क्रूरः पश्चिमोवातुलः शनिः ॥ राहुर्धातुः शिखीमूलं शेषमन्यच्चमंदवत् ॥ चिंतनीयंविलग्नज्ञात्केंद्रगाद्बलाधिकात् ॥ अथप्रश्नजातंकस्माल्लग्नादिभावाद्विचारणीयमित्याह ॥ सौख्यमायुर्वयोजातिरारोग्यंलक्षणं

---

१ स्वोच्चस्थेदशसूर्येनवचंद्रेपंचभूपुत्रे । पंचेंदुजेतथेज्यसप्ताष्टौभार्गवेशनौ पंच ॥ नीचविहीनचक्राच्छुद्धः षड्नवतोयदाभ्यधिकः आत्मीयरश्मिगुणितः षड्भक्ताद्रश्मयोयस्मात् पंचेंदुतोयथायथाधिकास्तथातथाशुभफलाधिक्यम्॥

गुणम् ॥ क्लेशाकृतीरूपवर्णास्तनोश्चिंत्यंविचक्षणैः ॥
मुक्ताफलंचमाणिक्यंरत्नधातुधनांबरम् ॥ हयकार्याध्व-
विज्ञानंवित्तस्थानाद्विलोकयेत् ॥ भुवनदीपके ॥ भगि
नीभ्रातृभृत्यानांदासकर्मकृतामपि ॥ कुर्वीतवीक्षणं
विद्वान्सम्यग्दुश्चिक्यवेश्मतः ॥ वाटिकाखलकक्षेत्रमहौ-
षधिनिधीनपि ॥ विवरादिप्रवेशंचपश्येत्पातालतोबुधः ॥
गर्भापत्यविनेयानांमंत्रसंधानयोरपि ॥ विद्याबुद्धिप्रबं-
धानांसुतस्थानेविनिर्णयः ॥ चौरभीरिपुसंग्रामखरोष्ट्रक्रूर
कर्मणाम् ॥ मातुलातंकभृत्यानांरिपुस्थानाद्विनिर्णयः ॥
वाणिज्यंव्यवहारंचविवादंचसमंपरैः ॥ गमागमकलत्रा-
णिपश्येत्प्राज्ञः कलत्रतः ॥ नद्युत्तारेध्ववैषम्येदुर्गेशात्र-
वसंकटे ॥ नष्टेदुष्टेरणेव्याधौछिद्रेछिद्रंनिरीक्षयेत् ॥ वापी-
कूपतडागादिप्रपादेवगृहाणिच ॥ दीक्षांयात्रांमठं
धर्मंधर्मान्निश्चित्यकीर्तयेत् ॥ राज्यंमुद्रांपरंपुण्यंस्था-
नंतातंप्रयोजनम् ॥ वृष्ट्यादिव्योमवृत्तांतंव्योमस्था-
नान्निरीक्षयेत्॥गजाश्वयानवस्त्राणिसस्यकांचनकन्यकाः॥
विद्वान्विद्यार्थयोर्लाभंलक्षयेल्लाभलग्नतः॥त्यागभोगविवा-
देषुदानेष्टकृषिकर्मसु ॥ व्ययस्थानेषुसर्वेषुविद्धिविद्वन्व्ययं
व्ययात् ॥ षट्पंचाशिकायाम् ॥ योयोभावःस्वामिदृष्टो
युतोवासौम्यैर्वास्यात्तस्यतस्यास्तिवृद्धिः ॥ पापैरेवंतस्य
भावस्यहानिर्देष्टव्यापृच्छतांजन्मतोवा ॥ १ ॥ सौम्येवि-
लग्नेयदिवास्ववर्गेशीर्षोदयेसिद्धिमुपैतिकार्यम् ॥ अतोवि-
पर्यस्तमसिद्धिहेतुंकृच्छ्रेणसंसिद्धिकरंविमिश्रम् ॥ २ ॥
भुवनप्रदीपे ॥ लग्नपतिर्यदिलग्नंकार्याधिपश्चवीक्षतेका-
र्यम् ॥ लग्नाधीशःकार्यंकार्येशःपश्यतिविलग्नम् ॥ लग्नेशः

कार्येशंविलोकयेल्लग्नपंतुकार्येशः ॥ शीतगुहृष्टौसत्यांपरि-
पूर्णाकार्यसंसिद्धिः ॥ कथयंतिपादयोगंपश्यतिसौम्योन
लग्नपोलग्नम् ॥ लग्नाधिपंचपश्यतिशुभग्रहश्चार्द्धयोगोत्र॥
एकःशुभोग्रहोयदिपश्यतिलग्नाधिपंविलोकयति ॥ लग्नं
पादोनयोगमाहुस्तदाबुधाःकार्यसंसिद्धौ ॥ लग्नपतौदर्श-
नेसतिशुभग्रहौद्वौत्रयोथवालग्नम् ॥पश्यंतियदितदानीमा-
हुर्योगंत्रिभागोनम् ॥ क्रूरावेक्षणवर्ज्यश्चंद्रःसौम्यखेचरा
लग्नम् ॥ लग्नेशदर्शनेसतिपश्यंतःपूर्णयोगकराः ॥ क्रूरा-
क्रांतःक्रूरयुतःक्रूरदृष्टश्चयोग्रहः ॥ विरश्मितांप्रपन्नश्चसोऽ
निष्टफलदायकः ॥ समरसिंहे ॥ अमुकंवदेतिकार्यंकदा
भविष्यत्यमुत्रपृच्छायाम् ॥ लग्नंलग्नाधिपतिःकार्यंकार्या-
धिपःपश्येत् ॥ लग्नस्थःकार्येशःपश्यतिचेल्लग्नपंतदेवभ-
वेत् ॥ तत्कार्यंयद्यन्यस्थितंसत्वरंतदानस्यात् ॥ पश्य-
तियदाचलग्नंद्रक्ष्यतिचंद्रंविलग्नपंचयदा ॥ लग्नेकार्येचय-
दाद्वयोश्चयोगेतदासिद्धिः ॥ यदिलग्नपंपश्यतिकार्याधीशो
विलग्नमथतस्य ॥ कार्यस्यहानिरुक्तालग्नमृतेकिमपिनो
वाच्यम् ॥ इतिसामान्यतोभावनिरूपणम् ॥ अथप्रत्ये-
कंभावप्रश्ननिरूपणम् ॥ ताजिकशास्त्रोक्तप्रश्नतंत्रे ॥ भूतं
भवद्भविष्यन्ममाकिंकथयेतिजातपृच्छायाम् ॥ लग्नपतेः
शशिनोवाबलमन्वेष्यंबलाभावे ॥ दृक्षाननवांशकबलंशुभ-
दृग्योगंचसर्वकालेषु ॥ प्रष्टुःशुभमादेश्यंविपरीतंव्यत्यया-
देषा ॥ लग्नेशोमूसरिफोयस्मात्तस्मादतीतमाख्येयम् ॥
येनयुतस्तस्माद्भवदेष्यंयोयोक्ष्यतेतस्मात् ॥ यदिलग्नेल-
ग्नपतिः सौम्ययुतोवाविलोकितःसौम्यैः ॥ तत्प्रष्टुर्व्याकु-
लताशरीरदोषाविनश्यंति ॥ पापोयदिलग्नपतिस्तदाक-

लिव्याधिधननाशाः ॥ सौम्येनिर्वृतिबुद्धिर्द्व्याप्तिः सौख्य-
मतुलंच ॥ अथद्वितीयस्थानपृच्छा तत्रैव ॥ धनलाभ-
स्यप्रश्नेलग्नेशेनेंदुनाथधननाथः ॥ कुरुतेयदीत्थशालंशु-
भयुतिदृग्भ्यांभवेल्लाभः ॥ क्रूरग्रहैर्धनस्थैर्दूरेलाभोऽन्यद-
प्यशुभम् ॥ क्रूरमुथशिलेधनेशेप्रष्टाम्रियतेथवाविलग्नेशे॥
धनधनपेत्थशालेमंदगतिर्यत्रभावानाम्॥ तनुधनसहजा-
दीनांप्रष्टुस्तद्द्वारतोलाभः ॥ प्रश्नदीपके ॥ लग्नस्थंचंद्रजं
चंद्रःक्रूरोवायदिपश्यति ॥ धनलाभोभवत्याशुकिंत्वनर्थो
पिपृच्छतः ॥ चंद्रलग्नधनाधीशादृष्टायुक्ताःपरस्परम् ॥
धनकेंद्रत्रिकोणस्थाःसद्योलाभकराःस्मृताः ॥ शुभदस्वा-
मिषड्वर्गेलग्नेसौम्ययुतेक्षिते ॥ प्रष्टुस्तात्कालिकीलब्धिर-
लब्धिस्तुविपर्यये ॥ चतुर्थेसप्तमेचंद्रेखेरत्रौलग्नगेशुभे॥
प्रष्टुःसद्योऽर्थलाभःस्याल्लग्नेवासुरमंत्रिणि ॥ अथतृतीय-
भावपृच्छा प्रश्नतंत्रे ॥ सहजपतिर्यदिसहजंपश्यतिचेत्त-
द्द्वयंशुभैर्दृष्टम्॥तद्भ्रातरोगतरुजःस्वस्थाःक्रूरेक्षणेवामम्॥
यदिसहजपतिःपृष्टेतत्पतिनामुथशिलेऽथतन्मांद्यम् ॥षष्ठे-
शेसहजस्थेसहजपतौक्रूरितेवापि ॥ सूर्यस्यरश्मिसंस्थेभ-
यावहंप्रष्टुरादेश्यम् ॥ षष्ठइत्युपलक्षणम् ॥ अष्टमस्थेपि॥
षष्ठाष्टमभावेशौयद्भावेशेनेत्थशालिनौस्याताम् ॥ पीडां
तस्यप्रवदेत्षष्ठाष्टमसंस्थगेवापि॥ एवंसर्वेपियथापित्रोस्तु-
र्यैसुतानांच ॥ भृत्यचतुष्पदवर्गस्यास्ते स्त्रियाः
सुहृदोये ॥ अथ चतुर्थस्थानपृच्छा॥ लग्नपतींदुचतुर्थय-
दिमुथशिलमथवागृहेगमनम् ॥ प्रष्टुःपृथ्वीलाभद-
मसौख्यदृग्योगतोनैव ॥ यदिपृच्छतिकृषिकोमेक्षे-
त्राल्लाभोभवेन्नचवा ॥ लग्नंकृषिकस्तुर्यंभूमिर्द्यूनंकृषिस्तरु-

देशमम्॥लग्नेक्रूरोपगतेस्याच्चौरोपद्रवस्तुकृषिकर्तुः॥ वक्रातिचारवर्ज्यैःक्रूरेचौरस्यकृषिलाभः ॥लग्नस्थेशुभखेटेसाफल्यंकर्षकस्यकृषितः स्यात् ॥ तुर्येचक्रूरगतेत्यक्त्वाभूमिंप्रयात्येषः ॥ द्यूनेचशुभोपगतेशुभंकृषेस्त्वन्यथातुविपरीतम् ॥ दशमेदशमपतौवाशुभयुतदृष्टेशुभावृक्षाः ॥ भूभाटकपृच्छायांलग्नंप्रष्टाचभाटकंद्यूने ॥ तस्योत्पत्तिर्दशमेतथावसानं चतुर्थेस्यात् ॥ लग्नस्यलग्नपस्यचशुभयोगेशुभमशोभनंवामे॥ द्यूनेक्रूरोपगतेयस्मादपिभाटकस्ततोऽनर्थः॥ दशमेक्रूरोपगतेनोत्पत्तिर्बहुतराभवेत्प्रष्टुः ॥ क्रूरार्दितेतुतुर्येस्यादवसानेशुभंनास्य ॥ अथपंचमस्थानपृच्छा ॥ यदिपृच्छत्येतस्याः स्त्रियोभवेन्मेप्रजानवाकाश्चित् ॥ लग्नेशेंद्वोःसुतपतिनामुथशिलभावेप्रसूतिः स्यात् ॥ सुतपतिर्विलग्नेलग्नपचन्द्रौसुतेथवास्याताम् ॥सत्वरितमेववाच्यासविलंबंनक्तयोगेन ॥ द्विशरीरेचविलग्नेशुभयुतपुत्रेद्व्यपत्ययोगोऽस्ति ॥ यदिलग्नपुत्रपतिपुंराशौतत्सुतोगर्भे ॥अथचंद्रःपुंराशौपुंग्रहकृतमुथशिलयुतस्तदापि सुतः ॥ अथवाविधुरपराह्णेसूर्यात्पृष्टेतदास्त्रीस्यात्॥ होरास्वामीपुरुषः पुंराशौचेत्तथापिसुतगर्भः ॥ चंद्रयुक्तेक्षितेगर्भेसौम्ययुक्तेक्षितेपिवा ॥ उच्चस्थेभ्युदितेतत्रपुण्यापत्यंप्रजायते ॥ पुण्यापत्यमायुष्मदपत्यम्॥ एषागर्भवतीकिलनवाप्रमाणंप्रयातिगर्भोऽयम्॥प्रश्नेलग्नपशशिनोः सुतस्थयोर्गर्भवत्येव ॥ यद्येतयोर्मुथशिलंकेंद्रेसुतपेनगर्भिणीतदपि ॥ आपोक्लिमेस्थशालादनीक्षणाल्लग्नपुत्रयोर्नैवम् ॥ चरलग्नेक्रूरेंद्रोर्मुथशिलभावेविनश्यतिहिगर्भः ॥ लग्नपशशिनोस्तत्पातिस्थवक्रिमुथशिलेपितथा ॥ जीवितमरणप्रश्नेबालानामं-

त्यपेशुभैर्दृष्टे॥केंद्रस्थेसितपक्षे शुभयुक्तेऽत्येविधौजीवति॥
क्रूरश्चेदंत्यपतिर्दग्धश्चापोक्लिमेऽरियुतः ॥ क्रूरैस्तुजात-
मात्रोम्रियतेबालोऽथवागर्भे ॥ प्रसवज्ञानप्रश्नेभुक्ताँल्लग्नां-
शकान्परित्यज्य ॥ भोग्याद्विचिंत्यशेषाननुमित्यैवंवदेद्दि
वसान् ॥ यावंतोनवमांशागतास्तावंतोगर्भस्यमासागताः
यावंतोभोग्यांस्तावद्भिरग्रतः प्रसवइतिव्याख्या ॥ अप-
रेतु ॥ मासज्ञानंशुक्रावस्थानादाहुः॥मासज्ञानस्यपृच्छा-
यांगर्भिण्याभृगुनंदनः॥लग्नात्स्याद्यावति स्थानेमासाना-
ख्यातितावतः॥सुतात्संख्यातदावाच्यायदाधर्मात्परंगतः॥
इतिभुवनप्रदीपकोक्तेः॥लग्नांतर्दिनराशिर्दिवाग्रहोलग्नपश्च
दिनराशौ ॥ तद्दिवसेजन्मवाच्यंविपरीतेव्यत्ययश्चैषाम् ॥
अथरात्रिलग्नमह्नितदधिपतिश्चेत्तुतस्यराशिपतेः ॥ बलमू-
ह्यांदिनहोरापुंराशिस्त्रीग्रहेप्येवम् ॥ अस्मिन्वर्षेऽपत्यंभ-
विताविलग्नपंचमाधीशौ ॥ भजतोयदीत्थशालंतत्रैवाब्दे
भवतिनूनम्॥ यदिवामिथोग्रहगतौस्यातामेतौ चसंतति-
स्तदापि ॥ वाच्यातस्मिन्वर्षेशुभयोगादन्यथानपुनः॥
सूताप्रसूतयुवतिज्ञानेसुतपोऽथषष्ठपः सूर्यात् ॥ निर्गत्यो-
दयमायात्ततः प्रसूतेचनारीयम् ॥ अथजीवसौम्यशुक्रा
आकाशेउदयिनस्तथाप्येवम् ॥ अथषष्ठस्थानपृच्छा ॥
रोगादयमुत्थास्यतिनवेतिलग्नंभिषग्घूनम् ॥ व्याधिर्दशमं
रोगीहिबुकंभेषजमिहाहुराचार्याः ॥ १ ॥ क्रूरार्दितेविलग्ने
वैद्यान्नगुणस्तदौषधाद्रोगः ॥ वृद्धिमुपयातिदशमेक्रूरैर्निज
बुद्धितोप्यगुणः ॥ २ ॥ अस्तेचक्रूरयुतेमांद्यान्मांद्यंतथौ-
षधाद्बंधौ ॥ सौम्योपगतैरेतैररोगतारोगिणोभवति ॥३॥
लग्नेशेंद्वोः सौम्यैत्थशालतोरोगनाशनंवाच्यम् ॥ वक्रेतु

तत्रखेटेभूयोपिगदः समुपयाति ॥ ४ ॥ भूमिस्थलग्नस्थद्यू नस्थशशिमुथशिलेभवेन्मृत्युः ॥ लग्नस्थेरंध्रपतौलग्नपश- शिनोर्विनाशेवा ॥ ५ ॥ लग्नाधिपेचसूर्येचंद्रः सतेशमुथ- शिलविधायी ॥ सतेशेषष्ठस्थेतन्मरणंरोगिणोवाच्यम् ॥ ६ ॥ रंध्रेशेनविनष्टेनास्तमिते नापिकेंद्रस्थे ॥ लग्नेश- स्थमुथशिलेमृत्युःस्याद्रोगपृच्छायाम् ॥७॥ अथवातयो- श्चकेंद्रेमुथशिलतःक्रूरपीडितेमरणम्॥ यदिकेंद्रेक्रूरग्रहस्त- दापीडा ॥ अष्टमेशलग्नेशौचमुथशिलिनौतदामृत्युः स्या- दितिवाच्यमित्यर्थः ॥ सूर्यद्वादशभागंप्रविष्टेलग्नेश्वरेप्ये- वम् ॥ ८ ॥ लग्नेचरेचरोगीक्षणेक्षणेस्यादरुक्सरुक्चापि॥ द्विशरीरेपररोगःस्थिरेगदस्यैवरोगत्वम् ॥ ९ ॥ शशिनोव- क्रमुथशिलेस्थिररोगोमंदमुथशिलेपूर्वम् ॥ मूत्रनिरोधाद्रो- गोत्पत्तिर्ज्ञेयाकृतप्रश्ने ॥ १० ॥ अथपृच्छायाःपूर्वेसत्ता- हानिचविलोक्यचत्वारि ॥ यदितेषुशशांकरवीशुभयुतदृ- ष्टौतदाशस्तम् ॥ ११ ॥ अथमंदोऽयमथनवेतिप्रश्नेलग्ने- श्वरोऽथचंद्रोवा ॥ षष्ठेशमुथशिलीस्यात्तदस्तमितोवातदा मंदः ॥ रोगवानित्यर्थः ॥ अथस्वामिभृत्यचतुष्पादप्रक- रणम् ॥ ईशोऽन्योममभवितानवेतिलग्नेश्वरस्ययादिकेंद्रे ॥ नोभवतिमुथशिलंषष्ठांत्यपतिभ्यांतदानान्यः ॥ १ ॥ वक्रीवान्येनसमंलग्नपतिःसहजनवमसंस्थेन ॥ कुरुते यदीत्थशालंतदान्यनाथोभवेत्प्रष्टुः ॥ २ ॥ लग्नपतौकेंद्र- स्थेरिपुदृष्ट्याक्रूरवीक्षितेपुण्ये ॥ रविरश्मिगतेथभवेद्याव- ज्जीवंचनान्यपतिः ॥ ३ ॥ अयमीशोभद्रोमेपृच्छायांल- ग्नपस्यकंबूले ॥ स्वामीसएवभव्योद्यूनेशस्यचशुभोन्येशः ॥ ४ ॥ ग्रहभूमिस्थानानांलग्नप्रश्नेपुरोक्तएवविधिः ॥

सम्यग्विचार्यवाच्यंशुभमशुभंपृच्छतःस्वधिया ॥ ५ ॥
भृत्यचतुष्पदलाभंप्रश्नेलग्नेशशीतगूषष्ठे॥षष्ठेशमुथशिलो
वालग्नेषष्ठेश्वरोथतल्लाभः॥६॥ भृत्यस्यवाहनस्यचयद्वाप्रं-
श्नेचलग्नलग्नपती ॥ अर्थीदातासप्तमसप्तमपौतद्बलात्प्रा-
प्तिः॥७॥लग्नस्यचसप्तमेशेनमुथशिलेसप्तमस्यवालग्नेशेन
मुथशिलेलग्नेशसप्तमेशयोर्वापरस्परंमुथशिलेभृत्यादिकस्य
पृच्छकाभिलाषविषयस्यलाभइत्यर्थः ॥अथसप्तमस्थान-
पृच्छा ॥ स्त्रीलाभस्यप्रश्नेस्मराधिपेलग्नपेनशशिनावा ॥
कृतमुथशिलेयुवत्याअयाचितायाभवेल्लाभः॥१॥यदिलग्न-
पोविधुर्वाद्यूनेतदयाचितांस्त्रियंलभते॥लग्नेशान्मूसरिफेचं-
द्रेस्तपमुथशिलेस्वयंलाभः ॥ २ ॥ येनसमंमूथशिलंतत्र
विनष्टेचपापयुतदृष्टे ॥ निकटीभूयतदाकिलविनश्यतिस्त्री-
गतंकार्यम् ॥३॥ पापेत्ररंध्रनाथेस्त्रीजातेरेवविघटतेकार्यम्॥
सहजपतौभ्रातृभ्यस्तुर्येशेपितृव्यएवनान्येभ्यः ॥ ४ ॥
सौम्यकृतयुक्तिदृग्भ्यांपूर्वोक्तस्थानतःशुभंवाच्यम् ॥ ५ ॥
अथस्त्रीस्नेहः ॥ प्रीतिस्थानप्रश्नेस्मरपतिलग्नेशमुथशिले
स्नेहः ॥ इकटकदृशाइकटकःशशिकंबूलेतुसापिशुभा ॥
यदिमंदोलग्नेशःकेंद्रेचस्यात्तदाबलीप्रष्टा ॥ अस्तेश्वरे
चमंदेकेंद्रेप्रतिवादिनोऽस्तिबलम् ॥ २ ॥ उभयोरेकस्थि-
तयोर्ज्ञातव्याइकटकंतयोःप्रीतिः ॥ सूर्येनशुभंविबलेनर-
स्यशुक्रेस्त्रियो द्वयोर्द्वितयोः ॥ ३ ॥ अथरुष्टागमनम् ॥
ममगृहिणीरुष्टापुनरेष्यतिनाथेतिभूम्यधःस्थरवौ ॥ भूप-
रिगतेचशुक्रेनैतिपुनर्संकितेऽभ्येति ॥ ४ ॥ सूर्यान्निर्गतशु-
क्रेवक्रेपिसमेतिचान्यथारुष्टा ॥ क्षीणेंदौबहुदिवसैःपूर्णवि-
धौचद्रुतमुपैति ॥ भूमिशब्देनचतुर्थस्थानम् ॥ तस्मादधः

पूर्वलग्नपर्यंतमितियावत् ॥ लग्नमारभ्यचतुर्थपर्यंतंहिस्त्री-
णांहर्षस्थानंनपुंसां रविश्चपुरुषग्रहस्तेनरुष्टायानागमनम्
एवंभुवश्चतुर्थादुपरिसप्तमपर्यंतंनराणांहर्षस्थानंनस्त्रीणाम्॥
शुक्रस्यस्त्रीग्रहत्वान्नहर्षस्थानम् ॥ इतिनरुष्टागमनमित्या-
शयः ॥ अथकन्यापरीक्षा ॥ एषाकुमारिकाकिलनिर्दोषा
किन्नवेतिपृच्छायाम् ॥ लग्नेस्थिरेस्थिरर्क्षेलग्नपशशिनोश्च
निर्दोषा ॥ १ ॥ चरराशिगतैरेतैरियंकुमार्यपिचजातदोषा
स्यात् ॥ द्विशरीरस्थेचंद्रेचरलग्नेस्वल्पदोषास्यात् ॥ २ ॥
शशिभौमावेकर्क्षेस्थिरवर्जेतत्परेणयुक्तामियम् ॥ रमिताशनि
चंद्रमसोर्लग्नगयोःप्रकटमुपभुक्ता ॥ ३ ॥ यदिभौमशनि-
केंद्रेविधुदृष्टोवृश्चिकेऽथशुक्रः स्यात् ॥ तद्रेष्काणेऽथत-
दानिर्भ्रांतंजातदोषैषा ॥ ४ ॥ अथस्वपरप्रसूतिपरीक्षा ॥
एषाकिल प्रसूतासितेघटेज्ञेहरौचनोसूता ॥ अनयोर-
लिवृषगतयोःसूतानारीपरिज्ञेया ॥ १ ॥ सिंहस्थे
बुधेशुक्रस्यकुंभगतत्वमसंभावितंतेनयोगद्वयमेतद्वैकल्पि-
कम् ॥ एवंवृषवृश्चिकगतत्वंव्याख्येयम् ॥ भौमबुध-
शुक्रचंद्राद्विशरीरेचापवर्जितेचेत्स्युः ॥ अग्रेऽस्तित-
त्प्रसूतिश्चापेनाग्रेनपृष्ठतःसूता ॥ २ ॥ क्रूरश्चेच्चरराशौपर-
तःसूतास्थिरेतुनिजपत्युः ॥ मिश्रेतुमिश्रमूह्यंजातकसंदे-
हपृच्छायाम् ॥ ३ ॥ पंचमेशलग्नेशयोरन्यःक्रूरस्ता-
भ्यांसहजमुथशिलीवाक्रूरस्ततइदंफलमादेश्यंतदेवाग्रेऽभि-
व्यनक्ति॥गुर्विण्येषास्वपत्युःपरपुरुषाद्वेतिलग्नसुतपत्योः॥
शुभयुतिदृग्भ्यांस्वपतेःशनिभौमदृशाऽन्यतोगुर्वी ॥ ४ ॥
अथपातिव्रत्यपरीक्षा ॥ कुलटासतीयमथवेतिलग्नपतिश्चं-
द्रमाश्चभौमेन ॥ एकांशेमुथशिलकृतदैवभवनेभजत्य-

न्यम् ॥ १ ॥ यदिनिजगृहगोभौमस्तदान्यदेशंप्रयाति जारकृते ॥ रविणेतिमुथशिलेसत्युपभुक्तातुराजपुरुषेण ॥ ॥ २ ॥ सौम्येनलेखकवणिङ्निजभेशुक्रेणयोषयैवस्त्री ॥ एतैर्योगैरसतीविपरीतेसुचरितेतिविज्ञेयम् ॥ ३ ॥ लग्नपतिनाथशशिनामूसरिफेभूसुतेभवेज्जारः ॥ युक्तःपुनर्गुरुदृशापुत्रभयाद्रविदृशाचराजभयात् ॥ ४ ॥ सितदृष्ट्यापरनारीभयात्सितज्ञैकराशिगतदृष्ट्या ॥ जारस्य स्थविरत्वाल्लिङ्गित्वात्यजतिजारंसा ॥ ५ ॥ अथाष्टमस्थानपृच्छा ॥ नृपसंग्रामप्रश्नेविलग्नेशसंस्थितात्खेटात् ॥ शशिमूसरिफात्प्रष्टास्तास्तपसंस्थेंदुमुथशिलाच्छत्रुः ॥ १ ॥ तेषांचबलात्तयोर्बलमित्यर्थः ॥ अथवाशनिकुजजीवाःशीघ्रेभ्योबलयुताउपरिचराः ॥ बुधसितचंद्रास्तेभ्यश्चदुर्बलाधश्चराश्चसंचिंत्याः ॥ २ ॥ मंदात्प्रष्टुर्ग्रहाः शन्यादयोयदिशीघ्रेभ्योऽग्रसराभवंतितदासितादिभ्यः शत्रुगेहेभ्यस्तेजोलब्ध्वाजयभाजोभवंतिप्रष्टारः ॥ यदातुप्रश्नकालेशन्यादयोनाग्रेसरास्तदाशीघ्रेभ्यस्तेजोलब्धुमशक्ताः पराभूताभवंतीत्यर्थतःसिद्धम् ॥ लग्नपतावस्तपतेः षट्त्रिदृशाथमुथशिलेद्वयोःस्नेहः ॥ वर्गद्वयमध्याधःपतितःसोऽन्येनवध्यःस्यात् ॥ ३ ॥ वर्गद्वयाधिपानांमूसरिफेऽस्तंगतेनरणदैर्घ्यम् ॥ लग्नस्वामिनिमंदेकंबूलउपरिगेजयःप्रष्टुः ॥ ४ ॥ एवंगुणेतुतस्मिन्विप्रविनष्टेस्तपतितनीचस्थे ॥ केंद्रेऽस्तेवास्तपतौप्रष्टुर्हानिःप्रवक्तव्या ॥ ॥ ५ ॥ लग्नादधःशुभेसत्युपरिचमंदेशुभःसहायःस्यात् ॥ लग्नपतौरंध्ररंध्रपमुथशिलेमातिःप्रष्टुः ॥ ६ ॥ सप्तेशेधनसंस्थेधनेशकृतमुथशिलेरिपोर्नाशः ॥ लग्नेशदशमपत्यो-

मुथशिलतःपृच्छकस्यजयवीर्ये ॥ ७ ॥ तुर्यास्तपयोरे-
वंशत्रोर्यैगेजयोज्ञेयः ॥ उभयवर्गेंपिकेंद्रेतत्पातिकृतमुथ-
शिलेबलंज्ञेयम् ॥ ८ ॥ बलवान्मुथशिलंयत्रवर्गेतस्य वर्ग-
स्यजयइत्यर्थः॥ चरराशौसबलत्वंजित्वाप्रांतेविनाशस्तु ॥
लग्नपतावंत्यस्थेप्रष्टानश्यतिपरोऽस्तपेषष्ठे ॥ ९ ॥ ख-
पतौलग्नेप्रष्टुस्तुर्येशेऽस्तेरिपोःसहायबलम् ॥ यन्मुथशि-
लेरवौदूतस्यबलंमुसरिफेहानिः ॥ १० ॥ अथनवमस्था-
नपृच्छा ॥ ममगमनंभवितार्किंनवेतिलग्नेश्वरेनवाकेंद्रे ॥
नवमेशमुथशिलेसातिनवमेशेवाभवेद्गमनम् ॥ १ ॥ लग्न-
स्थेनवमपतौलग्नाधिपमुथशिलेचसंचारात् ॥ रहितोया-
तिपुनर्नानवमदृशावर्जितेयोगे ॥२॥ लग्नपतौकेंद्रस्थेसह-
जग्रहमुथशिलेचविक्रूरे॥ गमनंस्यादस्मिन्वाकेंद्रेक्रूरेचना-
स्तिगतिः ॥ ३ ॥ अस्तेक्रूरेचयत्कार्येमियातिविघ्नमत
एव ॥ आकाशस्थेपापेराजकुलाज्ज्येष्ठतोनिजाद्वापि ॥
॥ ४ ॥ नवमेशेमुथशिलगेलग्नाधीशेनपापारिपुदृष्टे ॥
गमनेवसानतःस्यात्प्रष्टुःकष्टंक्षयोऽर्थस्य ॥ ५ ॥ लग्न
शेनवमेशेमुथशिलकृतिरंध्रसप्तमेकष्टम् ॥ उदयेस्मिन्या-
याद्विनिःसृतिःस्यात्सुखकरःपंथाः ॥ ६ ॥ लग्नान्मा-
र्गोनुभवोव्योम्नःकार्यस्मराद्गतिस्थानम् ॥ भूमेः कार्यप-
रिणतिरेवंलग्नेशरीरसुखम् ॥ ७ ॥ दशमेशुभेचसिद्धिः
कार्यस्यास्तेप्रयातियत्स्थाने ॥ तत्रशुभंचचतुर्थेपरिणा-
मःसुंदरःकार्ये ॥ ८ ॥ लग्नेशंशशिनंवायःक्रूरस्तुदति
तत्रमनुजर्क्षे ॥ मनुजात्रिराशिकेवातदाभयंद्विपदतोगंतुः
॥ ९ ॥ जलराशौवारिभयंचतुष्पदर्क्षेतथाश्वादेः ॥
घटचापेद्रुमकंटकभयंहरौव्याघ्रसिंहादेः ॥ १० ॥

नगरप्रवेशतोऽस्मान्नफलमास्तिनवाप्रवेशलग्नमिह॥ तस्मिन्धनपेवक्रेनोरहणंकार्यसिद्धिर्वा॥ ११॥ रहणंस्थितिरित्यर्थः ॥ अतिचारितेबहुदिवसंरहणंनोकार्यसिद्धिरीषदपि ॥ नवमतृतीयगेस्मिन्कार्यंकृत्वाशुनिजपुरंयाति ॥ १२ ॥ लग्नेकर्मण्यायेधनपयुतेशोभनंज्ञेयम् ॥ सक्रूरसप्तमस्थेपतिविघ्नञ्झकटकश्चतुर्थस्थे ॥ १३ ॥ अथदशमस्थानपृच्छा ॥ राज्याप्तिप्रश्नलग्नेलग्नेशेशशिनिवानभःपतिना ॥ कृतमुथशिलेंबरदृशाराज्यंरूपक्रमाद्भवाति ॥ १ ॥ स्वकुलोचितंराज्यंभवतीत्यर्थः ॥ अन्योन्यभवनगमनात्क्राभावेऽर्थचिंतितप्राप्तिः॥ लग्नस्थेनान्येनचसौम्येनांबरस्यमुथशिलेप्येवम् ॥ २॥ पापार्दितेतुमंदेनिकटीभूयोत्तरत्यधोराज्यात्॥(मंदगामीयोग्रहोत्राधिकारीतस्मिन्पापयुतेराज्यनाशइतितात्पर्यम्॥) भूमिस्थेक्रूरदृशात्वपवादःशुभदृशाकीर्तिः ॥ ३॥ मंदग्रहेबलवतिक्रूरवियुक्तेयदाशशीविबलः॥ मंदेबलेनभ्रमणाद्राज्यप्राप्तिर्भवेत्प्रष्टुः ॥ ४ ॥ लग्नाधिपतौस्वगृहेलाभोराज्यस्यतुंगगेभौमे ॥ लग्नांबराधिपौयदिकंबूलौकेंद्रगेन्दुमुथशिलतः॥ ५ ॥ उत्तमराज्यावाप्तिःस्वर्क्षस्थेचेंदुतोविपुला ॥ यत्रर्क्षेलग्नेशस्तत्परिशुभेगृहेतदाकार्यम् ॥ ६ ॥ नस्यादस्तेकष्टाद्दशमदृशाकटुकताकार्ये ॥ राज्यप्राप्तौसत्यांयदिपृच्छतिकोपिपारिणातिंच तदा ॥ ७॥ लग्नंशरीरकार्यंगृहकर्मास्तंनभश्चराज्यार्थम् ॥ लाभोमित्रस्यार्थेचतुर्थकंकर्मणोवासितयेच ॥ ८ ॥ द्रव्यंधनायसहजंभृत्येभ्योरिपुश्चवैरिभ्यः॥एतैःशुभैःशुभंस्यादशुभेवामंचसर्वकार्याणाम्॥९॥ चित्तस्वामिनिभौमेनौचित्येपारदारिकेव्ययकृत् ॥ जीवेधर्मायरिपौगुरुपूजायैसिते-

विलासाय ॥ १० ॥ वाणिज्यायज्ञेपुनरिंदौमुथाशीलिनि चान्यथान्यार्थम् ॥ लग्नपतौपतितस्थेविबलेराज्यात्त्यय-स्तुकंबूले ॥ ११ ॥ कोपिगुणःस्यात्पापाक्रांतेरशुभंच्यु-तोभवति॥नरपतिसचिवस्नेहप्रश्नेकंबूलेलग्नसत्तपयोः १२॥ मुथशिलयोःशुभदृष्ट्याशुभताराज्येमिथःस्नेहः ॥ राज्यं चरंस्थिरंवालग्नपगगनेशयोःसहयोः ॥ १३ ॥ यद्येकोमं-दःस्यात्केंद्रेतत्स्थितमथोन्यथावाच्यम् ॥ यदिनासवाम-मार्गेभूमौवाप्रच्युतिर्भवेत्पूर्वम् ॥ १४ ॥ कंबूलेसातिलभते शीघ्रंमुसरिफेतुनपुनः ॥ १५ ॥ अथैकादशस्थानपृच्छा ॥ नृपतेर्गौरवलाभाशादिममस्यान्नवेतिचप्रश्ने ॥ आयेशल ग्नपत्योःस्नेहदृशामुथशिलेद्रुतंभवति ॥ १ ॥ रिपुदृष्ट्याब-हुदिवसैःकेंद्रेचायेशचंद्रकंबूले ॥ वाच्यापूर्णेवाशाचरस्थि-रद्विभावगेस्वनामफलम्॥ २ ॥ मंदेक्रूरोपहतेभूत्वाशाशुप्र-णाशमुपयाति ॥ क्रूरायुक्तेशुभयुज्यधिकारवशेनलब्ध्या-शा ॥ ३ ॥ मित्रेणसहप्रीतिर्भविताल‍ग्नेश्वरायपत्योश्च ॥ प्रियदृष्ट्यामुथशिलतःप्रीतिर्वान्योन्यगृहयानात् ॥ ४ ॥ केंद्रस्थितयोरनयोर्मैत्रीकिलपूर्वजातैव ॥ पणफरगतौपुर-स्तादापोक्लिमतोमहाप्रीतिः ॥ ५ ॥ गुप्तंकार्यमिदंमेसि-ध्यतिलग्नेश्वरेऽथचंद्रमासि ॥ शुभमुथशिलगेकेंद्रेतन्निकटे वाथासिद्धिःस्यात् ॥ ६ ॥ अथद्वादशस्थानपृच्छा ॥ रिपु-विग्रहपृच्छायांबलवतिषष्ठेरिपुःसबलः ॥ द्वादशपेशुभदृ-ष्टेबलवतिवाच्यंबलंप्रष्टुः ॥ १ ॥ रिपुविग्रहपृच्छायांना-मोच्चारेरिपोर्बलिन्यस्ते ॥ गुप्तेचद्वादशपेबलवतिवाच्यंब-लंप्रष्टुः ॥ २ ॥ शुभयुतदृष्टेसद्व्ययमशुभेक्षणयोगतोव्यय-मनर्थात् ॥ एवंभावेष्वखिलेषूह्यंसदसत्फलंसुधिया ॥३॥ इतिसंक्षेपतोद्वादशभावप्रश्ननिरूपणम् ॥ अथकेचिद्वि-

शेषतःप्रश्नाः ॥ तत्रादौपथिकागमनम् ॥ ताजिकेसमर-
सिंहे ॥ आगमनेपृच्छायांलग्नेशेलग्नमध्यसंस्थेन ॥ कृत-
मुथशिलेसमेतिहिसुखमस्ततुरीयगेकष्टात् ॥ १ ॥ स्थाना-
च्चलितःप्रश्नेलग्नपतौसहजनवमगृहसंस्थे ॥ लग्नस्थेनमु-
थशिलेपंथानंवहतिपथिकोऽयम् ॥ २ ॥ रंध्रेथधनेतास्मि-
न्नाकाशसंस्थेनमुथशिलेप्येवम् ॥ केंद्रस्थितेत्थशालेलग्ने-
क्षणवर्ज्यमेतिनकदापि ॥ ३ ॥ लग्नाधिपतौवक्रेलग्नंपश्यत्य-
मुत्रचंद्रेवा ॥ वक्रगमुथशिलेसातिसमेतिपथिकःसुखंशीघ्रम्
॥४॥ स्थितलग्नपतौशशिनाकृतमुथाशिलेद्रुतमुपैति॥ लग्ना-
द्वापिचतुर्थाच्छुभाद्द्वितीयतृतीयगावापि॥ ५ ॥ कथयंति
नष्टलाभंप्रवासिनश्चागमंत्वरितम् ॥ चिंतामणौ ॥
ग्रहः षष्ठेऽथजामित्रेवाक्पतिः कंटकेस्थितः ॥ पथिका-
गमनंब्रूतेसितेज्ञेवात्रिकोणगे ॥ ६ ॥ षष्ठोदयेपापदृष्टे
शुभदृग्वर्जितेबुधः ॥ लग्नात्षष्ठेयदापापायातुश्चनिधनं
वदेत् ॥ ७ ॥ यदाक्रूरास्तृतीयस्थादेशाद्देशांतरंगतः ॥
चौरेणैवहृतस्वश्चपथिकः केंद्रगा यदि ॥ ८ ॥ पापैः
षष्ठत्रिलाभस्थैः कंटकस्थैः शुभग्रहैः ॥ प्रवासीसुख-
मायातिदूरस्थोपिसुनिश्चितम् ॥ ९ ॥ चतुरस्रोत्रिकोणे
वापापगेहस्थितः शनिः ॥ पापदृष्टश्चनियतंबंधनंया-
तुरादिशेत् ॥ १० ॥ शुभयुक्तेस्थिरेलग्नेस्थिरोबंधश्चरे-
न्यथा ॥ द्वितनौसौम्यसंयुक्तेबंधमोक्षौक्रमेणतु ॥ ११ ॥
पापास्त्रिकोणजामित्रेविलग्नेषष्ठकोदये ॥ शत्रुभिर्वीक्ष्य-
माणाश्चयातुः कष्टंवदेत्सुधीः ॥ १२ ॥ मार्गस्थानगतैः
सौम्यैर्मार्गतस्यशुभंवदेत् ॥ क्रूरैर्दुःखंविलग्नस्थैः पापैः

क्लेशमवाप्नुयात् ॥ १३ ॥ चरलग्नेचरांशेवाचतुर्थेचंद्रमाः स्थितः ॥ प्रवासीसुखमायातिकृतकार्यश्चवेश्मनि ॥ १४ ॥ कंटकैः सौम्यसंयुक्तैः पापग्रहविवर्जितैः ॥ प्रवासीसुखमायातिनिधनस्थेसुधाकरे ॥ १५ ॥ गमागमौतुनस्यातांयोगेदुरुधराकृते ॥ शुभैः शुभकृतो रोधः पापैस्तस्करतोभयम् ॥ १६ ॥ गमागमौहिनस्यातांस्थिरराशौविलग्नगे ॥ नरोगोपशमोनाशोद्रव्याणांनपराभवः ॥ १७ ॥ विपरीतंचरेवाच्यंफलंमिश्रं द्विमूर्तिषु ॥ स्थिरवत्प्रथमेखंडेपरार्धेचरराशिवत् ॥ ॥ १८ ॥ प्रवासीशीघ्रमायातिगुरुशुक्रौत्रिवित्तगौ ॥ चतुर्थस्थानगावेतौशीघ्रमायातिकार्यकृत् ॥ १९ ॥ इंदुः सप्तमगोलग्नात्पथिकंवक्तिमार्गगम् ॥ मार्गाधिपश्चराश्यर्द्धात्परभागेव्यवस्थितः ॥ २० ॥ शुक्रार्कजीवसौम्यानामेकोपिस्याद्धरायगः ॥ तदाशुगमनंब्रूयात्प्रष्टुर्न गमनंव्यये ॥ २१ ॥ लग्नाद्यावतिथेस्थानेबलीखेटो व्यवस्थितः ॥ ब्रूयात्तावतिथेमासेपथिकस्यनिवर्तनम् ॥ २२ ॥ एवंकालंचरांशस्थेद्विगुणंचास्थिरांशके ॥ द्विस्वभावांशगेखेटेत्रिगुणंचिंतयेत्सुधीः ॥ २३ ॥ यातुर्विलग्नाज्जामित्रभवनाधिपतिर्यदा ॥ करोतिवक्रमावृत्तेः कालंतुब्रुवतेपरे ॥ २४ ॥ चतुर्थेदशमेवापियदिसौम्यग्रहो भवेत् ॥ तदानगमनंक्रूरैस्तत्रस्थैर्गमनंभवेत् ॥ २५ ॥ लग्नाद्वालग्ननाथाद्वायत्संख्याः क्रूरखेचराः ॥ नवमे द्वादशेवापितत्संख्याः स्युरुपद्रवाः ॥ २६ ॥ लग्नाद्वा लग्ननाथाद्वायावंतः सौम्यखेचराः ॥ मार्गेतत्रोदयावाच्याः स्थानेस्थानेविचक्षणैः ॥ २७ ॥ क्रूरयुक्तेक्षितो

मंदः शुभदृग्योगवर्जितः ॥ धर्मस्थस्तनुतेव्याधिंप्रोषि-
तस्याष्टगोमृतिम् ॥ २८ ॥ जामित्रस्यशुभोत्थेयाता
नायांतिदुरुधरायोगे ॥ मित्रस्वामिनिषेधात्पापोत्थेशत्रु-
रुक्चौरात् ॥ २९ ॥ चद्रार्कयोश्छिद्रगयोर्यमेनसंदृ-
ष्टयोः स्यात्परशस्त्रभीतिः ॥ रंध्रेसितेज्ञेचसुखाप्तिरारेमं-
देभयंपापयुगीक्षितेऽध्वनि ॥ ३० ॥ अथदूरस्थोजीव-
तिमृतोथवेत्थंयदाप्रश्नः ॥ लग्नेश्वरेशीतकरेऽथषष्ठे
तुर्येऽष्टमेवाप्यतिनीचगेवा ॥ अस्तंगतेछिद्रपतीत्थशा-
लयुक्तेशुभैर्दूरगतोमृतः स्यात् ॥ ३१ ॥ भूमेरधः
स्थेनवचक्रगेणयदीत्थशालंकुरुतेशशांकः॥ सौम्यैरदृष्टेम-
रणं प्रकुर्याद्दूरस्थितस्यापिविदेशगस्य ॥ ३२ ॥ सौम्यैः
षष्ठांत्यरंध्रस्थैर्विबलैश्चशुभेक्षितैः ॥ पापयुक्तौशशांका-
र्कौतदादूरस्थितोमृतः ॥ ३३ ॥ पृष्ठोदयेपापयुतेत्रिको-
णकेंद्राष्टषष्ठोपगतैश्चपापैः ॥ सौम्यैरदृष्टैः परदेशसंस्थो
मृतोगदार्तोनवमेचसूर्ये ॥३४॥ तुर्योपरिस्थेनखगेनर्ष-
द्रमायदीत्थशालंकुरुतेशुभेक्षितः॥ सौम्यैर्युतोवापरदेशसं-
स्थितः सुखीचजीवत्पथिसौख्यमेति॥३५॥अथपरचक्रा-
गमनपृच्छा॥षट्पंचाशिकायाम्॥ मार्गान्निवर्ततेशत्रुःपापैः
शत्रुगृहाश्रितैः ॥ चतुर्थगैरपिप्राप्तःशत्रुर्भग्नोनिवर्तते॥३६॥
झषालिकुंभकर्कटारसातलेयदास्थिताः ॥ रिपोःपराजय-
स्तदाचतुष्पदैःपलायनम् ॥३७॥ मेषधनुःसिंहवृषायद्यु-
दयस्थाभवंतिहिबुकेवा ॥शत्रुर्निवर्ततेतदाग्रहसहितावावि-
मुक्तावा ॥ ३८॥ नागच्छतिपरचक्रंयदार्कचंद्रौचतुर्थभ-
वनस्थौ ॥ गुरुबुधशुक्राहिबुकेयदातदाशीघ्रमायाति ॥
॥ ३९ ॥स्थिरोदयेजीवशनैश्चरेस्थितेगमागमौनैववदेत्पृ-

च्छतः ॥ त्रिपंचषष्ठारिपुसंगमायपापाश्चतुर्थाविनिवर्तनाय ॥ ४० ॥ दशमोदयसप्तमगाःसौम्यानगराधिपस्यविजयकराः॥आरार्कीज्ञगुरुसिताःप्रभंगदौविजयदानवमे॥४१॥ नवमेभौमशनीभंगदौ बुधगुरुशुक्राविजयदाइत्यर्थः॥उदयर्क्षाचंद्रर्क्षंभवतिचयावद्दिनैश्चतावद्भिः ॥ आगमनंस्याच्छत्रोर्यदिचनमध्येग्रहःकश्चित् ॥ ४२ ॥ अन्यत्रापिप्रश्नप्रदीपे ॥ दैत्येज्यवाचस्पतिसोमपुत्रैरेकर्क्षगैर्लग्नगतैर्बलाढ्यैः ॥ द्वाभ्यामथेज्येभृगुजेऽथलग्नेहन्याद्रणेयायिनृपं पुरेशः ॥ ४३ ॥ सूर्येन्दुभौमार्कजसैंहिकेयैःसर्वैश्चतुर्भिस्त्रिभिरेवलग्नगैः॥ हन्यात्तदास्थायिनमाशुयायीद्यूनास्थितैर्यायिनृपंपुरेशः ॥ ४४ ॥ शुक्रेज्यशीतांशुबुधाःसुरेज्यैः सर्वैस्त्रिभिर्द्यूनगतैर्बलाढ्यैः ॥ हन्याद्रणेस्थायिनमाशुयायीसुखास्पदस्थैश्शुभैःसुसंधिः ॥ ४५ ॥ कुजेत्थशाले हिमगौविलग्नेबंधोऽथमृत्युर्युधिनागरस्य ॥ भौमेत्थशाले चविधौकलत्रेबंधंमृतिंवालभतेऽत्रयायी ॥ ४६ ॥ लग्नेशंजामित्रपयोश्चमध्येभवेद्ग्रहोयःस्वगृहोच्चसंस्थः ॥ तद्वर्गमत्यांनृपयोश्चसंधिर्ज्ञेयोबुधैलेखकपंडिताभ्याम् ॥ ४७॥

सू. चं.	मं.	बु.	वृ. शु.	श.
राजानौ	सेनापतिः	युवराजः	मंत्रिणौ	दासः

राजानौरविशीतगूइत्यादिवर्गः ॥ क्रूरेकलत्रेह्युदयेशुभग्रहोयच्छेद्धनंयायिनृपायनागरः ॥ विपर्ययाद्यायिनृपःपुरेश्वरंदुर्गादिनिष्कास्यददातिवास्पदम् ॥ ४८ ॥ रवीत्थशालेशशिजेसुगुप्ताश्चराभवेयुश्चकुजेसराफात् ॥ ग्रहाच्छशांकेनयतश्चतस्मिन्ययेन्यवेषाश्चभवंतिचाराः ॥ ॥४९ ॥ चिंतामणौदुर्गप्रश्नः ॥ प्रश्नेविलग्नेक्रूरेवादुर्गभंगो नजायते ॥ विशेषतोभूमिपुत्रेराहौवामूर्तिगेसति ॥ ५० ॥

सप्तमेसिंहिकासूनौदुर्गंशीघ्रेणलभ्यते ॥ जामित्रोदयगेक्रूरेरिष्फगेलग्ननायके ॥ ५१ ॥ द्वितीयेवाष्टमेषष्ठेतदादुर्गंन लभ्यते ॥ सक्रूरोलग्नपोवक्रीयुद्धदःकेंद्रसंस्थितः ॥ ५२॥ षष्ठाधिपेद्यूनगतेपापेवायुद्धमादिशेत् ॥ पृच्छायांकेंद्रगैः क्रूरैःकोटदुर्गेवधोनृणाम् ॥ ५३ ॥ भौमाष्टमेशावेकत्रददते निधनंनृणाम् ॥ स्वायपुत्रस्थितेजीवेकोटमध्येभयंनहि ॥ ॥ ५४ ॥ शनौभौमेचकेंद्रस्थेबहूनांवधबंधनम् ॥ लग्नस्थोयदिपापःपापेनयुतेक्षितोवास्यात् ॥ लग्नात्पूर्वापरगौ पापौयुद्धंतदाघोरम् ॥ ५५ ॥ अथरोगिणःशुभाशुभम् ॥ विलग्नेषष्ठपःपापोजन्मराशिनिरीक्षिते ॥ रोगिणस्तस्यमरणंनिश्चयेनवदेद्बुधः ॥ ५६ ॥ चतुर्थाष्टमगेचंद्रेपापमध्यगतेपिवा ॥ मृतिःस्याद्बलसंयुक्तसौम्यदृष्ट्याचिरात्सुखम् ॥ ५७ ॥ विधौलग्नेस्मरेभानौरोगीयातियमालयम् ॥ प्रश्नेक्रूरग्रहेलग्नेरोगवृद्धिश्चिकित्सकात् ॥ ५८ ॥ तथालग्नगतेसौम्येवैद्योक्तममृतंवचः ॥ लग्नेवैद्योद्युनंव्याधिःखंरोगीतुर्यमौषधम् ॥ ५९ ॥ रोगिणोभिषजोमैत्रीमैत्रीभेषजरोगयोः॥ व्याधेरुपशमोवाच्यःप्रकोपःशात्रवेतयोः॥६०॥ लग्ननाथेचसबलेकेंद्रसंस्थेशुभग्रहे ॥उच्चगेवात्रिकोणेवारोगीजीवतिनिश्चयम् ॥ ६१ ॥ एकःशुभोबलीलग्नेत्रायतेरोगपीडितम् ॥ सौम्याधर्मारिलाभस्थास्तृतीयस्थागदापहाः ॥ ६२ ॥ अथदेवदोषज्ञानम् ॥ वह्न्यंकद्वादशेषष्ठे लग्नात्पापग्रहोयदि ॥ हतोगदैर्जलैश्शस्त्रैस्तस्यदोषः कुलोद्भवः ॥ ६३ ॥ प्रेताश्चराहौपितरः सुरेज्येचंद्रेबुदेव्यस्तपनेपिदेव्यः ॥ स्वगोत्रदेव्यश्चशनौबुधेचभूतानि विद्याव्ययरंध्रसंस्थे ॥ ६४ ॥ शाकिन्यआरेभृगुजेबुदे-

व्योगृह्णंतिमर्त्यंविमुखंमुकुंदात् ॥ स्वर्क्षोच्चगेवीर्ययुतेच सा-
ध्याश्चंद्रेचनीचेविबलेनसाध्याः ॥६५॥ केंद्रस्थैर्बलिभिः
पापैरसाध्यादेवतागणाः॥ सौम्यग्रहैश्चकेंद्रस्थैः साध्याम-
त्रस्तवार्चनैः ॥६६॥ कंटकाष्टत्रिकोणस्थाःशुभाउपचये-
शशी ॥ लग्नेचशुभसंदृष्टेरोगीरोगाद्विमुच्यते ॥ ६७ ॥
रोगग्रहणमुपलक्षणम् ॥ संतानप्रतिबंधादावप्येवंदोषनि-
रूपणम् ॥ अथस्वामिभृत्यप्रश्ने ॥ त्रैलोक्यप्रकाशे ॥
शीर्षोदये ३ । ५ । ६ । ७ । ८ । ११ । सौम्ययुतेक्षितेवा
सौम्यैर्द्वितीयाष्टमसप्तमस्थैः ॥ तृतीयलाभारिगतैश्चपापैः
सौख्यार्थलाभोनृपसेवकस्य ॥ ६८ ॥ लग्नाद्वितीयेमदने-
ष्टमर्क्षेवित्तक्षयंसंभ्रममार्तिमृत्युम् ॥ कुर्वंतिपापाःक्रमशोन-
रेंद्राद्भृत्यस्यतस्मात्परिवर्जयेत्तम् ॥ ६९ ॥ लग्नाद्विती-
याष्टमसप्तमर्क्षाः पापाः प्रणाशंनृपभृत्ययोर्द्वयोः॥ कुर्वंति
तेष्वेवगताश्चसौम्याः कुर्युर्धनारोग्यसुखानि चोभयोः
॥ ७० ॥ शशांकसौम्यैरुदयास्तभावौदृष्टौयुतौवासबलै-
र्नपापैः ॥ प्रष्टुस्तदास्याद्धृदिपार्थिवस्यस्नेहप्रसादावकृपा
प्रतीपात् ॥ ७१ ॥ अथान्यईशोममभविष्यतिनवाइति
प्रश्ने॥षष्ठेश्वरेणव्ययपेनकेंद्रेयदीत्थशालंकुरुतेविलग्नपः ॥
प्रष्टुस्तदान्यः प्रभुरर्थदः स्यादतः प्रतीपान्नभवेत्परःप्रभुः
॥ ७२ ॥ लग्नेश्वरेस्वर्क्षगतेस्वतुंगकेंद्रस्थितेशीतकरेत्थ-
शाले ॥ शुभग्रहैर्दृष्टयुतेबलान्वितेप्रष्टुर्निजस्वाम्यमितार्थ-
लाभः ॥ ७३ ॥ जायेश्वरेस्वोच्चनिजर्क्षसंस्थेकेंद्रस्थिते
शीतकरेत्थशालगे ॥ शुभग्रहैर्दृष्टयुतेबलोत्कटैःप्रष्टुस्तदा-
न्यः प्रभुरर्थदोभवेत् ॥ ७४ ॥ इदंगृहंवाशुभमन्यदाल-
यंस्थानंत्विदंवाशुभमन्यदालयम् ॥ ममात्रभद्रंगमनात्तु

तत्रवापृष्ठोदयेत्थंविधिनाविमृश्य ॥ ७५ ॥ अथनष्टद्रव्य-
लाभप्रश्नः ॥ तत्रधनप्राप्तौप्रश्नचिंतामणौ ॥प्रश्नेचतुर्था-
धिपतिस्तत्रस्थेवावलोकिते ॥ अवश्यंवर्ततेतत्रधनंचंद्रेऽ-
थवावदेत् ॥ ७६ ॥ वित्तपेधनगेबंधौवास्तितत्रधनंबहु ॥
पापेतुर्यगतेद्रव्यंस्थितंतूर्णंनलभ्यते ॥ ७७ ॥ भौमेसप्ता-
ष्टराशिस्थेधनमन्यत्रनाप्यते ॥ लग्नेतमोरविश्छिद्रेतदा
द्रव्यंनलभ्यते॥सप्ताष्टदशपातालेशोविधुर्धनदोगुरुः ७८॥
लग्नेश्वरेद्यूनगतेविलग्नेजायेश्वरेनष्टधनस्यलाभः ॥ जाये-
शलग्नाधिपतीत्थशालेद्यूनेविनष्टंधनमेतिमर्त्यः ॥ ७९ ॥
लग्नेशजायाधिपतीत्थशालेलग्नेश्वरंयच्छतितस्करोऽर्थम्॥
सूर्येविलग्नेऽस्तमितेशशांकेनलभ्यतेयद्रविणंविनष्टम् ८०॥
कर्मेशलग्नाधिपतीत्थशालेचौरः स्वमादायपुरात्पलायते॥
चंद्रेऽस्तपेचार्ककरप्रविष्टेतल्लभ्यतेनष्टधनंसतस्करम् ८१॥
अस्तेश्वरेकेंद्रगतेऽस्तिचौरस्तत्रैववान्यत्रपुराद्विनिर्गतः ॥
धर्मेशदुश्चिक्यपतीत्थशालेजायेश्वरेऽन्यत्रगतः सचौरः ॥
॥ ८२ ॥ कर्मेशलग्नाधिपतीत्थशालेतल्लभ्यतेराजकुला-
च्चचौर्यम् ॥ त्रिधर्मपद्यूनपतीत्थशालेत्वन्यत्प्रदेशाद्गमने
तदाप्तिः ॥ ८३ ॥ शुभेत्थशालेहिमगौविलग्ने खस्थेथवा
नष्टधनस्यलाभः ॥ सुस्नेहदृष्ट्याराविणाशुभेनदृष्टेविलग्ने
हिमगौचलाभः ॥ ८४ ॥ षट्पंचाशिकायाम् ॥ स्थिरोद-
येस्थिरांशेवा वर्गोत्तमगतेपिवा॥ स्थितंतत्रैवतद्द्रव्यंस्वकी-
येनैवचोरितम् ॥ ८५ ॥ आदिमध्यावसानेषुद्रेष्काणेषु
विलग्नतः ॥ द्वारदेशेतथामध्येगृहांते च वदेद्धनम्॥८६॥
प्रश्नतंत्रे। पतितधनस्थप्रश्नेमिथोगृहस्थौविलग्नसप्तेशौ॥
यदिमुथशिलंतयोः स्यात्तदाशुतत्रैववदंतिधनम् ॥ ८७॥

नष्टंकदिशिप्राप्तंपृच्छायांलग्नगेविधौप्राच्याम् ॥ तत्स्था-
नेयाम्यांतच्चास्तेवारुण्यांवासुख्युदीच्याम् ॥ ८८ ॥ सुविच-
तुर्थे ॥ यदिनेंदुःकेंद्रेतच्चत्वारिंशांकैश्चपंचयुतैः ॥ भागेदि-
क्कमउक्तोवह्नचवनीवायुवारिराशौवा ॥ ८९ ॥ नष्टवीत-
वित्तलब्धेः पृच्छायांचौरसप्तमंततोलाभः ॥ हिबुकेंद्र-
व्ययस्थानंलग्नंचंद्रश्चधननाथः ॥९०॥ लग्नेशोऽस्तेस्त-
पतिनाचेन्मुथशिलीततोलाभः ॥ यद्यष्टेशोलग्नेतदास्व-
यंतस्करोऽर्पयति ॥ रविरश्मिगेधनेशेवास्तमितेतस्करस्य
लाभः स्यात् ॥ ९१ ॥ लग्नेशदशमपत्योर्मुथशिलतः
प्राप्यतेस्ववांश्चौरः॥लग्नेशदृष्टचभावेचौरःसहमात्रयायाति
॥९२॥ अस्ताधिपतौदग्धेरविरश्मिगतेऽथलभ्यतेचौरः ॥
लग्ननृपप्रकृतेत्थशालेराजभयाद्धनमिदंस्वयंदत्ते ९३ लग्ना-
स्तपयोर्नस्याद्यदिदृष्टिर्लग्नपस्तथाविकलः॥तत्तस्करोस्यहृ-
स्ताददातिचौर्यंहिराजकुले ॥ ९४ ॥ लग्नपमध्यपयोगेरा-
जकुलंप्राप्यलभ्यतेचौर्यम् ॥ रंध्रचौरस्यधनंधनपेतत्राथ
सप्तमेनाप्तिः ॥ ९५ ॥ रंध्रपतौधनपस्यतुमुथशिलयोगे
प्राप्यतेवित्तम् ॥ रंध्रपतौदशमपतेर्मुथाशिलगेचौरपक्षकृ-
द्भूपः ॥ धनपेविलग्नपेसतिदृष्टिविहीनेश्रुतिभवंतिनाप्तिः॥
॥ ९६ ॥ चौरज्ञानप्रश्नेलग्नरविशाशिदृशास्वगृहचौरः ॥
अनयोरेकदृशागृहसमीपवर्तीवसत्येषः ॥ ९७ ॥ लग्न-
स्थलग्नपतावस्तपयुक्तेचगृहगतश्चौरः ॥ अस्ताधिपतावं-
त्येसहजेवास्वीयभृत्योऽयम् ॥ ९८ ॥ अस्तेशेतुंगस्थेस्व-
गृहेवातस्करःप्रसिद्धःस्यात् ॥ लग्नदशमास्तभावाःक्रमेण
वीक्ष्याःस्वतुंगभवनादौ ॥ ९९ ॥ यःखेटःस्याद्बलवा-
न्सज्ञेयस्तस्करस्यबली ॥ लग्नादिषुयोग्रहःस्वोच्चादिबली

तिष्ठतिसयज्ज्ञातिः सतस्यसहायकंकरोतीत्यर्थः ॥ एवंयो-
गंतुविनाद्यूनेशस्यैवबलमभिग्राह्यम् ॥ इत्थंचौरज्ञानेचौरः
सूर्येग्रहेश्वरस्यपिता ॥ चंद्रेमाताशुक्रेभार्यामंदेसुतोभवेन्नीचे
॥ १०० ॥ जीवेगृहप्रधानंभौमेपुत्रोथवाभ्राता ॥ ज्ञेस्व-
जनोमित्रं वाज्ञात्वेत्थंपुण्यसहममावेश्यम् ॥ १ ॥ तस्मि-
न्क्रूरादृष्टेपुरानचौरोऽस्तपेपुरापिस्यात् ॥ अस्तेशान्मूस-
रिफेभौमेचौरःपुरापिनिगृहीतः ॥ २ ॥ सप्तेशेरविपुत्रेचंद्र-
दृशातस्करोहिपाखंडी ॥ जीवोविलोक्यलोकंभौमेखाते-
नपालकंभक्त्या ॥ ३ ॥ प्रतिकुंचिकयापहृतंसितेतिथि-
ज्ञैप्रपंचकरः ॥ चौरस्यवयोज्ञानेसितेयुवाज्ञेशिशुर्गुरौमध्यः
॥ ४ ॥ तरुणोभौमेमंदेवृद्धोर्केस्यादतिस्थविरः ॥ रविन-
भयोःस्वमंदिरेस्मरभूमिलग्नयोमध्यम् ॥ ५ ॥ चरतिरवौ
नवमध्यमवृद्धवयोतीतकाःक्रमशः ॥ नष्टस्थानेप्रश्नेतुर्ये
भूम्यग्निवायुजलमध्यात् ॥ ६ ॥ योभवतिराशिरस्मात्स्था-
नंगेयंगतधनस्य ॥ अथचतुर्थगृहेतुर्येश्वरोथयःस्याद्ग्रहस्त-
तोज्ञेयम् ॥ ७ ॥ मंदेमालिनस्थानेचंद्रेंबुनिगीष्पतौसुरा-
रामे ॥ भौमे वह्निसमीपेरवौगृहाधीश्वरासनस्थाने ॥ ८ ॥
तल्पेशुक्रेसौम्येपुस्तकवित्तान्नयानपार्श्वेच ॥ अंबुपदेनकू-
पादिसन्निधौःहस्तपादप्रक्षालनस्थानेवेत्यर्थः ॥ चौरोयम-
थनवेतिक्रूरंदृष्टोमुथशिलेचचौरःस्यात् ॥ ९ ॥ शौम्यशशि-
मुथशिलेखलुनभवतिचौरःप्रवक्तव्यम् ॥ किमनेनतस्कर-
त्वंकदापिविहितंनवेतिपृच्छायाम् ॥ १० ॥ लग्नपशशि
नोरेकस्मादपिमूसारिफेऽस्तपेविहितम् ॥ चौरःस्त्रीपुरुषो
वापृच्छायामस्तपेपिस्त्रियो राशौ ॥ ११ ॥ स्त्रीखेटेस्त्रीदृ-
ष्टेचौरःस्त्रीव्यत्ययात्पुरुषः ॥ लग्नेशनवमांशतोवयःप्रमा-

णजातयोज्ञेयाः ॥ चौरोयमिहानंतंशास्त्रंकथितोयमुद्देशः ॥ १२ ॥ अथविशेषतःसंतानप्रश्नः ॥ लग्नेश्वरेणाथनिशाकरेणयदीत्थशालंकुरुतेसुतेशः ॥ पंचमेशइत्यर्थः ॥ शुभःशुभैःसंयुतईक्षितःस्यात्ससंततिंप्रष्टुरसौविदध्यात् ॥ ॥ १३ ॥ पुंस्त्रीग्रहाः पुत्रगृहंविलग्नात्पश्यंतियावंतइहातिवीर्याः ॥ तत्संख्यकाः स्युस्तनयाश्चकन्याः शुभेशयोगात्सुतभांशतुल्याः ॥ १४ ॥ लग्नेशपुत्राधिपतीपरस्परं नपश्यतश्चेदुदयंचपंचमम् ॥ पापेत्थशालौसुतलग्नपौच प्रष्टुस्तदासंततिनास्तितां वदेत् ॥ १५ ॥ पुत्रालयेसिंहवृषालिकन्याः प्रश्नोदयाज्जन्मभतस्तथेंदोः ॥ अल्पप्रजः संततिपृच्छकः स्यात्पापैः सुतर्क्षेसहितेक्षितेवा ॥ १६ ॥ स्वर्क्षेस्थितौरन्ध्रगतौयमार्कौप्रष्टुःस्त्रियंसंदिशतश्चवंध्याम् । छिद्रस्थितौचंद्रबुधौसदोषांवाकाकवंध्यांतनयाप्रसूतिम् ॥ ॥ १७ ॥ अत्रचंद्रेबलवतिकन्याप्रसूतिः पुंग्रहदृष्टेकाकवंध्येतिज्ञेयम् ॥ बुधेबलवतिवंध्या ॥ मृतप्रजाछिद्रगयोः सितेज्ययोर्गर्भस्रवाभूमिसुतेष्टमर्क्षम् ॥ छिद्रेश्वरे छिद्रगतेऽतिवीर्येपुष्पंनाविंदत्यबलासुतप्रदम ॥ १८ ॥ शुक्रार्कयोरष्टमसंस्थयोर्वार्कैरर्द्धनांत्याष्टमराशिसंस्थैः ॥ जातापुरस्तान्म्रियतेप्रजावैप्रष्टुर्नचाग्रेशुभसंततिः स्यात् ॥ ॥ १९ ॥ रिष्फेश्वरेकेंद्रगतेचसौम्यैर्युतेक्षितेजीवतिबालकश्च ॥ आपूर्य्यमाणेशुभयुक्तइंदौकेंद्रेशिशुर्जीवतिदीर्घकालम् ॥ २० ॥ चिंतामणौ ॥ पंचमेशोऽथलग्नेशोविषमर्क्षगतौयदा ॥ पुत्रजन्मप्रदौज्ञेयौकन्यानांसमराशिगौ ॥२१॥ सुताधिपंनृराशिस्थंपुंराशिस्थोपिलग्नपः ॥ वीक्ष्यतेपुत्रदः प्रोक्तोयुग्मराशौचदारिका ॥ २२ ॥ युग्म-

राशिगतेलग्नेयदातत्रशुभग्रहाः ॥ गर्भेंपत्यद्वयंवाच्यंदैवज्ञे-
नविपश्चिता ॥ २३ ॥ विषमोपगतोलग्नाच्छनिः पुत्रसु-
खप्रदः ॥ समभेयोषितांजन्मविशेषोजातकोक्तिवत् ॥
२४ ॥ अथभोजनचिंता ॥ चिंतामणौ ॥ कटुकोलवण-
स्तिक्तोमिश्रितोमधुरोरसः ॥ अम्लःकषायःकथितारव्या-
दीनांरसाबुधैः ॥ २५ ॥ लग्नंपश्यतियः खेटस्तस्ययः
कथितोरसः ॥ भोजनेऽसौरसोवीर्यक्रमाद्वाच्याःपरेरसाः॥
२६ ॥ चंद्रोयस्यमुथशिलस्तस्यविशेषंवदेद्भुक्तौ ॥ लग्ने
राहौमंदेरविदृष्टेभोजनाभावः ॥ २७ ॥ प्रश्नतंत्रे ॥
कीदृङ्ममाद्यभुक्तंपृच्छायांयदिभवेत्स्थिरंलग्नम् ॥ तद्भु-
क्तमेकवेलंह्यात्मनिवेलद्वयंचरेत्त्वसकृत ॥ २८ ॥ चंद्रे
लग्नगतेस्यात्क्षारंभौमेचकटुकमम्लंगुरौ ॥ मधुरंदिनकृ-
तितिक्तंशुक्रेस्निग्धंबुधेचसर्वरसम् ॥ २९ ॥ मंदेकषा-
यमशुभान्मूसरिफेशशिनिमुथशिलेशुभेऽरिदृशा ॥ उद्वा-
हात्प्रियदृष्ट्याप्राणयिकत्वात्समागतंभोज्यम् ॥ ३० ॥
अयमस्यार्थः ॥ चंद्रःशुभेनमुथशिलीपापेसराफश्चेत्त-
दैतदुक्तम् ॥ पापेसराफचशुभेत्थशालेचंद्रेतुभुक्तंशुभ-
मन्नमीशम् ॥ ३१ ॥ शुभेसराफेत्वशुभेत्थशालेचंद्रेकद-
न्नंमधुचाज्यवर्ज्यम् ॥ पापेत्थशालेऽथखलेसराफेशक्यंन
भोक्तुंपरतोपिलब्धम् ॥ ३२ ॥ चंद्रेस्वनाथदृष्टेसुख-
भोजनमन्यथाकष्टात् ॥ गुरुमुथशिलेसगौरवमर्केणमु-
थशिलेऽतिशुचितीक्ष्णम् ॥ ३३ ॥ शुक्रेसुस्वादुरसंस-
हास्यगीतंबुधेजनाकीर्णम् ॥ शस्त्रकथाढ्यंशनिनाकुस्था-
नगतंकुजेचोष्णम् ॥ ३४ ॥ यदिवदतिभोजनार्थीनि-
मंत्रितोयामिशशिमहीसुतयोः ॥ एकस्थितयोःकेंद्रेमथ-

शिलयोर्वापिपूर्णताभवति ॥ ३५ ॥ विधिनानेनशनैः स्यात्कुभोजनंज्ञसितयोरभीष्टान्नम्॥जीवस्यतुष्टिजनकंहोरेशेतनुखगेस्वयमुपैति ॥ ३६ ॥ यश्चेंद्रेणमुथशिली तस्मिन्नीशेतनोःस्वगृहभोज्यम् ॥ वित्तेशेभृत्यगृहेभ्रातॄणांसहजपेतथाऽन्यत्र ॥ ३७ ॥ यश्चेंद्रेणमुथशिलीस यस्यभावस्येशस्तत्संबंधेनभोजनमितिज्ञेयम्॥ लग्नस्थितेसूर्यसुतेथराहौसूर्येक्षितेवैरिनिमंत्रितस्या।स्याच्छस्त्रघातः शशिभौमयोश्चलग्नस्थयोःसौरिदृशास्तिघातः॥३८॥जीवेसितेचंद्रगतेबलाढ्येचंद्रेबुधेकेंद्रगतेशुभान्विते॥ त्रिलाभषष्ठास्पदगैश्चपापैःस्यात्प्रेमनिर्वैरकरंसुभोजनम् ॥३९॥ भोज्यंबुभुक्षाभोक्ताचसुखातांगबलक्रमात् ॥ लग्नपोभोज्यपस्तेषांबलेनफलमादिशेत् ॥ ४० ॥ तुर्येशलाभाधिपतीत्थशालेशुभग्रहेक्षायुतितस्सुभोजनम् ॥ इत्थं खलग्नास्तपतीत्थशालेलाभेश्वरेतत्सुखलाभऊह्यः ॥४१॥ अथस्वप्नः ॥ लग्नेऽर्केनृपतिंवह्निंशस्त्रंपश्यतिलोहितम् ॥ श्वेतंपुष्पंसितंवस्त्रंगंधंनारींचशीतगौ ॥ ४२ ॥ रक्तमांसप्रवालंचसुवर्णंधरणीसुते ॥ बुधेखेगमनंजीवेधनंबंधुसमागमम् ॥ ४३ ॥ जलावगाहनंशुक्रेशनौतुंगावरोहणम् ॥ लग्नलग्नांशपवशात्स्वप्नोवाच्योऽथवाबुधैः ॥ ॥ ४४ ॥ सर्वोत्तमबलाढ्यापिखेटान्बुद्ध्याविचिंतयेत् ॥ बलसाम्येफलंमिश्रंदुःस्वप्नोनिर्बलैःखगैः ॥ ४५ ॥ उत्पलः ॥ रविलग्नेशशिदृष्टेरविशशिसमेतविलग्नाढ्या ॥ स्वप्नंदृष्टंप्रवदेत्प्रष्टुर्लग्नांतरात्कालः ॥ ४६ ॥ अथाखेटकः ॥ लग्नेशजामित्रपतीत्थशालेसुस्नेहदृष्ट्यात्वनयोर्द्वयोश्च ॥ आखेटकःस्यात्सफलोऽरिदृष्ट्यास्यान्निष्फलो

वाल्पफलोऽतिकष्टात् ॥४७॥ लग्नेश्वरेद्यूनगतोविलग्नजायेश्व-
रेस्यान्मृगयाप्रभूता ॥ जामित्रनाथेहिबुकेनभःस्थेचाखेट-
कःस्वल्पतरोऽपिनस्यात् ॥४८॥ ज्ञभौमौसबलौसिद्धिरस्तां-
शेम्मृगयाच्युतिः ॥ लग्नद्यूनेतत्पतीचहेतुस्तैर्जलराशिगैः ॥
॥ ४९ ॥ जलजंखेटकंब्रूयाद्वन्यकैर्वनसंभवः ॥क्राक्रांता-
नियावंतिमध्येभानींदुलग्नयोः ॥५०॥ तावंतःप्राणिनोवा-
च्याद्वित्रिघ्नाःस्वांशकादिषु ॥ ५१ ॥ अथकलहः ॥ भुव-
नदीपके ॥ क्रूरःखचरोलग्नेविवादपृच्छासुजयतिविवादं
तम् ॥ सर्वावस्थासुपरंनीचेऽस्तेजयतिनद्विषतः ॥५२॥
लग्नद्यूनेमुक्त्वापरस्परंक्रूरयोर्झकटदृष्टौ ॥ विवदद्वादियु-
गंतच्छुरिकाभ्यांप्रहरातितदैवम् ॥ ५३ ॥ लग्नेद्यूनेचयदि
क्रूरःखचरोविवादिनोर्नतदा ॥ कलहनिवृत्तिःकालेजयति
हिबलवान्गतबलंतु ॥ ५४ ॥ लग्नेशसुतदःसौम्याःकेंद्रेसं-
धिर्नवान्यथा ॥ लग्नद्यूनेशषष्ठेशारित्वेप्यन्योन्यविग्रहः
॥ ५५ ॥ गृहमागतोनयदसौकिंबद्धःकिमथवाहतइति
प्रश्ने ॥ मूर्तौक्रूरोयदितन्नहतोबद्धोथवापुरुषः ॥ ५६ ॥
त्रिकोणचतुरस्रास्तस्थितः पापग्रहोयदि ॥ ग्रहैर्निरी-
क्षितः पापैर्नूनंबंधनमादिशेत् ॥ ५७॥ सप्तमगोऽ
ष्टमगोवाचेत्क्रूरस्तद्धतोपिवाबद्धः ॥ मूर्तौचसप्तमेवा
यद्वालग्नेष्टमेपिभवेत् ॥ क्रूरस्तदसौपुरुषोबद्धश्चहत-
श्चमुच्यतेचपरम् ॥ ५८ ॥ बद्धः सप्ताष्टगेक्रूरेमूर्त्यस्ते
चाष्टलग्नगे ॥ बद्धोविमुच्यतेऽत्याशुक्रूरः श्रेयांस्तनौ

तदा ॥ ५९ ॥ अथबद्धमोक्षप्रश्नः ॥ प्रश्नदीपके ॥
बद्धोऽस्तितत्किंभवितेतिप्रश्नेविमुच्यतेऽसौखलुमृत्युयो-
गे ॥ कदाविमुच्येदितिपृच्छमानेशुभंकदाभाविचतैर्मृतिः
स्यात्॥६०॥ मुक्तिप्रश्नेयदाकेंद्रेकेंद्रेशाः स्युर्नमोक्षदाः ॥
तस्मिन्वर्षेऽथलग्नेशः पतितः केंद्रगे न च ॥ ६१ ॥
संबंधेप्सुः सचेत्क्रूरोमृतीशः स्यात्तदामृतिः ॥ लग्नेशेस्त-
मितेऽब्धुस्थेकुजदृष्टेतदामृतिः ॥ ६२ ॥ चंद्रश्चांबुगपापे-
नमृत्युनाथेनयोगकृत् ॥ तदामुख्यांमृतिश्चंद्रःकेंद्रेमंददृगी
क्षितः ॥ ६३ ॥ दीर्घपीडाचभौमेनयुग्दृष्टोबंधताडने ॥
दृश्यार्द्धेलग्नपश्चेत्स्याद्व्ययपेनेत्थशालवान् ॥ ६४ ॥
पलायतेतदाबद्धोव्ययगेलग्नगेपिवा ॥ तृतीयनवम-
स्वामीव्ययगोलग्नपेनच ॥ ६५ ॥ यदीत्थशालयोगे-
प्सुस्तदापिचपलायते ॥ दृश्यार्द्धेह्युपचारेणचंद्रोमुथ-
शिलस्तदा ॥ ६६ ॥ बंधमोक्षास्त्रिधर्मेशः संग्रहः
शीघ्रमोक्षकृत् ॥ पतितेंदुस्त्रिधर्मस्थग्रहसंबंधकृत्तदा
॥ ६७ ॥ केंद्रस्थत्रिभवेशेनयोगेप्सुश्चेत्तदाचिरात् ॥
यावच्छुक्रोबलीलग्नेतावत्कर्ताबलाधिकः ॥ ६८ ॥
अस्तंगतेतनौशुक्रेबद्धमोक्षादिसंभवः ॥ म्रियतेयेनयो-
गेनतेनयोगेनमुच्यते ॥ ६९ ॥ मेषतुलेचशीघ्रंस्यात्क-
र्कनक्रेसकष्टता ॥ स्थिरेचिराद्विदेहस्थेमोक्षोमध्यम-
कालतः ॥ ७० ॥ अथनौकाप्रश्नः ॥ क्षेमायातंवहि-
त्रस्यमज्जनंवपनंजले ॥ पण्यव्यवहृतौलाभोनाविप्रश्न-
चतुष्टयम् ॥ ७१ ॥ वहित्रमत्रनौका ॥ नौर्लाभदा-
स्यान्ममनेतिपृष्टेकेंद्रेशुभाश्चेदितरेषुपापाः ॥ बलोज्झिताः
क्षेमजयार्थदानौर्भावीतिवाच्यंविदुषाविमृश्य ॥ ७२ ॥

लग्नाधिपेवक्रिणिचास्तनाथेव्यावृत्त्यनौरेतिचमार्गतः सा॥ चेत्सौम्यदृष्टः कुशलेनपापैर्दृष्टस्तदावस्तुविनेतिवाच्यम् ॥ ७३ ॥ विलग्नरंध्राधिपतीस्वगेहेप्रवेक्ष्यतश्चेद्व्यवहारलाभः ॥ यदाऽष्टमेसौम्यखगाबलाढ्यास्तदातरीलाभसुखप्रदास्यात् ॥ ७४ ॥ कुशलयातिपृच्छायां मृत्युयोगेसमागते ॥ तदानौरेतिशीघ्रेणलाभाढ्यंचान्ययोगतः ॥ ७५ ॥ लग्नेशंचंद्रनाथंवाचंद्रंवामृत्युपोयदि ॥ पश्येत्क्रूरदृशानावासमंनश्यतिनौपतिः ॥ ७६ ॥ लग्नेशाष्टपतिः स्वस्यगेहंनालोकतेयदि ॥ तदायानस्य वक्तव्यंनिश्चितंमज्जनंबुधैः ॥ तावुभौसप्तमस्थौचेज्जले वापलिकांवदेत् ॥ ७७ ॥ पूर्वस्मिन्योगेवस्तुसहितनौकामज्जनेनच तत्रलाभः ॥ द्वितीययोगेनौकायातवस्तुनोमज्जनमितिविशेषः ॥ तदुक्तंयवनाचार्यैः ॥ द्यूने वापनिकांकृत्वायानमायातिमंदिरम् ॥ नौकायामारोप्यमाणंवस्तुवापनीयंसाजलेमज्जतीतिभावः ॥ लग्नचंद्रपतीक्रूरदृष्टचाऽन्योन्यंयदीक्षितौ ॥ तदापोतजनानां चमिथः कलहमादिशेत् ॥ ७८ ॥ अथकिंवदंतीजनश्रुतिः किंभवतीतिसत्याप्रश्ने ॥ लग्नंतुलग्नेश्वरशीतगूदयैः शुभान्वितैः केंद्रगतैस्तुसत्या ॥ ७९ ॥ शुभदृग्योगतः सौम्यांवार्तांसत्यांविनिर्दिशेत् ॥ पापदृग्योगतोदुष्टा वार्तासत्येतिकीर्त्यते ॥ ८० ॥ लग्नेश्वरेभाविवक्रे मिथ्यावार्ताभविष्यति ॥ ८१ ॥ अथक्रयिविक्रयिणौ ॥ क्रेतालग्नपतिर्ज्ञेयोविक्रेताग्रपतिःस्मृतः ॥

गृह्णाम्यहमिदंवस्तुप्रश्नएवंविधेसति ॥ ८२ ॥ बलशालि विलग्नंचेद्गृह्यतेतत्क्रयाणकम् ॥ तस्मात्क्रयणकाल्लाभः प्रष्टुर्भवतिनिश्चितम् ॥ ८३ ॥ विक्रीणाम्यमुकंवस्तुप्रश्ने एवंविधेसति ॥ आयस्थाने बलवतिविक्रेतव्यंक्रयाणकम् ॥ ८४ ॥ अथसस्यनिष्पत्तिः ॥ दिशिकस्यांभवेत्सस्य-निष्पत्तिःक्वचसानहि ॥ पूर्वदेशस्यभंगोहिकादिशिकतने-नहि ॥ ८५ ॥ चतुर्णामपिकेंद्राणांमध्येयत्रशुभग्रहः ॥ तस्यांचसस्यनिष्पत्तिःस्वस्थंचैवभविष्यति ॥ ८६ ॥ यस्यांदिशिशनिःपापैर्युतोवाप्यवलोकितः ॥ दिशितस्यां चतत्स्वास्थ्यंदुर्भिक्षंचभविष्यति ॥ ८७ ॥ दिशियस्यां रविस्तत्रधान्यनाशोनृपाद्भवेत्॥ यत्रापिमंगलस्तत्रधान्य-नाशोऽग्निभिस्तथा ॥ ८८ ॥ यस्यांदिशिशुभाःखेटाः समस्तबलशालिनः॥निष्पन्नासैवविज्ञेयासस्यस्वास्थ्यंच तत्रहि ॥ ८९ ॥ केंद्रेषुसर्वतःपापाःसमस्तबलसंयुताः ॥ देशस्तदाविनष्टोऽसौज्ञातव्यःशास्त्रकोविदैः ॥ ९० ॥ अथप्रकीर्णकाध्यायः ॥ भुवनदीपके ॥लग्नपोमृत्युदश्चा-पिमृत्यौस्यातांशुभौयदि ॥ स्थितौद्रेष्काणएकस्मिन्प्रष्टु-र्लाभस्तदाध्रुवम् ॥ ९१ ॥ एवंद्वादशभावेषुद्रेष्काणैरेव केवलम्॥बुधोविनिश्चयंब्रूयाद्योगेष्वन्येषुनिःस्पृहः ९२॥ प्रश्नकालेसौम्यवर्गैर्लग्नेयदधिकोभवेत् ॥ ग्रहभावानपेक्षे-णतदाख्येयंशुभंफलम् ॥ ९३ ॥ लग्नाधिपश्चलाभस्या-धीशश्चदायकोभवेत् ॥ लग्नाधिपस्ययोगोलाभाधीशेन-लाभकरः ॥ ९४ ॥ भवतिपरलाभकरस्तदैवसयादिचंद्र-

दृग्लाभे ॥ योगाःसर्वेप्यफलाश्चंद्रमृतेव्यक्तमेतच्च ॥ ९५ ॥
कर्माधीशेनैवंकर्माधीशेनचनिवृत्त्यधीशेन॥मृत्युपतिनाच-
योगेलाभाधीशस्यवक्तव्यम् ॥ ९६ ॥ तत्तत्स्थानेक्षणतः
पुण्यविवृद्धिश्चकर्मवृद्धिश्च॥विबुधैस्तदानिवृत्तिर्मृत्युर्भावाः
परेप्येवम्॥९७॥लग्नेशोयादिषष्ठःस्वयमेत्यरिपुर्भवत्यात्मा।
मृत्युकृदष्टमगोसौव्ययगोसौसंततंव्ययंकुरुते॥९८॥लग्न-
स्थचंद्रजचंद्रःक्रूरोवायदिपश्यति ॥धनलाभोभवत्याशुकिं
त्वनर्थोपिपृच्छतः॥ ९९ ॥ अथसामान्यतोभावविचारः॥
इंदुःसर्वत्रबीजाभोलग्नंचकुसुमप्रभम् ॥ फलेनसदृशोंश-
श्चभावःस्वादुसमप्रभः ॥२००॥ लग्नपतिर्यदिलग्नंकार्या-
धीशश्चवीक्षतेकार्यम् ॥ लग्नाधीशःकार्यंकार्येशःपश्यतिवि-
लग्नम् ॥ १ ॥ लग्नेशःकार्येशंविलोकयेल्लग्नपंचकार्येशः ॥
शीतगुदृष्टौसत्यांपरिपूर्णाकार्यसंसिद्धिः ॥ २ ॥ कथयं-
तिपादयोगंपश्यतिसौम्योनयल्लग्नम् ॥ लग्नाधिपंचपश्य-
तिशुभग्रहश्चार्द्धयोगोत्र ॥ ३ ॥ एकःशुभोग्रहोयदिपश्य-
तिलग्नाधिपेविलोकयति ॥ पादोनंयोगमाहुस्तदाबुधाः
कार्यसंसिद्धिः ॥ ४॥ अथलाभादौकालावधिनिर्णयः ॥
उत्पलः ॥ उदयोपगतंराशितत्कलीकृत्यलिप्तिकागुण-
येत् ॥ छायांगुलैश्चकुर्याद्धृत्वामुनिभिस्ततः शेषः
॥ ५ ॥ ग्रहगुणकाराज्ञेयो दैवविदापंचविंशतिः सैका ॥
मनवोंकाष्टौत्रितयंभवाश्च ५।२१।१४।९।८।३।११
सूर्यादितोज्ञेयाः ॥ ६ ॥ गणयित्वैवंप्राग्वद्धृत्वासौम्य-
स्यभवेदुदयः ॥ कार्यप्राप्तिः प्रष्टुर्वक्तव्यानेतरैर्ग्रहैर्भ-

वति ॥ ७ ॥ गुणकारैक्यविभक्तः कार्यः सूर्यादिगुण-
कसंशुद्धः ॥ यस्यनशुध्यतिवर्गोविज्ञेयस्तद्वशात्कालः
॥ ८ ॥ आरदिवाकरशेषेदिवाकरपक्षाश्चभृगुशशिनोः ॥
गर्ववशेमासऋतवः सौम्येशनैश्चरेऽब्दाःस्युः ॥ ९ ॥
आधानेथप्राप्तौगमनागमनेपराजयेविजये ॥ रिपुनाशे
वाकाले पृच्छायांनिश्चितंब्रूयात् ॥ २१० ॥ अकचटत-
पयशवर्गारविकुजसितसौम्यजीवसौराणाम् ॥ चंद्रस्यं
चनिर्दिष्टास्तैः स्युः प्रथमोद्भवैर्वर्णैः ॥ ११ ॥ ज्ञात्वा-
तस्माल्लग्नंविज्ञायशुभाशुभंचवदेत् ॥ वर्गादिमध्यमां
त्यैर्वर्णैः प्रश्नोद्भवैर्विषमराशिः ॥ १२ ॥ रात्रौलग्नंप्र-
वदेत्पृच्छायुग्मंकुजज्ञजीवानाम् ॥ सितरविजयाश्चनै-
वंरविशशिनोरेकराशित्वात् ॥ १३ ॥ तस्मात्प्राग्वत्प्र-
वदेत्पृच्छासमयेशुभाशुभंसर्वम् ॥ कालस्यचविज्ञानादेतं-
चिंत्यंबहुप्रश्ने ॥ १४ ॥ अथमासचिंता ॥ पृथुयशाः ॥
स्वांशेविलग्नेयदिवात्रिकोणेस्वांशेस्थितःपश्यतिधातुचिंता॥
परांशकस्थश्चकरोतिजीवंमूलं परांशोपगतः परांशम् ॥
॥ १५ ॥ धातुंमूलंजीवमित्योजराशौयुग्मेविद्यादेतदेव
प्रतीपम् ॥ लग्नेयोंशस्तत्क्रमाद्गण्यमेवंसंक्षेपोयंविस्तरा
त्तत्प्रभेदः ॥ १६ ॥ उत्पलः ॥ बलिनौकेंद्रोपग-
तौरविभौमौधातुकरौप्रश्ने ॥ बुधसौरीमूलकरौशशिगुरु-
शुक्राःस्मृताजीवाः ॥ १७ ॥ मेषालिसिंहलग्नेकुजा
र्कयुक्तेनिरीक्ष्यतेप्यथवा॥ धातोश्चिंतांप्रवदेद्युगघटकन्या-

गतैर्लग्नैः ॥ १८ ॥ बुधरविजयुतैर्मूलंवृषतुलहरिमीन-
चापकर्कटकैः ॥ चंद्रगुरुशुक्रयुतैर्दृष्टैर्जीवोविनिर्देश्यः ॥
॥ १९ ॥ अत्रधातुचिंतायांधातोर्बह्वतिस्वरूपविशेषनि-
र्णयोग्रहलग्नराशिवशाद्वाज्ञेयः ॥ राशिस्वरूपंग्रहपंचजा-
तकेप्रश्नेउपोद्घातप्रसंगेनिरूपितम् ॥ एवंजीवचिंतायां
ब्राह्मणादिजातिगौरादिज्ञानंचोह्यम् ॥ अथकस्याभाव-
स्यसंबंधेनायंप्रश्नइतिजिज्ञासायांवाज्ञानप्रकाशे॥ लग्नला
भपयोःप्राणीतयोर्यद्भावगःशशी ॥ तस्यभावस्ययाचिं-
ताप्रष्टुःसाहृदिवर्तते ॥ १ ॥ भावचिंतारूपलक्षणव-
र्णानामित्यादिनानिरूपिता ॥ एवंबलाधिकाच्चंद्राल्लग्न-
नाथोयतःस्थितः ॥ दैवज्ञेनविनिर्णेयःप्रश्नसद्भावसंभवः
॥ २ ॥ पृथुयशाः ॥ आत्मसमंलग्नगतैस्तृतीयगैर्भ्रा-
तरःसुतंसुतगैः ॥ मातावाभगिनीवाशत्रुगैःशत्रुभार्यास्या-
त् ॥ ३ सप्तमसंस्थैर्नवमैर्धर्माश्रितागुरुर्दशमैः ॥ स्वां
शपतिमित्रशत्रुषुतथैववाच्यंबलयुतेषु ॥ ४ ॥ चरल-
ग्नेचरभागेमध्याद्भ्रष्टेप्रवासचिंतास्यात् ॥ भ्रष्टःसप्तमभव
नात्पुनर्निवृत्तोयदिनवक्री ॥ ५ ॥ मयाकास्त्रीउपभु-
क्तामनसिचिंतितावाकीदृशीवेतिप्रश्ने ॥ अस्तेरविसि-
तवक्रैःपरजायांस्वांगुरौबुधेवेश्याम् ॥ चंद्रेचवयःशशिव-
त्प्रवदेत्सौरेऽत्यजादीनाम् ॥ ६ ॥ कुमारिकांबालश-
शीबुधश्चवृद्धांशनिःसूर्यगुरुप्रसूताम् ॥ स्त्रीकर्कशांभौम-
सितौचधत्तेएवंवयःस्यात्पुरुषेषुचैवम् ॥७॥ अथसुरतप्र-

श्नः ॥ शुभेत्थशालेहिमगौचतुष्टयेसौख्यातिरेकःसवि-
लासहासः ॥ क्रूरेत्थशालेहिमगौसरोषेक्रूरान्वितेभूत्क-
लहोनृवध्वोः ॥ ८ ॥ पीडाथवासीत्सुरतेयुवत्यारजो
यथास्तर्क्षमुपैतितद्वत् ॥ लग्नेसुरज्येभृगुजेकलग्नेतुर्येहि-
मांशौसविलासहासौ ॥ ९ ॥ शुभग्रहेत्थेचकबूलयोगे
युतोरजःपुष्पसुगंधयुक्तम् ॥ स्वक्षौच्चगेहर्म्यरतंनिगद्यं
स्थितेद्विदेहेवनितास्वकीया ॥ १० ॥ चरोदयेसारमिते
परस्त्रीकेंद्रेशनौसासुरजोदिवारतिम् ॥ निशोदयेशत्रिख-
गेचरात्रौदिवानिशंतद्बलिनोर्द्विखेटयोः ॥ ११ ॥ अथम-
हर्घचिंता ॥ मेषवृषेचामिथुनेशुभयुक्तदृष्टेनग्रैष्मिकंतुसुल-
भंभवतिपृथिव्याम् ॥ सूर्येधनुर्मृगघटेषुचसारधान्यंकु-
र्यात्समर्घमशुभैः सहितोऽसमर्घम् ॥ १ ॥ लग्ने
बलाढ्योनिजनाथसौम्यैर्युक्तेक्षितेकेंद्रगतैः शुभैश्च ॥
सर्वैः समर्घंविबलैर्विलग्नेकेंद्रेषुपापैः सकलंसमर्घम् ॥
॥ २ ॥ राकाकुहूशशिपभास्वदजप्रवेशेलग्नेश्वरा-
शुभखगैर्युतवीक्षिताश्चेत् ॥ तद्वत्सरेजगतिसौख्यमलंप्र-
कुर्युःपापार्दितेगदनरेंद्रभयंप्रजानाम् ॥ ३ ॥ मेषप्रवे-
शोदयतःस्वराशेःकेंद्रेषुपापोडुपतीत्थशाले ॥ पापग्रहै-
र्दृष्टयुतेऽथतस्मिन्वर्षेगदार्तिःप्रियमन्नमुर्व्याम् ॥ ४ ॥
भानोर्मेषःप्रवेशोजयभवनपतिःसद्ग्रहःस्वोच्चसंस्थः स्वर्क्ष-
स्थोवापिकेंद्रेशुभगगनचरैर्दृष्टयुक्तोबलाढ्यः ॥ तस्मिन्व-
र्षेविदध्याज्जगतिशुभसुखंभूरिसस्यंसुवृद्धिःक्रूरःक्रूरार्दितो

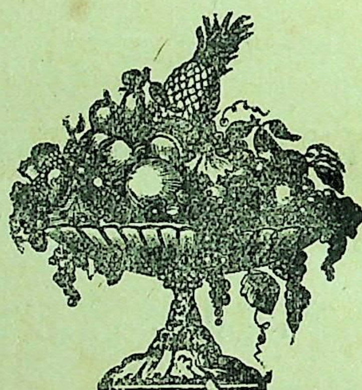
वादिशतिनृपभयंकष्टमन्नंमहर्घम् ॥ ५ ॥ अथमनुष्याणांजन्मलग्नात्प्रतिवर्षेशुभाशुभज्ञानम् ॥ जन्मोदयाद्वास्वदजप्रवेशलग्नंहियद्भावगतंशुभान्वितम् ॥ तद्भाववृद्धिं विदधातितस्मिन्वर्षेनृणांपापयुतंतदन्यथा ॥ ६ ॥ जन्मोदयेदेहसुखंधनेऽर्थलाभस्तृतीयेचकुटुंबवृद्धिः ॥ तुर्ये सुहृत्सौख्यमथात्मजाप्तिःपुत्रेऽथषष्ठेऽरिपराजयःस्यात् ॥ ॥ ७ ॥ स्त्रीसौख्याप्तिर्भवतिमदनेमृत्युरुग्भीश्चरंध्रेधर्मार्थाप्तिस्तपसिदशमेवित्तसौख्यास्पदाप्तिः ॥ लाभेलाभः सुखधनचयोदुःखदारिद्र्यमंत्येपुंसोमेषंप्रविशतिरवौजन्मलग्नाद्विलग्ने ॥ ८ ॥ अथताजिकमतानुसारेणप्रश्नाद्युपयोगिनइत्थशालादयोयोगाःकतिपयानिरूप्यंते॥नवपंचमयोर्दृष्टिः पादोनासर्वदृष्टितःसबला ॥मेलापकदृष्टिरियंप्रत्यक्षस्नेहदृष्टिरिति ॥ ९ ॥ तृतीयैकादशयोर्दृष्टौयोवीक्षतेतृतीयदृशा ॥तद्दृष्टिरुर्यंशोनानान्यत्रतुषड्भागदृष्टिश्च ॥ १० ॥ अनयोर्दृष्टिर्गुप्तस्नेहाद्दृष्टिः सर्वत्रकार्यसिद्धिकरी ॥ दशमचतुर्थदृष्टिः पादोनादुर्जनाख्यातु ॥ ११ ॥ यत्रोभयसप्तमकेसासकलाप्रत्यक्षदुर्जनादृष्टिः ॥ एकर्क्षयोः स्थितयोर्दृष्टिर्मतासकलातिस्रोदृशः क्षुताख्याःस्युः ॥ सर्वाश्चैताहिदृशोद्वादशभागांतरेभवेयुश्चेत् ॥ तत्सर्वविशेषः प्रोक्तोदृष्ट्यनुसारात्फलंचिंत्यम् ॥ १२ ॥ सूर्यः पंचदशांशैरिंदुर्द्वादशभिरवनिजोऽष्टाभिः ॥ सप्तांशैर्बुधशुक्रौगुरुमंदौनवभिरीक्षेते ॥ १३ ॥ एतेदीप्तांशकाः पूर्वतः परतश्च ज्ञेयाः ॥ यदि शीघ्रस्वल्पांशैःपश्चान्मंदंधनांशमुपगम्य ॥

स्वदीप्तभागमस्तैर्दत्तेध्रुवमित्थशालयोगोऽयम् ॥ १४ ॥
लिप्तार्द्धविलिप्तिकाभ्यांयदिहीनोमंदतोप्यतुल्यःस्यात् ॥
तत्पूर्णमित्थशालमुथशिलमपि कथ्यते तज्ज्ञैः ॥ १५ ॥
अथशीघ्रोमंदगतेरपिभागैकंसमुत्तरत्यग्रे ॥ तदेसराफसंज्ञो
मूसरिफः कथ्यतेत्त्वशुभः ॥ १६ ॥ यद्युभयदृष्टिरहितो
यद्यन्यः शीघ्रगोंऽतरेभूत्वा ॥ पश्चात्तदन्यस्मैददातितेजः
सनक्तसंज्ञः स्यात् ॥ १७ ॥ उभयोर्लग्नेशकार्येशयोरि-
तिज्ञेयम् ॥ उदाहरणम् ॥ स्त्रीलाभस्यप्रश्नेकन्यालग्नेबुधः
पतिः सिंहे ॥ मीनेचतत्पतिर्गुरुस्तत्रानयोर्नत्वास्तिदृष्टि-
स्तु ॥ १८ ॥ शीघ्रश्चंद्रोद्वाभ्यांदृष्टोबुधात्तन्महोनीत्वा ॥
जीवायददौतद्वत्परहस्ताद्योषितः प्राप्तिः ॥ १९ ॥ अथय-
दिमंदोंऽतस्थोद्वावप्यपश्यतिनिजोक्तदीप्तदृशा ॥ तेजो-
नीत्वाशीघ्राद्ददातिमंदायतद्यमया ॥ २० ॥ मंदायमंदग-
तये॥उभयेत्थशालयोगेयदिचंद्रोप्यत्रमुथशिल विधायी ॥
तत्कंबूलंहिभवेदुत्तममध्याधमैर्मंदैः ॥ अयमर्थः ॥ यदि
लग्नेशकार्येशयोरित्थशालयोगः तौचेत्स्वगृहेस्वोच्चेवाचं-
द्रोपिस्वर्क्षोच्चगतस्तदोत्तमंकंबूलम् ॥ यदाचंद्रः स्वर्क्षादौ
नतदोत्तममेव॥ यदित्रैराशियहद्दामुसल्लहाद्यधिकारवांस्त
दामध्यमम् ॥ पंचाधिकाररहितत्वमुभयो श्चतदाऽधमम्॥
उभयोर्नीचारिराशिगतत्वेधमाधममितिविकल्पना ॥ एते
चेत्थशालादयोदृष्टिस्थानदीप्तांशकांतरेद्वादशांतरेवाज्ञेयाः ॥
न केवलमेकराश्यंशस्थानएवेतिज्ञेयम्॥एतच्चास्मत्कृतेता-
जिकरत्नेस्पष्टतरंप्रपंचितमेवावधारणीयम्॥ स्वगृहोच्चन-

वांशनिरूपणंजातकावसरे निरूपितम् ॥ नवांशकएवमु-
सहहोवाच्यः ॥ त्रैराशिकपदेनद्रेष्काणेशाः॥यथामेषादेः
षट्त्रिंशद्द्रेष्काणानामधीश्वराज्ञेयाः ॥ प्रथमोभौमस्तस्मा-
त्षष्ठश्चभौमांतम् ॥ हद्दापदेनात्रिंशांशाउच्यंते ॥ यथामेषे-
षडंगवसुशरबाणाः६ । ६ । ८ । ५ । ५ । गुरुसितज्ञकु-
जमंदाः ॥ वृषभेवसुरसवसुशराशिखिनः ८ । ६ । ८।५।
३ । शुक्रज्ञजीवमंदाराः ॥ मिथुनेषडंगशरनगषण्णां ६ ।
६ । ५ । ७ । ६ । बुधशुक्रजीवकुजसौराः ॥ कर्केऽद्रि-
रसषडद्रिश्रुतिषु च ७ । ६।६।७।४ । कुजशुक्रसौम्यगुरु
मंदाः॥ सिंहेंगबाणशैलांगांगाः ६ । ५ । ७ । ६ । ६ ।
देवेज्यशुक्रार्किबुधाराणाम् ॥युवतौशैलाशाब्ध्यद्र्यक्षिः७ ।
१० । ४ । ७ । २ । ज्ञसितजीवकुजशनीनाम्॥तुले रसा
ष्टाद्रिनगाक्षिभागाः ६ । ८ । ७ । ७ । २ कोणबुधगुरु-
सिताराश्च॥अलिन्यद्र्यंबुधिगजबाणांगाः ।७।४।८।
५ । ६ । भूसुतशुक्रसौम्यगुरुमंदाः ॥ चापेरविबाणा-
ब्धिशरवेदाः १२ । ६ । ४ । ५ । ४ देवगुरुसितज्ञकुज-
सूर्यजाः ॥ मकरेऽद्र्याद्रिनागाब्धिवेदाः ७ । ७ । ८ । ४ ।
४ । बुधेज्यदैत्यगुरुशनिभौमाः ॥ कुंभेऽद्र्यंगाद्रिबाणबा-
णाः ७ । ६ । ७ । ५ । ५ बुधसितेज्यकुजमंदाः ॥

मीनेर्का ऽब्ध्यग्निनंदद्विः १२।४।३।९।२ सितगुरुज्ञकुजसौराः ॥ इतिश्रीदैवज्ञानंतसुतश्रीदैवज्ञनीलकंठविरचितेश्रीनीलकंठ्यांप्रश्नतंत्रंतृतीयंसमाप्तम् ॥ ३ ॥

समाप्तोऽयंग्रंथः ॥

पुस्तक मिलनेका ठिकाना-

खेमराज श्रीकृष्णदास,

"श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम् प्रेस-बंबई.